ราชสดุดี
วชิรปิยชาติ
ในโอกาสมหามงคลทรงเจริญพระชนมายุ ๖๐ พรรษา
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี

ตราสัญลักษณ์ฉลอง ๖๐ พรรษา
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี

เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมายุ ๕ รอบ ๒ เมษายน ๒๕๕๘

รายละเอียดรูปตราสัญลักษณ์ :

อักษรพระนามาภิไธย สธ ภายในกรอบสุพรรณเบญจเพชรรัตน์ อักษร ส สีม่วงชาดแก่ อักษร ธ สีขาวบนพื้นสีม่วงครามอ่อน เป็นสีวันพระราชสมภพ

ดวงเพชรรัตน์ ๕ ดวง หมายถึง ทรงเจริญพระชนมายุ ๕ รอบ อักษรพระนามาภิไธย สธ อยู่ภายใต้พระชฎาพระกลีบปักพระยี่ก่าทอง ไม่ประกอบพระกรรเจียกจร เบื้องหลังพระชฎามีพระบวรเศวตฉัตร (พระสัตตปฎลเศวตฉัตร) คือ ฉัตรขาว ๗ ชั้น แต่ละชั้น มีระบายขลิบทองแผ่ลวด ๓ ชั้น ชั้นล่างสุดห้อยอุบะจำปาทอง เป็นเครื่องประกอบพระราชอิสริยยศสมเด็จพระบรมราชกุมารีทั้งสองข้าง

กรอบพระนามาภิไธย มีรูปเทพยดา พระกรหนึ่งประคองเชิญพระสัตตปฎลเศวตฉัตร อีกพระกรหนึ่งกระชับเถาว์บัวทองไว้ ขัดพระขรรค์ ทรงเศวตพัสตราภรณ์เขียนทอง เทพยดาองค์ด้านซ้ายทรงพระชฎาเดินหน ปักพระยี่ก่าดอกไม้ทอง ทัดพระกรรเจียกจร และเทพยดาองค์ด้านขวาทรงพระชฎามหากฐิน (พระชฎาห้ายอด) ปักพระยี่ก่าดอกไม้ทอง ทัดพระกรรเจียกจร หมายถึง เทพยดาทรงมาบริรักษ์เฉลิมฉลองในมหามงคลกาลนี้ ให้ทรงเจริญพระสิริสวัสดิ์ ภูลพิพัฒน์พระเกียรติยศยิ่งพ้นสิ่งสรรพทุกข์โรคันตรายทั้งปวง

เถาบัวทอง หมายถึง ทรงเนานิเวศน์ นามว่า “สระปทุม” ใต้กรอบพระนามาภิไธย มีเลขมหามงคลว่า ทรงพระเจริญ พระชนมายุ ๖๐ พรรษา บนพื้นสีหงสบาท (ส้มอ่อนหรือสีเท้าหงส์) เป็นสีวันพฤหัสบดี ในคัมภีร์พระไสยศาสตร์ ว่าเป็นมงคลอายุของวันพระราชสมภพ ถัดลงมามีเชิงลายถมสีหงชาด (ชมพู) เขียนอักษรไทยย่อสีทองว่า “ฉลองพระชนมายุ ๕ รอบ” และ “๒ เมษายน ๒๕๕๘” บนห้องลาย พื้นสีขาวถัดลงมา สะท้อนถึงทรงเชี่ยวชาญด้านอักษรโบราณและการโบราณคดีทั้งปวง

ออกแบบโดย สำนักช่างสิบหมู่ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม

วชิรปิยชาติ

ในโอกาสมหามงคลทรงเจริญพระชนมายุ ๖๐ พรรษา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี

จัดพิมพ์โดย

พสกนิกรชาวเพชรบุรี

วัชรปิยชาติ

คณะที่ปรึกษา

พลเอก สุรยุทธ์	จุลานนท์
ดร.สุเมธ	ตันติเวชกุล
ศาสตราภิชานล้อม	เพ็งแก้ว
นายสัณฐาน	ถิรมนัส
ผศ. นิวัต	กลิ่นงาม
พลเอก สุรินทร์	พิกุลทอง
นายพิสิฐ	สุปรีดานุวัฒน์
นายวิเชียร	รุจิวัชรกุล
นายธงชัย	ลิขิตพรสวรรค์

บรรณาธิการ

ผศ. สมพร	ประกอบชาติ

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

นายสุปรีดิ์	ณ นคร

คณะบรรณาธิการ

รศ. ดร. กาญจนา	บุญส่ง
ดร.โฉมยง	โต๊ะทอง
นางปิยวรรณ	คุสินอุ๋
นายแสนประเสริฐ	ปานเนียม
นายสัญญา	ธีระเดชอุปถัมภ์
นายสนอง	ประกอบชาติ
นางสุมาลี	กายสอน
นางอัจฉรา	ทองดี
นายไพรัช	กิ่งแก้ว
นายปริญญา	ศรีสุคนธ์
นางนงลักษณ์	พหุพันธ์
นางสาวสวรินทร์	ยั่งยืนรัตน์
นางสาววันเพ็ญ	มาลาพงษ์
นางพัชรินทร์	ทับสี
นางนิรชา	สุขแสน

คณะช่างภาพและผู้เอื้อเฟื้อภาพ

นายวิชิต	แสงประทีป
นายจารุต	บุศราทิจ
นายชัยวัฒน์	ชาติปรีชา
นายสวัสดิ์	อุราฤทธิ์
นายวิทิต	เหรียญชัยพิทักษ์

ศิลปกรรม

นางสาวดวงตา	พุ่มเจริญ

พิสูจน์อักษร

นางสาวสุชาดา	ใจสุข

ผู้จัดพิมพ์

สำนักพิมพ์ต้นฉบับ
เลขที่ ๖/๑๔ ถนนงามวงศ์วาน ๒๓
ตำบลบางกระสอ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี
๑๑๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๒-๙๕๒-๙๒๐๓
พิมพ์ที่ โรงพิมพ์บริษัท พิมพ์ดี จำกัด

ภาพวาดหน้าปกและแบบตัวอักษร “วัชรปิยชาติ”

นายสัญฐาน ถิรมนัส
ศิลปินอาวุโสจังหวัดเพชรบุรี

ภาพพระสาทิสลักษณ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี

มีแรงบังดาลใจจากที่เห็นภาพพระสาทิสลักษณ์ผลงานของระเด่น ยาซูกิ ศิลปินภาพเหมือนชาวอินโดนีเซียและพระฉายาลักษณ์จากหน้าปกนิตยสารสกุลไทย เล่มที่ ๒๑๑๕ ใช้เวลาเขียนภาพประมาณ ๑ เดือนเสร็จสมบูรณ์ เมื่อวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๖

รูปแบบตัวอักษร “วัชรปิยชาติ”

เป็นลักษณะรูปแบบตัวอักษรที่ถอดมาจากพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ โปรดทรงพระอักษรด้วยปากกาเบอร์ ๕ ควบคู่กับปากกาคอแร้ง

ข้อมูลทางบรรณานุกรม
สำนักพิมพ์ต้นฉบับ
วัชรปิยชาติ.—นนทบุรี : ต้นฉบับ. ๒๕๕๘.
๔๐๐ หน้า
ISBN 978-616-7176-27-7

พิมพ์ครั้งแรก กันยายน ๒๕๕๘
จำนวนพิมพ์ ๕,๐๐๐ เล่ม

© สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๕๘

ที่ รล ๐๐๐๕.๒/ ๒๒๐๐๑

สำนักราชเลขาธิการ
พระบรมมหาราชวัง กทม. ๑๐๒๐๐

๗ กันยายน ๒๕๕๘

เรื่อง พระราชทานพระบรมราชานุญาต

เรียน อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

อ้างถึง หนังสือมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ที่ ศธ ๐๕๕๕/๑๔๑๖ ลงวันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๕๘

ตามที่ท่านได้มีหนังสือขอให้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณา ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตเชิญพระบรมฉายาลักษณ์ที่ฉายกับสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ พระบรมวงศ์ และภาพพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตามสำเนาที่แนบมา เพื่อเชิญไปลงพิมพ์ในหนังสือ "วัชรปิยชาติ" จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ในโอกาสฉลองพระชนมายุ ๕ รอบ ๒ เมษายน ๒๕๕๘ ความแจ้งอยู่แล้ว นั้น

ได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว
พระราชทานพระบรมราชานุญาต

(นายจิตรพัฒน์ ไกรฤกษ์)
รองราชเลขาธิการ ปฏิบัติราชการแทน
ราชเลขาธิการ

กองข่าว
โทร ๐๒ ๒๒๐ ๗๒๐๐ ต่อ ๓๔๐๒ โทรสาร ๐๒ ๒๒๐ ๗๓๒๒
เว็บไซต์ www.ohm.go.th

ที่ รล ๐๐๑๐/๑๑๓๗

สำนักราชเลขาธิการ
สวนจิตรลดา กทม. ๑๐๓๐๓

๙ กันยายน ๒๕๕๘

เรื่อง พระราชทานพระราชานุญาต

เรียน อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิวัต กลิ่นงาม)

อ้างถึง หนังสือมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ที่ ศธ. ๐๕๕๕/๑๑๔๗ ลงวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๘

ตามที่มีหนังสือขอให้นำความกราบบังคมทูล สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ขอพระราชทานพระราชานุญาตเชิญพระฉายาลักษณ์ ภาพพระราชกรณียกิจ ตราสัญลักษณ์งานเฉลิมพระเกียรติ ฯ พระราชประวัติ พระราชนิพนธ์ พระราชดำรัสคัดตัดตอน พระนามาภิไธย “สิรินธร” อักษรพระนามาภิไธย “ส.ธ.” และภาพวาดฝีพระหัตถ์ ไปประกอบการจัดทำหนังสือ “วัชรปิยชาติ” ของจังหวัดเพชรบุรี เพื่อเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ในโอกาสฉลองพระชนมายุ ๕ รอบ ๒ เมษายน ๒๕๕๘ ซึ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี หน่วยงาน กลุ่ม องค์กร และประชาชนจังหวัดเพชรบุรี ได้ร่วมกันจัดทำหนังสือดังกล่าวขึ้นเพื่อเผยแพร่แก่ข้าราชการ เยาวชน ประชาชน หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนของจังหวัดเพชรบุรี ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องต่อไป ความแจ้งอยู่แล้ว นั้น

พระราชทานพระราชานุญาต

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(คุณหญิงอารยา พิบูลนครินทร์)
ราชเลขานุการในพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี

กองราชเลขานุการในพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี
โทร. ๐๒ ๒๘๐ ๑๖๔๐ - ๑ ต่อ ๑๑๔, ๑๒๖
โทรสาร. ๐๒ ๒๘๐ ๑๖๓๙
เว็บไซต์ : www.ohm.go.th

คำนิยม

หนังสือ *วัชรปิยชาติ* จัดทำขึ้นโดยชาวเพชรบุรี เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในโอกาสทรงเจริญพระชนมายุ ๖๐ พรรษา ในปีพุทธศักราช ๒๕๕๘ สำหรับเป็นเครื่องบันทึกความทรงจำอันงดงามในวาระอันเป็นศุภมงคลนี้แก่ชาวเพชรบุรีตลอดจนผู้สนใจทั่วไป

เนื้อหาในหนังสือทั้ง ๖๑ เรื่อง เรียบเรียงจากผู้เขียนซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวเพชรบุรี กล่าวถึงความซาบซึ้งในพระจริยวัตรอันงดงาม พระอัจฉริยภาพอันสูงส่ง พระเมตตาปรานีที่ยากจะหาสิ่งใดเปรียบปาน ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งล้วนแต่จะนำความชื่นชม ประทับใจ และสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณมายังผู้ที่ได้อ่านหนังสือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีขอขอบพระคุณคณะผู้จัดทำที่ได้มีส่วนร่วมอย่างเต็มความสามารถจนหนังสือเล่มนี้สำเร็จเป็นต้นฉบับมา ขอขอบพระคุณบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ ที่สนับสนุนการดำเนินงานและงบประมาณในการจัดพิมพ์ดังปรากฏรายชื่ออยู่ในหนังสือเล่มนี้แล้ว

การสร้างองค์ความรู้เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการพัฒนามนุษย์และสังคม ความรู้จากหนังสือเล่มนี้ มีเหตุอันเกิดมาแต่วาระอันเป็นศุภมงคลเนื่องในโอกาสการเจริญพระชนมายุ ๖๐ พรรษา ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ด้วยมูลเหตุที่เป็นมงคลดังกล่าวจึงนับว่าความรู้จากเนื้อหาเหล่านี้เป็นวิทยาทานอันประเสริฐที่จะได้เผยแพร่ไปสู่สังคมอย่างไม่มีประมาณ เหล่าข้าพระพุทธเจ้าชาวเพชรบุรีจึงขอน้อมเกล้า ฯ ถวายวิทยาทานอันเป็นมหากุศลนี้แด่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ขอพระองค์ทรงพระเจริญยิ่งยืนนานเป็นมิ่งขวัญแก่เหล่าข้าพระพุทธเจ้าและมหาชนสืบไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิวัต กลิ่นงาม
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

คำนำ

หนังสือ *วัชรปิยชาติ* เล่มนี้จัดทำขึ้น เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในมหามงคลสมัยที่ทรงเจริญพระชนมายุ ๖๐ พรรษา หรือครบ ๕ รอบ ปีพระนักษัตร ในวันที่ ๒ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๕๘

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชกรณียกิจอันเกี่ยวเนื่องกับจังหวัดเพชรบุรีมากมายเกินจะกล่าวนับ ทรงพระราชอุตสาหะทรงงานทั้งส่วนพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถและส่วนพระองค์ ตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ตราบจนปัจจุบัน อันเป็นที่ปลาบปลื้มหัวใจของชาวเพชรบุรีมาโดยตลอด และด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น พสกนิกรชาวเพชรบุรีจึงได้ร่วมกันจัดทำหนังสือเฉลิมพระเกียรติฯ เพื่อเผยแพร่พระราชกรณียกิจในจังหวัดเพชรบุรีให้เป็นที่ประจักษ์ในพระเกียรติคุณและน้อมนำพระจริยวัตรมาไตร่ตรองค้นหาข้อคิด รวมทั้งการถวายงานด้วยความจงรักภักดีของชาวเพชรบุรีอีกหลายวาระ ถือว่าเป็นเรื่องที่ควรนับเนื่องให้บันทึกไว้เป็นประวัติศาสตร์ของจังหวัดเพชรบุรีอีกโสดหนึ่งด้วย

ข้อเขียนที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้ มี ๙ ตอน จำนวน ๖๑ เรื่อง อันแสดงถึงพระบารมีและพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ได้พระราชทานให้แก่จังหวัดเพชรบุรีและชาวเมืองเพชร ควรแก่ความภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่งของผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่าย จึงขอขอบพระคุณคณะบุคคลและหน่วยงานจำนวนมากเป็นอย่างสูงที่ให้ความสนับสนุน อาทิ ให้คำแนะนำ อนุเคราะห์ข้อมูล ข้อเขียน และภาพ การสนับสนุนงบประมาณ รวมทั้งการประสานงานในภาระกิจสำคัญ ทั้งที่ปรากฏรายชื่อในถ้อยปรารภท้ายเล่มและผู้ไม่ประสงค์จะออกนาม ทำให้หนังสือสำเร็จเรียบร้อย ด้วยพลังแห่งความร่วมมือ จากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างแท้จริง

อนึ่ง หากปรากฏความดีงามใด ๆ บังเกิดขึ้นในความรู้สึกของผู้อ่านจากหนังสือเล่มนี้ ขอน้อมเกล้าฯ ถวายเพื่อเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ผู้ทรงเป็น “เหนือกว่ารักมากกว่าภักดี” แต่หากมีความบกพร่องผิดพลาดไม่ว่ามากหรือน้อยเพียงใด ข้าพเจ้าขอรับความเสียหายที่เกิดขึ้นทุกประการไว้แต่เพียงผู้เดียว

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมพร ประกอบชาติ
บรรณาธิการ

วชิรปิยชาติ

ในโอกาสมหามงคลเจริญพระชนมายุ ๖๐ พรรษา สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ มหาภิสดุดี — พสกนิกรชาวเพชรบุรี — ๑๔

ตอนที่ ๑ เทิดพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี — ๑๖

ชาวเพชรบุรีขอน้อมเกล้า ฯ ถวายพระพร — พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ องคมนตรีและนายกสภามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี — ๑๗

เจ้าฟ้าผู้ทรงเป็นพหูสูตร — นายสุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนาและนายกสมาคมชาวเพชรบุรี — ๒๐

จังหวัดเพชรบุรีน้อมเกล้าฯ ถวายพระพร — นายมณเฑียร ทองนิตย์ ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี — ๒๒

สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ — พลเอก สุรินทร์ พิกุลทอง ประธานคณะกรรมการส่งเสริมกิจการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี — ๒๕

ล้นเกล้าฯ ของชาวมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี — ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นิวัต กลิ่นงาม อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี — ๒๗

ตอนที่ ๒ องค์เทพสิรินธร เจริญวัยพระชันษา — ๒๙

๑. พระราชประวัติในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี — นางสาวอัมพร ทองใบ — ๓๑

๒. สมเด็จพระเทพรัตน์ ฯ กับพระอัจฉริยลักษณ์ — รศ. กาญจนา บุญส่ง — ๓๙

๓. พระอัจฉริยภาพที่ไม่ธรรมดา — นายสัณฐาน ถิรมนัส — ๔๕

๔. สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ในความทรงจำ — พ.ต.ท. ม.ล. กิติบดี ประวิตร — ๕๒

๕. น้ำพระทัยพระราชทาน — ดร. สุภาพรรณ ณ บางช้าง — ๕๔

๖. เพียงเฉียดผ่านบทมาลย์พระทูลกระหม่อม — นายทองใบ แท่นมณี — ๕๘

ตอนที่ ๓ ชาวเพชรบุรีถวายงานด้วยใจภักดิ์ ๖๓

๗. พระทรงเป็นที่รักของชาวเมืองเพชร	นายสุเมธ ตันติเวชกุล	๖๕
๘. เรือนทรงงาน “กฤษณา” จังหวัดเพชรบุรี	นายพิสิฏ สุปรีดานุวัฒณ์	๗๒
๙. พระเมตตาสู่สากล	พล.ต.ต. สานิตย์ โพธิ์พูนศักดิ์	๗๗
๑๐. คือ...ความภูมิใจที่ให้แผ่นดิน	ดร. สุพัฒน์ อินฟ้าแสง	๘๒
๑๑. งานเผยแพร่วัฒนธรรมไทยในต่างแดน	ดร. ฐิติมา สุทธิวรรณ	๘๙
๑๒. กำหัวใจของคนทั้งชาติ เราจะพลาดไม่ได้	นายโกสินทร์ เกิดศุข	๙๔
๑๓. พระมหากรุณาธิคุณกับงานวันลองกอง	นายปริญญา อุดมทรัพย์	๙๙
๑๔. ความประทับใจในการตามเสด็จ	พลโท สุนทร พิกุลทอง	๑๐๑
๑๕. พระผู้เป็นต้นแบบเหล่าศิษย์พระดาบส	ดร. สมยศ เจตน์เจริญรักษ์	๑๐๕
๑๖. เมื่อพระองค์ทรงเป็น “คนไข้”	นางนพรัตน์ กิ่งแก้ว	๑๐๙

ตอนที่ ๔ พระปรีชาญาณด้านการศึกษา ๑๑๓

๑๗. เหตุมหัศจรรย์ของข้าพเจ้า	ผศ. สมพร ประกอบชาติ	๑๑๕
๑๘. วิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรีกับการถวายงาน	ดร. จิราพร ทัดพินิจ นางภัทรกร เสียงสนั่น นางสุนีย์ มุมบ้านเซ่า	๑๒๖
๑๙. พระเมตตากับเด็ก เยาวชน คนพิการทางสายตา	นายแสวง เอี่ยมองค์	๑๓๔
๒๐. นักเรียนและโรงเรียนรับรางวัลพระราชทาน	นายนคร ตังคะพิภพ	๑๓๙
๒๑. สนองงานพระราชดำริโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน	นางปิยวรรณ คุสินธุ์	๑๔๕
๒๒. พระมหากรุณาธิคุณกับนักเรียนทุนรัฐบาล	ผศ. ธีระ รุ่งธีระ	๑๕๐
๒๓. ทูลกระหม่อมอาจารย์	ร้อยตรี เจนภพ แม้นเมฆ	๑๕๔
๒๔. เด็กเพชรฯ ภูมิใจที่ได้เป็น “รุ่นน้อง”	นางสาวณัฏฐยาภรณ์ ขาวผ่อง	๑๕๙
๒๕. รางวัลสื่อวีดิทัศน์ : สุขพอที่พ่อให้	นายดรัณภพ พวงสมบัติ	๑๖๔
๒๖. นักศึกษาทุนในพระราชานุเคราะห์	นางสาววาสนา เปล่งปลั่ง	๑๖๖
๒๗. จากห้องสมุดเฉลิมราชกุมารีถึง ศูนย์การเรียนรู้ฯ แม่ฟ้าหลวงบ้านโป่งลึก	นายกิตติศักดิ์ รัตนฉายา	๑๗๐
๒๘. “อรุณประดิษฐ” ซาบซึ้งพระมหากรุณาธิคุณ	ดร. วิทยา พัฒนวงศ์ นางสาวรัตน์ติกานต์ เพ็ญเทศ	๑๗๔
๒๙. วันมหามงคลของโรงเรียนราษฎร์วิทยา	ว่าที่ รอ. จิตต์ ศิรธรานนท์ นางสาวจุฑามาศ จุฑาพันธ์สวัสดิ์	๑๗๗

ตอนที่ ๕ พระเมตตาสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต ๑๘๓

๓๐. เสด็จฯ เปิดอาคารเหล่ากาชาดจังหวัดเพชรบุรี	ศ. กาญจนภาชน์ ลิ่วมโนมนต์	๑๘๕
๓๑. บริจาคโลหิตช่วยเหลือชีวิต ถวายเป็นพระราชกุศล	พระมหาศุภชัย ชยธมฺโม	๑๘๙
๓๒. เสด็จฯ เยี่ยมสถานีกาชาดที่ ๘ (สถานีเอื้อนอนามัย)	นางอุไร บุญกอง นางปราณี ขุนสิทธิ์	๑๙๐
๓๓. พระมหากรุณาธิคุณแก่โรงพยาบาลพระจอมเกล้า และวิทยาลัยพยาบาลฯ	นางมณี ณ บางช้าง	๑๙๔
๓๔. “คำ” ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ	นายทวีโรจน์ กล่ำกล่อมจิตต์	๒๐๒
๓๕. พระเมตตากับเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง	นายประชา สินธุรส	๒๐๘

ตอนที่ ๖ ทรงอภิบาลรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ๒๑๓

๓๖. พระราชพิธีสมโภชระวางช้างสำคัญ	นายทองใบ แท่นมณี	๒๑๕
๓๗. ปลูกพืชให้ช้าง สร้างอาหารให้สัตว์ป่า ถวายพระเมตตาคุณ : กรณีศึกษาช้างป่าแก่งกระจาน	นางสาวสุมล สุตะวิริยะวัฒน์ นายอาคเณย์ กายสอน	๒๒๖ ๒๓๒
๓๘. จากฟ้าสู่ป่าแก่งกระจาน	นายสามารถ ม่วงไหมทอง	๒๓๖
๓๙. วันอนุรักษ์แม่น้ำเพชร ๗ สิงหาคม	รศ. สุนันท์ นีลพงษ์	๒๔๒
๔๐. น้ำพระทัยในโครงการตาลล้านต้นฯ	ผศ. อุบล สมทรง	๒๔๘
๔๑. ศูนย์เรียนรู้ทางการเกษตร เขากระปุกตามพระราชดำริ	ผศ. วรรณา กอวัฒนาวรานนท์ นายทรงศักดิ์ ธรรมจำรัส นายวรายุทธ์ นิลผึ้ง	๒๕๔
๔๒. ทรงห่วงใยการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช	ดร. ศิริวรรณ แดงฉ่ำ	๒๖๐
๔๓. จากสวนป่าชายเลนทูลกระหม่อม สู่อุทยานสิ่งแวดล้อมนานาชาติสิรินธร	นางเอื้อมพร โตภาณุรักษ์กุล	๒๖๕

ตอนที่ ๗ งานศาลน์งานลงฆ์ทรงสร้างสรรค์ ๒๗๑

๔๔. เล่าเรื่องวันวิศาขะ — ศาสตราภิชานล้อม เพ็งแก้ว — ๒๗๓
๔๕. ครั้งหนึ่งที่วัดเขาบันไดอิฐ — นายบุญมี พิบูลย์สมบัติ — ๒๘๐
๔๖. ดุจน้ำทิพย์ชโลมใจ — นายสัณฐาน ถิรมนัส — ๒๘๖
๔๗. สมเด็จพระเทพรัตน์ฯ คือ “ฉัตรชัย” — นายสนอง ประกอบชาติ — ๒๙๖
๔๘. เหตุการณ์เสด็จวัดและโรงเรียนคงคาราม — นายจารุ สุกแสง — ๓๐๔
๔๙. พระมหากรุณาธิคุณแก่ครูช่าง “หลวงพ่อทุเรียน” — นางสาวนฤมล สุตะวิริยะวัฒน์ — ๓๐๘
๕๐. สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ กับโบราณสถานเมืองเพชร — นายแสนประเสริฐ ปานเนียม — ๓๑๒

ตอนที่ ๘ ทรงลือสานศิลปะสกุลช่างเมืองเพชร ๓๒๑

๕๑. อุทยานเฉลิมพระเกียรติพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระนครคีรี — นายธีรชัย ลี้สุรทรานนท์ — ๓๒๓
๕๒. เสด็จฯ หอวัฒนธรรมเฉลิมพระเกียรติ — ผศ. พจนารถ บัวเขียว — ๓๓๒
๕๓. ความภูมิใจจากครูสู่ศิษย์สืบสานงานปูนปั้น — นายชัชวาลย์ สหัสสพาศน์ — ๓๓๘
๕๔. ถวายงานแทงหยวกจากพ่อก่อให้ลูก — นายวิริยะ สุสุทธิ — ๓๔๑
๕๕. พระ “วิศิษฏศิลปิน” กับช่างทองเมืองเพชร — นายสุปรีดิ์ ณ นคร — ๓๔๖
๕๖. พระผู้ทรงเป็นแรงบันดาลใจให้โขนเมืองเพชร — นางสาวดวงพร มหากลั่น — ๓๕๒
๕๗. พระอัจฉริยภาพด้านดนตรีไทยที่เมืองเพชร — นายสุคนธ์ แสนหมื่น — ๓๖๐
๕๘. เชียนหนิงซีฟู้ด และจีราด้าลีเธอร์ฯ สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ — นางสุมาลี กายสอน — ๓๖๓
๕๙. พระเมตตากับนักเขียนตัวเล็ก — นางสาวอำไพ สังข์สุข (เงาจันทร์) — ๓๖๙
๖๐. แข่งเรือยาวด้วยใจภักดิ์ — นางฉวีวรรณ สำเภาเงิน — ๓๗๒

ตอนที่ ๙ แด่เจ้าฟ้านักอ่านและนักเขียน ๓๘๑

๖๑. ปรากฏการณ์ประหลาด — นายเสน่ห์ สังข์สุข (แดนอรัญ แสงทอง) — ๓๘๓

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ มหาภิสดุดี

วัชรประโชติฉันท์ ๒๕

ขอพระราชทานกราบบังคมทูลทราบฝ่าละอองพระบาท
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี
ข้าพระพุทธเจ้าชาวเพชรพริบพรี ก้มกรานประสานฤดี
เปรมปรีดิ์ประพันธ์พิพัฒน์พระพรถวาย
เนื่องนุสนธิ์พระชนม์ตกหกสิบปลาย งานทรงพระองค์ก็หลาย
ยังฝ่ายเสด็จพระกิจพระบิตุรงค์

วิชชุมมาลาฉันท์ ๘

ปรีชาสามารถ ศิลป์ศาสตร์นานา
ดนตรีคีตา ศึกษาเสริมส่ง
จารึกโบราณ เชี่ยวชาญยิ่งยง
กาพย์ฉันท์บรรจง จารจดรจนา

บาลีสันสกฤต โกวิทวรรณกรรม
บันทึกทรงทำ แนวนำก้าวหน้า
สอนหน่วยทวยหาญ ด้วยการนำพา
ไปดูสู่หา ถึงท่าถิ่นฐาน
ทอดทัศน์ถิ่นเทศ ขอบเขตแดนใด
ทรงเพียรเขียนไข ให้ไทยได้อ่าน
โรงเรียน ต.ช.ด. กอปรก่อกิจการ
เห็นองค์ทรงงาน สงสารเลื่อมใส
งานศาสน์งานสงฆ์ งานทรงสร้างสรรค์
งานแทนทรงธรรม์ ในฐานจอมไท
ทรงงามด้วยงาน ยิ่งด้านใดใด
อาภรณ์อำไพ ห่อนได้ยินดี
เทิดเถิดเทิดท่าน ในฐานเจ้าฟ้า
มาอยู่สู่หล้า เมตตาธาตรี
ดลสองเมษา ชนมาสัฏฐี
ชาวเพชรพริบพรี อรรถพร้องอวยพร

ลัทธุลวิกกีฬิตฉันท์ ๑๙

โอมอาราธน์พระตริรัตน์วิวัฒนบวร
จุ่งองค์พระบังอร อุดม
โดยพร้อมพรั่งจตุพิธประสิทธิ์สุขภิรมย์
มุ่งใดก็ได้สม ประสงค์
พร้อมเอกองค์อธิราชพระมาตุประยุรวงศ์
พร้อมมูลประยูรพงศ์ พิบูลย์
ไร้โรคีพระสรีร์สุขีพละจรูญ
เกียรติศรีทวีคูณ ขจร
โอมศรีทีฆวษายุกาจิรบวร
พร้อมผองพิพิธพร พิพัฒน์โชติ โสตถิเทอญ

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม
ข้าพระพุทธเจ้าในนามพสกนิกรชาวเพชรบุรี
(นายทองใบ แท่นมณี ประพันธ์)

เทิดพระเกียรติ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี

พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์
นายกสภามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

ชาวเพชรบุรีขอน้อมเกล้า ฯ ถวายพระพร

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นสมเด็จเจ้าฟ้าที่ชาวไทยทั้งประเทศเทิดทูนในพระอัจฉริยภาพ พระองค์สนพระทัยและมีความเชี่ยวชาญทั้งด้านมานุษยวิทยา ประวัติศาสตร์ และพระปรีชาสามารถในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านอักษรศาสตร์และดนตรีไทย ทางด้านอักษรศาสตร์พระองค์ได้ทรงมีพระราชนิพนธ์มากมายฝากไว้ในแผ่นดิน ทั้งที่เป็นสารคดี บทกวี บันเทิงคดี ที่ล้วนโดดเด่นมีคุณค่า เปี่ยมด้วยสาระ ความรู้ แง่คิด ด้วยศิลปะการประพันธ์ที่งดงาม สละสลวย และแฝงด้วยพระอารมณ์ขัน ด้วยเหตุนี้พระองค์จึงทรงได้รับการทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพระราชสมัญญาว่า **“เจ้าฟ้านักประพันธ์”**

ส่วนด้านดนตรีไทยและด้านศิลปวัฒนธรรมพระองค์ก็ทรงเป็นผู้นำในการอนุรักษ์ส่งเสริม และทรงอุปถัมภ์ จากพระราชกรณียกิจเหล่านี้ พระองค์จึงทรงได้รับการทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพระราชสมัญญาว่า **“เอกอัครราชูปถัมภกมรดกวัฒนธรรมไทย”** และ **“วิศิษฏศิลปิน”** หมายถึง การมีพระอัจฉริยภาพและพระปรีชาสามารถในศิลปะหลายสาขา

นอกจากนี้ พระองค์ยังทรงประกอบพระราชกรณียกิจในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการศึกษา การพัฒนาสังคม โดยทรงมีโครงการในพระราชดำริส่วนพระองค์หลายหลากโครงการ ซึ่งโครงการในระยะเริ่มต้นนั้น มุ่งเน้นทางด้านการแก้ปัญหาการขาดสารอาหารของเด็กในท้องถิ่นทุรกันดาร และพัฒนามาสู่การให้ความสำคัญทางด้านการศึกษาเพื่อการพัฒนาราษฎร ดังจะเห็นได้จากพระราชดำรัสของพระองค์ในโอกาสต่าง ๆ ที่สะท้อนได้เป็นอย่างดีถึงความเป็น **“ลมเด็จเจ้าฟ้านักพัฒนาและนักการศึกษา”** ที่ทรงอุทิศพระองค์ตลอดทั้งพระชนม์ชีพอย่างมิรู้จักเหน็ดเหนื่อยเพื่อแสวงหาความรู้และทรงนำวิชาความรู้ทั้งหลายมาบำเพ็ญประโยชน์แก่ชาติบ้านเมือง

พระราชภารกิจสำคัญที่นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นต่อพสกนิกรชาวไทยคือการที่ใฝ่พระทัยในการทรงงานต่าง ๆ สนองพระเดชพระคุณพระบาทสมเด็จ

พระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ โดยทรงรับหน้าที่ราชเลขานุการส่วนพระองค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงแบ่งเบาพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่ทั่วทุกด้านทั้งด้านการเกษตร ชลประทาน การศึกษา และการบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้ประชาชน ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจหลายประการอันเป็นประโยชน์ต่อชาติบ้านเมืองไม่ว่าจะเป็นการก่อตั้งมูลนิธิสายใจไทยช่วยเหลือทหารตำรวจและพลเรือนที่บาดเจ็บพิการจากการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประเทศชาติ การริเริ่มโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันของนักเรียนในชนบทห่างไกล และให้การอุปการะการศึกษาแก่นักเรียนนักศึกษาที่เรียนดีแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ซึ่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารีทรงให้ความสำคัญโดยทรงถือว่าเป็นการติดอาวุธทางปัญญา นำทางไปสู่การพัฒนาคนเพื่อเป็นกำลังของชาติ นับเป็นพระราชภารกิจหลักที่ทรงมุ่งเน้นเป็นอย่างยิ่ง เพราะทรงตระหนักดีว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาย่อมจะต้องแสวงหาความรู้และการศึกษาทุกรูปแบบเพื่อให้ได้มาซึ่ง “ปัญญา” ที่สามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาที่เป็นต้นเหตุแห่งทุกข์

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี สนพระทัยที่จะส่งเสริมและพัฒนาให้ประชาชนทุกหมู่เหล่าตั้งแต่เด็กเล็กไปจนถึงผู้ใหญ่และตั้งแต่ผู้ไม่รู้หนังสือไปจนถึงผู้เรียนจบปริญญาให้ใส่ใจแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง แม้แต่พระองค์เองก็มิเคยหยุดนิ่งที่จะแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ มาเติมปัญญา

ในความพยายามที่จะช่วยพัฒนาประเทศชาติและสังคมไทย พระองค์มิได้ทรงคิดแล้วมีพระราชบัญชาให้หน่วยงานราชการหรือเอกชนดำเนินการเท่านั้นแต่ยังทรงพิจารณาถึงปัญหา แสวงหาแนวทางเพื่อดำเนินการ และทรงลงมือแก้ปัญหาด้วยพระองค์เองผ่านการจัดตั้งโครงการส่วนพระองค์มากมาย ที่ทรงริเริ่มขึ้นเป็นโครงการนำร่องเพื่อต่อยอดไปสู่การพัฒนาในอนาคต เช่น โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ทรงเห็นว่าประเทศไทยเป็นอู่ข้าวอู่น้ำแต่ยังมีคนอดอยากและบริโภคไม่ถูกหลักโภชนาการอีกมาก โดยเฉพาะในพื้นที่ทุรกันดารตามแนวชายแดน จึงจัดทำโครงการขึ้นเพื่อช่วยเหลือเด็ก ๆ ที่ขาดแคลนอาหารตามโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งในจังหวัดเพชรบุรีเองก็มีอยู่หลายโรงเรียนที่พระองค์ได้เคยเสด็จพระราชดำเนินมาเยี่ยมเยียนหลายครั้ง และทรงให้การอุปถัมภ์พระราชทานข้อเสนอแนะในการดำเนินงานเสมอมา

การพัฒนาประชาชนให้สามารถยืนหยัดอยู่ได้ด้วยลำแข้งตัวเองตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญ นับเป็นอีกหนึ่งพระราชภารกิจที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงอุทิศพระองค์ตามรอยเบื้องพระยุคลบาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงเน้นให้ประชาชนในชนบทสามารถ

ยืนอยู่ได้ด้วยตนเอง โดยพึ่งปัจจัยภายนอกน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องข้าวที่ทุกคนต้องบริโภค จึงทรงทำทุกวิถีทางให้เกษตรกรมีข้าวพอกินและมีงานอาชีพในการผลิตสิ่งต่าง ๆ ที่แน่ใจว่าจะขายได้ เพื่อให้ได้เงินมาซื้อของจำเป็นที่ผลิตเองไม่ได้

นอกจากนั้น พระองค์ยังมีพระราชประสงค์ให้ประชาชนมีสุภาพอนามัยดี มีโอกาสได้เข้ารับการศึกษา มีความรู้อย่างน้อยให้อ่านออกเขียนได้ สามารถอ่านเอกสารของทางราชการได้ เพราะทรงตระหนักดีว่าการรู้หนังสือเป็นความจำเป็นสำหรับทุกชาติที่กำลังพัฒนา ถ้าปราศจากพื้นฐานการรู้หนังสือของประชาชนในประเทศแล้ว ความพยายามในการดำเนินการพัฒนาคงไร้ผล พระองค์จึงทรงให้ความสำคัญกับการรู้หนังสือว่าเป็นความจำเป็นสูงสุด

ในมหามงคลสมัยที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุ ๖๐ พรรษา ข้าพระพุทธเจ้าในนามชาวเพชรบุรีและมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีขอพระราชทานน้อมเกล้าฯ ถวายพระพรให้ทรงพระเกษมสำราญและทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม
ข้าพระพุทธเจ้า พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์
นายกสภามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

นายสุเมธ ตันติเวชกุล
เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา
และอดีตนายกสมาคมชาวเพชรบุรี

เจ้าฟ้าผู้ทรงเป็นพหูสูต

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีความสนพระทัยในงานทุกด้าน ทรงเป็นผู้เรียนรู้ไม่รู้จบ เวลาเสด็จประพาสไปที่ใดทรงบันทึกเก็บไว้อย่างละเอียดชัดเจน บางสิ่งบางอย่างที่ไม่ทรงทราบก็จะให้คนค้นคว้าให้ จึงมีความต่อเนื่องในสิ่งที่ทรงศึกษาเรียนรู้อย่างครบถ้วน

ด้านการศึกษาพระองค์ท่านไม่เคยหยุดเลย การศึกษาในระบบท่านจบปริญญาเอกมานานแล้ว แต่ทุกวันนี้ยังทรงเรียนอยู่ ไม่เว้นแม้วันหยุด กระดาษไม่มีความหมายสำหรับพระองค์ท่าน แต่ของเราเรียนเพื่อกระดาษ (ปริญญา) ทรงเรียนรู้หลากหลาย ไม่ว่าวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ สนพระทัยใฝ่รู้ทุกอย่าง พระองค์จะมีคำตามคู่กับการศึกษาคือการเรียนรู้ หมายถึง เรียนเพื่อรู้ ขณะที่การเรียนตามแบบครูเรียกว่าการศึกษา เสด็จที่ไหนจะสนพระทัยเรียนรู้ เคยตรัสว่า *“แม้แต่ชาวบ้านเขาก็มีความรู้ บางเรื่องเราไม่รู้แต่ชาวบ้านเขารู้”*

ทรงคิดว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องไม่มีวันจบ และมีความสำคัญมากกว่าการศึกษา ด้านเทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ทรงใช้เป็นรุ่นแรก ๆ โดยเฉพาะระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ หรือ GIS ทรงชำนาญและคล่องแคล่วมาก เนื่องจากทรงใช้อย่างจริงจัง คำว่าอย่างจริงจัง คือ ทรงทดสอบ ทรงปฏิบัติด้วยพระองค์เอง อยากจะบอกว่าพระองค์ท่านทรงเป็นพหูสูต พูดเรื่องอะไรพระองค์ทรงทราบหมด

ในการทรงงาน พระองค์ท่านมีคณะทำงานด้านต่าง ๆ ต้องเข้าไปเรียนรู้พร้อมกับพระองค์ท่าน การเรียนรู้จะเป็นประโยชน์กับตนเองในเบื้องต้น เวลาทรงงานต่าง ๆ ไม่ได้ทรงจับงานอย่างผิวเผิน ทรงเรียนรู้ถึงปัญหา ทรงขุดต้นตอมาศึกษาแล้วหาทางแก้ ที่เรามักจะพูดว่าพัฒนาแบบยั่งยืน แต่บางทีพวกเราไม่ค่อยทำกัน ดังนั้นการเสด็จไปในที่ต่าง ๆ จึงเป็นโอกาสที่ทำให้ทรงทราบปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง

เวลาถวายงานจึงต้องทุ่มเท ถือโอกาสเรียนรู้ไปด้วยในตัว มีปัญหาอะไรก็กราบบังคมทูลรายงานพระองค์เพื่อหาแนวทางแก้ไข พระองค์ท่านมีพระราชหฤทัยเปิดกว้าง การที่จะตัดสินพระทัยในเรื่องใดเรื่องหนึ่งทรงระมัดระวังมาก พอเราเสนอ

ขึ้นไป จะทรงหาความเห็นจากแหล่งต่าง ๆ ไม่เชื่อแหล่งเดียว ถ้าใครไม่ชินจะคิดว่าพระองค์ไม่ไว้วางพระราชหฤทัย แต่ที่จริงทรงระมัดระวัง ถ้าไม่แน่พระทัยจะไม่ทรงตัดสิน ทรงทำงานอย่างพิถีพิถัน แต่ละขั้นตอนจะต้องทำอย่างรอบคอบเป็นลักษณะที่เรียกได้ว่า ลดความเสี่ยงน้อยที่สุด

การเสด็จพระราชดำเนินไปยังจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ รวมทั้งจังหวัดเพชรบุรี ได้เคยมีพระราชดำริไว้ว่า "*ท่องเที่ยวในเมืองไทยยังได้รู้จักคน ซึ่งเป็นพี่น้องกับเราทั้งนั้น ทำให้เห็นว่าเรามีหน้าที่ช่วยเหลือครอบครัวของเราเอง ทำอะไรก็ทำไปตามนั้น ความรักกันและห่วงใยกันนี้คนไทยไม่ขาดแคลนเลย ได้ช่วยคนไทยและประเทศไทย ให้อยู่กันไปได้อีกนาน*"

ในมหามงคลสมัยที่ทรงเจริญพระชนมายุ ๕ รอบปีพระนักษัตรนี้ ข้าพระพุทธเจ้าขอน้อมเกล้าฯ ถวายพระพร ขออัญเชิญคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของจังหวัดเพชรบุรี จงคุ้มครองป้องกันให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระพลานามัยแข็งแรง มีพระทัยเข้มแข็ง นำหมู่พสกนิกรชาวไทยไปสู่ความสุขสงบได้ทั่วหน้า เทอญ

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม
ข้าพระพุทธเจ้า นายสุเมธ ตันติเวชกุล
เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา และอดีตนายกสมาคมชาวเพชรบุรี

นายมณเฑียร ทองนิตย์
ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี

จังหวัดเพชรบุรีน้อมเกล้าฯ ถวายพระพร

นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ของพสกนิกรชาวเพชรบุรีที่ได้รับพระราชทานพระเมตตาจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงห่วงใยเอื้ออาทร และทรงลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนทรงสนับสนุนด้านการศึกษาและสร้างความภาคภูมิใจในมาตุภูมิให้แก่ชาวเพชรบุรีมากมายหลายสิ่งจนสุดจะพรรณนา กระผมจึงใคร่ขอน้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ที่มีต่อจังหวัดเพชรบุรีในด้านต่าง ๆ โดยสังเขป เริ่มตั้งแต่วันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ เมื่อกระผมได้มาดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี ดังนี้

ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

พระองค์ทรงห่วงใยแม่น้ำเพชรบุรีซึ่งเป็นแม่น้ำที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ เป็นแม่น้ำสายหลักของจังหวัดเพชรบุรี และเป็นแม่น้ำเพียงสายเดียวที่มีต้นกำเนิดและสิ้นสุดภายในจังหวัด โดยเริ่มจากเทือกเขาตะนาวศรีในอำเภอแก่งกระจาน และไหลลงทะเลที่ตำบลบางตะบูน อำเภอบ้านแหลม มีพระราชประสงค์ให้ประชาชนให้ความสำคัญและดูแลรักษาแม่น้ำสำคัญสายนี้ให้คงอยู่อย่างยั่งยืน ได้ทรงหลั่งทักษิโณทกลงแม่น้ำเพชรบุรีในวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๔๒ และนับแต่พระองค์เสด็จมาทำพิธีที่มณฑลทหารบกที่ ๑๕ ในวันดังกล่าวก็ทำให้เกิดวันรักษ์แม่น้ำเพชรบุรี ซึ่งจังหวัดเพชรบุรีร่วมกับองค์กรภาคประชาชนและท้องถิ่นได้จัดงานเป็นประจำต่อเนื่องมาทุกปี โดยนับวันที่ ๗ สิงหาคมเป็นวันรักษ์แม่น้ำเพชรบุรี ก่อให้เกิดแรงบันดาลใจให้พี่น้องประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นช่วยกันดูแลรักษาแม่น้ำสำคัญสายนี้อย่างเป็นรูปธรรม

จังหวัดเพชรบุรีเป็นที่ตั้งของอุทยานสิ่งแวดล้อมนานาชาติสิรินธร (The Sirindhorn International Environmental Park) ตั้งอยู่ที่ค่ายพระรามหก อำเภอชะอำ อุทยานแห่งนี้ได้รับพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานพระราชานุญาตให้ใช้พระนามเป็นชื่อสถาบัน มีหน้าที่ในการดูแลสิ่งแวดล้อมภายในพื้นที่อุทยานฯ ทำการศึกษาวิจัย จัดทำหลักสูตรการฝึกอบรม และเปิดโอกาสให้นักเรียน นักศึกษา ประชาชนมาศึกษา

ดูงาน โดยที่พระองค์ได้เสด็จมาพระราชทานพระราชดำริในการดำเนินงานและเสด็จมาปลูกป่าชายเลน พระองค์สนพระทัยเรื่องการกัดเซาะชายฝั่งทะเล โดยมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ได้รับทุนเพื่อศึกษาวิจัยเรื่องการกัดเซาะชายฝั่งซึ่งเป็นเรื่องที่มีปัญหารุนแรงในจังหวัดเพชรบุรี ตั้งแต่หาดแหลมหลวง หาดเจ้าสำราญ ไปจนถึงหาดชะอำ ดังนั้น หาดหน้าพระราชนิเวศน์มฤคทายวันภายในอุทยานฯ จึงถือเป็นโครงการต้นแบบด้านการจัดการการกัดเซาะชายฝั่งอ่าวไทย นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นต่อสภาพสิ่งแวดล้อมของจังหวัดเพชรบุรี

โครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอบ้านแหลม เป็นโครงการด้านสิ่งแวดล้อมของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ถวายงานสนองพระราชดำริเป็นอีกโครงการหนึ่งที่พระองค์ทรงให้ความสำคัญ โดยเฉพาะการบำบัดน้ำเสีย การกำจัดขยะ ฟื้นฟูป่าชายเลน ซึ่งพระองค์ได้เสด็จมาทรงติดตามการดำเนินงานและพระราชทานพระราชดำริการดำเนินงานอยู่อย่างต่อเนื่อง ทั้งที่เป็นทางการและเป็นการส่วนพระองค์

ด้านการศึกษา

จังหวัดเพชรบุรีมีพื้นที่ติดชายแดนกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา และมีโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ๒ แห่ง ได้แก่ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนเรศวร บ้านห้วยโสก ตำบลป่าเด็ง และโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านโป่งลึก ตำบลห้วยแม่เพรียง ซึ่งทั้งสองแห่งอยู่ในอำเภอแก่งกระจาน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระมหากรุณาธิคุณเสด็จเยี่ยมถึง ๔ ครั้ง แสดงให้เห็นถึงความห่วงใยที่ทรงมีต่อการศึกษาของนักเรียนในถิ่นทุรกันดารที่แม้จะเป็นชาวกะเหรี่ยง กะหร่าง ก็ควรมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาได้อย่างเท่าเทียม สร้างขวัญกำลังใจให้แก่ครูและนักเรียนของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในการปฏิบัติหน้าที่เป็นอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ โครงการสำคัญอีกประการหนึ่งในโอกาสเจริญพระชนมายุ ๖๐ พรรษา ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี คือโครงการรางวัลเจ้าฟ้ามหาจักรี ซึ่งจังหวัดเพชรบุรีต้องคัดเลือกครูสอนดีมีคุณธรรมที่สร้างแรงบันดาลใจแก่ศิษย์ ๑ คน ส่งเข้าไปคัดเลือกร่วมกับทุกจังหวัด โดยมีผู้รับรองว่าได้สอนต่อเนื่องมาอย่างน้อย ๒๐ ปี เป็นปูชนียบุคคลที่ลูกศิษย์ให้ความเคารพ ก่อให้เกิดแรงบันดาลใจแก่ศิษย์ที่ได้ประพฤติตัวเป็นคนดี และประกอบอาชีพด้วยความสุจริตเป็นที่ตั้ง เป็นการเชิดชูเกียรติแก่ครูที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของศิษย์ ซึ่งประเทศไทยจะทำการคัดเลือก ๑ คน ประกอบกับอีก ๙ คน รวม ๑๐ คนของประเทศในกลุ่มอาเซียน ครูที่ได้รับการคัดเลือกจะได้รับรางวัล “เจ้าฟ้ามหาจักรี” นับเป็นโครงการด้านการศึกษาที่จะทำให้ครูอาจารย์มีกำลังใจในการ

ทำงานโดยอุทิศเวลาและทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจให้แก่ลูกศิษย์อย่างเต็มความสามารถ ด้วยความเป็น “ครูมืออาชีพ”

ด้านกตเวทิตาคุณและความเรียบง่าย

พสกนิกรชาวเพชรบุรีได้มีโอกาสรับเสด็จอยู่เนืองๆ ในการที่พระองค์เสด็จมาเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เมื่อเสด็จประทับที่วังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พระองค์ได้ปฏิบัติให้พสกนิกรเห็นเป็นตัวอย่างด้านความกตัญญูต่อบุพการี นอกจากนั้นการเสด็จแต่ละครั้งจะทรงหลีกเลี่ยงช่วงเวลาที่มีการจราจรหนาแน่น ทรงไม่ให้ปิดถนนเป็นเวลานาน

สำหรับการรับเสด็จเมื่อเสด็จเป็นการส่วนพระองค์ พระองค์จะโปรดให้รับเสด็จอย่างเรียบง่าย และทรงเป็นกันเองกับผู้เข้าเฝ้าฯ ตัวอย่างเช่นการเสด็จเป็นการส่วนพระองค์ที่โรงเรียนราษฎร์วิทยา ซึ่งเป็นโรงเรียนเอกชนที่เน้นการสอนภาษาจีน เมื่อวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๗ ด้วยความสนพระทัยด้านภาษาและวัฒนธรรมจีนอยู่ก่อนแล้ว จึงเสด็จมาทอดพระเนตรกิจกรรมการเรียนการสอน ได้พระราชทานคำแนะนำทั้งแก่ผู้บริหาร ครู อาจารย์ และนักเรียนอย่างไม่ถือพระองค์ ได้ตรัสภาษาจีนกับครูสอนภาษาจีน และทรงพระอักษรเป็นชื่อของโรงเรียนและพระนามาภิไธยเป็นภาษาจีนที่สวยงามให้แก่โรงเรียนอีกด้วย

จากการรับเสด็จสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี อยู่หลายครั้ง ทำให้กระผมได้ทราบถึงพระราชภารกิจและการทรงงานหนักของพระองค์มาโดยตลอด ทำให้ตระหนักว่าจะต้องทำงานเพื่อประชาชนให้มากขึ้น เพื่อสนองพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ พระราชจริยวัตรของพระองค์ต่อพสกนิกรเปรียบประดุจรวงข้าวที่ยิ่งใหญ่ยิ่งโน้มต่ำลงมา กระผมเชื่อว่าพระองค์ท่านประทับอยู่ในหัวใจของพสกนิกรชาวเพชรบุรีตลอดมา ดังตัวอย่างจากวันที่พระองค์เสด็จที่โรงเรียนราษฎร์วิทยา พี่น้องประชาชนที่มาเฝ้ารับเสด็จและส่งเสด็จต่างเปล่งเสียงร้อง “ทรงพระเจริญ ทรงพระเจริญ” อยู่อย่างไม่ขาดสาย

ในโอกาสมหามงคลทรงเจริญพระชนมายุ ๖๐ พรรษา ข้าพระพุทธเจ้าในนามพสกนิกรชาวเพชรบุรี ขอน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายพระพร ขอพระองค์ทรงพระสิริสวัสดิ์ มีพระพลานามัยแข็งแรง มีพระชนมายุยิ่งยืนนาน เป็นมิ่งขวัญร่มเกล้าของชาวเพชรบุรี และชาวไทยตราบชั่วกาลนาน

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม
ข้าพระพุทธเจ้า นายมณเฑียร ทองนิตย์
ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี

พลเอกสุรินทร์ พิกุลทอง
ประธานคณะกรรมการส่งเสริม
กิจการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ

นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ของวงการศึกษาไทย ที่มีกองทุนการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระบรมวงศานุวงศ์ พระราชทานให้แก่พสกนิกรที่กำลังศึกษาเล่าเรียนให้ได้มีทุนเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาและพัฒนาตนเองเป็นจำนวนมาก โดยมีทั้งทุนที่พระราชทานให้แก่ผู้ที่มีผลทางการศึกษาดีเด่นหรือผู้ที่ศึกษาในสาขาที่เป็นความจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ หรือทุนที่พระราชทานให้แก่ผู้ที่มาจากท้องถิ่นที่สมควรได้รับการดูแล รวมทั้งทุนที่พระราชทานให้แก่ผู้ที่มีความประพฤติดีแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีได้เปิดโอกาสทางการศึกษาให้แก่เยาวชนในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดอื่นๆ ให้เข้ามาศึกษาอย่างทั่วถึง จากการสำรวจศึกษาพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่ขาดแคลนซึ่งต้องพึ่งพากองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) หรือกองทุนเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาที่ผูกกับรายได้ในอนาคต (กรอ.) ซึ่งกองทุนเหล่านี้สามารถจัดสรรให้ในวงเงินที่ค่อนข้างจำกัด มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีก็เป็นดังเช่นสถาบันการศึกษาอื่นๆ ที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณ ได้รับพระราชทานทุนการศึกษาในลักษณะทุนเทิดพระเกียรติเป็นจำนวนหนึ่ง อาทิ ทุนเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (ทุนเรียนดี) จำนวน ๑๔๐ ทุน ทุนเทิดพระเกียรติสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมารี (ทุนช่วยเหลือนักศึกษา ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้และช่วยเหลือภัยพิบัติ) จำนวน ๓๓ ทุน ทุนเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี (ทุนประพฤติดี) จำนวน ๑๑๙ ทุน ที่มหาวิทยาลัยได้นำมาจัดสรรเป็นทุนการศึกษาให้แก่นักศึกษาที่ต้องได้รับการช่วยเหลือ

คณะกรรมการส่งเสริมกิจการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี มีภาระหน้าที่ตามมาตรา ๒๖(๓) แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. ๒๕๔๗ ให้มีอำนาจ หน้าที่ในการส่งเสริม สนับสนุนกิจการของมหาวิทยาลัยในหลายประการ ประการหนึ่งที่คณะกรรมการส่งเสริมกิจการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีให้ความสำคัญคือ **การส่งเสริมให้มีทุนการศึกษาแก่นักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ให้มีโอกาสทางการศึกษา** คณะกรรมการชุดดังกล่าวจึงจัดกิจกรรมต่างๆ ขึ้นเพื่อสร้างรายได้เป็นทุนการศึกษาแก่นักศึกษา

กลุ่มดังกล่าวหลากหลายกิจกรรม ทำให้มีทุนการศึกษาให้แก่นักศึกษาที่ประสงค์จะขอรับทุนเป็นจำนวนมากพอสมควร มีทั้งทุนให้เปล่าทุนละ ๑๐,๐๐๐ บาท ที่จัดให้มาทุกปี เช่นใน พ.ศ. ๒๕๕๗ คณะกรรมการฯ ได้จัดสรรทุนให้เปล่าเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๗ พรรษา จำนวน ๘๗ ทุน ๆ ละ ๑๐,๐๐๐ บาท นอกจากนั้นยังจัดให้มีทุนเพื่อช่วยเหลือนักศึกษาที่ต้องการหารายได้ระหว่างเรียน โดยให้นักศึกษาทำหน้าที่ช่วยงานในหน่วยงานต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย โดยมีสำนักพัฒนานักศึกษาเป็นผู้ดูแลอีกเดือนละไม่เกิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท และยังมีทุนเสริมกำลังใจในการเป็นคนดี มีความพยายามให้แก่นักศึกษาที่มีผลงานดีเด่นด้านต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งการจัดกิจกรรมดังกล่าวนี้ได้ปฏิบัติต่อเนื่องมาเป็นเวลากว่า ๓ ปี แล้ว

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานให้แก่มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี คือการพระราชทานถ้วยรางวัลชนะเลิศกอล์ฟประเพณี ถือเป็นโอกาสพิเศษที่หาได้ยากยิ่งที่จะมีผู้ได้รับพระมหากรุณาธิคุณเช่นนี้ โดยทั่วไปผู้ขอพระราชทานรางวัลมักได้รับพระราชทานเฉพาะกิจเป็นครั้งคราวเท่านั้น พระมหากรุณาธิคุณครั้งนี้จึงทำให้คณะกรรมการส่งเสริมกิจการมหาวิทยาลัยในนามมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีจัดการแข่งขันกอล์ฟประเพณีเพื่อชิงถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ในวันที่ ๑ มีนาคม ของทุกปี

การจัดการแข่งขันกอล์ฟประเพณีชิงถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทุกครั้งจะได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ทั้งจากส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยมีทั้งการร่วมบริจาคและร่วมเข้าแข่งขันเพื่อชิงรางวัลพระราชทานซึ่งถือเป็นมงคลสูงสุดของชีวิต วัตถุประสงค์หลักของการจัดการแข่งขันคือการหารายได้เพื่อช่วยเหลือนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ รายได้ที่เกิดจากการจัดการแข่งขันแต่ละครั้งมีเป็นจำนวนไม่น้อย ซึ่งคณะกรรมการฯ ได้มอบให้แก่ฝ่ายการเงินของมหาวิทยาลัยในการจัดเก็บและเบิกจ่ายอย่างเป็นระบบ **ด้วยพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ที่พระองค์พระราชทานให้แก่มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีในครั้งนี้ทำให้มหาวิทยาลัยมีกองทุนเพียงพอที่จะมอบให้แก่นักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์อย่างเท่าเทียมโดยมิได้กำหนดว่าจะมาจากท้องถิ่นใด**

ในโอกาสมหามงคลที่ทรงเจริญพระชนมายุ ๖๐ พรรษา ๒ เมษายน ๒๕๕๘ ข้าพระพุทธเจ้าในนามคณะกรรมการส่งเสริมกิจการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ขอน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายพระพร ขอพระองค์ทรงเจริญพระชนมายุยิ่งยืนนาน มีพระพลานามัยสมบูรณ์ เป็นมิ่งขวัญร่มเกล้าของชาวไทยไปชั่วกาลนาน

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม
ข้าพระพุทธเจ้า พลเอก สุรินทร์ พิกุลทอง
ประธานคณะกรรมการส่งเสริมกิจการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิวัต กลิ่นงาม
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

ล้นเกล้าฯ ของชาวมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระอัจฉริยภาพในศาสตร์และศิลป์ด้านต่าง ๆอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะด้านศิลปวัฒนธรรมที่พระองค์สนพระทัยมาตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ ทรงประกอบพระราชกรณียกิจมากมายเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมไทยทั้งในด้านดนตรี การช่าง นาฏศิลป์ งานพิพิธภัณฑ์ ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ภาษาและวรรณกรรม ทรงพระปรีชาสามารถในงานศิลปะหลายสาขา รวมทั้งทรงมีคุณูปการต่อเหล่าศิลปินและศิลปวัฒนธรรมของชาติ จึงทรงได้รับการน้อมเกล้าฯ ถวายพระสมัญญาว่า “เอกอัครราชูปถัมภกมรดกวัฒนธรรมไทย” และ “วิศิษฏศิลปิน”

นอกจากนี้คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้วันที่ ๒ เมษายน ซึ่งเป็นวันคล้ายวันพระราชสมภพของพระองค์เป็น “วันอนุรักษ์มรดกไทย” เพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติที่พระองค์ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจในด้านการอนุรักษ์มรดกของชาติในสาขาต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก

เพชรบุรี เป็นเมืองเก่าแก่ที่มีประวัติความเป็นมายาวนานแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาต่อเนื่องจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ เพชรบุรีเป็นเมืองหน้าด่านสำคัญในการป้องกันศึกจากพม่า อีกทั้งยังมีสายสัมพันธ์กับราชธานีอย่างใกล้ชิด เพชรบุรีจึงเป็นเมืองสำคัญที่รับอิทธิพลทางด้านศิลปวัฒนธรรมจากราชธานีมาอย่างต่อเนื่อง และชาวเพชรบุรีได้นำองค์ความรู้ท้องถิ่นในเรื่องดังกล่าวมาพัฒนาจนเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น งานศิลปกรรมสมัยอยุธยาจึงสืบทอดอยู่ที่เพชรบุรีเป็นจำนวนมาก ในช่วงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นได้มีการสร้างสรรค์งานศิลปกรรมจนเป็นเอกลักษณ์ตามขนบของช่างเมืองเพชรบุรี สืบต่อมาจนล่วงเข้าถึงสมัยรัชกาลที่ ๔ รัชกาลที่ ๕ และรัชกาลที่ ๖ ได้มีการสร้างพระราชวังขึ้นในจังหวัดเพชรบุรี และเมื่อมีทางรถไฟและถนนเพชรเกษมแล้ว เพชรบุรีได้พลิกโฉมเป็นเมืองท่องเที่ยว ที่มีแหล่งท่องเที่ยวครบถ้วนทั้งทางธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิต

เพชรบุรีจึงเป็นเมืองหนึ่งที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรแหล่งมรดกวัฒนธรรมไทยหลายแห่ง เช่น วัดเขาบันไดอิฐ วัดกำแพงแลง วัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร วัดมหาธาตุวรวิหาร วัดเกาะแก้วสุทธาวาส เป็นต้น อีกทั้งได้เสด็จพระราชดำเนินประพาสแม่น้ำเพชรบุรี และทรงประกอบพิธีชุบชีวิตแม่น้ำเพชร ณ พระรามราชนิเวศน์ มีผลให้เกิดกระแสในการอนุรักษ์แม่น้ำ สิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิตของชาวเพชรบุรีสืบมาจนปัจจุบัน นอกจากนี้ยังทรงเป็นประธานในโครงการปลูกตาลล้านต้น ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี เพื่ออนุรักษ์ต้นตาลและวิถีชีวิตการทำตาลให้แก่ชาวเพชรบุรี

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินมาเปิดหอวัฒนธรรมเฉลิมพระเกียรติ ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ซึ่งเป็นสถานที่รวบรวมความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมของเมืองเพชรบุรี อันนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณสูงสุดแก่ชาวมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

ในด้านการศึกษาเมื่อได้เสด็จพระราชดำเนินตรวจเยี่ยมโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนทั่วประเทศ ในส่วนของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีได้มีโอกาสถวายงานโดยการร่วมมือกับกองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน เพื่อพัฒนาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งเป็นโครงการต่อเนื่องและเป็นภารกิจหลักของมหาวิทยาลัยในการบริการวิชาการแก่สังคม

พระราชกรณียกิจของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งได้ทรงงานในจังหวัดเพชรบุรีและมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี นับเป็นต้นแบบของการทำงานด้านอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ธรรมชาติ และการศึกษาแก่ผู้ปฏิบัติงานโดยตรงและผู้สนใจโดยทั่วไป น้ำพระทัยและพระเมตตาของพระองค์ประดุจน้ำทิพย์ชโลมใจให้ผู้ปฏิบัติงานและผู้สนใจได้สืบสานพระปณิธานในการอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรม ธรรมชาติ และการศึกษาของท้องถิ่นเพชรบุรีให้ยั่งยืน

ในโอกาสมหามงคลที่ทรงเจริญพระชนมายุ ๖๐ พรรษา ในพุทธศักราช ๒๕๕๘ นี้ ข้าพระพุทธเจ้า นายนิวัต กลิ่นงาม พร้อมด้วยบุคลากรในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีทุกภาคส่วน ขอน้อมนำแนวทางแห่งพระราชกรณียกิจมาเป็นมงคลดิถีในการปฏิบัติงานพัฒนาองค์ความรู้เพื่อรับใช้ท้องถิ่น ในฐานะสถาบันอุดมศึกษา อุดมปัญญาเพื่อท้องถิ่นสืบไป

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม
ข้าพระพุทธเจ้า ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิวัต กลิ่นงาม
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

องค์เทพสิรินธร เจริญวัยพระชันษา

“แม่” ภาพฝีพระหัตถ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ทรงวาดเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๖

“...สมเด็จแม่ก็ทรงสนุกที่จะรับสั่งเรื่องของพวกเรา ลูก ๆ ของท่าน...ทำให้เรานึกย้อนคิดขึ้นมาว่าทำอะไรตอบแทนท่านได้ คนเราถึงจะเกิดมาเป็นพ่อ แม่ ลูก เป็นพี่เป็นน้องกัน เลี้ยงดูมาในแวดวงเดียวกัน แต่ว่าวิถีชีวิตความรู้สึกนึกคิด ทัศนคติต่อโลกของแต่ละคนก็ต่างกัน.....ข้าพเจ้ากล้ายืนยันอยู่เรื่องหนึ่งว่า เป็นเรื่องที่พอพระทัยคือลูกของท่านทุกคนมีความรักต่อกัน เอื้อเฟื้อเกื้อกูลกัน เท่าที่จะมีกำลังทำได้...”

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี
พระราชนิพนธ์เรื่อง “สภากาชาด” จากหนังสือ *สมเด็จแม่กับการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๐*

องค์เทพสิรินธร เจริญวัยพระชันษา

นางสาวอัมพร ทองใบ
อดีตอาจารย์โรงเรียนเบญจมเทพอุทิศจังหวัดเพชรบุรี

๑

พระราชประวัติในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นพระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชสมภพเมื่อวันเสาร์ที่ ๒ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๙๘ เวลา ๑๘.๕๒ น. ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต ทรงได้รับการเฉลิมพระนามจากสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ ว่า **“ลมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนลุดา กิติวัฒนาดุลยโลภาคย์”**

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นเจ้าฟ้าในดวงใจของปวงชนชาวไทย ทรงมีพระจริยวัตรอันงดงามตั้งแต่ทรงพระเยาว์ ดังตัวอย่างที่เห็นได้จากที่พระองค์โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จเยี่ยมเจ้าจอมมารดาอ่อน เจ้าจอมในรัชกาลที่ ๕ ธิดาของเจ้าเมืองเพชรบุรี ที่สวนปาริจฉัตก์ (เจ้าจอมมารดาอ่อนถึงแก่อสัญกรรมเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๒ อายุได้ ๑๐๑ ปี)

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงกตัญญูรู้คุณใส่พระราชหฤทัยในสมเด็จพระบรมชนกนาถ และสมเด็จพระราชชนนี อย่างน่าสรรเสริญยิ่งนัก ดังเห็นได้จากข้อเขียนบางตอนจากหนังสือ *เมื่อใกล้ชิดเบื้องยุคลบาท* เขียนโดย ฟื้นชุนหมิง อาจารย์ประจำศูนย์ภาษาและวัฒนธรรม สำหรับเจ้าหน้าที่การทูตกรุงปักกิ่ง กล่าวว่า

ในระหว่างที่ถวายพระอักษรอยู่ ได้สังเกตเห็นมีรอยเขียวช้ำที่พระกร จึงกราบบังคมทูลถามถึงสาเหตุ ทรงตอบว่า *“เพิ่งไปให้เลือดมา ๔๐๐ ซีซี เพื่อถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ช่วงนี้พระพลานามัยไม่สู้ดี ตัวเราเองต้องเดินทางบ่อย พอดีมีกรุ๊ปเลือดเดียวกับพระองค์ท่าน คือ กรุ๊ปโอ เดี๋ยวนี้เขาเก็บเลือดไว้ได้นานเป็นปี ก่อนจะออกเดินทางไปไหนก็จะไปให้เลือดสักหน่อย เผื่อไว้ให้พระองค์ท่าน”*

เมื่อฟั่นชุนหมิงได้ฟังพระราชดำรัส ก็รู้สึกตื้นตันใจ เพราะโดยฐานะพระมหากษัตริย์ของแผ่นดิน ยังจะต้องรับพระโลหิต รักษาพระวรกายจากสมเด็จพระเจ้าลูกเธออีกด้วยหรือ แม้แต่บรรดาลูกหลานของพวกเราเหล่าสามัญชนคนธรรมดา จะมีสักกี่คนที่มีโอกาสมอบเลือดไว้เผื่อให้พ่อแม่ของตนได้ใช้บ้าง...

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นที่รักยิ่งของพสกนิกรทุกหมู่เหล่า ด้วยพระปรีชาสามารถและพระอัธยาศัยไมตรีที่เป็นกันเองของพระองค์ ดังปรากฏตามคำบอกเล่าของพระสหาย ในชั้นเรียน และพระอาจารย์บางท่านที่มีโอกาสใกล้ชิดพระองค์ ดังนี้

ท่านผู้หญิง ดร.ทัศนีย์ บุณยคุปต์ อาจารย์ใหญ่โรงเรียนจิตรลดา ในขณะที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงศึกษาในชั้นอนุบาลจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่โรงเรียนจิตรลดา ได้เขียนเล่าไว้ในหนังสือ *จิตรลดาร่วมใจ* ที่จัดพิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๔ ว่า

“พระองค์ทรงช่างดำริถึงสิ่งที่ทรงสงสัย ทรงสังเกตสิ่งรอบพระวรกายอยู่เป็นนิจ ทรงกระตือรือร้นที่จะศึกษาความจริง โปรดอ่านตลอดมา อีกทั้งทรงมีพระสติปัญญาว่องไว ทรงคำนวณคณิตศาสตร์ได้รวดเร็วและถูกต้องแม่นยำ จึงทรงเป็นนักเรียนดีเด่นประจำชั้น ทรงสอบได้ที่ ๑ เสมอ และทรงสอบได้ที่ ๑ ทั้งในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนกศิลปะ ของนักเรียนทั่วประเทศ”

ยุวดี ต้นสกุลรุ่งเรือง พระสหายร่วมรุ่น ๔๑ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้กล่าวถึงสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารีไว้ในหนังสือ *เราทั้งผองอักษราเทวาลัย* ไว้อย่างปีติยินดีโสมนัสยิ่งว่า

“ทูลกระหม่อม” *เป็นคำที่พวกเราทุกคนในคณะเรียกสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าสิรินธรฯ หลังจากนั้นตื่นเต้นเสียเหลือเกินเมื่อได้รู้ว่าเป็น “พระสหาย” ร่วมรุ่นแน่แล้ว ก็มานั่งกังขากันว่าจะเพ็ดทูลหรือพูดคุยกับเจ้านายอย่างไรดี แต่เพียงไม่กี่วันหลังเปิดเรียน พวกเราก็หายห่วงด้วยสาเหตุสองประการ คือ หนึ่ง ทูลกระหม่อมไม่ทรงถือพระองค์เลยนั่นเอง ใครจะทูลอะไรท่านก็แย้มพระสรวลอยู่ตลอด แม้จะมีบางคนถือเอาความไม่ทรงเจ้ายศของพระองค์ท่านมาทำรุ่มร่ามกับพระองค์ ก็ไม่เห็นพระองค์ทรงกริ้วอะไร และประการที่สอง ชาวอักษรศาสตร์ซะอย่าง เรื่องการใช้ภาษานั้น*

โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จเยี่ยมเจ้าจอมมารดาอ่อนที่สวนปาริจฉัตก์

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเข้ารับการศึกษาที่โรงเรียนจิตรลดาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงรับพระราชทานปริญญาบัตร
อักษรศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

หายห่วงอยู่แล้ว พวกเราเรียนเรื่องการพูดคุยกับเจ้านายมาพอสมควรพอได้มาลงสนามจริง ก็ทูลกันได้คล่อง"

ผู้เขียนได้เล่าถึงวันรับน้องใหม่และเรื่องราวของพระองค์ไว้ในหนังสือ *เราทั้งผองอักษราเทวาลัย* อีกว่า

"สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรฯ เสด็จมาทรงร่วมงานรับน้องใหม่ด้วยความเบิกบานพระทัย งานสนุก ๆ แบบนี้เป็นเรื่องถูกพระราชอัธยาศัยอยู่แล้ว พระองค์ท่านแย้มพระสรวลตลอดงานทีเดียว อันที่จริงเมื่อหวนกลับไปนึกถึงวันเก่า ๆ ให้น่าแปลกใจยิ่งเพราะยังไม่เคยเห็นว่ามีช่วงไหนที่ทูลกระหม่อมจะไม่ทรงเบิกบานพระทัย พระพักตร์จะแย้มสรวลอยู่ตลอด เรียกว่าเห็นเมื่อใดก็เมื่อนั้นแหละใครจะให้ทำอะไรก็ทรงยินดีอย่างไม่น่าเชื่อ แม้เมื่อเอารูปเก่า ๆ มาดูอีกครั้งทุกภาพจะเป็นภาพพระองค์ท่านกำลังแย้มพระสรวลอยู่ทุกภาพ ซึ่งนับเป็นเรื่องน่าทึ่งมากทีเดียว"

ดร.บุษกร กาญจนจารี พระอาจารย์ที่ปรึกษาของพระองค์ได้เคยเขียนเล่าเกี่ยวกับพระองค์ขณะทรงศึกษาอยู่ที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยไว้ตอนหนึ่งว่า

"ทูลกระหม่อมทรงรักหนังสือเป็นอย่างยิ่ง สนพระทัยที่จะทรงหนังสือต่าง ๆ ให้มากที่สุดเท่าที่จะทรงจำได้ ทรงกระตือรือร้นที่จะสืบเสาะหนังสือและโปรดที่จะสะสมหนังสือเกือบทุกประเภท ข้าพเจ้าไม่เคยเห็นทูลกระหม่อมทรงตื่นเต้นในเรื่องใดเท่ากับหนังสือ พระสหายร่วมชั้นจึงมักนำหนังสือดีในครอบครองหรือซึ่งตนเพิ่งเสาะหามาได้

มาอวดเสมอ บางครั้งทูลกระหม่อมก็ทรงยืมหนังสือเหล่านั้นไปบ้าง นอกจากนั้นยังได้เคยเสด็จร้านหนังสือต่าง ๆ เพื่อทรงเลือกซื้อเองอีกด้วย"

ดร.บุษกร กาญจนจารี ยังกล่าวอีกว่า *"มีผู้เคยถามข้าพเจ้าว่า สิ่งที่ประทับใจข้าพเจ้ามากที่สุดเกี่ยวกับทูลกระหม่อมตลอด ๔ ปีที่ทรงศึกษาอยู่ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยคืออะไร และผู้ถามก็คาดว่าในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาของพระองค์ท่านคงจะต้องตอบว่า สิ่งที่ประทับใจข้าพเจ้ามากที่สุดคือพระปรีชาสามารถ แต่นั่นมิใช่คำตอบของข้าพเจ้า จริงอยู่ข้าพเจ้าตระหนักในคุณค่าของพระปรีชาสามารถในด้านการศึกษาเป็นที่แน่นอน แต่ข้าพเจ้าก็ยังเห็นว่า สิ่งที่น่าประทับใจที่สุดเกี่ยวกับทูลกระหม่อมก็คือน้ำพระทัยของพระองค์ ซึ่งเป็นคุณสมบัติหาได้ยาก ทูลกระหม่อมมีน้ำพระทัยงาม มีความจริงใจและความเมตตา แม้จะทรงมีพระราชกิจล้นหลาม ก็ยังทรงห่วงใยเอาพระทัยใส่ในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นอาจารย์ พระสหายร่วมชั้นเรียน นิสิตร่วมคณะ คนงานในคณะ หรือแม้แต่เด็กขายขนมในคณะ เมื่อผู้ใดเจ็บป่วยหรือประสบความลำบาก ก็จะทรงเป็นธุระประทานความช่วยเหลือ และทรงมีความห่วงใยอย่างแท้จริง น้ำพระทัยของทูลกระหม่อมเป็นที่ประจักษ์แก่ผู้ที่มีโอกาสได้ใกล้ชิด และเป็นธรรมดาอยู่เองที่ย่อมจะทรงเป็นมิ่งขวัญของทุกคน"*

ดร.คักดิ์ศรี แย้มนัดดา พระอาจารย์ที่ถวายการสอนที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กล่าวถึงพระองค์ว่า

"ทรงเป็นผู้เพียรกล้าในการแสวงหาวิชาความรู้ ทรงตักตวงอย่างไม่รู้จักอิ่ม ลำพังการเรียนเฉพาะชั่วโมงที่ลงทะเบียนไว้ก็กินเวลาทั้งสัปดาห์ละไม่น้อยอยู่แล้วและยังจะมีงานที่จะต้องทำมาส่งอาจารย์อีก เพื่อนบ่นกันว่า ปีแรกนี้เรียนหนัก เรียนไม่ค่อยรู้เรื่องบ้าง เซ็งบ้าง ตามแต่จะบ่นกันไปกระปอดกระแปด แต่ทูลกระหม่อมไม่ทรงบ่นเลย มีแต่จะคิดเรียนโน่นเรียนนี่เพิ่มเติมอยู่เสมอ อย่างไม่ทรงรู้จักคำว่าเหน็ดเหนื่อย ทรงสนุกกับการเรียน เรียนวิชาปีหนึ่งแล้ว พอว่างก็แอบไปเข้าห้องเรียนปริญญาโทขอฟังกับเขาด้วย เพราะทางมหาวิทยาลัยไม่ห้ามพวกปริญญาตรีจะเข้าฟังของพวกปริญญาโท ก็ไม่มีกฎห้ามแต่อย่างใด"

แม้จะทรงสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ แล้ว ก็ยังทรงใฝ่เรียนรู้และศึกษาวิชาการสาขาใหม่ ๆ อยู่เสมอ ทรงเป็นแบบอย่างให้กับพสกนิกรชาวไทยโดยเฉพาะเยาวชนไทย ที่จะต้องขวนขวายหาความรู้เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ ความสามารถและนำความรู้ความสามารถไปใช้กับการปฏิบัติงานต่าง ๆ โดยทรงศึกษาด้วยพระองค์เอง หรือจากบุคคล หน่วยงาน สถาบันต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จนมีพระปรีชาสามารถในเรื่องเหล่านี้อย่างลึกซึ้ง และเข้ารับการอบรมทางวิชาการเพิ่มเติมทั้งภายในประเทศและต่างประเทศตลอดมา

การทรงงาน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นมิ่งขวัญของมวลพสกนิกรชาวไทย พระองค์มิใช่เจ้าหญิงแห่งเทพนิยาย แต่ทรงเป็น **เจ้าหญิงสมัยใหม่** ที่ประสบความสำเร็จจากความมุ่งมั่นในการทำงานเฉกเช่นคนทั่วไป ทรงมีโอกาสตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จเยี่ยมราษฎรทั่วฟ้าเมืองไทย โดยเฉพาะท้องถิ่นทุรกันดาร ทำให้พระองค์ทรงทราบถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพของราษฎรในทุก ๆ ด้าน รวมทั้งปัญหาต่าง ๆ ทรงช่วยให้มีการวางแผนแก้ไขปัญหาเป็นอย่างดี

นอกจากนี้พระองค์ยังสืบสานโครงการพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถที่ทรงวางรากฐานไว้ ทรงเป็นราชเลขานุการส่วนพระองค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในอันที่จะรับพระราโชบายและพระราชดำริโดยตรง

เมื่อพระองค์เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศต่าง ๆ เพื่อเจริญสัมพันธไมตรี ดูงานวิชาการ งานพัฒนาหลากหลายด้าน เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการทรงงานเพื่อส่วนรวม ทรงมุ่งหวังเพื่อประโยชน์สุขและความอยู่ดีกินดีของประชาชน ทรงทราบดีว่าการที่จะพัฒนาหรือจะยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชาชนได้ ต้องอาศัยความรู้หลากหลายด้าน อาทิ การพัฒนาการเกษตร ต้องอาศัยความรู้ด้านภูมิศาสตร์ พฤกษศาสตร์ การปรับปรุงพันธุ์พืช การจัดการแหล่งน้ำ แผนที่และอื่น ๆ ทรงเชี่ยวชาญการใช้เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสมและยั่งยืน ทรงเน้นเรื่องสุขอนามัยและโภชนาการ ด้วยทรงเห็นว่าจะมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงงานในองค์กรการกุศลและมูลนิธิต่าง ๆ มากมาย ทรงเป็นอุปนายิกาสภากาชาดไทย ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๐ และทรงเป็นประธานมูลนิธิต่าง ๆ อาทิ มูลนิธิชัยพัฒนาซึ่งดูแลโครงการพัฒนาและโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มูลนิธิอานันทมหิดลเพื่อส่งเสริมการศึกษาอุดมศึกษา มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยเพื่ออนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทย มูลนิธิสายใจไทยเพื่อช่วยเหลือทหารผ่านศึก และมูลนิธิรางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหิดลเพื่อพระราชทานรางวัลระดับนานาชาติแก่ผู้มีผลงานดีเด่นสาขาแพทยศาสตร์และสาธารณสุขศาสตร์ รวมทั้งทรงเป็นที่ปรึกษาของคณะกรรมการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนตามพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

เสด็จไร่ไทย-อิสราเอล เมื่อ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๑๕ ทรงอุ้มบุตรของนายเอียง เจริญสุข สมาชิกไร่ไทย-อิสราเอล เลขที่ ๙๔

พระเกียรติคุณในระดับนานาชาติ ทรงเป็นที่ปรึกษาพิเศษด้านสุขภาพของประชากรกลุ่มชายขอบในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และแปซิฟิกตะวันตกขององค์การอนามัยโลก(World Health Organization) กรรมการกิตติมศักดิ์ของคณะกรรมการที่ปรึกษาสาขาสุขภาพของ Bloomberg School Of Public Health, Johns Hopkins University มนตรีของ Refugee Education Trust และทูตพิเศษด้านอาหารในโรงเรียนของ World Food Program แห่งสหประชาชาติ

เป็นที่ทราบกันดีทั้งภายในประเทศและต่างประเทศว่า สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงอุทิศพระวรกายในการทรงงานอย่างหนักเพื่อช่วยเหลือประชาชนอย่างต่อเนื่อง ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจจนเป็นที่รู้จักยอมรับในนานาประเทศ ทรงมีบทบาทในการส่งเสริมให้เกิดมิตรภาพ ภราดรภาพ และความเข้าใจที่ดีต่อกันระหว่างประชาชนไทยกับประชาคมโลก

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๔ ทรงได้รับการทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลแมกไซไซด้านการบริการสาธารณะ พ.ศ. ๒๕๓๕ องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลนักโภชนาการดีเด่น ด้วยพระราชกิจโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน และใน พ.ศ. ๒๕๔๗ ทรงได้รับการถวายโล่เกียรติยศจาก The International Council of Iodine Deficiency Disorders ในฐานะที่ทรงอุทิศพระองค์เป็นผู้นำในการกำจัดภาวะบกพร่องไอโอดีนให้หมดไปจากประเทศไทยอย่างยั่งยืน ด้วยพระราชกรณียกิจดีเด่นด้านสันติภาพและการพัฒนา ทรงได้รับการทูลเกล้าฯ ถวายตำแหน่งทูตสันถวไมตรีด้านการ

ส่งเสริมศักยภาพของเด็กชนกลุ่มน้อยด้อยการศึกษาและการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม จากองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือยูเนสโก เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๘

มีบุคคลเป็นจำนวนมากทั้งข้าราชการทุกหมู่เหล่า ตลอดจนไพร่ฟ้าประชาชนที่มีโอกาสรับใช้เบื้องพระยุคลบาท ได้เห็นพระจริยวัตรอันงดงามยิ่ง ตลอดจนน้ำพระทัยที่เปี่ยมด้วยพระเมตตาและพระกรุณาต่อพสกนิกรและเพื่อนมนุษย์ โดยไม่เลือกชาติ ศาสนา และฐานะ ได้กล่าวถึงการทรงงานของพระองค์ อาทิ

คุณหญิงสุมณฑา พรหมบุญ อดีตอธิการบดีมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กล่าวถึงการทรงงานของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ตอนหนึ่งว่า

“พระองค์ทรงมีวิธีการทรงงานอย่างเป็นระเบียบ ที่กล่าวได้ว่าเป็นวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ไม่ว่าจะทรงงานเกี่ยวกับเรื่องใด ทรงช่างสังเกตทรงละเอียดรอบคอบ ทรงบันทึกและรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ ทรงพิสูจน์ตรวจสอบ หรือทดลองก่อนถึงจะสรุปและทรงเข้าพระทัยในข้อจำกัดของข้อสรุปนั้น ทรงงานโดยไม่ห่วงใยพระวรกาย ทรงรับผิดชอบ ติดตามพัฒนางานที่ทรงริเริ่ม ไม่ว่าจะใช้เวลานานหรือยากเย็นเพียงใด และห่วงใยการศึกษาของเด็กและเยาวชนไทยอยู่เป็นนิจ”

พลตำรวจเอก โกวิท วัฒนะ อดีตผู้บัญชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้รับสนองงานในกิจการด้านโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ได้กล่าวถึงพระองค์ว่า

“ตลอดระยะเวลาที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงงานในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลคมนาคม ทรงเปิดโอกาสให้เยาวชนจำนวนมากได้มีโอกาสพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น พระกรุณาธิคุณแผ่ไพศาลไปทั่วทุกพื้นแผ่นดินไทย ทรงเป็นผู้ขยายแสงสว่างแห่งดวงประทีปให้แก่ผู้ด้อยโอกาสอย่างแท้จริง”

ด้วยพระจริยวัตรในการทรงงานต่างๆ ดังกล่าวแล้ว ล้วนเป็นไปสมดังพระราชปณิธาน ดั่งโคลงพระราชนิพนธ์ที่พระราชทานแก่พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิภาวดีรังสิต ดังนี้

จักเอาการภูมิราชไท้ จงรัก
จักสมานสานสมัคร หมู่พ้อง
จักตั้งศรัทธาภักดิ์ ในศาสน์
จักสืบสนองป้อง ถิ่นแคว้น แดนไท

ขอน้อมเกล้าฯ ถวายพระพรชัยมงคลให้ทรงพระเกษมสำราญและทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน

รองศาสตราจารย์กาญจนา บุญล่ง
รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

๓

สมเด็จพระเทพรัตน์ฯ กับพระอัจฉริยลักษณ์

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี เป็นสมเด็จพระเจ้าลูกเธอพระองค์ที่ ๓ ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระองค์มีพระอัจฉริยภาพหลายด้าน ได้แก่ ทรงเป็นนักเขียน ทรงเป็นนักอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย ทรงเป็นนักพัฒนา

ทรงเป็นนักเขียน

พระอัจฉริยภาพในการนิพนธ์วรรณกรรมร้อยแก้ว ร้อยกรองหลายด้าน ฉายชัดทั้งด้านวรรณคดี ภาษาศาสตร์ ดนตรี โบราณคดี ประวัติศาสตร์และศาสนา สารคดีท่องเที่ยว ซึ่งเป็นที่นิยมอย่างกว้างขวาง เพราะทรงเล่าเรื่องต่างๆ ที่ได้ทรงพบเห็นอย่างละเอียดลออผ่านสำนวนภาษาที่สละสลวยงดงาม ทั้งยังมีข้อมูลสาระที่ทรงคุณค่า และยังมีพระปรีชาชาญในเชิงวรรณศิลป์ ทรงพระราชนิพนธ์บทกวีได้อย่างไพเราะไม่แพ้กวีเอกในอดีต นอกจากนี้ยังมีบทกวีนิพนธ์ภาษาไทยและภาษาฝรั่งเศส รวมทั้งทรงแปลกวีนิพนธ์และวรรณกรรมจีนเป็นภาษาไทยอีกด้วย รายได้จากพระราชนิพนธ์ทั้งหมดเป็นทุนการศึกษาของมูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ซึ่งสนับสนุนให้นักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์มีโอกาสศึกษาต่อทั้งในระดับมัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา

ทรงเป็นนักอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย

ในด้านศิลปวัฒนธรรมไทย พระองค์ทรงให้ความสำคัญด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ ทรงมีความสนพระทัยในศิลปะทุกๆ ด้าน ทั้งด้านดนตรีไทย นาฏศิลป์ไทย ศิลปหัตถกรรมไทยทุกแขนง ทรงศึกษาวรรณกรรม วัฒนธรรมอื่น รวมทั้งสนพระทัยผลงานจิตรกรรม ทั้งที่เป็นแนวอนุรักษ์และศิลปกรรมร่วมสมัย ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่าทุกครั้งที่เสด็จฯ ออกงานราตรีสโมสรจะทรงฉลองพระองค์ชุดไทยเท่านั้น โดยผู้ติดตามจะไม่เคยได้ยินรับสั่งด้วยคำไทยปนฝรั่งเลย นอกจากคำนั้นเป็นคำ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงซอด้วงจิ๋วที่ครูเตือน พาทยกุล ชาวเพชรบุรี ทูลเกล้าฯ ถวาย

เรียกชื่อเฉพาะหรือศัพท์เทคนิค จึงทรงเป็นความภูมิใจของคนไทยทั้งชาติ ด้วยพระอัธยาศัยนิยมความเป็นคนไทยที่มีความเป็นตัวของตัวเอง มีความภูมิใจในชาติและวัฒนธรรมไทย ยามเมื่อต้องเสด็จในที่ต่างๆ จะทรงพระสิริลักษณ์ในความเป็นไทยทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นฉลองพระองค์และพระจริยวัตรที่ทรงเป็นตัวอย่างของลักษณะคนไทยที่ดี

ทรงเป็นนักดนตรีไทย

พระองค์ทรงเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีไทยผู้หนึ่ง โดยทรงเครื่องดนตรีไทยได้ทุกชนิด แต่ที่โปรดทรงอยู่ประจำ คือ ระนาดเอก และซอด้วง ทรงเริ่มหัดดนตรีไทยในขณะที่ทรงศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนจิตรลดา โดยทรงเลือกหัดซอด้วงเป็นเครื่องดนตรีชิ้นแรก และได้ทรงดนตรีไทยในงานเปิดภาคเรียนของโรงเรียน รวมทั้งงานวันคืนสู่เหย้าร่วมกับวงดนตรีจิตรลดาของโรงเรียนจิตรลดาด้วย หลังจากที่ทรงเข้าศึกษาณ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทรงเข้าร่วมชมรมดนตรีไทยของสโมสรนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและคณะอักษรศาสตร์ โดยทรงซอด้วงเป็นหลัก และทรงเริ่มหัดเล่นเครื่องดนตรีไทยชิ้นอื่นๆ ด้วย

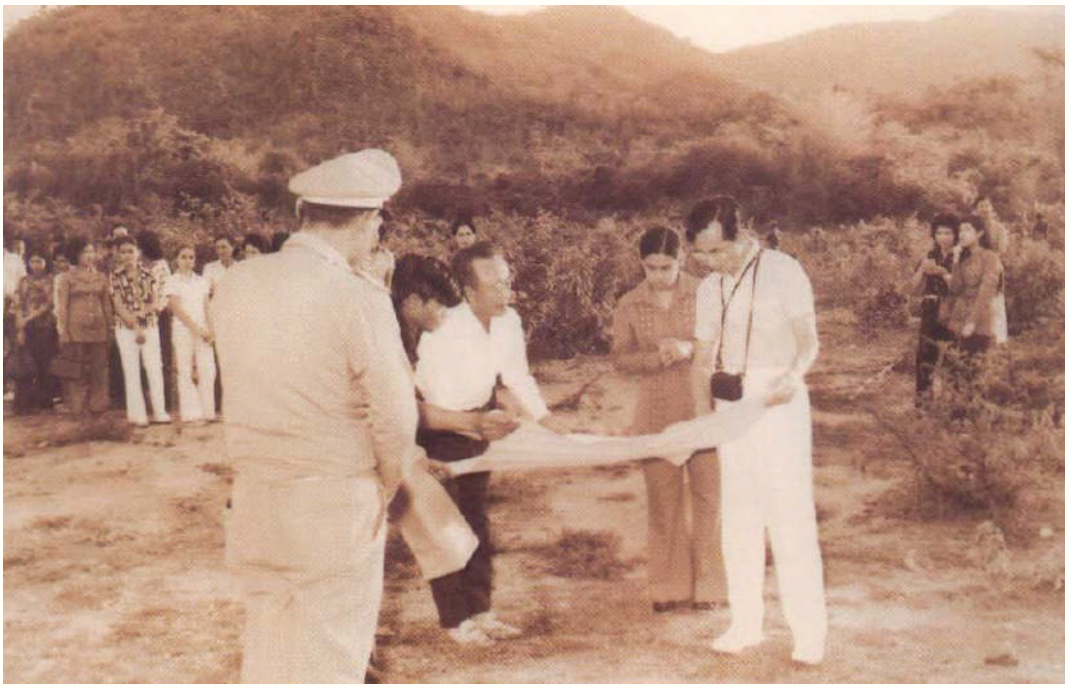

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทอดพระเนตรโครงการตามพระราชประสงค์หุบกะพง อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี เมื่อวันที่ ๙ เมษายน ๒๕๑๗

ทรงเห็นว่าดนตรีไทยช่วยส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของชาติและก่อให้เกิดความรู้สึกรักชาติ ด้วยทรงเชื่อว่าดนตรีไทยมิได้ถอยหลังหรือหยุดนิ่งอยู่กับที่ ทว่ามีความก้าวหน้าและมีการสืบต่อเปลี่ยนแปลงเข้ากับชีวิตของคนไทยมาตั้งแต่อดีต แม้ในปัจจุบันดนตรีไทยก็ยังไม่ดับสลาย ดังที่ทรงแทรกความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาดนตรีไทยในงานพระราชนิพนธ์เรื่อง *เหตุใดข้าพเจ้าจึงชอบดนตรีไทย* และยังทรงพระราชนิพนธ์บทเพลงไทยอีกมากมาย มีพระราชประสงค์จะใช้ดนตรีเป็นสื่อแทรกความคิดต่าง ๆ แก่คนฟัง เช่น ความคิดจะให้คนในชาติสมัครสมานสามัคคีและรักชาติ เป็นต้น จนได้รับการยกย่องว่าทรงเป็น **“เอกอัครราชูปถัมภกมรดกวัฒนธรรมไทย”**

ทรงเป็นนักพัฒนา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ทรงตระหนักถึงความสำคัญด้านต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการพัฒนาประเทศ เช่น ด้านภูมิศาสตร์ ชีววิทยา วิศวกรรมพลังงาน การจัดการทรัพยากรน้ำ การทำแผนที่ การใช้เทคโนโลยี การพัฒนาแบบยั่งยืน และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งวิชาการเกี่ยวเนื่องกับการพัฒนาชีวิตต่าง ๆ แล้วนำมา

โดยเสด็จทอดพระเนตรนักเรียนของโรงเรียนหุบกระพง เมื่อ ๗ เมษายน ๒๕๐๘

ประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์แก่พระราชกรณียกิจในด้านการพัฒนาสังคม เพื่อประโยชน์สุขของราษฎรและแผ่นดินของพระองค์ต่อไปจนเป็นที่ประจักษ์แพร่หลายทั้งในและต่างประเทศ จนได้รับการทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลแมกไซไซ สาขาบริการสังคมเพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติสืบไป

ทรงเป็นนักการศึกษา

พระอัจฉริยลักษณ์ด้านการศึกษา สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ล้ำเลิศยิ่งนัก ทรงมีปรัชญาและอุดมการณ์แน่วแน่ว่า การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน “โครงการอาหารกลางวัน ผักสวนครัว” อันเป็นโครงการส่วนพระองค์โครงการแรกที่ทรงริเริ่มขึ้น เริ่มต้นในโรงเรียนเมื่อวันที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๒๓ ขณะมีพระชนมายุเพียง ๒๕ พรรษา ทรงบุกเบิกนำร่องที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ๓ แห่งก่อน และสนพระทัยติดตามการดำเนินงานต่าง ๆ ด้วยพระองค์เอง นับแต่นั้นมาจนถึงทุกวันนี้มีสถานศึกษาในโครงการเป็นจำนวนมาก แม้ส่วนใหญ่จะอยู่ในถิ่นทุรกันดาร แต่ก็ยังมีโครงการในเมืองและในประเทศเพื่อนบ้านด้วย โดยมีโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา ตลอดจนถึงการพัฒนาเด็กและเยาวชนอีกเป็นจำนวนมาก

ภาพที่ประชาชนเห็นจนชินตา คือ ภาพการเสด็จพระราชดำเนินทรงตรวจเยี่ยมศูนย์การเรียน โรงเรียน และโครงการต่างๆ ทรงจดบันทึกตลอดเวลาที่มีผู้กราบบังคมทูลรายงาน หรือทรงได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้ใหม่ๆ ทรงเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติและทรงงานในรูปแบบของการวิจัยปฏิบัติการอย่างต่อเนื่องในระยะยาว จึงทรงเป็นพหูสูตผู้รู้รอบ รู้ลึก และรู้การประยุกต์ในด้านการศึกษาอย่างดียิ่ง ทรงเป็นที่ยกย่องในหมู่นักการศึกษาทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินตรวจเยี่ยมโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนเรศวรบ้านโป่งลึก อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี
พ.ศ. ๒๕๓๗

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นทูลกระหม่อมอาจารย์ของเหล่านักเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

ทรงเป็นครู

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเริ่มสอนหนังสือตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๑ โดยทรงเป็นอาจารย์พิเศษร่วมบรรยายวิชาอารยธรรมแก่นิสิตชั้นปีที่ ๑ ทุกคณะของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ต่อมาในเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๓ ทรงเข้ารับราชการเป็นอาจารย์ประจำในกองกฎหมายและสังคมวิทยา ส่วนการศึกษาโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า นับว่าทรงเริ่มวิชาชีพครูอย่างสมบูรณ์ ต่อมาทรงดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการกองวิชาประวัติศาสตร์ของโรงเรียนฯ จนถึงปัจจุบัน

ความเป็นครูของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นที่ประจักษ์ชัดแก่บรรดาศิษย์และคณาจารย์ ทรงเป็น “ทูลกระหม่อมอาจารย์” ที่ทุ่มเทพระสติปัญญาอย่างเต็มที่ เป็นเหตุให้มวลหมู่ศิษย์ถวายความเคารพและความจงรักภักดีอย่างเต็มเปี่ยม ด้วยจิตใจที่ซาบซึ้งในพระกรุณาธิคุณหาที่สุดมิได้

พระอัจฉริยลักษณ์ความเป็นครูในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นที่ประจักษ์แก่ศิษย์อย่างเด่นชัดว่าทรงมีความรอบรู้ในศิลปะวิทยาการต่าง ๆ อย่างลึกซึ้ง ทรงแม่นยำทั้งหลักคิด หลักวิชา และหลักปฏิบัติในการถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ แก่ศิษย์ล่วงหน้าไปถึงสิ่งที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในอนาคต

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเปี่ยมด้วยพระปรีชาสามารถและทรงมีพระวิสัยทัศน์อันล้ำเลิศ ทรงมีพระอัจฉริยลักษณ์ที่หลากหลายควรแก่การภูมิใจของคนไทยทั้งชาติ สมเป็นพระมิ่งขวัญของปวงชนชาวไทย

นายลัณฐาน ถิรมนัส
ศิลปินอาวุโสจังหวัดเพชรบุรี

๓
พระอัจฉริยภาพที่ไม่ธรรมดา

พระอัจฉริยภาพของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี นั้น คุณวิลาศ มณีวัต ได้เขียนไว้ในหนังสือ พระ*อารมณ์ขันของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ* ว่า พระอัจฉริยะของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ทรงฉายความเป็นอัจฉริยะมาตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ ขณะศึกษาอยู่ที่โรงเรียนจิตรลดา และความเป็นอัจฉริยะนี้ส่วนหนึ่งได้รับการบ่มเพาะมาจากสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถที่ทรงดูแลและวางพื้นฐานด้านศิลปวัฒนธรรมให้แก่พระองค์ทั้งด้านวรรณคดี ประวัติศาสตร์ และศิลปวัฒนธรรม สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ทรงสนพระทัยทุกสิ่งทุกอย่าง ด้วยทรงมีความอยากรู้อยากเห็น เรียนรู้อย่างจริงจังทั้งที่ผ่านพระเนตรพระกรรณ ช่างคิด ช่างสังเกต และช่างซักถาม

หม่อมหลวงจุฑามาศย์ กมลาศน์ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมูลนิธิหม่อมเจ้าพิจิตรจิราภา เทวกุล กล่าวว่า สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ทรงถอดแบบมาจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องจากได้ทอดพระเนตรพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงวาดภาพสีน้ำมัน อีกทั้งทรงร่วมโดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทุกแห่งหน หม่อมหลวงจุฑามาศย์ยังเล่าอีกว่า สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ทรงเริ่มศึกษาศิลปะจากโรงเรียนจิตรลดากับครูประพาสน์ ปานพิพัฒน์และครูเกรุโอะ โยมูระ ชาวญี่ปุ่น ยังมีอาจารย์พิเศษที่ถวายความรู้ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ คืออาจารย์จักรพันธ์ โปษยกฤต อาจารย์พิริยะ ไกรฤกษ์ อาจารย์ภาวาส บุญนาค และอาจารย์จุลทรรศน์ พยัคฆรานนท์

นอกจากนี้ อาจารย์ดรุณีนาถ นาคคง อาจารย์สอนศิลปะโรงเรียนสตรีวิทยา เล่าให้ฟังว่าภาพฝีพระหัตถ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงเขียนด้วยความชอบ มีความเป็นศิลปินในตัวเองไม่ได้ลอกเลียนแบบใคร ที่กล่าวเช่นนี้เพราะได้ถวายการสอนศิลปะสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เมื่อครั้งทรงศึกษาอยู่ชั้น มศ.๔ และ มศ.๕ อาจารย์ดรุณีนาถยังเสริมอีกว่า การที่อาจารย์ภาวาสและอาจารย์จุลทรรศน์ ถวายความรู้เสริมแด่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ นั้นเป็นส่วนที่สำคัญมาก ๆ ซึ่งทั้งสองท่านนี้เป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านศิลปะโบราณวัตถุ

ภาพ “สำราญ”
ภาพฝีพระหัตถ์ สมเด็จพระเทพรัตน
ราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงวาด
เมื่อวันที่ ๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๕
ทรงอธิบายว่า *“วาดในวันที่ตามัว
ต้องเขียนรูปโต ๆ”*

จากการที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ทรงศึกษาเรียนรู้การวาดภาพกับอาจารย์หลายท่าน น่าจะเป็นอิทธิพลส่วนหนึ่งที่เป็นแรงบันดาลใจในการวาดภาพของพระองค์ท่าน อันมีรูปทรงง่าย ๆ แต่ไม่ธรรมดา เป็นพระอัจฉริยภาพเฉพาะพระองค์ที่มีความโดดเด่น ทรงกล้าเขียน กล้าถ่ายทอด ตามประสบการณ์และจินตนาการ แฝงไว้ด้วยพระอารมณ์ขันที่ไม่ถือพระองค์

ในทุก ๆ ปี สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ จะพระราชทานภาพฝีพระหัตถ์ให้แก่ร้านภูฟ้า บ่อยครั้งในการเสด็จพระราชดำเนินไป ณ สถานที่ใดหากมีการเตรียมอุปกรณ์เพื่อให้ทรงเขียนภาพฝีพระหัตถ์ไว้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ จะทรงวาดภาพฝีพระหัตถ์ทันที มองเหมือนธรรมดา แต่ไม่ธรรมดา ภาพฝีพระหัตถ์เหล่านั้นแฝงไว้ด้วยปรัชญาและพระอารมณ์ขันที่ประดุจจารึกไว้ในแผ่นดิน

ครั้งหนึ่งคุณพิสิฐ สุปรีดานุวัฒน์ เล่าให้ฟังถึงสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ เสด็จพระราชดำเนินไปเปิดตึก กลต. (คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์) ที่ถนนวิภาวดี ซึ่งมี ดร.วรพล โสคตินานุรักษ์ ชาวเมืองเพชรเป็นประธานคณะกรรมการ

“ต้นไผ่” ภาพฝีพระหัตถ์ทรงวาดไว้
เมื่อวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๓
โอกาสที่เสด็จพระราชดำเนินทรงเป็นประธาน
เปิดงานนิทรรศการภาพเขียนสีน้ำ “เส้นสี
ที่ปลายพู่” ได้ทรงวาดภาพเขียนนี้
ด้วยหมึกจีนในเวลาเพียงไม่กี่นาทีก็เสร็จสิ้น

“ยักษ์พันธุ์ใหม่” ภาพฝีพระหัตถ์ทรงวาดไว้
เมื่อวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๓
โอกาสที่เสด็จเปิดนิทรรศการทัศนศิลป์
ณ หอศิลปกรรมศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ทรงวาดภาพพระราชทาน
และทรงเล่าว่า *“เป็นภาพยักษ์กับลิงจับกัน
มีปูยืนดู สีดี ใช้เวลาวาดแป๊บเดียว”*

ภาพฝีพระหัตถ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี แสดงถึงรูปแบบที่เรียบง่าย แต่มีเอกลักษณ์ที่สะท้อนความเป็นตัวตนของพระองค์ท่าน

“ช้าง” ภาพฝีพระหัตถ์ทรงวาด เมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๕
พระราชทานมหาวิทยาลัยศิลปากร โดยทรงใช้หมึกไขเขียนภาพบนแม่พิมพ์หินปูน
เป็นภาพช้างด้านข้าง ทรงใช้เวลาวาดไม่ถึง ๕ นาที เมื่อนำแม่พิมพ์หินไปจัดพิมพ์ลงกระดาษ
ลายพระนามและวันที่จึงกลับด้าน

ดร.วรพล มีนิวาสสถานข้าง ๆ ร้านทองเพชรรุ่งเรือง ถนน ๑๘ เมตร ในตัวเมืองเพชรบุรี สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ทรงวาดภาพฝีพระหัตถ์ เป็นรูปถุงเงิน ๓ ถุง ทรงสื่อความหมายถึงถุงที่ ๑ ให้รู้จักเก็บออมเมื่อยังอยู่ในวัยเด็ก ถุงเงินถุงที่ ๒ หมายถึง ถุงของวัยทำงาน เป็นวัยที่มีทรัพย์นำมาใช้เลี้ยงชีพ และถุงที่ ๓ ทรงสื่อถึงถุงวัยชราหรือถุงคนมีอายุ ต้องเก็บเงินไว้ในบั้นปลายของชีวิต จะได้มีเงินใช้และมีเงินรักษายามเจ็บป่วย มิใช่มีแล้วก็ใช้จ่ายตามอำเภอใจ นี่คือพระอัจฉริยภาพจากภาพที่ดูเหมือนธรรมดาแต่มีความหมายไม่ธรรมดา

ในเมื่อกล่าวถึงพระอัจฉริยภาพการวาดภาพฝีพระหัตถ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ มาแล้ว ขอเล่าสู่กันฟังเมื่อครั้งได้ไปเที่ยวเมืองน่านและแวะชม**หอศิลป์ริมน่าน** ได้พูดคุยกับ**คุณวินัย ปราบริปู** เจ้าของหอศิลป์ริมน่าน ซึ่งคุณวินัยเล่าถึงความเป็นมาของหอศิลป์ริมน่าน อีกทั้งเล่าให้ฟังถึงเรื่องราว**กระซิบรักบันลือโลก** ที่คุณวินัยสร้างจุดเด่น จุดแข็ง ความเป็นประวัติศาสตร์**ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดภูมินทร์** ขึ้นมาจนเป็นที่

ภาพ “กระซิบรัก” ภาพฝีพระหัตถ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงวาดพระราชทานเรือนจำจังหวัดน่าน

ภาพ “ตะโกน” ที่สะท้อนพระราชอารมณ์ขัน ทรงวาดพระราชทานหอศิลป์ริมน่าน

เลื่องลือกระฉ่อนไปทั่ว ใครไปใครมาเมืองน่านต้องไปชมภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดภูมินทร์ **ชื่นชมปู่ม่านย่าม่าน** และถ้าหากคุณวินัยมิได้บันทึกภาพประวัติศาสตร์นี้ไว้ เมื่อครั้งวัดภูมินทร์ไฟไหม้ รับรองได้ว่าภาพจิตรกรรมฝาผนังจะไม่เหลืออะไรให้ได้ยลกัน และ*ปู่ม่านย่าม่าน*กระซิบรักบันลือโลกคงไม่มีมาถึงวันนี้อย่างแน่แท้ น่าจะเป็นตัวอย่างที่ดีแก่จังหวัดอื่นๆ กรณีเกี่ยวกับการอนุรักษ์งานจิตรกรรมฝาผนังอันล้ำค่าไว้

คุณวินัยเล่าอย่างภาคภูมิใจที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงวาดภาพฝีพระหัตถ์และพระราชทานไว้ให้หอศิลป์ริมน่าน เมื่อวันที่ ๑๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๔ วันนั้นพระองค์ท่านเสด็จพระราชดำเนินเรือนจำจังหวัดน่าน ได้ทรงวาดภาพฝีพระหัตถ์ **“กระซิบรัก”** พระราชทานแก่เรือนจำจังหวัดน่าน และในช่วงบ่ายวันเดียวกันได้เสด็จทอดพระเนตรหอศิลป์ริมน่าน ทอดพระเนตรภาพเขียนคุณวินัย ปราบริปู เขียนภาพฝรั่งกระซิบรัก แทนปู่ม่านย่าม่าน จึงตรัสว่า “*อ้าว ภาพเวอร์ชั่นใหม่ เมืองน่านมีแต่ภาพกระซิบรัก เมื่อเช้าได้เขียนภาพกระซิบรักไว้*” คุณวินัยกราบทูลว่า หอศิลป์ได้เตรียมผ้าใบและสีเมจิกถวายไว้แล้ว สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงวาดภาพฝีพระหัตถ์ ผู้ชายทรงผมโมฮอว์กและผู้หญิงใส่ผ้าถุง ทำท่าเอามือป้องหูเหมือนรับฟัง โดยทรงพระอักษรกำกับว่า **“ตะโกน”** พร้อมกับลงลายพระหัตถ์ เสร็จแล้วทรงอธิบายกับกลุ่มพระสหายที่ร่วมเดินทางมาด้วยว่า “*ต้องตะโกนกัน เพราะกระซิบไม่ได้ยินแล้ว อายุมากกันแล้ว*”

ภาพฝีพระหัตถ์นี้พระราชทานให้กับหอศิลป์ริมน่าน คุณวินัยเล่าด้วยความรู้สึกรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณ และยังกล่าวต่ออีกว่า เป็นภาพประวัติศาสตร์ของหอศิลป์ริมน่านอันแสดงถึงพระอัจฉริยภาพที่แฝงไว้ด้วยพระอารมณ์ขัน และเป็นสิริมงคลเหนือเกล้าเหนือกระหม่อมยิ่งนัก

ภาพฝีพระหัตถ์ในแต่ละภาพที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ จดพู่กันลงไปนั้น กล่าวได้ว่าเป็นพระอัจฉริยภาพที่ไม่ธรรมดาเหนือพระอัจฉริยภาพนั้นไม่มีความลังเลพระทัยแม้แต่น้อย มีความมั่นพระทัยอย่างสูง เป็นศิลปะที่ศิลปินหลาย ๆ ท่านยอมรับในพระอัจฉริยภาพว่า **เป็นศิลปะบริสุทธิ์**

อาจารย์ทรงธรรม ขำทวี ผู้คร่ำหวอดกับงานศิลปะและการสอนศิลปะ วิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี ผู้มีความรู้ความสามารถที่ยอดเยี่ยม คว้ารางวัลระดับประเทศมาแล้วมากมายก็ยอมรับในภาพฝีพระหัตถ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ว่า เป็นศิลปะบริสุทธิ์ ทรงคิดอย่างไรก็สื่ออย่างนั้น ไม่เน้นรายละเอียด อาศัยเค้าโครงรูปภายนอกด้วยรูปทรงอิสระ เรียบง่าย ไม่มีการแก้ไข ทรงวาดภาพฝีพระหัตถ์ได้อย่างมีความงามในรูปแบบง่าย ๆ ทรงมีความกล้าที่จะเขียน กล้าที่จะใช้สีสด ๆ ในรูปแบบของการถ่ายทอดที่บริสุทธิ์

หม่อมหลวงจุฑามาศย์ กมลาศน์ กล่าวย้ำว่า หากผู้ใดเห็นพระอักษร **“สิรินธร”** ย่อมทราบว่าเป็นลายพระหัตถ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ที่ทรงเซ็นไว้ในภาพฝีพระหัตถ์ทุกครั้ง ด้วยความมั่นพระทัยในลายพระหัตถ์อันเป็นสัญลักษณ์รับรองความเป็นเจ้าของภาพ เช่นเดียวกับจิตรกรโดยทั่วไป

นอกจากภาพฝีพระหัตถ์แล้ว สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ยังทรงพระปรีชาทั้งในด้านวรรณศิลป์ นาฏศิลป์ วิจิตรศิลป์ ประณีตศิลป์ และยังทรงงานด้านการปั้นอีกด้วย โดยทรงเรียนพิเศษเพิ่มเติมจากประติมากรชาวเพชรบุรีที่เชี่ยวชาญอย่างอาจารย์ไพฑูรย์ เมืองสมบูรณ์ ผู้เป็นศิลปินแห่งชาติที่คอยถวายคำแนะนำ ทำให้ทรงมีพื้นฐานทางศิลปะที่ดี ทรงสร้างสรรค์ผลงานเครื่องปั้นดินเผาฝีพระหัตถ์ ทั้งที่เป็นงานปั้นและงานเขียนสีเคลือบเครื่องปั้นดินเผา อันแสดงถึงพระอัจฉริยภาพและพระปรีชาสามารถโดยแท้

อ้างอิง

โรงเรียนจิตรลดาและอักษรศาสตรบัณฑิต รุ่นที่ ๔๑ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (๒๕๓๘), *ทอสีเทียบฝัน*. กรุงเทพฯ. อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

พันตำรวจโท หม่อมหลวงกิติบดี ประวิตร
รองผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี

๔

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ในความทรงจำ

พลตำรวจตรี หม่อมราชวงศ์เจตจันทร์ ประวิตร หัวหน้าราชสกุลประวิตร และคุณหญิงสุปรียา ประวิตร ผู้เป็นภริยามีบุตรชาย ๒ คน คือ พันตำรวจโท หม่อมหลวงกิติบดี ประวิตร และพลโท หม่อมหลวงสุปรีดี ประวิตร ครอบครัวแห่งราชสกุล “ประวิตร” ซึ่งถวายงานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ด้วยความจงรักภักดีมาตลอด และตัวผมรองผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี จึงขอเล่าถึงความทรงจำที่ประทับใจของราชสกุล “ประวิตร” ที่มีต่อสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จากหลายๆ เหตุการณ์ที่ผ่านมา

เมื่อครั้งที่ผมอายุประมาณ ๑๐ ปี ผมและครอบครัวเดินทางไปวังไกลกังวล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เนื่องด้วยสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ราชสกุลประวิตรเข้าเฝ้าฯ ซึ่งตรงกับช่วงเวลาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์เสด็จพระราชดำเนินไปประทับที่วังไกลกังวล

ในขณะที่สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ประทับบนพระเก้าอี้ และมีรับสั่งอยู่กับครอบครัวผม ซึ่งทุกคนนั่งพับเพียบอยู่กับพื้น จนกระทั่งในช่วงเวลาที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ ทรงรถจักรยานผ่านมา ได้ทรงหยุดและทรงพระดำเนินมาเฝ้าสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี โดยประทับที่พื้นไม่ต่างจากครอบครัวเราเลย และมีรับสั่งกับทุกคนในครอบครัวโดยไม่ถือพระองค์เลยเป็นเวลากว่าครึ่งชั่วโมง

ส่วนอีกหนึ่งความประทับใจเมื่อครั้งที่ผมได้มีโอกาสเข้ารับพระราชทานของที่ระลึกจากพระหัตถ์พระองค์ท่าน และได้ร่วมโต๊ะเสวยในงานฉลองการเปิดให้เข้าชมพระที่นั่งวิมานเมฆ พระราชวังดุสิต ครบ ๙ ปี ดำริขึ้นโดยนายวัชรกิติ วัชโรทัย (กรมวังผู้ใหญ่) และเป็นผู้กราบทูลเชิญพระองค์ท่านเสด็จพระราชดำเนินมาเป็นองค์ประธานในการจัดงาน ซึ่งจัดขึ้น ๙ วัน ๙ คืน เพื่อให้ประชาชนได้ชมความสวยงามของพระที่นั่ง

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ฉายพระฉายาลักษณ์ร่วมกับคณะข้าราชการในการพระราชทานเหรียญกาชาดสมนาคุณ ณ โรงแรมเดอะรีเจ้นท์ ชะอำ

“ทรงจักรยาน” ในวังไกลกังวล หัวหิน

วิมานเมฆ พระที่นั่งไม้สักทองที่ใหญ่ที่สุดในโลก สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๕ ทั้งในยามกลางวันและกลางคืน

ส่วนในช่วงเวลาปัจจุบันที่ผมมารับราชการในจังหวัดเพชรบุรี ดำรงตำแหน่งรองผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี ได้ถวายงานในการรอเฝ้าฯ รับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระองค์ท่านเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยม ณ โครงการชั่งหัวมัน อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี และเมื่อพระองค์ท่านเสด็จพระราชดำเนินไปยังที่ประทับ ผมก็ได้ไปรอรับเสด็จ ซึ่งพระองค์ท่านเสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์ เมื่อเสด็จฯ มาถึง ผมก็ได้กราบบังคมทูลแก่พระองค์ท่านในฐานะรองผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี และพระองค์ท่านได้มีรับสั่งเป็นการส่วนพระองค์ รวมถึงเหตุการณ์ที่ได้เข้าเฝ้าฯ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ณ โรงแรมเดอะรีเจ้นท์ ชะอำ ซึ่งพระองค์ท่านเสด็จฯ ในการพระราชทานเหรียญกาชาดสมนาคุณที่ระลึกระดับภาค และยังเมื่อครั้งที่พลโท หม่อมหลวงสุปรีดี ประวิตร ซึ่งเป็นน้องชายของผม ถวายงานเป็นอาจารย์สอนอยู่ที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ต่อมาได้สมรสและมีบุตรชาย ก็ได้รับพระมหากรุณาธิคุณในการพระราชทานชื่อ “จินต์สิทธิ์” จากพระองค์ท่าน นับเป็นความยิ่งใหญ่ที่น่าประทับใจแก่ทุกคนในราชสกุลประวิตร

ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณขององค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นล้นเกล้าล้นกระหม่อม ที่ใต้ฝ่าละอองพระบาททรงมีต่อราชสกุลประวิตร และพระเมตตาอย่างหาที่สุดไม่ได้ ราชสกุลประวิตรขอถวายพระพรขอพระองค์ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมขอเดชะ

ดร.สุภาพรรณ ณ บางช้าง
หัวหน้าหอพระไตรปิฎกนานาชาติ
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๕

น้ำพระทัยพระราชทาน

ในฐานะพระอาจารย์ที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี ๒๕๑๖ ผู้ที่ดำรงตำแหน่งคณบดี คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในขณะนั้นคือ ศ. ดร.ไพฑูรย์ พงศะบุตร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เข้ามาศึกษาเป็นครั้งแรกเมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๖ ข้าพเจ้าขอสรุปพระจริยวัตรของพระองค์ท่านไว้ ๔ ข้อ ดังนี้

มีความสุขที่จะร่าเริงแจ่มใส มีทัศนคติเชิงบวก พระองค์ทรงมองทุกอย่างลึกซึ้ง และทรงมีพระอารมณ์ขัน แม้แต่จะอยู่กับคนคนเดียวหรือคนเป็นร้อย พระองค์ก็ทรงนำเรื่องต่าง ๆ มาเล่าให้คนเหล่านั้นได้หัวเราะ ทรงแสดงพระอัธยาศัยแต่ในด้านที่ดี ที่น่าประทับใจ

มีความวิริยะอุตสาหะ ในการที่พระองค์ทรงศึกษาเล่าเรียนในปีที่ ๑ ต้องตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพราะต้องถวายงานตลอด ทรงมีข้อตกลงกับทางมหาวิทยาลัยที่จะทรงไม่มาเข้าคลาสได้ตลอดด้วยพระองค์เอง แต่ก็ไม่เคยทรงขาดเรียน เพราะเวลาที่ตามเสด็จก็ทรงให้มีผู้มาอัดเทปคำสอนของอาจารย์และจดบันทึก ทรงใช้คำว่าอาจารย์ที่แท้จริงของพระองค์คือ “เทปาจารย์” หมายถึง เทป + อาจารย์

เมื่อรู้ว่ามีการงานหรือการบ้านอะไรที่สำคัญก็จะทรงทำก่อนเสมอ แม้ทรงศึกษาในชั้นปีที่ ๑ ก็ได้เสด็จไปเข้าฟังการบรรยายในชั้นปริญญาโทในวิชาที่สนพระทัย หรือด้วยเหตุที่ต้องตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอยู่เสมอ ทำให้ต้องใช้แผนที่สำหรับการกำหนดแหล่งน้ำและในการพัฒนาท้องถิ่นต่าง ๆ นั้น จึงได้เสด็จไปศึกษาเรื่องแผนที่ที่คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาฯ ด้วย

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นนักศึกษาตลอดเวลา แม้ภายหลังที่ทรงจบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยแล้ว หากวันใดที่พอมีเวลาหรือมีโอกาสก็ยังทรงขอให้พระอาจารย์ไปถวายการสอนอย่างสม่ำเสมอ จำได้ว่าสำหรับภาษาบาลีสันสกฤต เมื่อทรงจบปริญญาโทแล้ว ยังทรงมาเรียนที่คณะกับอาจารย์ผศ.ฐานิสร์ ชาครัตพงศ์ และในบางครั้งก็เสด็จไปทรงศึกษาที่บ้านพระอาจารย์ ด้วยตรัสว่า “เดี๋ยวลืมหมด”

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จในงานประเพณีรดน้ำสงกรานต์ของชมรมบาลีสันสกฤต คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นประจำเกือบทุกปี

เคยมีคนถามว่าทำไมไม่ทรงอัดเทป เพราะการอัดเทปจะสบายกว่า แต่ทรงมีรับสั่งว่า “การอัดเทปจะให้ใครอัดหรือถอดเทปก็ได้” แต่เท่าที่ทราบจากพระอุปนิสัยของพระองค์ในฐานะคนที่จดงาน เมื่อมีข้อคิดเห็นสิ่งใดก็ทรงจดลงเอาไว้เลย เพราะฉะนั้นพระองค์จึงเป็นตัวอย่างของผู้ที่ชอบใฝ่ศึกษา ใฝ่รู้ และเล่าเรียนตลอดเวลา

มีพระเมตตา จำได้ว่ามีเรื่องที่ประทับใจ เมื่อทรงศึกษาในชั้นปีที่ ๒ เป็นช่วงฤดูหนาว อากาศเย็น อาจารย์และนักศึกษาใส่เสื้อกันหนาวสีสวย ๆ มีแม่ค้ามาขายเสื้อกันหนาวที่คณะ ทอดพระเนตรแม่ค้าคนนั้นไม่ได้ใส่เสื้อกันหนาวให้ลูกสาวที่มาขายด้วย วันรุ่งขึ้นก็ทรงนำเอาเสื้อกันหนาวมาพระราชทานแก่เด็กคนนั้น ตัวข้าพเจ้ายังรู้สึกว่าท่านก็เดินไปเดินมาแต่มิได้สนใจว่าใครจะใส่เสื้อกันหนาว ไม่ใส่เสื้อกันหนาว แต่พระองค์สนพระทัย อันนี้ก็เรียกว่า ทรงมีพระเมตตาต่อพสกนิกร ตั้งแต่ยังทรงเป็นเจ้าฟ้านักศึกษา

มีพระกตัญญูกตเวทิตา พระจริยวัตรที่เด่นชัดอย่างยิ่งของพระองค์ต่อครูบาอาจารย์ แม้แต่พระอาจารย์ที่ได้เคยถวายความรู้เล็ก ๆ น้อย ๆ หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับพระองค์ พระองค์จะสนพระทัยในยามเจ็บป่วย หรือในคราวที่ต้องไปศึกษาต่อ จะทรงช่วยเหลืออย่างเต็มที่

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จรดน้ำคณะพระอาจารย์และ
ดร.สุภาพรรณ ณ บางช้าง ใน งานประเพณีสงกรานต์ของชมรมบาลีสันสกฤต

ในกรณีของข้าพเจ้าเมื่อครั้งไปเรียนที่ประเทศศรีลังกา ได้มีจดหมายมากราบทูลเล่าเรื่องเกี่ยวกับการศึกษามาถึงพระองค์ท่าน ว่าอาจารย์ที่ปรึกษา (advisor) ที่เป็นผู้แนะนำในเรื่องการทำวิทยานิพนธ์ที่จะจบภายใน ๑ ปี ได้รับเชิญให้ไปสอนที่มหาวิทยาลัย Harward ประเทศสหรัฐอเมริกา จึงจะทำให้ข้าพเจ้าไม่มีอาจารย์ที่ปรึกษา การจบการศึกษาจึงต้องมีความล่าช้าไปอีก ๑ ปีเป็นอย่างน้อย พระองค์ตรัสว่า “พระอาจารย์ไม่เห็นจำเป็นต้องคอยเลย ก็ตามไปที่ประเทศสหรัฐอเมริกา และไปนั่งเขียนวิทยานิพนธ์อยู่ที่นั่นแหละ” ก็เลยกราบทูลตอบกับพระองค์ว่าค่าใช้จ่ายเยอะ แล้วจะไปเอาทุนที่ไหน โดยที่ข้าพเจ้าไม่ได้คิดอะไรเพียงแต่จะกราบทูลให้ทรงทราบ มาทราบภายหลังว่าพระองค์เสด็จมาที่จุฬาฯ และมาถามว่ามีทุนสำหรับจะให้ในลักษณะนี้หรือไม่ ทางมหาวิทยาลัยบอกว่าไม่เคยมีระเบียบแบบนี้มาก่อน จึงทรงโทรศัพท์ถึงประธานองคมนตรีท่านสัญญา ธรรมศักดิ์ ด้วยทรงมีพระประสงค์ที่จะจัดทุนการศึกษาพระพุทธศาสนาในต่างประเทศ

ในเวลาต่อมาท่านสัญญา ธรรมศักดิ์ ก็โทร.มาหาข้าพเจ้าว่าได้จัดทุนให้เรียบร้อยแล้ว ให้ข้าพเจ้ามารับหนังสือทุนให้ไปที่มหาวิทยาลัย Harward โดยให้กลับมาเมืองไทยเพื่อมาติดต่อทำเรื่องที่เมืองไทยและเดินทางไปประเทศสหรัฐอเมริกา นับเป็น

พระมหากรุณาธิคุณที่ก่อให้เกิดการจัดตั้งกองทุนสำหรับพระพุทธศาสนาในต่างประเทศเป็นครั้งแรกซึ่งไม่เคยมีมาก่อน โดยมีข้าพเจ้าเป็นผู้รับทุนเป็นคนแรก และได้จัดตั้งเป็นกองทุนมาจนถึงปัจจุบัน

อันนี้ต้องถือว่าเป็นพระราชดำริและเป็นการกระทำที่พระองค์ทรงกระทำทันทีในขณะที่ทรงเป็นนิสิตในชั้นปีที่ ๔ เท่านั้น ข้าพเจ้าได้เคยทราบว่า ท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุ ที่ อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้เคยพูดและเคยฟังเทปของท่าน ท่านพูดว่า เทวดาหรือเทพที่เห็นได้ในปัจจุบัน มีอยู่ ๒-๓ คน หนึ่งในนั้นคือ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ทรงเป็นเทพจริง ๆ ทรงมีความงดงามในพระราชหฤทัย

ข้าพเจ้าเห็นว่าพระองค์ท่านทรงอยู่ในสถาบันกษัตริย์ที่ดูแลทุกข์ สุข ของราษฎร และพระองค์ก็ทรงกระทำทุกอย่างแก่ทุก ๆ คน เท่าที่พระองค์จะทรงกระทำได้ ไม่ว่าจะทรงเหน็ดเหนื่อย เหนื่อยยาก ก็ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจได้หลายอย่าง โดยทรงอุทิศพระวรกาย ชีวิต และจิตใจ พระองค์จะเป็นศูนย์กลางในเรื่องที่ก่อให้เกิดเป็นความงอกงามด้านศิลปวัฒนธรรม และในเรื่องอื่น ๆ มาจนถึงปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระวิสัยทัศน์กว้างไกลเกินกว่าคนอื่น ๒๐ – ๓๐ ปี ทรงมีพระราชดำริถึงเรื่องแก้มลิง การรักษาน้ำหรือพลังงานทดแทน ทรงมีวิสัยทัศน์ในเรื่องนี้มาก่อนหน้ากว่า ๒๐ – ๓๐ ปีแล้ว ซึ่งในเวลานั้นไม่มีใครเห็นความสำคัญเลย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ก็ทรงเป็นดังเช่นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพราะทรงมีพระวิสัยทัศน์ในเรื่องการศึกษาอย่างกว้างไกลเช่นกัน

นายทองใบ แท่นมณี
อดีตศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต ๑

๖

เพียงเฉียดผ่านบทมาลย์พระทูลกระหม่อม

เมื่อผู้เขียนเรียนในระดับปริญญาโท (พ.ศ. ๒๕๑๗ – ๒๕๑๙) สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงศึกษาในระดับปริญญาตรีของคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ส่วนใหญ่จะเรียนตึกเดียวกัน บางวิชาเป็นอาจารย์ท่านเดียวกัน แม้ทางคณะจัดห้องส่วนพระองค์ถวายแต่ก็ไม่โปรดประทับ นอกจากเวลาเสวยพระกระยาหารกลางวัน มักโปรดประทับอยู่ชั้นล่างกับพระสหายทั้งหลาย แต่จะมีมหาดเล็กหรือองครักษ์ตามเสด็จมาด้วยทุกวัน

ในการวางพระองค์กับคณะอาจารย์นั้น จะ “ทรงคม” ครูบาอาจารย์ก่อนเสมอ เคยมีพระอาจารย์บางท่านกราบทูล ให้เสด็จฯ มาทรงศึกษาในชั้นเรียนให้มากขึ้น จึงตรัสตอบว่า “ต้องตามเสด็จฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไม่ตามเสด็จฯ ไม่ได้ เพราะการตามเสด็จและการศึกษาก็เป็นหน้าที่เหมือนกัน” ด้วยทรงเป็นเลขานุการส่วนพระองค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และตรัสด้วยพระอารมณ์ขันต่อไปว่า ทรงไม่ได้เข้าชั้นเรียนกับอาจารย์ แต่ก็ได้ศึกษากับ “เทปาจารย์” (เทป+อาจารย์) ด้วย กล่าวคือ เมื่อพระองค์ต้องตามเสด็จฯ พระสหายจะอัดเทปการบรรยายของอาจารย์ไว้ถวาย พระสหายครั้งนั้นคือ ผศ. ดร.ประพจน์ อัศววิรุฬหการ ปัจจุบันคือคณบดีคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในบางครั้งจะเสด็จพระราชดำเนินไปทรงศึกษาที่บ้านของพระอาจารย์ เช่น นาวาอากาศเอกพิเศษ แย้ม ประพัฒน์ทอง เป็นต้น กรณีที่มีการบรรยายพิเศษของวิทยากร นิสิตหลายสาขาและหลายระดับชั้นจะเข้าฟังการบรรยายร่วมด้วย ผู้เขียนจำได้ว่า เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ ทางคณะได้เชิญ ดร.จากศรีลังกามาบรรยาย (ด้วยภาษาอังกฤษ) สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ประทับนั่งแถวหน้าสุด ขนาบข้างด้วยนิสิตที่เป็นพระสหาย กลุ่มของผู้เขียนนั่งอยู่หลังแถวพระองค์ท่าน ทรงมีสมุดจดคำบรรยาย จะทรงพระอักษรอะไรนั้นพวกเราไม่ได้สนใจมากนัก แต่ที่สนใจมากกว่าคือได้เห็นทรงวาดภาพดร.หญิงชาวศรีลังกาที่กำลังยืนบรรยายอยู่ เป็นภาพวาดด้วยปากกาที่เหมือนมาก ผู้ที่ไม่ได้สังเกตก็มีเพื่อนสะกิดให้ดูโดยทั่วถึง ผู้ที่ได้เห็นภาพวาดจากพระอารมณ์ขันดังกล่าว ต่างยืนยันว่าทรงมีพระอัจฉริยภาพทางการวาดภาพเหมือนโดยแท้

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงสรงน้ำพระพุทธรูปในงานประเพณีรดน้ำสงกรานต์ ในฐานะทรงเป็นประธานกิตติมศักดิ์ของชมรมบาลีสันสกฤต

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงเป็นประธานกิตติมศักดิ์ของชมรมบาลีสันสกฤต อันเป็นชมรมวิชาการของคณะอักษรศาสตร์ ที่ตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๖ จนถึงปัจจุบันงานของชมรมมีหลายอย่าง อาทิ วารสารทางวิชาการ สัมมนาทางวิชาการ แต่ที่ชอบกันมากและมักไม่มีใครขาดคืองานประเพณีรดน้ำสงกรานต์ ซึ่งจะจัดก่อนหรือหลังเทศกาลปกติ ขึ้นอยู่กับองค์ประธานว่าทรงว่างจากพระราชภารกิจเมื่อใด และเป็นการเสด็จส่วนพระองค์

ส่วนใหญ่งานจะเริ่มในภาคเช้า มีการรดน้ำขอพรอาจารย์ที่สอนบาลีสันสกฤต ซึ่งเป็นอาจารย์อาวุโส และถวายน้ำสงกรานต์แด่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ โดยสมาชิกชมรมและผู้ติดตาม อาจารย์อาวุโสจะอ่านบทถวายพระพรเป็นภาษาบาลีท่านหนึ่ง และเป็นภาษาสันสกฤตอีกท่านหนึ่ง มีการอ่านบทความทางวิชาการเกี่ยวกับบาลีสันสกฤต หรือวรรณกรรมทางศาสนาถวาย จากนั้นสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ จะตรัสเล่าเรื่องราวต่าง ๆ พระราชทานแก่ผู้ร่วมงาน ส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับการเสด็จพระราชดำเนินไปประเทศต่าง ๆ ในรอบปีที่ผ่านมา วางพระองค์อย่างเรียบง่าย สบาย ๆ ไม่มีพิธีรีตองมากนัก ทำให้ผู้ที่มาเฝ้าสบายใจ ได้ทั้งอรรถรสและเป็นวิชาการด้วย

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงรับน้ำสงกรานต์
ของสมาชิกชมรมบาลีสันสกฤต คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เป็นที่ทราบกันอย่างกว้างขวางว่า ทรงสนพระทัยด้านภาษาและวรรณกรรมเป็นพิเศษ สมัยที่ทรงเป็นนิสิตเคยเสด็จไปร้านหนังสือแถวสยามสแควร์ สังเกตได้ง่ายว่าร้านนั้นจะมีคนเข้าไปมากและรออยู่หน้าร้านอีกด้วย นับเป็นเกียรติเป็นที่ภาคภูมิใจแก่เจ้าของร้านยิ่งนัก นอกจากนี้เมื่อมีส่วนราชการหรือหน่วยงานเอกชนจัดประกวดหรือสนับสนุนงานด้านวรรณกรรม อาทิ ศูนย์พัฒนาหนังสือกรมวิชาการ ปัจจุบันคือสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ซึ่งจัดงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติมามากกว่า ๕๐ ครั้ง (และการจัดประกวดหนังสือดีเด่น) งานสัปดาห์หนังสือนานาชาติ (รวมทั้งรางวัลซีไรต์) หรือมูลนิธิธนาคารกรุงเทพจัดประกวดวรรณกรรมบัวหลวงติดต่อกันมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๑ จนถึง พ.ศ. ๒๕๔๒ จำนวน ๒๘ ครั้ง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณรับเชิญเป็นองค์ประธานเสด็จทอดพระเนตรหนังสือดีเด่น และพระราชทานรางวัลต่าง ๆ ทางวรรณกรรมอยู่เสมอ ได้เสด็จทอดพระเนตรหนังสือของสำนักพิมพ์ต่าง ๆ โดยทั่วถึง ทรงใช้เวลาเพื่อการนี้นานมาก และหนังสือที่สำนักพิมพ์ต่าง ๆ ถวายพระองค์ท่านคงต้องขนกันเป็นคันรถทีเดียว เป็นสิ่งที่ทุกคนอยากถวาย เพราะเห็นว่าทรงเป็นนักอ่านจึงกระทำด้วยความจงรักภักดี ชื่นชมในพระจริยวัตร และพระบารมีอย่างแท้จริง

ผู้เขียนเองเป็นชาวเพชรบุรีที่ได้รู้ได้เห็น เป็นแต่เพียง**เฉียดผ่านบทมาลย์พระทูลกระหม่อม**เท่านั้น ดังที่กล่าวข้างต้น เคยได้รับพระมหากรุณาธิคุณรับพระราชทานรางวัลต่างๆ หลายครั้ง อาทิ รางวัลที่ ๑ จากการจัดประกวดวรรณกรรมบัวหลวง ประเภทร้อยกรอง เรื่อง*กลอนนิราศในแผ่นดิน* (พ.ศ. ๒๕๓๐) เรื่อง*ลิขิตจิตว่างแนวทางสวนโมกข์* (พ.ศ. ๒๕๔๐) และประเภทร้อยแก้ว เรื่อง*จดหมายจากตะนาวศรี* (พ.ศ. ๒๕๔๔) เป็นต้น นับเป็นบุญวาสนาของข้าแผ่นดินโดยแท้ เป็นสิริมิ่งมงคลที่จะตรึงตราอยู่ในใจจนกว่าชีวิตจะหาไม่

ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ผู้เขียนเคยได้รับ จึงขอถวายบทกวีเป็นพระราชสดุดีในโอกาสสำคัญของพระองค์ที่ทรงเจริญพระชนมายุ ๖๐ พรรษา ในปี ๒๕๕๘ ดังนี้

บทกวีวัจนะเฉลิมพระเกียรติ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี
เนื่องในโอกาสที่ทรงเจริญพระชนมายุ ๖๐ พรรษา

โคลงสี่สุภาพ

อัญขยมคมแทบเบื้อง บาทมูล
ขอประทานกราบทูล กล่าวถ้อย
คราพระพิพัฒน์พูน พรรษเพิ่ม เพ็ญแฮ
คำรบห้ารอบร้อย เรขเอื้อนอรรถถวาย
พรายพรายเสาวภาคย์พริ้ง พิศวง
เพียงเทพอัปษรทรง สู่หล้า
สุรัสวดีลักษมีองค์ อุมามิ่ง แม่ฤๅ
แบ่งภาคจากฟากฟ้า ใฝ่แคว้นแดนสยาม

วสันตดิลกฉันท์ ๑๔

ฤๅสามพระแม่มนะสมาน อวตารเสด็จตาม
รวมร่างสุรางค์สุรภิราม ศุภลักษณ์อนรรฆคุณ
เป็นองค์พระเทพรตนาฯ พระสุดาอดุลย์สุนทร์
ปรากฏพระยศพิยพิรุณ ทะนุหล้านราสราญ

กาพย์สุรางคนางค์ ๔๔

ทรงเด่นเป็นปราชญ์ เปรื่องศิลป์เปี่ยมศาสตร์
ปรีชาสามารถ เกินคาดกล่าวขาน ดนตรีคีตา
ประพันธ์พจน์รจนา ศาสนาชำนาญ วัฒนธรรมไทย
เทิดไว้ทุกวาร จิตรกรรมตระการ เกริกฝีพระกร
ทรงเป็นครูบา ประสิทธิ์วิทยา
มีพระเมตตา ลือชากระฉ่อน เป็นนักพัฒนา
แก้กันปัญหา กิจจากำจร ตามเสด็จธิบดินทร์
ทั่วถิ่นอาทร สดับเดือดราษฎร เสด็จดับฉับพลัน

กลอนสุภาพ

หกสิบล้านดวงใจไทยทั้งชาติ ขอประกาศพระเกียรติน้อมพระจอมขวัญ
พระยศยิ่งพริ้งเพริศเลิศนิรันดร์ สุดจะสรรเสกคำร่ำพิไร
โอมอาราธน์พระไตรรัตน์เป็นฉัตรกั้น ให้พระองค์คงมั่นไม่หวั่นไหว
เป็นขวัญรัฐขวัญราษฎร์ขวัญชาติไทย พระเกียรติไกรเกริกหล้าชั่วฟ้าเทอญ

ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม
ข้าพระพุทธเจ้า นายทองใบ แท่นมณี

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานรางวัลวรรณกรรมบัวหลวง แก่นายทองใบ แท่นมณี

ชาวเพชรบุรีถวายงานด้วยใจภักดิ์

ราษฎรชาวเมืองเพชรบุรีมารอรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
คราวเสด็จประพาสมณฑลราชบุรี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๒

"...ได้ลงเรือกระบี่ เรือครุฑ ขึ้นมาถึงเพ็ชรบุรี บ่าย ๓ โมง เรือกระบวนมาถึงต่อเวลาเย็น ได้พักอยู่ที่ตึกพักริมน้ำในแพ ซึ่งเขาทำครอบเรือ ไม่ได้ขึ้นอยู่บนบก... ผู้คนหนาแน่นมากตามเคย ผิดกับเมืองอื่น ๆ เพราะเมืองเพ็ชรบุรีเป็นเมือง "นิยมเจ้าแผ่นดิน" มาเสียแต่รัชกาลที่ ๔ ด้วยทรงพระกรุณาไว้มาก...."

พระราชหัตถเลขา ฉบับที่ ๕ ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
เมื่อคราวเสด็จประพาสมณฑลราชบุรี
วันที่ ๑๕ กันยายน ร.ศ.๑๒๘ หรือ พ.ศ. ๒๔๕๒

ชาวเพชรบุรีถวายงานด้วยใจภักดิ์

นายสุเมธ ตันติเวชกุล
เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนาและอดีตนายกสมาคมชาวเพชรบุรี

๗

พระทรงเป็นที่รักของชาวเมืองเพชร

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นสมเด็จเจ้าฟ้าผู้ทรงตรากตรำทำงานหนักไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ ทรงทุ่มเท เสียสละและอุทิศพระวรกายเพื่อทรงงานสงเคราะห์ช่วยเหลือประชาชนผู้ยากไร้ในถิ่นทุรกันดารเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น เป็นการดำเนินตามรอยเบื้องพระยุคลบาทของสมเด็จพระบรมราชชนกโดยแท้ และบังเกิดคุณูปการใหญ่หลวงแก่ประเทศชาติและประชาชน ดังได้ประจักษ์แจ้งมากว่าห้าทศวรรษ ในฐานะที่ผมเป็นผู้หนึ่งที่ได้มีโอกาสถวายงานมากว่า ๓๐ ปี ทำให้ได้มีโอกาสเห็นพระจริยวัตรอันงดงามของพระองค์ และในหลายครั้งหลายคราก็ได้มีโอกาสตามเสด็จมาถวายงานพระองค์ท่านที่จังหวัดเพชรบุรี อันเป็นบ้านเกิดเมืองนอนของผม ทรงกอปรพระราชกรณียกิจหลายประการที่ยังประโยชน์แก่คนเมืองเพชร ซึ่งนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างยิ่งและยังคงติดตาตรึงอยู่ในหัวใจของผมและคนเมืองเพชรอยู่ไม่คลาย

ราวปี พ.ศ. ๒๕๒๔ ผมเข้ามาดำรงตำแหน่งเลขาธิการ กปร. ซึ่งก็คือคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ภารกิจหน้าที่หลักของเลขาธิการ กปร. คือต้องถวายงานทุกพระองค์ นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ จนถึงทูลกระหม่อมทุกพระองค์ซึ่งแน่นอนว่าหนึ่งในนั้นคือสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ในช่วงนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ จะเสด็จฯ ทรงงานคู่กันทั้งสองพระองค์ในงานเดียวกัน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ทรงเป็นประหนึ่งเลขาส่วนพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงดูแลและทรงติดตามงานต่าง ๆ งานใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดเพชรบุรีที่ผมได้มีโอกาสถวายงานและได้ตามเสด็จ คืองานศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เริ่มต้นตั้งแต่จัดหาพื้นที่ ซึ่งมีปัญหาและอุปสรรคพอสมควร คราใดที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่เสด็จพระราชดำเนิน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ก็จะทรงตามงานทุกด้าน จนกระทั่งทำให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมบูรณ์แบบจนกระทั่งทุกวันนี้

ดร.สุเมธตามเสด็จในโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ พ.ศ. ๒๕๓๓

ในส่วนที่สองนั้นคือโครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ย ที่นี่นอกจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะเสด็จฯ ไปแล้ว สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ก็ยังทรงปลีกพระองค์ไปดูแลโครงการนี้เป็นระยะ ๆ ด้วย จนกระทั่งทุกวันนี้ก็อยู่ภายใต้การดูแลของพระองค์ นอกจากนั้นแล้วยังมีโครงการเล็กโครงการน้อยมากมาย

หลังจากปี พ.ศ. ๒๕๓๑ ผมตามเสด็จสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ในนามของเลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา เป็นการถวายงานโดยตรง มูลนิธินี้เป็นของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงดำรงตำแหน่งองค์นายกกิตติมศักดิ์ของมูลนิธิชัยพัฒนา สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ทรงดำรงตำแหน่งประธานกรรมการบริหารมูลนิธิ ซึ่งจะทรงช่วยทูลกระหม่อมพ่อดูแลงานของมูลนิธิชัยพัฒนา มาตั้งแต่ก่อตั้งมูลนิธิ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๑ จนกระทั่งถึงปัจจุบัน เรื่องทุกเรื่องของมูลนิธิชัยพัฒนาจะถึง “พระเนตรพระกรรณ” ทั้งหมด สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ทรงเจริญรอยตามเบื้องพระยุคลบาทของทูลกระหม่อมพ่อทุกอย่าง ทั้งทรงแก้ไขปัญหาให้ประชาชนโดยใช้องค์ความรู้ ทรงพัฒนาเพื่อมุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ครั้นเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเริ่มประชวร และประทับรักษาพระวรกายอยู่ที่โรงพยาบาลศิริราช สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ทรงเข้ามาดูแลงานแทนทุกอย่าง ในฐานะของประธานกรรมการมูลนิธิชัยพัฒนา มีโครงการของมูลนิธิชัยพัฒนาเกิดขึ้นมากมาย ในจังหวัดเพชรบุรีเช่น โครงการชัยพัฒนาแม่ฟ้าหลวงอำเภอชะอำ โดยตัวโครงการส่วนหนึ่งอยู่ในจังหวัดเพชรบุรี อีกส่วนหนึ่งอยู่ในจังหวัด

ดร.สุเมธ ตามเสด็จ
ที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน
(๑๕-๑๖ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๓๗)

ประจวบคีรีขันธ์ พระองค์จึงแบ่งโครงการในพระราชดำริเป็นสองส่วน ส่วนหนึ่งตอนท้ายของพื้นที่มูลนิธิชัยพัฒนาแม่ฟ้าหลวงอำเภอชะอำใช้เป็นที่ฟื้นฟูป่าปัจจุบัน มีโรงงานไบโอดีเซลปลูกปาล์มน้ำมัน มีการดำเนินการผลิตน้ำมันสาธิต ด้านหลังเป็นของสภากาชาดซึ่งอยู่ในการดูแลของสมเด็จพระเทพรัตน ฯ โดยตรง ซึ่งนำม้าที่ใช้ทำเซรุ่มมาพักฟื้นหรือปลดเกษียณมาไว้ที่นั่น เป็นการปลดระวาง

นอกจากการถวายงานตามหน้าที่แล้ว ในฐานะที่ผมเป็นคนเมืองเพชร ครั้งหนึ่งในเดือนสิงหาคม พ.ศ.๒๕๓๗ พระองค์โปรดให้ผมนำเสด็จเข้าป่าแก่งกระจาน ผมรู้สึกภาคภูมิใจมาก ครั้งนั้นก็ได้จัดโปรแกรมล่องแก่งเที่ยวป่าถวายแด่พระองค์ท่าน ทรงเข้าไปประทับแรมในป่าแก่งกระจานริมต้นน้ำเพชรบุรีอยู่สองคืนพระองค์ทรงพระเกษมสำราญและโปรดมาก เพราะค่อนข้างจะผจญภัยพอสมควร พระองค์ทรงใช้ชีวิตเยี่ยงสามัญชนได้อย่างกลมกลืน เพราะในป่าไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกใด ๆ ไม่มีห้องบรรทม ห้องสรง ทรงบรรทมในเต็นท์ท่ามกลางสายฝนโปรยปราย บนแผ่นดินที่เต็มไปด้วยทาก เช่นเดียวกับคณะผู้ตามเสด็จทุกคน เวลาสรงน้ำก็ต้องลงสรงในแม่น้ำซึ่งเย็นเฉียบ ซ้ำร้ายพระองค์ยังทรงถูกรองพระบาทคู่ใหม่ที่ทรงใส่กัดพระบาทขณะเดินป่า แต่ก็ทรงอดทนเดินจนถึงที่หมาย แล้วทรงเปลี่ยนเป็นรองพระบาทแบบแตะหูคีบธรรมดา ทรงพระดำเนินอย่างคล่องแคล่ว ทั้งยังทรงตำส้มตำพระราชทานแก่คณะผู้ติดตาม ตลอดระยะเวลาสองคืนในผืนป่าแก่งกระจานทำให้เห็นพระจริยวัตรเรียบง่ายของพระองค์ สิ่งที่ผมยังคงติดค้างพระองค์ท่านคือ พระองค์ทรงโปรดที่จะเสด็จไปพะเนินทุ่ง มักมีรับสั่งกับผมในฐานะที่เป็นคนพื้นที่ว่า เมื่อไหร่จะไปกันเสียที แต่เวลาจะไปทีไรมักมีอุปสรรคเสมอ เช่นฝนตก ดินถล่ม ติดพระภารกิจ จนกระทั่งบัดนี้ก็ยังไม่มีโอกาสนำเสด็จไป

เสด็จเสวยพระยาหารกลางวัน
และทรงดนตรีไทย บ้าน ดร.สุเมธ
ซอยท่าเสด็จ ถนนดำเนินเกษม
(๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๑)

อีกเหตุการณ์หนึ่งซึ่งเกี่ยวข้องกับคนเมืองเพชร และผมภาคภูมิใจมากคือการได้นำเสด็จพระองค์ท่านล่องเรือจากท่าน้ำที่บ้านละหานใหญ่ อำเภอบ้านลาดแล้วทรงเรือแคนูมา พระองค์ไม่เคยทรงเรือที่ไหนระยะยาวขนาดนั้น ทรงเรือแคนูแบบประทับเดี่ยวอยู่ในเรือ แล้วพวกเราก็พายเรือตามเสด็จกันหลายลำจากบ้านลาดล่องมาเรื่อย จนมาขึ้นที่ท่าน้ำพระรามราชนิเวศน์ (วังบ้านปืน) พักสักเล็กน้อยแล้วทรงเรือยางต่อเพราะเรือแคนูไปทางนั้นไม่ได้ ทรงเรือยางแล้วมาขึ้นที่ท่าซอยบ้านผมจนกระทั่งชาวบ้านเรียกกันว่าซอยท่าเสด็จ เดิมนั้นชื่อซอยประสานสุขซึ่งเป็นชื่อคุณแม่ของผม แต่หลังจากเหตุการณ์นี้ทางเทศบาลก็ได้เปลี่ยนชื่อเป็นซอยท่าเสด็จ วันนั้นคุณแม่คือท่านผู้หญิงประสานสุขและผมได้มีโอกาสถวายพระกระยาหารกลางวันที่บ้าน หลังจากนั้นก็ทรงเรือต่อจากท่าที่บ้านไปขึ้นที่ท่าจวนผู้ว่าฯ เพื่อทรงงานต่อไป นั่นก็เป็นอีกเหตุการณ์หนึ่งที่ผมประทับใจในพระวิริยะอุตสาหะของพระองค์ เพราะระยะทางจากบ้านลาดมาถึงในเมืองนั้นยาวมากซึ่งไม่ใช่เรื่องง่ายเลย

สำหรับเหตุการณ์หนึ่งที่ผมคิดว่าคนเมืองเพชรทุกคนน่าจะจำได้ดีคือวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๔๑ ปัจจุบันคนเมืองเพชร ถือเป็นวันอนุรักษ์แม่น้ำเพชรบุรี ผมเป็นผู้กราบบังคมทูลเชิญพระองค์ และก็ได้ทรงพระเมตตารับและเสด็จฯ มาทรงประกอบพิธี วันนั้นต้องขอบคุณชาวเพชรบุรีทุกคนที่ได้ร่วมใจมาร่วมพิธี มีการปล่อยน้ำลงไปกลางลำน้ำ

ดร.สุเมธ ตามเสด็จในวันอนุรักษ์แม่น้ำเพชรบุรี (๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๑)

เพชรบุรี ทุกสิ่งทุกอย่างราบรื่นสวยงาม แต่เหนือสิ่งอื่นใดเหตุการณ์สำคัญในวันนั้นอยากจะเตือนใจชาวเพชรบุรี คือการที่คนเมืองเพชรมากันพร้อมหน้าทุกหมู่เหล่า ทุกสถานศึกษา รวมถึงคนทุกเพศทุกวัย จงอย่าลืมว่าวันนั้นเราได้ถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระองค์ท่านว่าเราจะรักษาแม่น้ำเพชรเอาไว้ การทรงหลั่งน้ำไปสู่กลางแม่น้ำเพชรนั้นหมายความว่าเราได้ปฏิญาณต่อน้ำอันศักดิ์สิทธิ์ทั้งแม่น้ำเพชรและน้ำที่ทรงหลั่งได้ผสมผสานกัน ผมคิดว่าเหตุการณ์นี้คนเมืองเพชรคงลืมไม่ได้ ขออย่าเป็นเพียงการจัดงานกันเพียงวันเดียว แต่ขอให้จัดกิจกรรมพัฒนา ทำความสะอาดแม่น้ำเพชรกันอย่างสม่ำเสมอตลอดไป

อีกครั้งหนึ่งที่พระองค์เสด็จฯ มาเพื่อทรงปลุกจิตสำนึกให้คนเมืองเพชรตระหนักในคุณค่าของต้นตาลต้นไม้มากประโยชน์คู่เมืองเพชรเมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๙ ในวันนั้นพระองค์ได้เสด็จฯ มาพระราชทานกล้าต้นตาล และทรงปลูกตาลต้นแรกเพื่อเป็นตาลมงคลในโครงการปลูกตาลล้านต้นถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในวโรกาสทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ตาลที่พระองค์ทรงปลูกต้นนี้จะเป็นพลังเริ่มแรกที่ช่วยฟื้นคืนต้นตาลให้กลับมาอยู่ในวิถีชีวิตของคนเมืองเพชรอีกครั้งหนึ่งหลังจากถูกละเลยจนมีจำนวนลดน้อยถอยลงอย่างน่าวิตก

การได้เป็นข้าราชบริพารและได้ถวายงานใกล้ชิดสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ มาเป็นระยะเวลายาวนาน ผมย่อมมีความประทับใจในพระจริยวัตรอันงดงามของพระองค์หลายประการ ประการแรกคือทุกครั้งที่ทรงคิดอะไรนั้น ทรงคิดไปที่ประโยชน์สุขของประชาชนเป็นหลัก ทรงมองไปข้างหน้า เพื่อจัดหาโครงการที่จะพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนได้อย่างยั่งยืน

ความประทับใจในส่วนที่สองคือความเป็นพหูสูตของพระองค์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ทรงรอบรู้ทุกด้าน ทุกศาสตร์ทุกแขนง เพราะทรงมีประสบการณ์ทั้งในและต่างประเทศ ทรงไปนั่งเรียน ทรงเรียนรู้เพิ่มเติม การตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปทั่วทุกถิ่นที่ พระองค์จะทรงมีสมุดบันทึกและกล้องถ่ายรูปอยู่ใน

พระหัตถ์เสมอ พระองค์ได้บันทึกความรู้ ความเป็นไปที่ได้รับ แล้วยังทรงเผยแพร่สู่ประชาชนให้ได้รับรู้ด้วย ดังจะเห็นว่าเมื่อพระองค์เสด็จฯ กลับมาจากที่ใดก็จะมีหนังสือพระราชนิพนธ์ออกมาทันที นับเป็นพระปรีชาสามารถอย่างยิ่ง

ที่ประทับใจต่อมาคือพระวิริยะอุตสาหะและความเสียสละของพระองค์ที่มีอย่างสูงมากเพราะไม่ทรงเคยปริพระโอษฐ์ ไม่ว่าจะไปในที่กันดาร จะหนาวจะร้อนปานใด พระองค์ทรงยึดแบบอย่างจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงตรากตรำพระวรกายไม่ทรงย่อท้อต่อความลำบากทรงยึดประโยชน์สุขของประชาชนเป็นที่ตั้ง พระองค์ทรงงานครอบจักรวาล พระราชกรณียกิจมีทุกด้านครอบคลุมวิถีชีวิตมนุษย์ สำหรับสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ นั้นเราจะมีคำเปรียบเทียบเกี่ยวกับการทรงงานของพระองค์ว่าจากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน เพราะทรงประกอบพระราชกรณียกิจที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตประชาชน โดยทรงดูแล ประชาชนตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา ทรงดูแลแม่และเด็กในครรภ์ด้วยการส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัยแม่และเด็ก เมื่อเด็กคลอดก็จะมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ช่วยดูแลให้เติบใหญ่อย่างสมบูรณ์แข็งแรง เมื่อถึงวัยเรียน พระองค์มีพระราชดำริโครงการต่าง ๆ ที่ช่วยเสริมสร้างทั้งสมอง ร่างกาย และจิตใจ ให้เติบโตเป็นคนมีคุณภาพ มีอาชีพ สามารถเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้อย่างมีความสุข จวบจนแก่เฒ่า แม้กระทั่งเอาเด็กอ่อนกับผู้สูงวัยมาเกี่ยวข้องกันแล้วทรงมีพระราชดำริ “โครงการต้วมเตี้ยมเลี้ยงเตาะแตะ” ทรงตั้งชื่อโครงการโดยแฝงด้วยพระอารมณ์ขัน ซึ่งทำให้เห็นภาพชัดเจนคือการให้ผู้สูงวัยที่เป็นคุณย่าคุณยายกระโดดข้ามรุ่นกลับมาเลี้ยงหลาน สานสัมพันธ์กันดังที่เคยเป็นมาแต่ก่อนเก่า แทนที่จะต้องจ้างคนอื่นเลี้ยงดู ทรงมีโครงการที่ติดตามชีวิตคนทุกช่วงชีวิต ตั้งแต่เด็กแรกเกิด จนกระทั่งถึงเชิงตะกอนจริง ๆ พระองค์ทรงมีพระปรีชาสามารถที่จะเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ ที่ดีงามเข้าด้วยกันโดยไม่ให้เสียประโยชน์ ทั้งยังสอดคล้องกับวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมแบบไทย ไม่โปรดที่จะรับวัฒนธรรมของฝรั่งมังค่ามาใช้ในไทย ซึ่งในปัจจุบันนับว่าหายากเพราะคนไทยยุคนี้มักจะคิดเป็นฝรั่งแล้วลืมรากของตัวเอง ซึ่งผมคิดว่าพวกเราพึงสังวรไว้ให้มาก

ผมประทับใจลักษณะการทรงงานของพระองค์ที่เหมือนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นอย่างมาก คือจะทรงงานด้วยความสนุก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงสอนเสมอว่า ถ้าทำงานไม่สนุกประเดี๋ยวก็เบื่อ แล้วก็จะเลิก ดังนั้นระหว่างการดำเนินงานจะทรงมีแง่มุม หรือมุขต่าง ๆ ที่บางครั้งเราเองก็คาดไม่ถึงทำให้บรรยากาศในการทำงานของเราสนุกไม่ว่างานจะหนักหนาหรือเครียดเพียงใด ความสนุกในการทำงานจะช่วยให้เรามีกำลังใจทำจนประสบความสำเร็จได้ เช่นครั้งหนึ่งผมได้นำเสด็จพระองค์ท่านไปบ้านละหานใหญ่ อำเภอบ้านลาด ทอดพระเนตรในหมู่บ้านเห็นคน

ทำน้ำพริกแกงหลายชนิด โดยชาวบ้านได้นำเงินที่หามาได้ประมาณ ๔ หมื่นบาท มาซื้อเครื่องบดเครื่องปั่นน้ำพริก พระองค์ทรงชมว่าโครงการนี้เค้าดีนะ มีความคิดดีแทนที่จะหาบพริก ขิง ข่า ตะไคร้ ไปขาย กลับมาทำน้ำพริกส่งขาย และเมื่อพูดถึงพระอารมณ์ขันในคราวที่เสด็จฯ ไปที่หมู่บ้านละหานใหญ่ มีของน่าดูอย่างหนึ่งแต่อาจไม่ได้สะกิดใจใคร ทรงตั้งข้อสังเกตว่า ที่ปากทางเข้าหมู่บ้านทางด้านซ้ายมือ มีศาลาประนอมข้อพิพาทไม่ต้องไปขึ้นศาล เกิดเรื่องกันเอง ทะเลาะกันเองตกลงกันเองก็ดี พอเสร็จแล้วมองทะลุด้านหลังไปก็มีวัด พอทอดพระเนตรเห็นวัดทรงเหลียวมาที่ใต้ถุนบ้านก็ทอดพระเนตรเห็นคนทำดอกไม้จันทน์ พอไปอีกใต้ถุนบ้านหนึ่งก็มีขนมหวาน อีกบ้านหนึ่งมีขนมจีนมีอาหารคาวหวานพร้อม ทรงพระดำเนินไปอีกบ้านหนึ่งก็มีวงมโหรี มีผู้เล่นทั้งผู้ใหญ่และเด็ก พระองค์ท่านจึงแย้มพระสรวลแล้วตรัสว่าที่นี่เค้าเบ็ดเสร็จดีนะ มีประนอมคดีประนอมคดีไม่ได้ก็ไปเอามือปืนมายิง ยิงแล้วก็ฌาปนกิจที่วัดมีข้าวปลา อาหาร มโหรี ดอกไม้จันทน์พร้อม เงินทองหมุนเวียนกันอยู่ในนั้นไม่รั่วไหลไปที่อื่น

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ประทับพระราชหฤทัยจังหวัดเพชรบุรีและคนเมืองเพชรอยู่ไม่น้อย ที่เห็นได้ชัดเจนคือพระองค์ท่าประทับพระราชหฤทัยบรรดาศิลปิน พระราชทานพระเมตตามาก มักจะเสด็จไปพระราชทานเพลิง เช่น คุณลุงประสม สุสุทธิ ศิลปินช่างแทงหยวก หรือใครก็แล้วแต่ที่เป็นศิลปินพระองค์จะทรงดูแล เพราะพระองค์ท่านเองก็ทรงเป็นศิลปิน พระองค์โปรดทรงดนตรีไทย แล้วเมืองเพชรของเราก็มีจุดเด่นมากในเรื่องนี้ แม้กระทั่งเจ้านายก็ยังทรงรู้สึกประทับใจ อย่างเมื่อคราวที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีจัดงานแสดงสกุลช่างเมืองเพชร พระองค์ท่านเสด็จฯ มาทอดพระเนตรแล้วก็ทรงสนพระราชหฤทัยเป็นอย่างมาก ทรงทดลองแทงหยวกด้วยพระองค์เองด้วยและรับสั่งถึงอยู่เสมอ ๆ ทรงแสดงว่าพระองค์ทรงรู้จัก เรียกได้ว่าเป็นคนสนิทสนมอย่างเช่น ช่างทองร่วง เอมโอษฐ์ หรือใครอีกหลายคนที่เป็นศิลปินเมืองเพชรนี่เรียกว่าอยู่ในสายพระเนตร เรื่องแบบนี้ก็ต้องฝากไว้ให้คนเมืองเพชรช่วยดูแลศิลปินที่สร้างผลงานที่มีคุณค่าเหล่านี้ด้วย

พระราชกรณียกิจของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ นั้นมีมากมาย มิอาจบรรยายได้ครบถ้วน พระราชกรณียกิจของพระองค์นั้นยิ่งใหญ่ เป็นประโยชน์แก่อาณาประชาราษฎร์ทุกถิ่นที่ ดูประหนึ่งว่าสตรีธรรมดาผู้ใดก็ไม่อาจแบกรับภาระนี้ไว้ได้ แต่พระองค์ทรงรับไว้ด้วยพระเมตตาอันบริสุทธิ์ที่ทรงมีต่อปวงชนชาวไทย นับเป็นบุญของชาวเมืองเพชรยิ่งแล้วที่ได้รับพระเมตตาอันหาที่สุดมิได้อยู่หลายครั้งหลายครา ด้วยพระมหากรุณาธิคุณดังกล่าวแล้ว พระองค์จึงทรงควรคู่แก่ความเป็น “วัชรปิยชาติ” ของชาวเมืองเพชรโดยแท้

นายพิสิฐ สุปรีดานุวัฒน์
ผู้ดูแลเรือนทรงงานกฤษณา

๘

เรือนทรงงาน “กฤษณา” จังหวัดเพชรบุรี

ก่อนอื่นใดข้าพเจ้าต้องขอย้อนรอยอดีตความเป็นมาของอาคารเรือนทรงงานกฤษณา เป็นที่ประทับตั้งอยู่ในจวนผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรีโดยสังเขป อาคารรับรองเรือนนี้ได้สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๔ ลักษณะของอาคารมีรูปทรงเป็นสี่เหลี่ยม ทรงปั้นหยา มีจั่วอยู่ด้านหน้าตัวอาคาร ขนาดของอาคารกว้างยาว ๑๔ คูณ ๑๖ เมตร ๒ ชั้น พื้นชั้นล่างปูด้วยกระเบื้องลาย ส่วนชั้นบนปูด้วยกระดานไม้สักเข้ารางลิ้น ภายในมีห้องมีประตูเปิดถึงกันได้ทุกห้อง บานประตูและหน้าต่างเป็นไม้สักฝาลูกฟัก หน้าต่างทุกบานยาวถึงพื้นห้อง ชั้นบนด้านหน้ามีชานยื่นออกไปภายนอกเพื่อรับลมและพักผ่อนอิริยาบถหรือชมภูมิทัศน์ภายนอก โครงหลังคาเครื่องไม้มุงกระเบื้องหน้าวัวสีแดง อาคารทั้งหลังทาสีเขียวไข่กา เน้นบานประตูหน้าต่างตัดเส้นสีเขียวเข้ม มีการใช้สีสันและตัดลายเส้นด้วยเส้นตรง จึงทำให้มีอาคารหลากหลายในรูปแบบงานสถาปัตยกรรมเลียนแบบยุโรป อาคารหลังนี้สมัยก่อนน่าจะสร้างเพื่อรับรองอาคันตุกะที่มาเยือนหรือมาราชการในจังหวัดเพชรบุรี อาคารนี้ถือเป็นสถาปัตยกรรมโบราณที่สร้างมาจากอดีตถึงปัจจุบันนับเป็นเวลาร้อยกว่าปี จึงเป็นที่น่าภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่งสำหรับชาวเพชรบุรี

อาคารรับรองหลังนี้ได้รับการซ่อมแซมบูรณะหลายหนจนไม่ทราบจำนวนได้ แต่ถูกปล่อยไว้เนิ่นนานจนกระทั่งเมื่อปี ๒๕๓๗ ในสมัยท่านคงศักดิ์ ลิ่วมโนมนต์ เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี และท่านศาสตราจารย์กาญจนภาชน์ ลิ่วมโนมนต์ นายกเหล่ากาชาดจังหวัดเพชรบุรี ได้ดำริจะสร้างอาคารสำนักงานเหล่ากาชาดเพชรบุรีแห่งใหม่ภายในจวนผู้ว่าฯ แทนอาคารหลังเก่าซึ่งเป็นเรือนไม้ชั้นเดียว ประกอบกับมีขนาดเล็กและอยู่ในสภาพทรุดโทรมในขณะนั้น

นายอำเภอประหยัด เวสสมุตร ในขณะนั้น เป็นผู้หนึ่งที่ไปสอบถามหาข้าพเจ้าในตัวเมืองเพชรหลายเดือนกว่าจะได้พบ และได้พาไปพบท่านผู้ว่าฯ คงศักดิ์ และนายกเหล่ากาชาด ว่าให้ช่วยหาทุนในการก่อสร้างอาคารสำนักงานเหล่ากาชาดแห่งใหม่ ข้าพเจ้าจึงได้แนะนำให้จัดสร้างพระบรมรูปรัชกาลที่ ๔ และเหรียญล้นเกล้ารัชกาลที่ ๕ คู่กับสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ เพื่อมอบเป็นที่ระลึกแก่ผู้บริจาค

เรือนทรงงานกฤษณา ภายในพื้นที่จวนผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี พ.ศ. ๒๕๕๘

ต่อมาข้าพเจ้าได้ฝันเหตุการณ์ประหลาด ว่ามีชายแต่งกายคล้ายทหารโบราณถือหอกยาวมาถามหาข้าพเจ้าแล้วพูดขึ้นมาว่า *“แล้วเรือนที่ข้าอยู่เจ้าไม่คิดจะทำให้ดูดีหรือ เจ้าทำเรือนนี้สำเร็จจะมีพระบรมวงศานุวงศ์ที่ประชาชนเคารพรักจะมาพำนัก แล้วเจ้าจะได้อยู่รับใช้ท่านด้วย”* ข้าพเจ้าจึงนำเรื่องนี้บอกกับท่านผู้ว่าฯ และนายอำเภอ จึงเป็นที่มาของการปรับปรุงอาคารรับรองแห่งนี้ทั้งภายนอกและภายใน อีกทั้งยังปรับปรุงภูมิทัศน์ต่าง ๆ ภายในบริเวณจวนผู้ว่าฯ ทั้งหมด ทั้งนี้เพื่อจะถวายอาคารรับรองแด่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ในโอกาสทรงมีพระชนมายุครบ ๔๐ พรรษา ในปีพ.ศ. ๒๕๓๘ อีกด้วย

การดำเนินงานปรับปรุงอาคารเรือนรับรองในครั้งนี้ได้ใช้งบประมาณเกือบสองล้านบาท โดยผู้มีจิตศรัทธาทั้งชาวเพชรบุรีและชาวกรุงเทพฯ ต่างมอบให้เพื่อถวายเป็นพระราชกุศล อีกทั้งยังมีบางท่านได้ให้เครื่องลายคราม สิ่งของต่าง ๆ ของโบราณเป็นจำนวนมาก รวมทั้งภาพถ่ายต่าง ๆ ที่นำมาประดับไว้ในตัวอาคารรับรอง เพื่อเก็บไว้เป็นพิพิธภัณฑ์อีกด้วย นับเป็นความภาคภูมิใจที่ข้าพเจ้าได้มีโอกาสรับใช้เบื้องพระยุคลบาท

แล้วความปลื้มปีติยินดีของพสกนิกรชาวจังหวัดเพชรบุรีก็มาถึง เมื่อวันที่ ๒๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จเป็นการส่วนพระองค์มายังเรือนรับรอง **“เรือนทรงงานกฤษณา”** เป็นครั้งแรก

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จทอดพระเนตรเรือนทรงงานกฤษณา เป็นการส่วนพระองค์ เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๘

ทรงประทับพระราชหฤทัยเรือนทรงงานกฤษณาเป็นอย่างยิ่ง ถึงกับตรัสด้วยพระพักตร์ยิ้มแย้ม ว่า "*เรามีบ้านหลังที่สองที่เพชรบุรีแล้วนะ*" เมื่อเสด็จขึ้นชั้นบนทูลกระหม่อมทอดพระเนตรเห็นบันไดเล็กๆ ก็ตรัสอีกว่า "*มีบันไดสำหรับหนีเที่ยวด้วย*" ทรงพระดำเนินไปที่ชานด้านนอกแล้วตรัสว่า "*อากาศเย็นสบาย ต้นไม้ร่มรื่น และมีกลิ่นหอมจากพรรณไม้ โดยเฉพาะต้นลีลาวดี (ลั่นทม)*" เมื่อเสด็จลงมาชั้นล่างก่อนจะเสด็จกลับได้ตรัสกับคณะรับเสด็จว่า "*เรือนนี้ผีดุนะ ไม่มีใครกล้ามาอยู่ เดี๋ยวเราจะมาอยู่เองจะมาคุยกับผีที่นี่*" ทำเอาผู้ว่าฯ และนายกเหล่ากาชาด รวมทั้ง ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล ถึงกับยิ้มแบบมีความสุขกันเลย ทูลกระหม่อมจึงพระราชทานนามอาคารนี้ว่า "**เรือนกฤษณา**" อันหมายถึง "เรือนไม้หอม" และใช้ชื่อเป็นทางการว่า "เรือนทรงงานกฤษณา" เป็นต้นมา นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น และยังความปลื้มปีติยินดีให้แก่พสกนิกรในจังหวัดเพชรบุรี

ทูลกระหม่อมทรงมีความผูกพันใกล้ชิดกับพสกนิกรชาวจังหวัดเพชรบุรีเป็นอย่างมาก ข้าราชบริพารส่วนใหญ่ก็เป็นชาวจังหวัดเพชรบุรี ถึงกับตรัสว่า "*จังหวัดเพชรบุรีเป็นจังหวัดเดียวในประเทศไทยที่มีวังถึงสามวังด้วยกัน อีกทั้งแม่น้ำเพชรต้นน้ำปลายน้ำก็สายเดียวกัน*" จึงทำให้ผลผลิตทั้งเกษตรกรรม อุตสาหกรรมต่างๆ อุดมสมบูรณ์ ผู้คนชาวบ้านก็ใจดี ทูลกระหม่อมทรงพระราชนิพนธ์ *นิราศเมืองเพชร* พระราชทานแก่พสกนิกรชาวจังหวัดเพชรบุรีไว้ด้วย

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จออกบริเวณระเบียง เพื่อทอดพระเนตรทัศนียภาพรอบพื้นที่เรือนทรงงานกฤษณา

เสด็จครั้งที่ ๒ อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ ๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๙ ทูลกระหม่อมเสด็จเปิด “เรือนทรงงานกฤษณา” อย่างเป็นทางการ ตามคำกราบบังคมทูลเชิญของท่านผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี นายคงศักดิ์ ลิ่วมโนมนต์ และ ศ.กาญจนภาชน์ ลิ่วมโนมนต์ ในการเสด็จพระราชดำเนินมาเปิดอาคารสำนักงานเหล่ากาชาดจังหวัดเพชรบุรี

เวลา ๐๙.๔๕ นาฬิกา รถยนต์พระที่นั่งเทียบ ณ บริเวณอาคารเรือนรับรอง กฤษณา ทรงเปิดเรือนทรงงานกฤษณา และประทับสำราญพระอิริยาบถ ลงพระนามในสมุด และลงพระนามในพระราชนิพนธ์ *นิราศเมืองเพชร* อันเป็นส่วนหนึ่งของพระราชนิพนธ์ *กาพย์ขับไม้กล่อมช้างสำคัญ ๓ เชือก* ในพระราชพิธีสมโภชระวางขึ้นช้างต้นจังหวัดเพชรบุรี พระราชทานแก่พสกนิกรชาวจังหวัดเพชรบุรี จากนั้นทรงปลูกต้น “กฤษณา” ที่หน้าอาคารเรือนทรงงาน และตรัสให้ดูแลรักษาเรือนนี้ให้คงสภาพเดิมไว้ด้วย เพราะมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น มีอายุยาวนาน จากนั้นจึงเสด็จพระราชดำเนินเปิดอาคารสำนักงานเหล่ากาชาด ซึ่งอยู่ภายในบริเวณเดียวกัน

เสด็จครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่ ๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๑ ทูลกระหม่อมได้เสด็จมาปฏิบัติพระราชกรณียกิจในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี “คืนชีวีให้แม่น้ำเพชร” ณ มณฑลพิธีจังหวัดทหารบกเพชรบุรี ค่ายวังบ้านปืน และทรงเรือแคนูในแม่น้ำเพชร จากท่าน้ำวัดท่าไชยศิริมาเทียบท่าที่พระรามราชนิเวศน์ จากนั้นเสด็จประทับเรือพระที่นั่งมาเทียบท่าที่หน้าจวนผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วประทับพักผ่อนอิริยาบถที่เรือนทรงงานกฤษณา

การตกแต่งภายในห้องรับรองชั้นบนของเรือนทรงงานกฤษณา

เสด็จครั้งที่ ๔ เมื่อวันที่ ๒๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๒ ทูลกระหม่อมเสด็จจังหวัดเพชรบุรี เพื่อทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจในพื้นที่อำเภอบ้านแหลมและอำเภอเมือง ที่หมายแรกเสด็จพระราชดำเนินไปโรงงานบริษัทเซียนหนิง ซีฟู้ด จำกัด อำเภอบ้านแหลม ทอดพระเนตรผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากหนังปลานิล จากนั้นเสด็จพระราชดำเนินมาประทับที่ “เรือนทรงงานกฤษณา” พักผ่อนพระอิริยาบถ และเปลี่ยนฉลองพระองค์ประกอบพิธีพระราชทานเพลิงศพ พระครูวิบูลวชิรสาร (ทุเรียน) วัดลักษณาราม อำเภอบ้านแหลม จากนั้นเสด็จพระราชดำเนินวัดบันไดทอง ประกอบพิธีพระราชทานเพลิงศพหมอชอน พวงมาลัย เสร็จสิ้นแล้วจึงเสด็จกลับ

นับเป็นความภาคภูมิใจของข้าพเจ้าและชาวจังหวัดเพชรบุรีเป็นอย่างยิ่ง ที่ได้รับใช้เบื้องพระยุคลบาทอย่างหาที่สุดมิได้ และจักเทิดทูนไว้เหนือเกล้าเหนือกระหม่อม ในโอกาสอันเป็นปีมหามงคลที่จะเวียนมาบรรจบครบ ๕ รอบ ๖๐ พรรษาของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ในวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๘ ข้าพระพุทธเจ้า นายพิสิฐ สุปรีดานุวัฒน์ ขออาราธนาคุณพระศรีพระรัตนตรัย ตลอดจนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายจงอภิบาลปกปักรักษาให้ทูลกระหม่อมทรงมีพระพลานามัยแข็งแรง ปราศจากโรคภัยทั้งปวง เป็นมิ่งขวัญแก่พสกนิกรชาวไทยและชาวจังหวัดเพชรบุรีสืบนานเท่านาน

พลตำรวจตรี สานิตย์ โพธิ์พูนศักดิ์
อดีตรองผู้บัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน

๙
พระเมตตาสู่สากล

"...ข้าพเจ้าก็คุ้นเคยกับตำรวจตระเวนชายแดนมาตั้งแต่ยังเล็ก ๆ เวลาไปหัวหินก็คุ้นเคยกับพวกค่ายนเรศวร ค่ายมฤคทายวัน ที่เชียงใหม่อยู่บนพระตำหนักภูพิงค์ ตำรวจ ตชด. ก็มาตั้งค่ายในบริเวณที่เราเรียกกันว่า ดอยบวกห้า เพื่อถวายอารักขา ตำรวจเหล่านี้ทำชิงช้า ใช้กิ่งไม้ทำตุ๊กตารูปสัตว์ให้ข้าพเจ้าเล่นทุกวัน สมเด็จย่าพาพวกเราเด็ก ๆ ไปปิกนิกกับ ตชด. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จย่า สมเด็จป้าก็ทรงส่งเสริมโรงเรียน ตชด. ซึ่งให้โอกาสความเสมอภาคทางการศึกษาแก่เด็กในถิ่นทุรกันดารซึ่งเต็มไปด้วยภัยอันตราย ครูธรรมดาเข้าไปไม่ถึง พระราชทานพระราชทรัพย์และทรัพย์ที่มีผู้ทูลเกล้าฯ ถวายช่วยสร้างโรงเรียน..."

(พระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ๒๗ มีนาคม ๒๕๓๙)

ผมเป็นคนเพชรบุรีโดยกำเนิด เมื่อสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจในปี ๒๕๑๖ ก็มีความปรารถนาที่จะทำหน้าที่ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ดูแลความสงบสุขของประชาชนเมื่อได้รับการแต่งตั้งไปประจำสถานีตำรวจ แต่กรมตำรวจในขณะนั้นได้แต่งตั้งรุ่นผมทั้งรุ่นมาลงที่กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน เนื่องจากสถานการณ์ตามแนวชายแดนในขณะนั้นไม่ค่อยจะมั่นคงนัก

ในช่วงที่ผมรับราชการอยู่ที่จังหวัดนราธิวาส ยศร้อยตำรวจเอก ตำแหน่งรองผู้บังคับกองร้อย ๕ กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนเขต ๙ ตำรวจตระเวนชายแดนได้ไปตั้งฐานปฏิบัติการทำหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยให้แก่นิคมสร้างตนเองพัฒนาภาคใต้ ที่ตำบลมาโมง อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส ผมมีโอกาสได้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา เมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ ทั้งสามพระองค์เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมนิคมสร้างตนเองพัฒนาภาคใต้ ขณะนั้นเจ้าหน้าที่กำลังสร้างถนนในบริเวณนิคมสร้างตนเองฯ และปรับพื้นที่ให้สมาชิกเข้าทำกินในพื้นที่สองข้างถนน ในยุคนั้นส่วนใหญ่จะเป็นคนไทยจากภาคอีสานและภาคกลางที่ยังไม่มีที่ทำกิน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนิน พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา ไปทรงเยี่ยมนิคมสร้างตนเองพัฒนาภาคใต้ อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๑๙

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทอดพระเนตรกับระเบิดของโจรจีนคอมมิวนิสต์ที่เจ้าหน้าที่กู้ได้จากถนนในบริเวณนิคมสร้างตนเองฯ และทอดพระเนตรแผนที่แสดงแนวเขตนิคมพัฒนาตนเองฯ มีนายศักดิ์สีห์ ชุมสาย ณ อยุธยา ผู้ปกครองนิคมพัฒนาตนเองฯ กราบบังคมทูลรายงานอย่างละเอียด มีพระราชดำรัสว่า “*สิ่งสำคัญคือการสร้างถนนซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคม และถ้าเป็นไปได้ควรทำเป็นถนนลาดยาง เพราะจะเป็นถนนถาวรซึ่งจะทำให้วางระเบิดได้ยาก*” จากนั้นทรงแนะนำให้สำรวจพื้นที่สำหรับสร้างฝายน้ำล้นเล็กๆ หลายๆ แห่ง เพื่อผ่อนความรุนแรงของกระแสน้ำในฤดูฝน น้ำจะท่วมและชะล้างทำลายถนนได้ แล้วจะทำให้มีน้ำใช้ในฤดูแล้งด้วย ระหว่างนั้นสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา โดยเสด็จทั้งสองพระองค์อย่างใกล้ชิดด้วยความสนพระทัยยิ่ง

จากนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานเวชภัณฑ์แก่ผู้แทนเจ้าหน้าที่สร้างทาง ทหาร และตำรวจตระเวนชายแดน เสร็จแล้วทั้งสามพระองค์เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมฐานปฏิบัติการหมวดตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๙๓๓ เพื่อเสวยพระกระยาหารกลางวัน ต่อจากนั้นเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรบริเวณฐานปฏิบัติการ และมีพระราชปฏิสันถารกับตำรวจตระเวนชายแดนอย่างทั่วถึง แรกๆ ผมรู้สึกตื่นเต้น กังวล กลัวจะกราบบังคมทูลรายงานไม่ถูก ทั้งๆ ที่เตรียมซักซ้อม

มาแล้ว แต่พอพระองค์ท่านเสด็จฯ มาถึงก็รู้สึกได้ถึงความอบอุ่นด้วยพระเมตตา พระมหากรุณาธิคุณที่ทรงห่วงใยความปลอดภัยของพวกเราตำรวจตระเวนชายแดน ผมยังจำความรู้สึกนั้นได้แจ่มชัดจนถึงทุกวันนี้

เหตุการณ์ครั้งนั้นเป็นครั้งแรกของผมที่ได้มีโอกาสชื่นชมพระบารมี และได้เห็นถึงพระราชจริยวัตรของทั้งสามพระองค์ด้วยตนเอง จนเมื่อผมได้เติบโตขึ้นในหน้าที่การงานและมีโอกาสได้ถวายงานในโครงการพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จึงมาคิดเอาเองว่า จากการที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ได้โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ นอกจากได้ทรงเห็นปัญหาความทุกข์ยากของประชาชนห่างไกลคมนาคมในด้านต่าง ๆ แล้ว ยังทรงได้รับแบบอย่าง แนวทาง แนวพระราชดำริ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความมุ่งมั่นตั้งพระทัยที่จะให้ประชาชนที่ห่างไกลการคมนาคมได้รับโอกาสทางการศึกษาและการดำรงชีพอย่างเสมอภาค

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ทรงเยี่ยม และทรงปรุงอาหารที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนแม่ออกฮู ตำบลวาเล่ย์ อำเภอพบพระ จังหวัดตาก

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเริ่มงานพัฒนาโดยทรงนำโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันมาทดลองเริ่มทำในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๓ โดยได้เสด็จฯ ทรงเยี่ยมและติดตามการดำเนินโครงการในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนทั่วประเทศ ทำให้ทรงพบปัญหาของเยาวชนและประชาชนตามแนวชายแดนในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลเกี่ยวเนื่องกัน จึงได้พระราชทานโครงการตามพระราชดำริ ให้ดำเนินการในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนต่อมาอีกโดยลำดับ และยังได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน จำนวน ๘ โครงการ ได้แก่ โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน โครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา โครงการนักเรียนในพระราชานุเคราะห์ โครงการฝึกอาชีพ โครงการควบคุมโรคขาดสารไอโอดีน โครงการส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัยแม่และเด็กในถิ่นทุรกันดาร โครงการส่งเสริมสหกรณ์ โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เสด็จเยี่ยมตำรวจตระเวนชายแดนบ้านโป่งลึก ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ทรงเยี่ยม โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

ตั้งแต่ได้รับการแต่งตั้งมาดำรงตำแหน่ง ผู้บังคับหมวดตำรวจตระเวนชายแดน เมื่อ พ.ศ.๒๕๑๖ ผมก็เป็นตำรวจตระเวนชายแดนมาตลอดชีวิตราชการ จนเกษียณอายุราชการในตำแหน่งรองผู้บัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน ได้มีโอกาสรับเสด็จฯ ทรงเยี่ยมและติดตามงานโครงการพระราชดำริในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนหลายครั้ง ทำให้ได้เห็นถึงความมุ่งมั่นตั้งพระทัย ทรงบันทึกข้อมูล ปัญหาข้อขัดข้อง พระราชทานคำแนะนำ และประสานส่วนเกี่ยวข้อง ทรงเป็นแบบอย่างการทำงานแบบ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จทรงเยี่ยมโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในโอกาสทรงเจริญพระชนมายุ ๕๐ พรรษา ๒ เมษายน ๒๕๔๘ ณ บ้านไบก์ หมู่ที่ ๕ ตำบลบุดี อำเภอเมือง จังหวัดยะลา เมื่อ ๒๖ กันยายน ๒๕๔๙

บูรณาการและการดูแลประชาชนในด้านต่าง ๆ ไม่เฉพาะด้านการศึกษา โดยเอาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งทำให้ชุมชนซึ่งเป็นที่ตั้งโรงเรียนและหมู่บ้านโดยรอบโรงเรียนได้รับประโยชน์อย่างยิ่ง

ผลสำเร็จจากการดำเนินโครงการพระราชดำริของพระองค์ ซึ่งมีโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเป็นเสมือนห้องทดลองได้ขยายผลไปสู่โรงเรียนและชุมชนอื่น ๆ ทั่วประเทศ รวมทั้งประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ลาว กัมพูชา พม่า อินโดนีเซีย เวียดนาม ติมอร์-เลสเต หรือแม้แต่ประเทศที่ห่างไกล เช่น ภูฏาน เลโซโท มองโกเลีย ฯลฯ ก็ได้มาศึกษาดูงานโครงการพระราชดำริของพระองค์ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

ผมรู้สึกภาคภูมิใจและเป็นมงคลแก่ชีวิตราชการของผมเป็นอย่างยิ่งที่ได้มีโอกาสเป็นส่วนหนึ่งที่ได้สนองงานโครงการพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี แม้จะเป็นเพียงช่วงระยะเวลาหนึ่ง มาบัดนี้ความมุ่งมั่นตั้งพระทัยของพระองค์ท่านบังเกิดผลไม่เพียงแต่กับเยาวชนและประชาชนชาวไทยเท่านั้น ยังได้ขยายเผื่อแผ่ไปสู่สากล ยังประโยชน์แก่ประชากรของประเทศนั้น ๆ ก็ด้วยพระเมตตาของพระองค์โดยแท้

ดร. สุพัฒน์ อินฟ้าแสง
ประธานโครงการผ่าตัด
เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

๑๐

คือ...ความภูมิใจ ที่ให้แผ่นดิน

นี่คือตัวอย่างหนังสือถึงผมที่อ่านแล้วสุขใจทุกครั้ง เป็นหนังสือจากคุณหญิงอารยา พิบูลนครินทร์ ราชเลขานุการพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี แจ้งถึงความห่วงใยของพระองค์ พร้อมทั้งพระราชทานพรให้งานโครงการผ่าตัดเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ถึงแม้จะไม่ได้เสด็จพระราชดำเนินมาทรงเปิดงานได้ด้วยพระองค์เองก็ตาม นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอันล้นพ้น เป็นข้อความที่ผมปลื้มปีติและภาคภูมิใจเป็นที่สุด อันเป็นผลจากความตั้งใจอยากทดแทนพระคุณแผ่นดินเกิดของผมโดยแท้

คนที่รู้จักผมจะเรียกขานผมว่า “อาจารย์สุพัฒน์” ผมเป็นชาวเพชรบุรีโดยกำเนิด เป็นหลานชายคุณปู่พิน อินฟ้าแสง ครูช่างที่มีชื่อเสียงโด่งดังของเมืองเพชรบุรี ผมเป็นศิษย์เก่าโรงเรียนพรหมานุสรณ์จังหวัดเพชรบุรี ได้รับทุน AFS (American Field Service) ไปศึกษาและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมที่รัฐคอนเนกติกัต สหรัฐอเมริกา ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๙ และได้รับทุน UB Scholarship ไปศึกษาที่ประเทศเดิมนั้นอีก ผมดำเนินชีวิตอยู่ที่นั่นจนถึงปัจจุบัน เกือบ ๕๐ ปีแล้ว ช่วงแรก ๆ ผมเป็นอาจารย์สอนหนังสือ ต่อมาผมได้ทำธุรกิจส่วนตัวเปิดบริษัทเจียระไนเพชร ชื่อ Royal Gems Inc. ที่รัฐคอนเนกติกัต เพราะผมชอบพวกเพชรพลอยและของโบราณ เนื่องจากเกิดในตระกูลโบราณ ผมโตมากับบ้านเรือนไทยโบราณของบรรพบุรุษที่มีอายุประมาณ ๒๐๐ ปีได้

เมื่อธุรกิจของผมประสบผลสำเร็จ มีชีวิตที่ดีขึ้นระดับหนึ่งและพร้อมจะให้คนอื่นได้บ้าง ทำให้ผมคิดถึงประเทศไทย อยากให้อยากตอบแทนบุญคุณประเทศชาติ อยากช่วยเหลือคนยากไร้ที่ด้อยโอกาส ผมจึงคิด**โครงการผ่าตัดเฉลิมพระเกียรติฯ** (American Medical Mission) ขึ้นเพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นโครงการที่ช่วยเหลือผ่าตัดแก้ไขผู้ป่วยที่ทุพพลภาพทางใบหน้าที่มีฐานะยากจนในประเทศไทย ทั้งที่พิการโดยกำเนิด เช่น ปากแหว่ง เพดานโหว่ ไม่มีใบหู หรือใบหูผิดรูป และพิการจากอุบัติเหตุ เช่น มีบาดแผลเรื้อรัง บาดแผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก รวมถึงมะเร็งริมฝีปากและใบหน้า โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

No. 0010/๒๑๐๔

Office of H.R.H. Princess
Maha Chakri Sirindhorn's,
Personal Affairs Division,
Bangkok 10303,Thailand.

๔ November, B.E. 2554 (2011)

Dear Mr. Infahsaeng,

I am writing to inform you that Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn is most pleasing to learn that the volunteer American Medical team will be coming to Sappasithiprasong Hospital in Ubonratchathani, Thailand between 22 - 27 January 2012 to give free services to the poor and underprivileged Thai and Laotian people. Her Royal Highness highly appreciates the volunteer American Medical team's humanitarian effort to support those people who are in need of help.

In connection with your invitation extended to Her Royal Highness to be present at the Hospital any day between January 23 and 27, I regret to inform you that Her Royal Highness cannot possibly accept since Her January schedule is already full.

Although She is unable to come, She has graciously asked me to extend Her warm welcome to the American Medical team together with Her sincere best wishes for the success of your kind effort.

Yours sincerely,

Araya Pibulnakarintr.

(Khunying Araya Pibulnakarintr)
Private Secretary to H.R.H. Princess Maha Chakri Sirindhorn

Mr. Supat Infahsaeng
Medical Mission Director
American Medical Team
278 Melody Lane
Fairfield, CT 06824
U.S.A.

หนังสือราชการจากราชเลขานุการในพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี แสดงความรับทราบและติดตามความรุดหน้าของโครงการผ่าตัดเฉลิมพระเกียรติฯ

ดร.สุพัฒน์ อินฟ้าแสง (คนที่สองจากซ้าย) และคณะแพทย์อาสาสมัครที่เข้าร่วมการผ่าตัดรักษาผู้พิการในโครงการผ่าตัดเฉลิมพระเกียรติฯ

โครงการที่ผมจะทำนี้ต้องได้รับความร่วมมือทั้งในประเทศและต่างประเทศจึงจะสำเร็จได้ ในส่วนต่างประเทศนั้นผมประสานงานได้ไม่ยาก เพราะผมมีโอกาสได้ทำงานกับโรงพยาบาลในสหรัฐอเมริกา จึงได้รู้จักแพทย์และพยาบาลค่อนข้างมาก และได้รับเลือกตั้งให้เป็นคณะกรรมการบริหารของโรงพยาบาล (Board Member of St. Vincent Medical Center)เข้าใจระบบบริหารงานในโรงพยาบาลดีพอ และมีสิทธิ์มีเสียงรวบรวมเลือกเฟ้นแพทย์พยาบาลได้บ้างพอสมควร

ผมได้ติดต่อและเชิญองค์กรการกุศลในอเมริกา ชื่อมูลนิธิ Healing The Children ซึ่งเป็นองค์กรแพทย์อาสาสมัครที่เดินทางไปทั่วโลก เพื่อรักษาผ่าตัดผู้ป่วยประเทศต่าง ๆ และประสานงานจัดคณะแพทย์ (ศัลยแพทย์ วิสัญญีแพทย์ กุมารแพทย์) และพยาบาลอาสาสมัครชาวอเมริกันมาช่วย ผมดีใจที่เขาเหล่านั้นยินดีมาช่วยด้วยจิตอาสาอย่างแท้จริง โดยไม่รับค่าตอบแทนใด ๆ มิหนำซ้ำบริจาคสมทบทุนให้อีกด้วย

ส่วนทางประเทศไทยนั้นผมได้ปรึกษากับญาติผู้เป็นลูกพี่ลูกน้องของผมคือ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ประกอบกับโครงการของผมนี้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของมูลนิธิชัยพัฒนาด้านสังคม ที่จะร่วมมือกับส่วนราชการ องค์กรการกุศลและภาคเอกชนเพื่อสาธารณประโยชน์ให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถพึ่งพาตนเองได้ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล จึงได้นำเรื่องกราบบังคมทูลสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี และมีพระราชานุญาตให้คณะแพทย์อาสาสมัครดังกล่าวเข้ามาในประเทศไทยดำเนินการผ่าตัดเป็นครั้งแรก ณ ศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๗ ยังความซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น ถ้าจะกล่าวถึงเรื่องผ่าตัดแล้ว ศัลยแพทย์ไทยนั้นเก่งมาก มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับไปทั่วโลก แต่ศัลยแพทย์ไทยนั้นมีน้อย

รวมทั้งประเทศมีประมาณ ๒๐๐ กว่าท่านเท่านั้น ทำให้ผู้พิการลดจำนวนลงได้ช้า นี่ก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ผมคิดโครงการนี้ขึ้นเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระกระทรวงสาธารณสุขไทยที่ไม่มีศัลยแพทย์เพียงพอ

ผู้ที่เป็นโรคพิการทางใบหน้านี้น่าสงสารมาก เป็นปมด้อยอย่างยิ่ง ทำให้ขาดความมั่นใจและมักมีผลในทางลบตามมา มักเกิดกับคนยากจนในครอบครัวที่มีการศึกษาน้อย จะเรียกว่าเป็น **"โรคคนจน"** ก็ว่าได้ ซึ่งเกิดจากการกินอยู่ที่ขาดแคลนทำให้ขาดสารอาหาร หรือเกิดจากมารดากินยาอันตรายขณะตั้งครรภ์ หรือจากบิดาที่ชอบเที่ยวเตร่นำเชื้อโรคมาติดมารดาแล้วถ่ายทอดไปยังบุตรในครรภ์ รวมทั้งเกิดจากกรรมพันธุ์ นอกจากนั้นยังมีรายงานจากการตรวจสอบหลักฐานชาติพันธุ์มนุษย์ พบว่า กลุ่มชนผิวดำนิกรอยด์ (Negroids) ที่อยู่แถบอากาศร้อนจะเป็นโรคนี้มากที่สุด รองลงมาคือชนผิวเหลืองมองโกลอยด์ (Mongoloids) กลุ่มเอเชียนี่เอง และชนผิวขาวคอเคซอยด์ (Caucasoids) ซึ่งอยู่แถบยุโรปจะเป็นน้อยที่สุด

ในประเทศไทยนั้นมีผู้เป็นโรคพิการทางใบหน้านี้อยู่ทางภาคอีสานเป็นส่วนใหญ่ ผมอยากให้ผู้ป่วยเหล่านั้นพ้นจากสภาพ "จน เจ็บ และจ๋อง" ซึ่งเป็นคำที่ฝังใจของชาวอีสานมานาน ผมคิดว่า**ใบหน้าคนเป็นอนาคตของคนและเป็นอนาคตของชาติ**ด้วย เพราะเด็กคืออนาคตของชาติ ความมั่นใจจะเป็นพลังที่แข็งแกร่ง สามารถช่วยตนเอง ช่วยสังคม และช่วยชาติได้ **การทำให้ใบหน้าผิดปกติกลับคืนสู่ปกติ เหมือนให้ชีวิตใหม่ ถือเป็นการให้ที่ยิ่งใหญ่** ผมคิดเลยไปถึงว่าในอนาคตอาจมีคนใดคนหนึ่งที่ได้รับการผ่าตัดแก้ไขเปลี่ยนโฉมหน้าให้เป็นปกติแล้วอาจจะได้ไปเป็นรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรี หรือเป็นผู้นำประเทศ นั่นหมายถึงเขาจะเป็นผู้ทำประโยชน์ให้ประเทศชาติได้อย่างมหาศาล

ผมทำโครงการนี้มาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๗ ถึงปัจจุบัน เป็นเวลากว่า ๑๐ ปีแล้ว ผมได้เชิญชวนคณะแพทย์และพยาบาลอาสาสมัครเหล่านั้นเข้ามาผ่าตัดในประเทศไทยอีกหลายครั้ง ครั้งแรกที่ศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี

เด็กทารกที่พิการมาแต่กำเนิด เป็นโรคปากแหว่ง เพดานโหว่ ไม่มีใบหู หรือใบหูผิดรูป ที่เข้ารับการผ่าตัดรักษาในโครงการผ่าตัดเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

จังหวัดนครนายก ดังที่กล่าวมาแล้ว ครั้งที่สองนั้นทำที่โรงพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี บ้านเกิดผมเอง และที่จังหวัดอื่นๆ เช่น จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดอุดรธานี

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๕ ผมได้เริ่มโครงการใหม่ชื่อ **โครงการทูตทางการแพทย์** (Medical Ambassadorship People to People Diplomacy) เพื่อสร้างสัมพันธไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้าน ระหว่างไทยกับลาว โดยรับผู้ป่วยชาวลาวเข้ามาผ่าตัดที่โรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย และได้ทำต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน การผ่าตัดทุกครั้งต้องติดต่อประสานงานกับแพทย์ท้องถิ่น เพื่อติดตามผลหลังจากผ่าตัด ฝากให้ดูแลคนไข้ ตามดูอาการ และปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้หลังจากที่คณะแพทย์อาสาในโครงการกลับไปแล้ว ต้องขอขอบคุณคณะแพทย์ไทยและผู้เกี่ยวข้องทุกท่านเป็นอย่างสูง

มีคนถามผมว่า “ได้อะไรจากการทำโครงการนี้” ผมตอบได้ทันทีแบบไม่ต้องคิดเลยว่า **ผมได้ความสุข ความสุขจากการให้เพื่อตอบแทนพระคุณแผ่นดิน แผ่นดินที่มีพระมหากษัตริย์ผู้ทรงคุณบารมียิ่งใหญ่ที่สุดในโลก และเป็น “ความสุขที่แท้จริง”** ผมรักประเทศไทย คิดถึงบ้านเกิด แต่ผมคิดว่ายังกลับมาอยู่อย่างถาวรไม่ได้ เพราะต้องทำโครงการนี้ต่อ และคิดจะทำต่อไปจนชีวิตจะหาไม่

ความภูมิใจที่ยิ่งใหญ่อีกอย่างที่ต้องกล่าวถึงคือ ความภูมิใจที่มีต่อ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ผมได้เข้าเฝ้าทูลละอองพระบาทในบางโอกาสด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น สืบเนื่องจากเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๓ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม ได้เชิญผมเป็นวิทยากรกิตติมศักดิ์บรรยายและสาธิตการแกะสลักผักและผลไม้ ถวายสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ในโอกาสที่เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิด “ทับเจริญ” เป็นที่ตั้งสถาบันวัฒนธรรมภูมิภาคตะวันตกโดยใช้สถานที่สาธิตบนพระตำหนัก “ทับขวัญ” เป็นเวลา ๒ ชั่วโมง ซึ่งเป็น ๒ ชั่วโมง ที่มีคุณค่าของผม นับเป็นครั้งแรกในรอบ ๒๓ ปี ที่ผมได้กลับมาเมืองไทย เหตุการณ์ในครั้งนั้นยังอยู่ในจิตสำนึกของผมตลอดมา คือในระหว่างที่ผมสาธิตการแกะสลักมะละกอเป็นดอกกุหลาบถวายให้พระองค์ท่านทอดพระเนตรอยู่นั้น พระอาญาไม่พ้นเกล้า ชิ้นมะละกอที่ผมกำลังแกะสลักอยู่นั้น ได้กระเด็นขึ้นไปต้องพระพักตร์ของพระองค์ท่าน ผมแทบสิ้นสติ ละล่ำละลักอย่างตกใจ “ขอโทษครับ ขอโทษครับ” ราชาศัพท์ของผมตอนนั้น “อ่อนแอ” และต่ำเตี้ยอย่างสุดๆ ทำอะไรไม่ถูกเลย แต่พระองค์ท่านแย้มพระสรวล พร้อมด้วยผู้ติดตามทั้งหลายต่าง “ยิ้มโดยเสด็จ” กันถ้วนหน้า ผมแกะสลักต่อไม่ได้แล้ว เลยทูลเกล้าฯ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทอดพระเนตร ดร.สุพัฒน์ อินฟ้าแสง แกะสลักมะละกอ จนมีเศษชิ้นส่วนไปต้องพระพักตร์ ณ พระตำหนักทับขวัญ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตทับแก้ว

ถวายพระองค์ท่านทั้ง ๆ ที่ยังไม่สำเร็จนั้น พระองค์ท่านทรงรับดอกไม้ของผมอย่างมีพระเมตตา ที่เป็นเจ้าฟ้าทรงเป็นกันเองกับพสกนิกรเหลือเกิน

อีก ๑๐ ปีต่อมา เมื่อผมทราบว่า สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินกรุงวอชิงตัน ผมดีใจมากและได้ขับรถจากคอนเนกติกัตไปกรุงวอชิงตัน ใช้เวลา ๖ ชั่วโมง เพื่อเข้าเฝ้าฯ พระองค์ท่าน ผมยืนเข้าแถวเหมือนคนอื่น ๆ เพื่อส่งเสด็จพระองค์ท่านออกจากหอประชุม พระองค์ท่านเสด็จพระราชดำเนินออกไปนอกหอประชุมแล้ว แต่ทรงกลับเข้ามาใหม่ ทรงเข้ามาทักทายผม “สุพัฒน์ใช่ไหม อุตส่าห์ขับรถมาตั้งไกล” และทรงถามทุกข์สุขอื่น ๆ อีก ผมปลื้มปีติเป็นที่สุดที่พระองค์ทรงจำได้และเอ่ยชื่อผม เป็นอีกหนึ่งเหตุการณ์ที่ผมภูมิใจ

อีกครั้งหนึ่ง เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๗ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปทรงรับปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ ทางด้าน Humane Letter จาก Bay Path College รัฐแมสซาชูเซตส์ ทางมหาวิทยาลัยได้จัดงานกาลาดินเนอร์ถวายพระองค์ท่าน ซึ่งผมได้รับเชิญในงานนี้ด้วย ผมดีใจที่จะได้เข้าเฝ้าทูลละอองพระบาทอีก ผมได้แกะสลักมะละกอเป็นดอกกุหลาบ ทูลเกล้าฯ ถวาย ๓ ดอก พระองค์ท่านตรัสล้อผมว่า “กุหลาบนี้แกะนานมากเลยนะ ที่แกะโดนหน้ายังเจ็บอยู่เลย” ผมซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณ ที่พระองค์ทรงจำได้แม้เหตุการณ์จะผ่านมา ๑๐ กว่าปีแล้ว พอวันรุ่งขึ้นมีการรับปริญญากันผมจึงได้เข้าเฝ้าฯ อีก พระองค์ทรงถามว่า “วันนี้แกะดอกอะไรมาให้” ผมแกะ Butternut squash เป็นดอกดาเลีย (ดอกรักเร่) ทูลเกล้าฯ ถวายพร้อมขนมหม้อแกงเผือกที่คุณป้าของผม (ท่านผู้หญิงประสานสุข ตันติเวชกุล มารดา ดร. สุเมธ ตันติเวชกุล) ได้สอนผมไว้ พระองค์ทรงรับและเสวยทันที แล้วทรงยื่นกลับมาให้ผมรับประทานด้วย ผมตกใจอย่างไม่ทันตั้งตัว รับมาแล้วรับประทานขนมหม้อแกงตามรับสั่งนั้นทันทีอย่างไร้สติ น้ำพระทัยและความเป็นกันเองของพระองค์ท่านที่มีต่อประชาราษฎร์สูงส่งอย่างหาที่สุดมิได้

อีกเหตุการณ์หนึ่งที่จังหวัดเพชรบุรีบ้านเกิดของผมเอง ปีนั้นผมกลับมาเยี่ยมบ้านที่เมืองไทย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาที่จวนผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี สมัยท่านผู้ว่าฯ ประสงค์ พิทูรกิจจา ผมได้รับโทรศัพท์จากดร.สุเมธ ตันติเวชกุล ว่า สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงถามหา ผมดีใจมากรีบออกจากบ้านพักที่เพชรบุรี เพื่อไปเข้าเฝ้าฯ พระองค์ท่าน และได้เข้าไปยืนอยู่กับกลุ่มผู้เข้าเฝ้าทูลละอองพระบาทรับ-ส่งเสด็จ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อรถยนต์พระที่นั่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเคลื่อนออกไปแล้ว แต่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ยังไม่ตามเสด็จในทันที ทรงพระดำเนินวกกลับมาเพื่อทรงทักทายผม ทรงถามผมถึงเรื่องงานต่าง ๆ เป็นเวลานานหลายนาที จึงประทับรถยนต์พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินกลับ **เหตุการณ์ทั้งหลายนี้เป็นความทรงจำที่ประทับใจและภาคภูมิใจมิรู้ลืม**

สำหรับเพชรบุรีถิ่นบ้านเกิดของผม ผมมีส่วนร่วมพัฒนาหลายอย่าง ช่วยบริจาคเงินให้แก่การพัฒนาการศึกษา พัฒนาวัด และที่ภูมิใจมากคือร่วมกับ ดร. สุเมธ ตันติเวชกุล ในโครงการ “ปลูกต้นตาลล้านต้น” โดยที่ผมบริจาคเงินสมทบทุน ๑๐๐,๐๐๐ บาท เป็นคนแรก และยังช่วยแนะแนวทางพัฒนาจังหวัดเพชรบุรี เข้าร่วมประชุมโครงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาวเพชรบุรี เข้าร่วมโครงการพัฒนาแม่น้ำเพชรบุรี เป็นอาทิ

ผมอยู่กับตระกูลที่รับใช้ใกล้ชิดเบื้องพระยุคลบาทมานาน ตั้งแต่รุ่นคุณทวดพงษ์ คุณปู่พิน คุณพระพิไชยชลสินธุ์ มาถึงรุ่นคุณป้า ท่านผู้หญิงประสานสุข ตันติเวชกุล มารดาของ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล คุณป้าเป็นต้นเครื่องพระกระยาหารไทยในตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ผมได้ช่วยงานท่าน เช่น การแกะสลักผักและผลไม้ขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๕-๒๕๐๙ แล้วผมก็เดินทางไปสหรัฐอเมริกา ผมได้รับวิชาการแกะสลักผักผลไม้จากคุณปู่พิน และการทำอาหารจากคุณป้าประสานสุขมากมาย คุณป้าได้รับใช้สนองเบื้องพระยุคลบาทในวังตลอดชีพของท่านมาจนถึงรุ่นพี่ชายผม ดร. สุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา และตัวผมเองถึงแม้จะอยู่ต่างประเทศมานานเกือบ ๕๐ ปี แต่ก็มีโอกาสทำงานรับใช้ประเทศชาติได้ **จึงเป็นความภูมิใจและมีความสุขที่ยังทำประโยชน์ให้แก่ชาติบ้านเมืองบ้าง** และจะปฏิบัติตามข้อคิดคำสอนที่ผมยึดมั่นมาตลอด จากบทพระนิพนธ์ใน *กฤษณาสอนน้อง คำฉันท์* ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส ที่ว่า

พฤษภกาลร — อีกกุญชรอันปลดปลง
โททนต์เลน่งคง — ลำคัญหมายในกายมี
นรชาติวางวาย — มลายสิ้นทั้งอินทรีย์
ลฤิตทั่วแต่ชั่วดี — ประดับไว้ในโลกา

ดร.ฐิติมา สุทธิวรรณ
ประธานโปรแกรมภาษาไทย มหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์

๑๑
งานเผยแพร่วัฒนธรรมไทยในต่างแดน

คุณตาคุณยายของดิฉันเป็นคนบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี (ศาสตราจารย์นายแพทย์ หลวงวิเชียรแพทยาคม และนางพ่วงพรรณ วิเชียรแพทยาคม สกุลเดิม เอี่ยมศิริ) เมื่อพี่ชายของคุณตาไปบวชที่วัดพิชัยญาติ คุณตาได้ติดตามไปเป็นลูกศิษย์วัด และเรียนหนังสือที่นั่นจนสอบเข้าราชแพทยวิทยาลัยได้เมื่ออายุ ๑๕ ปี เมื่อคุณตาเรียนจบและเป็นแพทย์แล้วก็ได้แต่งงานกับคุณยาย และพากันมาตั้งครอบครัวอยู่ที่กรุงเทพฯ ต่อมาคุณตาได้รับทุนร็อกกี้เฟลเลอร์ไปเรียนจิตแพทย์ต่อที่มหาวิทยาลัยจอนส ฮอปกินส์ที่สหรัฐอเมริกา เมื่อกลับมาก็ได้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงพยาบาลสมเด็จเจ้าพระยา นับเป็นคนไทยคนแรกที่ได้ดำรงตำแหน่งนั้น และเป็นจิตแพทย์คนไทยคนแรกด้วย

แม้ว่าคุณตาคุณยายจะใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่ที่กรุงเทพฯ แต่ก็มีช่วงหนึ่งที่ได้กลับไปอยู่บ้านแหลม ได้ไปใช้เวลาอยู่กับญาติพี่น้องรวมทั้งรักษาพยาบาลคนเจ็บไข้ได้ป่วยที่นั่นด้วย เนื่องจากคุณตาเป็นคนเมืองเพชร เมื่อมีพระราชบัญญัตินามสกุล คุณตาก็ตั้งนามสกุลว่า ตูวิเชียร ก่อนที่จะได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ คุณตามีนามว่า นพ.เถียร ตูวิเชียร ต่อมาภายหลังคนก็รู้จักคุณตาในนามของ ศาสตราจารย์ นายแพทย์ หลวงวิเชียรแพทยาคม

ดิฉันใช้ชีวิตตั้งแต่วัยเด็กจนจบการศึกษาจากคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่บ้านคุณตาคุณยาย จึงคุ้นเคยกับอาหารเมืองเพชรฝีมือคุณยายที่หาที่ไหนไม่มีอร่อยเหมือน หน้าร้อนทุกปีเราจะตั้งวงทำและรับประทานข้าวแช่กันอย่างสนุกสนาน ลูกกะปิและปลายี่สนหวานสูตรคุณยายอร่อยมาก โดยเฉพาะอย่างหลังมีญาตินำไปทูลเกล้าฯ ถวายสมเด็จพระเทพรัตน์ฯ ทุกปีในช่วงสงกรานต์ เวลามีงาน และช่วงปีใหม่คุณยายก็จะตั้งกองทำขนมหม้อแกงเป็นการใหญ่ ขนมหม้อแกงของคุณยายอร่อยที่สุด เพราะถึงเครื่อง ชนิดที่ถ้าทำขายก็คงขาดทุน...

คุณตาถึงแก่อนิจกรรมเมื่อตอนดิฉันเรียนอยู่ ม.ศ.๔ จึงมีเพียงคุณยายอยู่เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรให้พวกเราต่อเรื่อยมา จนเมื่อดิฉันไปเรียนต่อปริญญาเอกทางด้าน

ภาพข่าวกิจกรรมของโปรแกรมภาษาไทยที่มหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์

ภาษาศาสตร์จากมหาวิทยาลัยฮาวายได้เพียงไม่กี่เดือนคุณยายก็จากไป ในงานพระราชทานเพลิงศพคุณยาย สมเด็จพระเทพรัตน์ฯ ทรงพระกรุณาฯ เสด็จทรงเป็นประธาน เป็นพระกรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้แก่ครอบครัวของเรา

เมื่อดิฉันเรียนจบจากมหาวิทยาลัยฮาวาย ก็ได้มาตั้งโปรแกรมภาษาไทยให้มหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๑ หรือเมื่อสิบเจ็ดปีที่แล้ว อันที่จริงภาษาศาสตร์กับการสอนภาษาต่างประเทศนั้นเป็นคนละศาสตร์กัน แต่ก็เกื้อกูลกันที่ดิฉันมีความรู้และประสบการณ์ในการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศนั้นก็เป็นเพราะได้รับความเมตตาประสิทธิ์ประสาททั้งความรู้และโอกาสจากอาจารย์หม่อมราชวงศ์ผ่องสุวรรณ (ทองใหญ่) บิลเมส อาจารย์ที่สอนภาษาไทยที่มหาวิทยาลัย

ฮาวายในขณะนั้น อาจารย์ผ่องสุวรรณตั้งครอบครัวอยู่ที่ฮาวายมานานมากแล้ว โดยที่ก่อนหน้านั้นอาจารย์สอนอยู่ที่โรงเรียนจิตรลดา และเป็นพระอาจารย์ของทูลกระหม่อมทั้งสี่พระองค์

โปรแกรมภาษาไทยที่มหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์ได้รับความนิยมมาก มีนักศึกษาลงทะเบียนเรียนปีละหลายร้อยคน นักเรียนเหล่านี้ไม่เพียงแต่สนใจเรียนภาษาเท่านั้น แต่ยังสนใจที่จะเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของไทยด้วย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๗ ดิฉันได้ปรารภกับท่านเอกอัครราชทูตไทย ณ สิงคโปร์ (ท่านทูตฐากูร พาณิช) ว่าคงจะเป็นการดีหากทางโปรแกรมภาษาไทยจะมีเครื่องดนตรีไทยของตัวเอง ความทราบถึงพระกรรณสมเด็จพระเทพรัตน์ฯ และในเดือนพฤษภาคมปีนั้น เมื่อพระองค์ท่านเสด็จเยือนสิงคโปร์ก็ได้เมตตาพระราชทานเครื่องดนตรีไทยแก่โปรแกรมภาษาไทย ยังความปลาบปลื้มมาสู่โปรแกรม รวมทั้งอาจารย์และนักเรียนไทยทุกคนในประเทศสิงคโปร์ด้วย ในพิธีพระราชทานเครื่องดนตรี พระองค์ท่านทรงพระดำเนินมาหยุดตรงหน้าดิฉันและตรัสถามว่า “มาทำอะไรที่นี่” ดิฉันจึงได้กราบทูลว่าหลังจากเรียนจบและได้ศึกษาวิทยายุทธ์จากอาจารย์ผ่องสุวรรณแล้วก็ได้มาเปิดโปรแกรมภาษาไทยที่นี่

ทุกครั้งที่อาจารย์ผ่องสุวรรณมาเมืองไทย อาจารย์จะเข้าเฝ้าฯ พระองค์ท่าน และมีอยู่ปีหนึ่งอาจารย์ทราบว่าดิฉันอยู่เมืองไทย จึงชวนดิฉันไปเข้าเฝ้าฯ ที่วังสระปทุมด้วย พระองค์ท่านประทับบนพรมที่เรานั่งหมอบกราบอยู่โดยไม่ถือพระองค์ ตรัสคุยกับอาจารย์ผ่องสุวรรณเรื่องแสตมป์ที่อาจารย์นำมาถวาย จากนั้นก็หันพระพักตร์มาทางดิฉันและตรัสถามว่า “ที่สิงคโปร์มีนักเรียนเรียนภาษาไทยมากมั้ย” เมื่อดิฉันกราบทูลเรื่องโปรแกรมภาษาไทยแล้ว พระองค์ก็ตรัสถามต่อเรื่องวงดนตรีไทย

อีกประมาณสามปีต่อมา เมื่อพระองค์เสด็จฯ เยือนสิงคโปร์ ได้ทรงพระกรุณาเสด็จเยือนมหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์เพื่อประทับชมการแสดงดนตรีของวงออร์เคสตราจีน และร่วมบรรเลงดนตรีไทยกับวงของมหาวิทยาลัย ในวันที่พระองค์เสด็จฯ ทรงดนตรีนั้น ในตอนกลางวันทางสถานทูตได้ติดต่อให้ดิฉันกับอาจารย์ประภัสสร ว่องรัตนพิทักษ์ อาจารย์ผู้ฝึกสอนดนตรีไทย ไปรับซอด้วงของพระองค์ท่านมาปรับสายก่อนการแสดงที่จะมีขึ้นในตอนเย็น วันนั้นที่สถานทูตมีงานเลี้ยงถวายพระกระยาหารกลางวันพระองค์และเลี้ยงอาหารกลางวันแขกและผู้ติดตาม ดิฉันและอาจารย์ประภัสสรก็ได้รับเชิญให้ร่วมรับประทานด้วย เมื่ออิ่มหนำกันแล้ว เราก็ไปเข้าเฝ้าฯ เพื่อรับซอด้วงของพระองค์ไปปรับเสียง ขณะนั้นเป็นเวลาบ่ายแล้ว เมื่อทรงเห็นเราสองคน พระองค์ก็ตรัสว่า “ยังไม่กลับอีก” ทุกคนที่ได้ยินก็หัวเราะขำเรากันทุกคน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงซอด้วงบรรเลงร่วมกับคณะวงดนตรีไทยของโปรแกรมภาษาไทย มหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์

ตอนประมาณห้าโมงเย็น พระองค์เสด็จพระราชดำเนินมาที่มหาวิทยาลัย มีคณาจารย์และนักศึกษารับเสด็จอย่างคับคั่ง ในช่วงทรงดนตรี ดิฉันและนักเรียนไทยหนึ่งคนและนักเรียนสิงคโปร์อีกสามคนได้ร่วมร้องเพลงกับวงด้วย เมื่อทรงบรรเลงเสร็จแล้ว ทอดพระเนตรกระดาษที่นักเรียนสิงคโปร์จดเนื้อร้องเป็นภาษาไทย ตรัสชมว่า “เก่งนะ อ่านภาษาไทยได้ด้วย” ยังความปลาบปลื้มมาสู่พวกเราทุกคนเป็นอย่างยิ่ง

ดิฉันเป็นคนเขียนกลอน ทุกครั้งที่มีผลงานตีพิมพ์เป็นเล่ม ดิฉันจะนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายพระองค์ท่าน เมื่อไม่นานมานี้ ดิฉันก็ได้ทูลเกล้าฯ ถวายหนังสือเล่มใหม่ล่าสุดของดิฉัน อันได้แก่หนังสือแบบเรียนภาษาไทยเบื้องต้น ชื่อ *พูดไทย* ด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้ที่ทรงมีต่อวงการการศึกษาภาษาและวัฒนธรรมไทย อันมีผลทำให้ดิฉันและเพื่อนๆ อาจารย์ทุกคนสามารถสร้างโปรแกรมภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศจนเติบโตเป็นโปรแกรมที่ใหญ่ที่สุดในโลกนี้ได้ และตลอดเวลาสิบหกปีที่ผ่านมาก็ได้ให้ความรู้ความเข้าใจในด้านภาษาและวัฒนธรรมไทยแก่ชาวต่างชาติเป็นจำนวนมาก เพื่อส่งเสริมและรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนไทยกับชาวต่างประเทศให้ยั่งยืนนาน บนพื้นฐานของความรู้ความเข้าใจและความเคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน

กิจกรรมไหว้ครูของนักศึกษาชาวสิงคโปร์ในโปรแกรมภาษาไทย มหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์

ดร. จิติมา สุทธิวรรณ (นั่ง แถวหน้า) ประธานโปรแกรมภาษาไทย มหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์ (NUS)

นายโกสินทร์ เกิดศุข
ผู้ช่วยผู้อำนวยการใหญ่ ฝ่ายพัฒนาบุคลากรการบิน
บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน)

๑๒

“กำหัวใจของคนทั้งชาติ เราจะพลาดไม่ได้”

ขอพระราชทานกราบบังคมทูลทราบฝ่าละอองพระบาท ข้าพระพุทธเจ้า กัปตันโกสินทร์ เกิดศุข อดีตนักบินผู้ควบคุมเครื่องบินพระที่นั่ง และผู้อำนวยการเดินทางในการเสด็จเยือนประเทศต่างๆ เมื่อครั้งที่ข้าพระพุทธเจ้ายังปฏิบัติหน้าที่อยู่ที่บริษัทการบินไทยฯ

ข้าพระพุทธเจ้า ขอพระราชทานพระราชานุญาต ในฐานะตัวแทนชาวเพชรบุรีเขียนเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ถวายในการเป็นนักบินผู้ควบคุมเครื่องบินพระที่นั่งและผู้อำนวยการเดินทางในการเสด็จเยือนต่างประเทศโดยเครื่องบินของบริษัทการบินไทยฯ

อนึ่ง ข้าพระพุทธเจ้ามิใช่นักเขียน อาจมีข้อผิดพลาดและไม่สมควรเกิดขึ้น ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานอภัย มา ณ โอกาสนี้

ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม

“กำหัวใจของคนทั้งชาติ เราจะพลาดไม่ได้” ข้อความนี้ผมใช้ในการเน้นย้ำให้กับกลุ่มนักบินและลูกเรือ ที่มีโอกาสถวายงานพระราชวงศ์ชั้นสูงทุกพระองค์ “การปฏิบัติการบินของเรา ปกติเราก็พร้อมอยู่แล้ว ต้องเพิ่มเข้าไปอีกจะต้องไม่มี INCIDENT (อุบัติการณ์) ACCIDENT (อุบัติเหตุ) ที่จะเกิดขึ้นด้วยความประมาท ไม่รอบคอบ โดยเด็ดขาด จะไม่มีคำว่า PILOT ERRORS (ความผิดพลาดของนักบิน) นอกจากเป็นเหตุสุดวิสัยเท่านั้น”

เรื่องที่จะเขียนต่อไปนี้ เป็นเรื่องเล็กๆ น้อยๆ ที่เกิดขึ้นในเครื่องบินระหว่างการเสด็จพระราชดำเนินเยือนต่างประเทศของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ในเที่ยวบินที่ผมได้มีโอกาสถวายงานในฐานะนักบินผู้ควบคุมเครื่องบินพระที่นั่งมากว่า ๑๐ ปี และในฐานะ Mission Commander (ผู้อำนวยการเดินทาง) ในช่วง ๓ ปี ก่อนเกษียณ จะไม่ขอเขียนถึงหน่วยงานอื่นของบริษัทการบินไทย ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ถวายอย่างเต็มกำลังเช่นกัน การถวายการบินในเที่ยวบิน V VIP FLIGHT นักบิน จะต้องพร้อมที่สุดทั้งร่างกายและจิตใจ เตรียมการบิน และหาข้อมูลให้มากที่สุด ถึงแม้จะมีเจ้าหน้าที่เตรียมให้อยู่แล้ว เราจะพลาดไม่ได้นั่นเอง

กัปตันโกสินทร์ เกิดศุข ในตำแหน่ง Mission Commander เป็นผู้ถวาย Birthday Cake และ Champagne บนเครื่อง Airbus AB - ๖

อันที่จริงการบิน V VIP FLIGHT เป็น FLIGHT ที่ได้รับความสะดวกมากที่สุด ทั้งการบินไทยเองและการท่าอากาศยาน เพราะทั้งภาคพื้นและภาคอากาศ จะรอและพร้อมให้การบริการเต็มที่อยู่แล้ว กัปตันจะต้องบินเองและสามารถตัดสินใจเปลี่ยนแปลงหรือสั่งการได้ทุกอย่าง โดยการบินไทยได้จัด Mission Commander (ผู้อำนวยการเดินทาง) ช่วยสั่งการหน่วยต่าง ๆ เมื่อเกิดมีปัญหาและกัปตันไม่มีเวลา รวมทั้งเป็นตัวแทน DD และพนักงานทุกคน เพื่อความเรียบร้อยของเที่ยวบิน

การปฏิบัติการบินในเที่ยวบิน V VIP FLIGHT จะต้องขึ้นปลอดภัยและนิ่มนวล การบังคับเครื่องบินจะต้องเป็น Positive Control ตลอดเวลา ยกตัวอย่าง การขับเครื่องบินบนพื้นผู้โดยสารจะต้องนั่งอย่างสบาย ไม่ใช่ว่าเมื่อเวลาเลี้ยวเครื่องบิน ผู้โดยสารเอนไปเอนมา

- การเลี้ยว ต้องไม่ให้รู้ว่าเลี้ยว
- การ Brake ต้องไม่ให้รู้ว่า Brake
- เครื่องบินต้องหยุดอย่างนิ่มนวล
- การ Take-Off ล้อเครื่องบินจะต้องจากพื้น Runway อย่างนิ่มนวล ไม่ใช่กระโดดขึ้นเกาะอากาศ
- ในอากาศ ห้ามเข้าใกล้เมฆโดยไม่จำเป็น ต้องหลบออกไปให้เด็ดขาด เครื่องบินจะได้ไม่สั่นสะเทือน

มีเรื่องเล่าในช่วงนี้คือ มีเที่ยวบินหนึ่งที่ผมบินถวาย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ เสด็จปักกิ่ง ระยะความสูงที่ผมเลือกนั้นกลับมีเมฆแผ่นบาง ๆ ซึ่งทำให้เครื่องสั่นตลอดเวลา บังเอิญมีเครื่องของการบินไทยบินอยู่ข้างหน้าไม่ไกลมากนัก ท้องฟ้าแจ่มใส ผมจึงขอให้เครื่องนั้นลดระดับลงมา แล้วเครื่องผม (พระที่นั่ง) จึงไต่ขึ้นแทน โดยประสานกับผู้ควบคุมการจราจรทางอากาศ ดังนั้นเที่ยวบิน V VIP ก็เป็น Smooth Flight ดื่มกาแฟกันได้ ซึ่งเป็นความยินดีและเต็มใจของกัปตันเที่ยวบินนั้นด้วย ทั้งนี้ก็ด้วยพระบารมีของพระองค์ท่านนั่นเอง กัปตันหลายท่านมีความรู้และประสบการณ์ยอดเยี่ยม แต่บินให้นิ่มนวลไม่ได้ ก็ไม่ให้บินถวาย (ผมเป็นคนเลือกและเสนอให้เป็นกัปตันเครื่องพระที่นั่งเอง)

การถวายรายงานก่อนเสด็จขึ้นเครื่อง

ในสมัยก่อน ผมนับจากคุณธรรมนูญ หวั่งหลี เป็น DD (กรรมการผู้จัดการใหญ่) ในเที่ยวบิน V VIP FLIGHT DD จะต้องเป็น Mission Commander เอง เนื่องจากถ้ามีปัญหาหรือมีข้อขัดข้อง DD จะได้สั่งการและแก้ไขได้ทันที ต่อมาเมื่อมี V VIP FLIGHT มากขึ้น DD ก็มีภารกิจประจำมากอยู่แล้ว จึงต้องมอบหมายให้ DO (รองกรรมการผู้อำนวยการใหญ่ฝ่ายปฏิบัติการ) คือ หัวหน้าใหญ่ฝ่ายการบิน ทำหน้าที่เป็น Mission Commander เช่นเดียวกันด้วยภาระหน้าที่ DO ก็มอบหมายให้ VP (Vice President) รอง VP และผู้ช่วย VP รับแทน ได้แบ่งเบาภาระโดยทั่วกัน

จึงมีเรื่องเล่าในช่วงนี้อีกคือ ครั้งหนึ่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ เสด็จเยือนประเทศในยุโรป ผมเป็นกัปตัน เมื่อใกล้เวลา DD ผม และ Ground Staffs ที่สนามบินดอนเมือง ยืนเข้าแถวรอรับเสด็จอยู่ในโถงก่อนเข้า Bridge (งวง) ซึ่งเป็นชุดสุดท้ายก่อนเสด็จขึ้นเครื่อง กว่าพระองค์จะเสด็จถึงพวกเราก็ใกล้เวลาเครื่องออกมาก พระองค์ท่านทรงต้องรับดอกไม้และรับถวายรายงานมาตลอดทาง เมื่อพระองค์ท่านเสด็จมาถึง DD ถวายรายงานและเบิกตัวกัปตัน ซึ่งผมต้องออกไปถวายรายงาน ท่ามกลางแสงไฟ Spot Light กล้องทีวี กล้องถ่ายรูป และข้าราชบริพารที่รออยู่ นี่แหละเป็นปัญหา ผมต้องรวบรวมสติหาอุบายในการขจัดความตื่นเต้นให้ได้ หากผิดพลาดไปนอกจากตัวเองจะต้องอับอายแล้ว ยังจะเสียชื่อบริษัทการบินไทยอีกด้วย แต่ผมก็ตั้งสติเอาตัวรอดได้อย่างไม่น่าเชื่อ ในช่วงหลังที่ผมได้เป็น Mission Commander ผมจะถวายรายงานคนเดียวเพราะสงสารพระองค์ท่าน เพื่อพระองค์ท่านจะได้เสด็จเข้าเครื่องพักผ่อนเร็วขึ้น

กัปตันโกสินทร์ เกิดศุข ขณะปฏิบัติหน้าที่นักบินของการบินไทย

เครื่องบินเลียเวลาที่ปักกิ่ง

ที่สนามบินปักกิ่ง ประเทศจีน ในสมัยนั้นไม่ค่อยมีมาตรฐานเอามาก ๆ เครื่องเราบินไปปักกิ่งอาทิตย์ละหลาย Flight เราจะต้องเพิ่มน้ำมันให้พอไปสนามบินสำรองไกล ๆ ได้ เพราะว่าถ้าอากาศที่สนามบินมีเมฆมากและมีเครื่องบินมาลงมาก เครื่องที่มาทีหลังผู้ควบคุมการจราจรทางอากาศจะไม่ให้ลง จะให้ไปลงที่สนามบินสำรองเลย แล้วรออยู่ที่นั่นจนกว่าจะแจ้งไป เป็นปัญหาที่ปวดหัวและขบขันของ Airlines ที่ไปลงมาก

ผมบินไปรับสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ จากกรุงปักกิ่ง เพื่อเสด็จนิวัติเมืองไทย เมื่อทุกอย่างเรียบร้อย ผมก็ Taxi เครื่องเพื่อที่จะไปทำการวิ่งขึ้น เราได้ลำดับประมาณที่ ๕ ในการวิ่งขึ้น แต่เป็นที่น่าสงสัยว่าทำไมไม่มีเครื่องได้รับอนุญาตให้ขึ้นเลยอยู่ ๆ หอบังคับการบินสั่งให้เครื่องบินทั้งหมดที่จอดรอจะวิ่งขึ้นทุกลำให้ Taxi กลับที่จอด เนื่องจากมีฝนตกที่ปลายสนามไกล ๆ เครื่องทุกลำต้อง Taxi กลับหมด แต่ทุกลำบอกหอบังคับการบินว่าไม่มีปัญหาอะไรเลยในการวิ่งขึ้น แต่ก็ไร้ผล ต้องรอจนกว่าจะมีคำสั่งแจ้งให้ทราบ ผมได้ทำการประกาศให้ท่านผู้โดยสารทราบว่า เราไม่ได้รับอนุญาตให้ทำการวิ่งขึ้น เนื่องจากสภาพอากาศทำนองนั้น ผมให้เด็กไปถามคณะผู้ติดตามว่าพระองค์ท่านรับสั่งว่าอะไรหรือเปล่า ได้ความว่า พระองค์ท่านรับสั่งว่า “ดี” จะได้นอนที่นี่อีก ๑ คืน แต่อีกประมาณ ๓๐ นาที กลุ่มเมฆฝน (ไม่มากนัก) ก็หายไป เราจึงได้รับอนุญาตให้ติดเครื่องยนต์ เดินทางกลับประเทศไทยได้ (ปัจจุบันท่าอากาศยานปักกิ่งเป็นท่าอากาศยานที่ได้มาตรฐานแล้ว)

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ทรงฉลอง Birthday บนเครื่องบินเป็นวันพระราชสมภพของพระองค์ท่านพอดี ผมเป็น Mission Commander ได้รับคำสั่งจาก

บริษัทการบินไทยให้เป็นผู้ถวาย Birthday Cake และ Champagne บนเครื่องขณะที่กำลังบิน เป็นเครื่อง Airbus AB-๖ (ขณะนี้จำหน่ายหมดแล้ว) พวกเราพูดกันว่าพระองค์ท่านทรงมีภารกิจมากแม้แต่วันพระราชสมภพของพระองค์ท่านเอง เป็นพวกเราฉลองกันที่บ้านยังดีกว่า

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ และทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตน์ฯ ในการเสด็จเยือนยุโรป

เรื่องนี้เล่าโดย Cabin Crew ที่ถวายงานที่ชั้น First Class ที่ประทับของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ที่ประทับท่าน คือ ๑A (หน้าสุดและซ้ายสุด) ที่ประทับของทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตน์ฯ คือ ๑D (หน้าสุดและขวาสุด) ในขณะอยู่ในอากาศทั้งสองพระองค์ทรงงาน ก็จะทรงเปิดไฟทั้งสองพระองค์ แต่พลันที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงปิดไฟเพื่อพักผ่อนทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตน์ฯ ก็จะทรงปิดไฟของท่านทันที และขอย้ายไปประทับข้างหลังท่านบอกลูกเรือว่า “สงสารสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงงานหนักตลอด จะได้พักผ่อนเต็มที่” สิ่งที่ลูกเรือทุกคนรักและชื่นชมในพระจริยวัตรของ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ก็คือเมื่อเวลาที่พระองค์ท่านเสด็จไปคุยกับทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตน์ฯ พระองค์ท่านจะประทับที่พื้นสนทนากับพระภคินี

ขอพระองค์ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน

นายปริญญา อุดมทรัพย์
อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส

๑๓
พระมหากรุณาธิคุณกับงานวันลองกอง

คนทั่วไปได้ยินชื่อจังหวัดนราธิวาสในฐานะเป็นท้องที่ชายแดนใต้สุดเขตประเทศไทยด้านอ่าวไทย ทางรถไฟที่สถานีสุไหงโกลก ทางรถยนต์ที่อำเภอตากใบ และอำเภอแว้ง ทั้ง ๓ แห่ง มีด่านพรมแดนข้ามไปประเทศมาเลเซีย อย่างสะดวกปลอดภัย เป็นจังหวัดที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ทั้งทางทะเล ภูเขา ป่าไม้ มีหลักฐานการตั้งถิ่นฐานมานานนับพันปี ปัจจุบันประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามและพูดภาษามลายูเช่นเดียวกับในมาเลเซียและอินโดนีเซีย

ทางราชการแบ่งท้องที่ชายแดนภาคใต้เป็น ๕ จังหวัด ได้แก่ นราธิวาส ปัตตานี ยะลา สงขลา และสตูล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ ไปเยี่ยมเยียนพี่น้องประชาชนตั้งแต่ ๕๐ กว่าปีก่อนมานี้ เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๒ เสด็จฯ สงขลา สตูล ประทับแรมที่จวนผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี ๑ คืน แวะยะลาและนราธิวาส ๒ คืน ที่จวนผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส

ใน พ.ศ. ๒๕๑๖ มีการสร้างพระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๕ เพื่อช่วยเหลือประชาชนอย่างใกล้ชิด พร้อมกับสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ เยี่ยมเยียนราษฎรและฟื้นฟูอาชีพสานย่านลิเภา เสื่อกระจูด สานไม้ไผ่ ทอผ้า เป็นอาชีพเสริมของครอบครัว ต่อมาพัฒนาเป็นโครงการศิลปาชีพ ซึ่งพระปรีชาสามารถด้านนี้ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ได้ทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาบริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาการตลาด แด่สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ใน พ.ศ. ๒๕๕๑

จังหวัดนราธิวาสมีพืชผลทางการเกษตรที่มีชื่อเสียง เป็นผลไม้ที่รู้จักกันทั่วประเทศชนิดหนึ่งคือ **ลองกอง** โดยเฉพาะลองกองจากอำเภอตันหยงมัสซึ่งมีรสหวานหอม เป็นที่นิยมของผู้บริโภคเป็นอย่างมาก ลองกองเป็นพืชในตระกูลเดียวกับลางสาด ลูกู และกระท้อน ถิ่นกำเนิดอยู่ทางหมู่เกาะชวา มลายู ฟิลิปปินส์ แหล่งกำเนิดในประเทศไทยอยู่ที่บ้านซีโป ตำบลเฉลิม อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส ซึ่งปลูกลองกอง

มานานมากกว่า ๑๐๐ ปี ปัจจุบันจังหวัดนราธิวาสปลูกลองกองมากที่สุดในประเทศ ผลผลิตปีละประมาณ ๑๔,๐๐๐ ตัน มูลค่าประมาณ ๕๐๐ ล้านบาท (คิดราคาจากกิโลกรัมละ ๒๐ บาท) จากการที่มีปริมาณผลผลิตมาก รวมทั้งมีการขยายพันธุ์ไปทั่วประเทศ จึงทำให้ราคาตกต่ำเป็นประจำทุกปี สำหรับจังหวัดเพชรบุรี เริ่มปลูกลองกองครั้งแรกที่อำเภอหนองหญ้าปล้อง ผลผลิตได้มากและคุณภาพดี รสชาติหอมหวานไม่แพ้พันธุ์ดั้งเดิม แต่ปัจจุบันผลผลิตได้น้อยลงเนื่องจากความแห้งแล้งเพิ่มขึ้น

ผู้เขียนในฐานะชาวเพชรบุรี สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นล้นพ้นที่ครั้งหนึ่งในชีวิตได้รับพระราชทานอนุญาตให้กราบบังคมทูลรายงานการจัดงานวันลองกองในขณะปฏิบัติหน้าที่ผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๑-๒๕๔๕

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจอื่นๆ อีกมากมายในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นเวลานานนับสิบปีมาแล้ว ด้วยพระมหากรุณาธิคุณดังกล่าว ทำให้พี่น้องประชาชนซึ่งมีความแตกต่างกันบ้างในการนับถือศาสนาอิสลาม ศาสนาพุทธ และการใช้ภาษามลายู ภาษาไทย อยู่อาศัยทำมาค้าขายได้อย่างมีความสุข แม้จะมีความขัดแย้งเกิดขึ้นค่อนข้างรุนแรงในช่วง ๑๐ ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. ๒๕๔๗ – ปัจจุบัน) แต่ผู้เขียนเชื่อว่าคนส่วนใหญ่ยังเข้าใจกันและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ดังเช่นประเทศเพื่อนบ้าน มาเลเซีย สิงคโปร์ และอีกหลายประเทศที่มีแนวคิดพหุนิยม (Pluralism) ในโลกสมัยปัจจุบัน

พลโท สุนทร พิกุลทอง
อดีตผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ ๓๑

๑๔
ความประทับใจในการตามเสด็จฯ

ข้าพเจ้า พลโท สุนทร พิกุลทอง เป็นชาวจังหวัดเพชรบุรีโดยกำเนิด สำเร็จจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เมื่อพุทธศักราช ๒๕๑๕ บรรจุเข้ารับราชการในเหล่าทหารช่าง สังกัดกองพันทหารช่างที่ ๔ ค่ายจิรประวัติ จังหวัดนครสวรรค์ ได้ขึ้นปฏิบัติราชการชายแดนในภารกิจการปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ และการก่อสร้างเส้นทางเพื่อความมั่นคงในพื้นที่กองทัพภาคที่ ๓ ตลอดมา

เมื่อพุทธศักราช ๒๕๓๒ ข้าพเจ้าได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้บังคับกองพันทหารช่างที่ ๓๐๒ ค่ายสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ จังหวัดพิษณุโลก ได้รับการโปรดเกล้าฯ เป็นราชองครักษ์เวร ได้ปฏิบัติหน้าที่เวรราชองครักษ์ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ตลอดจนพระบรมวงศานุวงศ์พระองค์ต่าง ๆ และเข้าเวรราชองครักษ์ถวายความปลอดภัยสถานที่ประทับแรมเพื่อทรงงานของทั้งสองพระองค์และพระบรมวงศานุวงศ์ เช่น พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ พระตำหนักดอยตุง บ้านรับรองของบริษัทผาแดงอินดัสทรี จำกัด (มหาชน) และบ้านรับรองในค่ายทหารต่าง ๆ เป็นต้น

ต่อมาพุทธศักราช ๒๕๔๘ ข้าพเจ้าได้รับการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นผู้บังคับบัญชาการมณฑลทหารบกที่ ๓๑ ค่ายจิรประวัติ จังหวัดนครสวรรค์ ในห้วงที่ข้าพเจ้าดำรงตำแหน่งอยู่นั้น สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จทรงงานในพื้นที่ที่ข้าพเจ้ารับผิดชอบ คือ จังหวัดอุทัยธานี จังหวัดนครสวรรค์และจังหวัดตาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเสด็จมาประทับแรมในค่ายจิรประวัติถึงสองครั้ง คือ วันที่ ๘-๙ เดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๔๙ เสด็จฯ วัดพุทธมงคลนิมิตกับทรงงานโครงการมูลนิธิชัยพัฒนา ณ วัดศรีอุทุมพร (วัดหลวงพ่อจ้อย) และวันที่ ๒๐-๒๑ เดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ ทรงร่วมงานแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ เนื่องในเทศกาลตรุษจีนประจำปี ๒๕๕๐ ของจังหวัดนครสวรรค์

ข้าพเจ้าได้จัดตั้งกองอำนวยการร่วมถวายความปลอดภัย กองทัพภาคที่ ๓ (มณฑลทหารบกที่ ๓๑) โดยข้าพเจ้าดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ ได้จัดกำลังถวายความ

พลโท สุนทร พิกุลทอง ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ ๓๑ ค่ายจิรประวัติ จังหวัดนครสวรรค์ กราบบังคมทูลรายงานการถวายความปลอดภัยในการเสด็จพื้นที่จังหวัดอุทัยธานี จังหวัดนครสวรรค์ และจังหวัดตาก

ปลอดภัยพื้นที่ที่ประทับแรม และพื้นที่ทรงงานต่าง ๆ และติดตามพระองค์ท่านในการเสด็จฯ ทรงงานในพื้นที่ ทำให้มีความภาคภูมิใจที่ได้มีโอกาสถวายความปลอดภัยให้กับพระองค์ในเหตุการณ์ตามสถานที่ต่าง ๆ เป็นอย่างยิ่ง ดังนี้

๑. ในห้วงวันที่ ๒๗-๒๙ ธันวาคม ๒๕๔๘ เสด็จฯ ทรงงานในอำเภอแม่สอด อำเภอท่าสองยาง อำเภอแม่ระมาด อำเภอพบพระ อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก โดยประทับแรมที่บ้านรับรองของบริษัทผาแดงอินดัสทรี จำกัด (มหาชน) ที่อำเภอแม่สอด พื้นที่ที่ทรงงานนั้นเป็นพื้นที่ทุรกันดาร ภูเขาสูงชันตามแนวชายแดน เส้นทางคมนาคมยาก ลำบาก ต้องเสด็จทางอากาศโดยใช้เครื่องบินปีกหมุนเป็นหลัก ข้าราชบริพารและข้าราชการที่ตามเสด็จล้วนเหน็ดเหนื่อยกันถ้วนทั่ว แต่พระองค์ท่านทรงมีวิธีคลายเหนื่อยให้แก่ข้าราชบริพารและผู้ติดตาม ด้วยการจัดเลี้ยงพระราชทานพร้อมทั้งมีการร้องรำทำเพลงอย่างเป็นกันเอง โดยทรงเป็นผู้นำร้องอย่างสนุกสนาน

๒. ในห้วงวันที่ ๘-๙ เดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๔๙ ได้เสด็จมาวัดพุทธมงคลนิมิต เพื่อถวาย ผ้าไตร และทรงงานโครงการมูลนิธิชัยพัฒนา ณ วัดศรีอุทุมพร (วัดหลวงพ่อจ้อย) อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ และประทับแรมในค่ายจิรประวัติ ซึ่งหลังจากถวายผ้าไตรที่วัดพุทธมงคลนิมิตแล้ว ได้เสด็จเป็นการส่วนพระองค์ไปยังวัดวรนารถบรรพต (วัดเขากบ) ซึ่งเป็นวัดที่สำคัญวัดหนึ่งของจังหวัดนครสวรรค์ เพื่อทอดพระเนตรตัวเมืองนครสวรรค์ หลังจากนั้นก็เสด็จกลับมาประทับที่บ้านรับรองในค่ายจิรประวัติ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงรับเงินจากประชาชนที่มาเฝ้าฯ ถวาย ณ วัดศรีอุทุมพร อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

ในช่วงเย็นวันนั้นจังหวัดนครสวรรค์ได้ถวายพระกระยาหารค่ำ โดยใช้สโมสรนายทหารสัญญาบัตรค่ายจิรประวัติเป็นสถานที่จัดงาน ในการนี้ข้าพเจ้าและภรรยาได้เข้าร่วมโต๊ะเสวยพร้อมกับนายชนินทร์ บัวประเสริฐ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครสวรรค์และภริยา นายแพทย์เกษม วัฒนชัย องคมนตรี และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของจังหวัดนครสวรรค์ ในขณะที่ร่วมโต๊ะเสวยนั้น พระองค์ท่านได้ตรัสอย่างเป็นกันเองอย่างมีพระอารมณ์ขัน ทำให้ผู้ร่วมโต๊ะเสวยมีความผ่อนคลายและกล้าที่จะกราบทูลโต้ตอบกับพระองค์ท่านอย่างสบายใจ

หลังจากที่ได้เสวยพระกระยาหารค่ำแล้ว ได้ทรงออกกำลังพระวรกาย ด้วยการทรงพระดำเนินตามถนนรอบบริเวณที่ประทับ ข้าพเจ้าได้ตามเสด็จพระองค์ท่านพร้อมด้วย นายแพทย์เกษม วัฒนชัย คุณหญิงอารยา พิบูลนครินทร์ และคณะที่ตามเสด็จทรงเล่าถึงเหตุการณ์ที่ได้ทรงพบเห็นมาอย่างสนุกสนาน ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกว่าพระองค์ท่านทรงมีพระอัจฉริยภาพในทุก ๆ ด้าน

เช้าวันรุ่งขึ้น ได้เสด็จไปทรงงานโครงการมูลนิธิชัยพัฒนาที่วัดศรีอุทุมพร (วัดหลวงพ่อจ้อย) มีประชาชนมาเฝ้ารับเสด็จฯ เพื่อชื่นชมพระบารมีเป็นจำนวนมาก พร้อมทั้งถวายเงินและสิ่งของต่าง ๆ มากมาย ทรงมีพระเมตตารับสิ่งของและเงินจาก

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ฉายพระรูปร่วมกับบรรดาข้าราชการทหารที่ถวายความปลอดภัย เมื่อวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๐

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ร่วมงานเฉลิมฉลองเทศกาลตรุษจีนของชาวนครสวรรค์เมื่อวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๐

ประชาชนด้วยพระหัตถ์ของพระองค์เองทุกคน ยังความปลาบปลื้มปีติแก่พสกนิกรที่เฝ้ารับเสด็จในวันนั้นเป็นอย่างยิ่ง

๓. ในห้วงวันที่ ๒๐-๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ พระองค์ได้เสด็จงานแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ เนื่องในเทศกาลตรุษจีนประจำปี ๒๕๕๐ โดยการทูลเชิญของคณะกรรมการจัดงานแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ และเสด็จประทับแรมในค่ายจิรประวัติ เพื่อทอดพระเนตรขบวนแห่เจ้าแม่กวนอิม การแสดงเชิดสิงโต และการแสดงต่าง ๆ ของจังหวัดนครสวรรค์ในภาคค่ำ

เช้าวันรุ่งขึ้นทรงมีพระเมตตาให้โอกาสแก่ข้าราชการและครอบครัวในค่ายจิรประวัติได้ถ่ายรูปร่วมกับพระองค์ท่าน ด้วยพระอารมณ์ที่เบิกบาน ทรงฮัมเพลงขณะที่รอความพร้อมของข้าราชการที่จะถ่ายรูปร่วมกัน จนกระทั่งเสร็จซึ่งต้องใช้เวลาพอสมควร ต่อจากนั้นพระองค์ได้พระราชทานอั่งเปาให้ข้าพเจ้าและภรรยา ซึ่งเป็นที่ปลาบปลื้มแก่ข้าพเจ้าและภรรยาเป็นอย่างยิ่ง

ข้าพเจ้าได้เขียนบรรยายเหตุการณ์ทั้งหมดนี้ด้วยความประทับใจและปลื้มปีติที่ได้ถวายงานรับใช้พระองค์ท่าน นับเป็นเกียรติต่อวงศ์ตระกูลเป็นอย่างยิ่ง ข้าพเจ้าจะขอจงรักภักดีและเทิดทูนพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ไว้เหนือเกล้าเหนือกระหม่อมจนกว่าชีวิตจะหาไม่

ดร.ลมยศ เจตน์เจริญรักษ์
ผู้อำนวยการโรงเรียนพระดาบส

๑๕
พระผู้เป็นต้นแบบเหล่าศิษย์พระดาบส

“ไม่ว่าจะประทับอยู่ ณ ที่แห่งใด พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ก็ทรงมีพระราชภารกิจนานาประการ เสมอมามิได้ขาดทั้งในด้านพระราชพิธี และพระราชกรณียกิจอื่น ๆ ที่ต้องอาศัยพระราชวินิจฉัย ดังเราจะได้เห็นแนวพระบรมราโชบายในบางส่วนจากพระราชดำรัสที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ เช่น ในงานพระราชทานปริญญาบัตร หรือในพิธีพระราชทานธงประจำรุ่นลูกเสือชาวบ้าน เป็นต้น”

พระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี
จากอนุสารอ.ส.ท. ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๑

จากพระราชนิพนธ์ที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ประธานมูลนิธิพระดาบสทรงพระราชนิพนธ์ไว้ จะเห็นได้ว่าพระองค์ทรงเป็นแบบอย่างของ “ศิษย์พระดาบส” ทรงเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงหลักการ คำสอน การปฏิบัติ ผู้เรียนรู้อย่างชาญฉลาดด้วยศรัทธาที่มีต่อพระอาจารย์ และประจักษ์ในคุณค่าของสิ่งที่ได้เรียนรู้ค้นคว้าและนำไปสู่การปฏิบัติ จากสภาพงานจริงจนสำเร็จผล ซึ่งเป็นแนวทางเดียวกันกับพระดาบสที่ใช้ในการสอนสั่งศิษย์ให้เกิดความรู้ที่เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและบ้านเมือง ควบคู่คุณธรรม ปฏิบัติตนและปฏิบัติงานได้ดีพอที่จะนำไปประกอบอาชีพ

นับเป็นเรื่องที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าชาวเพชรบุรีเป็นผู้เลื่องชื่อในงานศิลปะแขนงต่าง ๆ อันเป็นที่ประจักษ์ทั้งแก่พระมหากษัตริย์หลายพระองค์จนถึงชาวต่างประเทศที่ได้พบเห็น โดยเฉพาะงาน “สกุลช่างเมืองเพชร” ไม่ว่าจะงานไม้งานปูน งานช่างทอง ฯลฯ โดยเฉพาะงานปูนนั้น มีปรากฏให้เป็นประจักษ์ถึงความงดงาม อ่อนช้อย และอลังการเพียงใด เพราะทุกวัด ทุกอารามในจังหวัดเพชรบุรีไม่ว่าจะในตัวเมืองหรือห่างออกไปในแต่ละหมู่บ้าน ผู้คนก็จะเห็นศิลปะงานปูนนั้นอยู่บนหลังคาโบสถ์ หลังคากุฏิ ซุ้มประตู อยู่ทั่วทุกแห่งหน และทุกที่ที่มีงานปูนปั้นเราจะเห็นความงามที่เป็นเอกลักษณ์ของงานฝีมือช่างเพชรบุรีอย่างชัดเจน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเปิดอาคารปฏิบัติการช่าง
โรงเรียนพระดาบส เมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๓

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนิน
มาเปิดอาคารไทยเบฟเวอเรจ โรงเรียนพระดาบส เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๗

ตามแนวถนนราชดำเนินที่เริ่มจากศาลากลางจังหวัดสู่ตัวเมืองเพชรบุรีไปจนถึงพระรามราชนิเวศน์ หรือวังบ้านปืน หากสังเกตทางขวามือท่านจะได้พบกับความงามของงานปูนปั้นที่จะปรากฏอยู่ในตัวละครเรื่องรามเกียรติ์และพระอภัยมณีตลอดเส้นทาง นับเป็นความงดงามที่อวดฝีมือช่างอันคุ้นตา

ผมในฐานะลูกเพชรบุรีคนหนึ่งอยากเห็นศิลปะที่งดงามและเปี่ยมค่านี้ถ่ายทอดไปยังลูกหลานชาวเพชรและคนไทยให้แพร่หลาย เพื่อให้ดำรงคงสืบไป ในเรื่องนี้โรงเรียนพระดาบสทำหน้าที่สร้างอาชีพให้แก่ลูกหลานคนไทยที่พลาดโอกาสในการเล่าเรียนในช่วงวัยที่ต้องเรียนได้กลับมามีโอกาสอีกครั้งในชีวิต ซึ่งเป็นโครงการในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงเปี่ยมล้นด้วยพระเมตตา ด้วยพระราชดำริที่ว่า **“ทุกคนเป็นคนดีได้ถ้ามีโอกาส”** ศิษย์พระดาบสได้มีการฝึกทักษะฝีมือเพื่อให้เกิดความทักษะความสามารถนำไปประกอบอาชีพที่สุจริต

ด้วยกระบวนการฝึกที่มีการศึกษาอย่างเป็นระบบ ทำให้พบว่าเด็กเหล่านี้เมื่อได้รับการฝึกเตรียมงานช่างมาแล้ว ๔ เดือน เขาเหล่านั้นก็พร้อมที่จะฝึกหัดศิลปะ งานฝีมือใด ๆ ก็ได้โดยง่าย ดังเช่นในปัจจุบันนอกจากศิษย์พระดาบสจะได้เรียนในสาขาที่ตนเองรักแล้ว นักเรียนยังจัดตนเองให้เข้าสู่ชมรมใดชมรมหนึ่งเพื่อขัดเกลาจิตใจและเรียนรู้การอยู่ร่วมกันกับเพื่อน ๆ เช่น ชมรมมวยไทย ชมรมดนตรีไทย ชมรมตัดผม ชมรมแกะสลัก ชมรมนักประดิษฐ์ ชมรมเกษตร ซึ่งเราพบว่านักเรียนสามารถฝึกทักษะต่าง ๆ เพิ่มในชมรมพัฒนสังกัดไปอย่างน่าประหลาด อาทิ นักเรียนที่อยู่ในชมรมแกะสลักน้ำแข็ง เขาสามารถเรียนรู้การแกะสลักน้ำแข็งได้อย่างรวดเร็ว ๒-๓ สัปดาห์ เด็กนักเรียนสามารถแกะสลักน้ำแข็งให้เป็นรูปต่าง ๆ ได้อย่างสวยงาม จนสามารถแสดงเฉพาะพระพักตร์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ในงานเปิดตึกเรียนเมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ ที่ผ่านมาได้ ด้วยเหตุนี้ทำให้ผมมั่นใจว่าถ้าหากมีหนทางที่จะเชื่อมโยงเหล่านักเรียนและครูผู้รู้ผู้มีฝีมือในงานปูนปั้นช่างเพชรบุรี ไปถ่ายทอดให้ลูกหลานคนไทยที่เรียนรู้ในโรงเรียนพระดาบส ศิลปะแขนงนี้ก็จะยิ่งคงอยู่กับคนไทยสืบต่อไป

นอกจากนี้สิ่งที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ได้ทรงสืบทอดพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อต้องการให้เด็กมีอาชีพและสามารถเลี้ยงดูครอบครัวได้อย่างพอเพียง วิถีหนึ่งที่ทรงเน้นยิ่งให้พวกเราถือปฏิบัติ คือการสอนให้ศิษย์มีความรู้ความสามารถในงานเกษตรครัวเรือน เพื่อจะได้รู้จักใช้ผืนดินให้เป็นประโยชน์ ปลูกพืชต่าง ๆ ให้สามารถมาจุนเจือครอบครัวได้ เด็กพระดาบสทุกคนจึงตื่นนอนตอนเช้าขึ้นมาทำแปลงผักสวนครัว แบ่งกันดูแลรักษาให้เกิดผลผลิตทั้งเช้า-เย็น จนเก็บเกี่ยวมาเป็นอาหารรับประทานกันในหมู่ศิษย์ด้วยกันได้ทุกมื้อ

การสอนตามที่พระองค์ท่านได้แนะนำเป็นสิ่งที่ช่วยก่อร่างสร้างรูปสร้างความตระหนัก สร้างทักษะให้นักเรียนพระดาบสคุ้นชินตลอดเวลา โรงเรียนพระดาบสทำให้ศิษย์พระดาบสทุกคนได้รู้ว่ามนุษย์ทุกคนจะมีความสุขได้ต้องเกิดศรัทธาขึ้นก่อน และต้องเป็นศรัทธาในแนวทางที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม เพื่อจะนำพาชีวิตไปสู่ความสำเร็จและพบความสุขอย่างแท้จริง เหล่านี้คือพระมหากรุณาธิคุณที่พวกเราได้รับเสมอมา

นางนพรัตน์ กิ่งแก้ว
อดีตผู้ตรวจการพยาบาลผ่าตัด โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์

๑๖
เมื่อพระองค์ทรงเป็น “คนไข้”

ข้าพเจ้า นางนพรัตน์ กิ่งแก้ว อดีตผู้ตรวจการพยาบาลผ่าตัด โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย ศิษย์เก่าโรงเรียนเบญจมเทพอุทิศจังหวัดเพชรบุรี โรงเรียนพรหมานุสรณ์จังหวัดเพชรบุรี วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย และมหาบัณฑิต (บริหารการพยาบาล) คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในฐานะเป็นชาวเพชรบุรี มีความปลาบปลื้มและซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น ที่ได้มีโอกาสถวายงานแด่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี อุปนายิกา ผู้อำนวยการสภากาชาดไทย เมื่อต้นเดือนธันวาคม ๒๕๕๕

ข้าพเจ้าขณะปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้ตรวจการพยาบาลผ่าตัด โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย รับผิดชอบดูแลงานการพยาบาลผ่าตัด รู้สึกปลื้มปีติเป็นอย่างยิ่งที่ได้ร่วมปฏิบัติงานกับทีมแพทย์ผู้ถวายงานการผ่าตัดรักษาพยาบาลพระอาการประชวรของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ในหน้าที่หัวหน้าทีมพยาบาลผ่าตัด มีหน้าที่จัดเตรียมทีมพยาบาลส่งเครื่องมือผ่าตัด จัดเตรียมสถานที่ใช้เป็นห้องผ่าตัดเฉพาะกิจส่วนพระองค์ จัดเตรียมเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการผ่าตัด ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การผ่าตัดมีมาตรฐานและมีความปลอดภัยในระดับสูงสุด โดยทีมแพทย์มีกำหนดการถวายการผ่าตัดในวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๕ ณ ห้องผ่าตัดเฉพาะกิจส่วนพระองค์ ตึกว่องวานิช ชั้น ๓

ข้าพเจ้ามีความสำนึกที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ที่สำคัญยิ่งในวิชาชีพพยาบาลที่ได้ถวายงานผ่าตัดแด่พระองค์ท่านด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณแห่งพระองค์ท่านในฐานะอุปนายิกา ผู้อำนวยการสภากาชาดไทย ข้าพเจ้าได้ถวายงานด้วยความทุ่มเททั้งกายใจพร้อมทีมพยาบาลผ่าตัด โดยสำนึกอยู่เสมอว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่ครั้งสำคัญที่สุดในชีวิต ทำให้ผลงานเป็นที่พึงพอใจของคณะแพทย์ผู้ถวายงานผ่าตัด รวมถึงแพทย์หลวงประจำพระองค์ด้วย

เมื่อถึงเวลาตามกำหนดการ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จมายังห้องผ่าตัดเฉพาะกิจส่วนพระองค์ ตึกว่องวานิช ชั้น ๓ โดยมีทีมแพทย์ผ่าตัด ทีมวิสัญญีแพทย์และทีมพยาบาลผ่าตัด รับเสด็จนำเข้าห้องผ่าตัด ทรงวางพระองค์เป็น

คนไข้ที่ยอดเยี่ยมอย่างยิ่ง ที่ต้องกล่าวเช่นนี้เนื่องจาก พระองค์ท่านมีพระจริยวัตรเรียบง่าย ตรงต่อเวลา รับฟังคำถวายข้อมูลด้านการปฏิบัติพระองค์ทั้งก่อนและหลังการผ่าตัดด้วยความสนพระทัย โดยทรงวางพระองค์อย่างเป็นกันเองกับคณะผู้ถวายงาน รับสั่งด้วยคำพูดที่ง่าย ๆ แย้มพระสรวลอย่างอิ่มเอม พระพักตร์ที่อิ่มเอิบงดงามด้วยแววตาแห่งพระเมตตา

เมื่อรถเข็นที่ประทับมาถึงห้องผ่าตัด คณะแพทย์ถวายฉลองพระองค์ด้วยชุดสีม่วงลายดอกไม้สดใส ข้าพเจ้าถวายงานย้ายพระองค์ท่านขึ้นประทับบนเตียงผ่าตัด จัดท่าบรรทมให้เหมาะสมที่จะถวายงานผ่าตัด พระองค์ท่านทอดพระเนตรโคมไฟผ่าตัดแล้วตรัสหยอกล้อด้วยพระอารมณ์ขันว่า “โคมไฟนี่ของจีนหรือเปล่า?” ความเป็นจริงโคมไฟผ่าตัดที่นำมาใช้งานในการถวายงานผ่าตัดครั้งนี้ข้าพเจ้าได้ใช้โคมไฟรุ่นใหม่ล่าสุดทันสมัยที่สุด และมีประสิทธิภาพดีที่สุด ด้วยทรงทราบดีในเรื่องนี้จึงตรัสแซวทีมถวายงานผ่าตัดเพื่อให้เกิดความสนุกสนาน

การที่พระองค์ท่านมีพระอารมณ์เบิกบานแจ่มใสอยู่เสมอ แม้ว่าขณะนั้นใกล้เวลาถวายงานผ่าตัดแสดงถึงพระปรีชาด้านการบริหารความสุขทางอารมณ์ นับเป็นแบบอย่างที่ดีในการลดความวิตกกังวลของคนไข้ผ่าตัด (ปกติคนไข้ทั่วไปจะวิตกกังวลอย่างมากเมื่อต้องรับการผ่าตัด) ทีมแพทย์และทีมพยาบาลได้ถวายงานผ่าตัดด้วยความตั้งอกตั้งใจโดยใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ เมื่อการถวายงานผ่าตัดสิ้นสุดลงทีมแพทย์ผ่าตัด ทีมวิสัญญีแพทย์และทีมพยาบาลยังคงอยู่ถวายงานดูแลพระองค์ท่านอย่างใกล้ชิด เพื่อเฝ้าติดตามพระอาการที่จะเปลี่ยนแปลงหลังการผ่าตัด ซึ่งการดำเนินงานทุกขั้นตอนเป็นไปด้วยความเรียบร้อยดียิ่ง เนื่องด้วยพระบารมีของพระองค์ท่านทำให้การดำเนินงานถวายการผ่าตัดเป็นไปตามแผนการปฏิบัติงานที่เตรียมไว้ทุกประการ

เมื่อทรงรู้พระองค์ดีแล้วคณะแพทย์ได้จัดห้องถวาย ณ ห้องประทับส่วนพระองค์หลังผ่าตัดอาคารว่องวานิช ชั้น ๘ ข้าพเจ้าและทีมแพทย์ผ่าตัดได้ถวายงานย้ายพระองค์ท่านขึ้นประทับบนเตียงประทับหลังผ่าตัดอย่างปลอดภัย พระพักตร์แย้มพระโอษฐ์เล็กน้อยและหลับพระเนตร สัญญาณชีพจรหลังผ่าตัดเป็นปกติ ข้าพเจ้าได้ถวายบังคมลาโดยส่งมอบให้ทีมพยาบาลถวายงานหลังผ่าตัดถวายงานต่อไป พระอาการภายหลังผ่าตัดดีขึ้นตามลำดับ เป็นที่ปลาบปลื้มใจของประชาชนที่หลั่งไหลมาถวายพระพรที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย

พระองค์ทรงเป็นผู้มีจิตวิทยาสูงยิ่งในด้านการให้ขวัญกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน และก่อนที่พระองค์จะเสด็จกลับวังสระปทุม ทรงพระมหากรุณาธิคุณให้ข้าพเจ้าและทีมพยาบาลถวายงานผ่าตัดเข้าเฝ้าฯ เป็นการส่วนพระองค์ และพระราชทานเข็มที่ระลึก

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระมหากรุณาธิคุณให้ข้าพเจ้าและทีมพยาบาลถวายงานผ่าตัดเข้าเฝ้าฯ และพระราชทานเข็มที่ระลึกพระรูปสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้าฯ เป็นที่ระลึกแก่ทุกคน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ฉายพระฉายาลักษณ์ร่วมกับทีมพยาบาลถวายงานผ่าตัดเป็นที่ระลึกก่อนเสด็จพระราชดำเนินกลับวังสระปทุม

พระรูปสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้าฯ เป็นที่ระลึกแก่ทุกคน นับเป็นสิริมงคลแก่ข้าพเจ้าตลอดไปอย่างหาที่สุดมิได้

เมื่อถึงวันเสด็จออกจากโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์กลับไปประทับยังวังสระปทุม คณะผู้บริหารโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย ทีมถวายงานผ่าตัด รวมทั้งนิสิตแพทย์ นักศึกษาพยาบาลสภากาชาดไทย เจ้าหน้าที่ทุกระดับ และประชาชนจำนวนมาก ได้ร่วมส่งเสด็จพระองค์ท่าน พระองค์มีพระพลานามัยแข็งแรงมาก ทรงพระดำเนินด้วยพระบาท และไม่ทรงรถเข็นพระที่นั่งแต่อย่างใด แสดงให้เห็นว่าทรงเป็นคนไข้ที่มีการฟื้นพระองค์ได้ดี รวดเร็ว ตรงตามแผนการรักษาของคณะแพทย์ ทั้งนี้เนื่องด้วยทรงให้ความร่วมมือในการถวายการรักษาของแพทย์และการดูแลของพยาบาลขณะประทับเป็นคนไข้อย่างยอดเยี่ยม

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นที่เคารพรักเทิดทูนของพสกนิกรทั่วหล้า โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ทุกระดับที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย พระบารมีของพระองค์ท่านแผ่ปกป้องคุ้มครองพวกเราชาวโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย ทั้งในยามปฏิบัติหน้าที่โดยปกติ แม้ในยามที่เจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานการณ์คับขัน เมื่อคราวบ้านเมืองเกิดวิกฤตการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองในปี ๒๕๕๔ ในขณะที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย ต้องงดรับผู้ป่วยนอกและย้ายผู้ป่วยในไปยังโรงพยาบาลอื่น พระองค์ไม่ทรงทอดทิ้งเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย เสด็จเป็นการส่วนพระองค์แต่เช้าตรู่ เพื่อเยี่ยมให้กำลังใจผู้ปฏิบัติงาน และพระราชทานอาหารสำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉินทุกวันด้วย

ในโอกาสที่พระองค์ทรงเจริญพระชนมายุครบ ๖๐ พรรษา ข้าพระพุทธเจ้าขอถวายพระพรให้พระองค์ทรงพระเจริญ มีพระพลานามัยแข็งแรง เป็นมิ่งขวัญของพสกนิกรชาวไทยตลอดกาลฯ

พระปรีชาญาณด้านการศึกษา

“กลับบ้านเกิด” ภาพฝีพระหัตถ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ
ทรงวาดเมื่อ ๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๕

“....ข้าพเจ้าคิดว่า คำ “การศึกษา” เป็นคำที่กว้างขวางมาก สิ่งที่เราเรียนรู้ถ่ายทอดจากกันก็ล้วนเป็นการศึกษาทั้งสิ้น คนเรานั้นเหมือนกันหมด คือ ต้องการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความรู้สึก และความฝันของตน ไม่ให้สูญสลายไป กับมักจะนึกถึงสิ่งที่ทำให้มีความสุขเพลิดเพลิน...”

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี
พระราชนิพนธ์ เรื่อง “สภากาชาด” จากหนังสือ *สมเด็จแม่กับการศึกษา* พ.ศ. ๒๕๔๐

พระปรีชาญาณด้านการศึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ลมพร ประกอบชาติ
ข้าราชการบำนาญมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

๑๗
เหตุมหัศจรรย์ของข้าพเจ้า

ในการเรียนการสอนด้านภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อมนั้น กิจกรรมหนึ่งที่นักศึกษาพอใจและดูมีความสุขมากกว่าการเรียนในชั้นเรียนหลายเท่า คือการได้ไปศึกษานอกสถานที่ ยิ่งถ้ามีการพักค้างคืนด้วยแล้วดูจะตื่นเต้นขนาดนอนไม่หลับกันเลยทีเดียว แต่ที่มาของการนอนไม่หลับคงเป็นคนละอารมณ์กันแน่ทั้งของอาจารย์และนักศึกษา

ข้าพเจ้าได้มีโอกาสพานักศึกษาจากวิทยาลัยครูเพชรบุรี (สถานภาพในระยะนั้น) ไปเรียนรู้ที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอชะอำ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๔ ถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่ต้องไปศึกษานอกสถานที่ อันช่วยให้เกิดความเข้าใจและความตระหนักรู้ได้ดีกว่าในชั้นเรียน **เนื่องจากความรู้ทางภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อมนั้น พื้นที่อันมีทั้งธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเป็นครูดีเยี่ยม บางทีอาจดีกว่าครูในชั้นเรียนด้วยซ้ำไป** เหตุจูงใจครั้งนั้นสืบเนื่องจากความสงสัยที่ได้อ่านพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ จากหนังสือ ๑๐ ปี ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ว่า “***หากปล่อยทิ้งไว้จะเป็นทะเลทรายในที่สุด***”

พันตำรวจเอก ธีรเดช รอดโพธิ์ทอง ผู้อำนวยการศูนย์ฯ ในขณะนั้นได้ให้คำตอบข้อสงสัยจากที่ราษฎรเข้ามาอาศัยทำกินแล้วบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อปลูกสับปะรดในช่วงเวลาไม่ถึง ๔๐ ปี พื้นที่แห่งนี้เปลี่ยนแปลงสภาพ เสื่อมโทรมลงทั้งป่าไม้ ดิน และน้ำ ตลอดจนสัตว์ป่าที่เป็นสัญลักษณ์ของพื้นที่คือ “เนื้อทราย” ซึ่งเคยมีชุกชุมก็ร่อยหรอลงตามลำดับ เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จทอดพระเนตรในวันที่ ๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๖ จึงได้พระราชทานเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ทรงร่วมศึกษาทดลองกับหน่วยงานราชการและประชาชนให้เป็นเสมือน “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต” มีการฟื้นฟูป่าไม้ อนุรักษ์สัตว์ป่า พัฒนาดินและน้ำ รวมทั้งคุณภาพชีวิตของราษฎรให้สามารถอยู่ร่วมกันโดยพึ่งพาอาศัยอย่างได้ประโยชน์ร่วมกัน

จากการดูภาพถ่ายที่แสดงพื้นที่ก่อนและหลังของโครงการ ต้องนับว่าเป็นความมหัศจรรย์ที่สามารถพลิกฟื้นแผ่นดินให้มีชีวิตขึ้นมาใหม่ได้ อันแสดงถึง

พระอัจฉริยภาพสมพระนาม “ภูมิพล” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโดยแท้ ในการนี้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ได้โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและเสด็จพระราชดำเนินส่วนพระองค์เพื่อติดตามงานของศูนย์ฯ อยู่ด้วยหลายครั้ง

ผู้อำนวยการศูนย์ฯ ได้ให้ความสนใจกับกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยบทปฏิบัติการที่กำหนดให้นักศึกษาสืบค้นเพื่อตอบโจทย์ปัญหาและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พื้นที่ศึกษา ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นให้ท่านได้มาสนับสนุนให้ข้าพเจ้าจัดทำโครงการปลูกจิตสำนึกทางสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง โดยขอให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและโรงเรียนประถมศึกษาโดยรอบพื้นที่โครงการอีก ๘ แห่งมีส่วนร่วมด้วย และได้สนับสนุนงบประมาณจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ จำนวนหนึ่งแสนบาท

ข้าพเจ้าได้ชักชวนคณะทำงานเพิ่มเติมกับครูอาจารย์ตั้งแต่ระดับอนุบาลศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา ที่สนใจและสมัครใจดำเนินการศึกษาเชิงบูรณาการร่วมกัน ประกอบด้วยวิทยาลัยครูเพชรบุรีเป็นแกนนำ และเครือข่ายจากวิทยาลัยเทคนิคเพชรบุรี โรงเรียนเบญจมเทพอุทิศจังหวัดเพชรบุรี โรงเรียนพรหมานุสรณ์จังหวัดเพชรบุรี โรงเรียนบางจานวิทยา และโรงเรียนวัดดอนไก่เตี้ย ได้รวมตัวกันทำงานในนามศูนย์สิ่งแวดล้อมศึกษาจังหวัดเพชรบุรี (ตั้งกลุ่มกันเองด้วยแนวคิดที่อยากทำในสิ่งที่อยากรู้และช่วยกันหางบประมาณ) ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๔ เป็นต้นมา โดยมุ่งเน้นศึกษาในพื้นที่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของจังหวัดเพชรบุรีเป็นเป้าหมายสำคัญ

คณะทำงานด้วยจิตอาสาได้รับความสนับสนุนจากที่ปรึกษาชาวเพชรบุรีหลายท่านที่สนใจมาร่วมโครงการ อาทิ ศาสตราจารย์พูน เกษจำรัส ศิลปินแห่งชาติสาขาการถ่ายภาพ (เมื่อไปเชิญอาจารย์ที่บ้านครั้งแรก อาจารย์กล่าวว่าอยากมาเป็นวิทยากรให้กับเพชรบุรีตั้งนานแล้ว แต่ไม่มีใครเชิญ) คุณพัทจารี อัยศิริ หรือน้านิดจากสโมสรผึ้งน้อย นักจัดรายการทีวีสำหรับเด็ก ซึ่งโด่งดังในช่วงเวลานั้น และศาสตราจารย์ศักดา ศิริพันธ์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ปรึกษาหลายท่านให้โอกาสเราไปศึกษาดูงานการผลิตสื่อและกิจกรรมเพื่อปลูกจิตสำนึกทางสิ่งแวดล้อม เมื่อกลับมาก็นัดหมายกันปฏิบัติการตามที่ได้วางแผนไว้แล้ว

พวกเราได้สืบค้นแนวพระราชดำริและพระราชจริยวัตรของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ที่เสด็จพระราชดำเนินในศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ โดยเฉพาะสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ นั้น ขณะทรงปฏิบัติพระราชภารกิจทรงมีสมุดสำหรับจดบันทึกข้อมูลและเรื่องราวต่าง ๆอย่างถี่ถ้วน พระจริยวัตรที่โดดเด่นอันแสดงถึงความสนพระทัยในธรรมชาติมาตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ นายแพทย์บุญส่ง เลขะกุล ผู้เคยถวายความรู้เรื่องการดูนก

และการเดินป่า แก่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ เล่าไว้ว่าโปรดหนังสือธรรมชาตินานาสัตว์มาก ทรงอ่านแล้วจำได้หมดทุกเรื่อง

การทำงานในทุกกิจกรรมของพวกเราจะใช้เวลานอกราชการคือช่วงตอนเย็น และวันหยุดเสาร์ อาทิตย์ โดยพ่อแม่ที่มีลูกเล็กก็นำลูกหลานมารวมกัน (กิน เล่น ทำการบ้าน) ส่วนพ่อแม่ก็ทำงานกันไป บางครั้งอยู่กันถึงค่ำมืดเพราะต้องการให้งานเสร็จตามเป้าหมาย เมื่อจัดทำชุดการเรียนรู้เสร็จเรียบร้อย ก็ใช้ลูก ๆ หลาน ๆ หลายช่วงวัยเป็นกลุ่มทดลองก่อน จากนั้นจึงปฏิบัติการศึกษาเรียนรู้กับนักเรียนนักศึกษาของแต่ละสถานศึกษาที่ร่วมโครงการจนครบถ้วนทุกระดับ และยังได้จัดประชุมสร้างเครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อมกับคณะครูอาจารย์ของจังหวัดเพชรบุรีและวิทยาลัยครูกลุ่มภูมิภาคตะวันตก โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายเป็นการแถมพกก่อนปิดโครงการอีกด้วย

จากการที่ต้องทำงานและดูแลลูกวัยเด็กในช่วงเวลาเดียวกัน เมื่อพานักศึกษาไปเรียนรู้ ข้าพเจ้าจึงต้องพาลูก ๆ ไปด้วยทุกครั้ง และนักศึกษาของวิทยาลัยครูเพชรบุรี (ภาค กศ.บป.) ที่เป็นผู้ใหญ่มาศึกษาเพิ่มเติมในวันเสาร์-อาทิตย์ก็พาลูก ๆ มาสมทบด้วย การเข้าไปเรียนรู้ในศูนย์ฯ จึงมีผู้เรียนเกือบครบทุกช่วงวัย ตั้งแต่เด็กเล็ก วัยฉกรรจ์ จนถึงผู้สูงอายุ นับเป็นประสบการณ์ที่สนุกสนานและระทึกใจแทบทุกครั้ง แต่บางครั้งลุง ป้า น้า อา และพี่ ๆ ก็ได้ประโยชน์จากที่มีน้องเล็กติดตามไปด้วย

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ
สยามบรมราชกุมารี ทรงอุ้ม “นางอ้อย”
กวางเนื้อทรายเพศเมีย ในคราวเสด็จฯ
ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ครั้งหนึ่งขณะที่ศึกษาดูงานโครงการวิจัยการเลี้ยงกบของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในพื้นที่ศูนย์ฯ เมื่อวิทยากรบรรยายจบลง ได้ตั้งคำถามกับผู้ฟัง โดยมีรางวัลเป็นขนมกองโตเร้าใจให้ช่วยกันตอบคำถาม มีคำถามหนึ่งที่ผู้บรรยายใช้หนังสือของศูนย์ห้วยทรายฯ โดยชูภาพสมเด็จพระเทพรัตน์ฯ ทรงอุ้มเนื้อทราย แล้วตั้งคำถามว่า "*เนื้อทรายที่สมเด็จพระเทพรัตน์ฯ ทรงอุ้มชื่ออะไรและเพศอะไร*" กลุ่มผู้ฟังตอบไม่ถูก โดยเฉพาะชื่อซึ่งเดายาก วิทยากรจึงหันมาทางกลุ่มเด็กๆ บ้าง พร้อมทั้งกล่าวว่า ถ้าเด็กตอบถูกจะมีรางวัลให้เป็นพิเศษ เด็กหญิงพันธนา ประกอบชาติ ขณะนั้นอายุ ๑๐ ขวบ เรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ยกมือขึ้นทันทีพร้อมตอบด้วยเสียงอันดังว่า "*หนูรู้ค่ะ ชื่อนางอ้อย เป็นตัวเมีย*" วิทยากรถามต่ออีกว่า "*หนูรู้คำตอบจากใคร*" เด็กหญิงพันธนาตอบไปว่า"*หนูฟังจนเบื่อแล้ว หนูจำได้เพราะพี่สาวหนูชื่อนางอ้อย เป็นตัวเมียเหมือนกัน*" คำตอบประโยคหลังเรียกเสียงหัวเราะเฮฮาทั้งจากวิทยากรและผู้ฟัง เด็กหญิงพันธนาจึงกวาดรางวัลเป็นขนมกองโตและกบ (รูปปั้น) ตัวโตด้วยความดีใจ เป็นอันว่าการเดินทางขากลับเที่ยวนั้นมีแต่ประโยคตัวผู้ตัวเมีย ล้อเลียนกันครื้นเครงตลอดทาง

เป็นที่น่ามหัศจรรย์ว่าอีกยี่สิบปีต่อมา นางสาวพันธนา ประกอบชาติ ซึ่งเคยรับเสด็จด้วยภาพในครั้งนั้นได้มีโอกาสถวายงานในหน้าที่ของข้าราชการสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงโตเกียว แก่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในการเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศญี่ปุ่น เพื่อวางศิลาฤกษ์สถานทูตไทยในประเทศญี่ปุ่นเมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๓

การประชุมปฏิบัติการเพื่อจัดทำชุดการเรียน "เรารักห้วยทราย"

เมื่อสถาบันราชภัฏเพชรบุรี (เปลี่ยนสถานภาพต่อมา) ในบทบาทใหม่ที่เป็นสถาบันอุดมศึกษาของท้องถิ่น ได้จัดการบรรยายพิเศษเรื่อง “ในหลวงกับการพัฒนาประเทศ” ศูนย์สิ่งแวดล้อมศึกษาจังหวัดเพชรบุรีได้รับมอบหมายให้จัดแสดงผลงานของโครงการ คณะทำงานของพวกเรามีโอกาสพบ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล วิทยากรผู้บรรยายในครั้งนั้น ซึ่งได้ชมนิทรรศการของโครงการและกล่าวว่า **ชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ที่พวกเราจัดทำขึ้นนั้น เป็นสื่อการเรียนการสอนชุดแรกที่ใช้เรื่องราวของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นแหล่งเรียนรู้ ซึ่งเป็นไปตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว**ที่ทรงมุ่งหมายให้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเยาวชนและประชาชน

คำกล่าวของดร.สุเมธ ตันติเวชกุล นับเป็นความปลาบปลื้มยินดี ที่พวกเราได้มีโอกาสทำงานตามความคิดฝันอย่างกล้าๆ กลัวๆ ในครั้งนั้น และท่านได้ให้โอกาสแก่พวกเราอีกครั้งในการเสนอโครงการเพื่อสร้างจิตสำนึกทางสิ่งแวดล้อมในโครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่กำลังจะเริ่มต้นโครงการ

ความปลาบปลื้มยินดีของพวกเราเกิดขึ้นเป็นครั้งที่ ๒ เมื่อได้รับทราบและเห็นลายพระหัตถ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ พระราชทานอนุมัติโครงการและงบประมาณจากมูลนิธิชัยพัฒนา จำนวนหนึ่งแสนห้าหมื่นบาทถ้วน เมื่อวันที่ ๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๓๗ ให้แก่โครงการสร้างจิตสำนึกเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเพชรบุรี : กรณีศึกษาโครงการพระราชดำริแหลมผักเบี้ย

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ได้เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรโครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เมื่อวันที่ ๑๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๗ พวกเราตื่นเต้นมากที่จะได้รับเสด็จ ครั้งนี้ได้เตรียมการจัดทำเอกสารและนิทรรศการที่จะถวายรายงานร่วมกับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และเทศบาลเมืองเพชรบุรี

ข้าพเจ้าในนามตัวแทนของผู้ประสานโครงการวิจัยด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา ได้มีโอกาสทูลเกล้าฯ ถวายเอกสารโครงร่างการวิจัย แม้จะได้พยายามท่องจำคำราชาศัพท์ที่ต้องกราบทูลให้ถูกต้องล่วงหน้าแล้วก็ตาม แต่เมื่ออยู่เฉพาะพระพักตร์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ความตื่นเต้นและประหม่าทำให้พูดผิดๆ ถูกๆ จนในที่สุดจึงรวบรวมความกล้าขอพระราชทานอภัยไม่ต้องใช้คำราชาศัพท์ ทรงพระสรวลน้อยๆ อย่างเข้าใจและทรงรับฟังต่อ เหมือนฟ้าฝนจะเป็นใจช่วยข้าพเจ้า ขณะนั้นเกิดลมแรงและท้องฟ้ามืดครึ้ม ต้องช่วยกันจับป้ายนิทรรศการเป็นโกลาหล ความรู้สึกขณะกำลังกราบทูลนั้น

ภาพของพ่อ (ร้อยโท พ่วง สุขแสน) นายทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ขณะรับพระราชทานเครื่องหมายราชวัลลภจากพระหัตถ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๐

อาจารย์สมพร ประกอบชาติ ทูลเกล้าฯ ถวายเอกสารโครงร่างการวิจัยสิ่งแวดล้อมศึกษา แหลมผักเบี้ย เมื่อวันที่ ๑๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๗

ข้าพเจ้ารู้สึกเหมือนพูด (ตะโกน) ด้วยเสียงอันดัง แต่เสียงลมพัดกลบเสียงของข้าพเจ้าจนแทบไม่ได้ยิน ด้วยพระเมตตาจึงทรงพยักพระพักตร์เล็กน้อยแล้วตรัสว่า “พอแค่นี้ก็ได้ แล้วจะดูต่อจากเอกสาร” เหตุการณ์นี้ยังมีปรากฏอยู่ในพระราชนิพนธ์ *สัปดาห์สบาย ๆ ใกล้ชายหาด* ที่ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ว่า “ตอนหลังที่เขาบรรยายไม่ค่อยจะรู้เรื่อง เพราะฝนตกหนักเสียงดังมาก” เมื่อหยิบอ่านครั้งใดก็ยังอดนึกถึงความตื่นเต้นในครั้งนั้นมิได้

ความฝันตั้งแต่ในวัยเด็กประการหนึ่ง ข้าพเจ้าเคยแอบคิดอย่างครื้มอกครื้มใจเมื่อเห็นภาพของพ่อ (ร้อยโท พ่วง สุขแสน) อดีตรองผู้บังคับหมวดเสนารักษ์ กองทหารมหาดเล็ก กรมทหารราบที่ ๑ รักษาพระองค์ ขณะรับพระราชทานเครื่องหมายราชวัลลภจากพระหัตถ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า พ่อ (ของข้าพเจ้า) รับพระราชทานจากพ่อ (ในหลวง) ข้าพเจ้าซึ่งเป็นลูก (ทหารมหาดเล็ก) จะมีโอกาสถวายงานหรือเข้าเฝ้าลูก (ของในหลวง) บ้างไหม ความฝันที่เป็นจริงอันเป็นเหตุมหัศจรรย์ของข้าพเจ้าที่เรียกได้ว่า “ได้มากกว่าที่คิด” คือครอบครัวของข้าพเจ้าได้ถวายงานถึงสามช่วงวัย จากพ่อสู่ลูกและหลาน

แม้การดำเนินงานโครงการสิ่งแวดล้อมศึกษาทั้งสองโครงการได้สิ้นสุดตามแผนงานของโครงการไปแล้วก็ตาม ข้าพเจ้าและผู้ร่วมงานหลายท่านมีข้อสรุปในความสำเร็จหรือผลสัมฤทธิ์ของโครงการที่สำคัญสองกรณีด้วยกัน กรณีแรก คือเป็นตัวชี้วัดภายในจากผู้ร่วมโครงการทั้งครูอาจารย์และนักเรียนนักศึกษา ที่มีความพึงพอใจส่วนใหญ่ในกิจกรรมต่าง ๆ ในระดับมากจนถึงระดับมากที่สุด กรณีที่สอง เป็นตัวชี้วัดภายนอกของผู้ร่วมโครงการ อาทิ การได้รับรางวัลสื่อการสอนของครูจากคุรุสภายกทีม การได้รับคัดเลือกเป็นครูสังคมศึกษาดีเด่นระดับประเทศ การได้เลื่อนตำแหน่งทางวิชาการที่สูงขึ้น ฯลฯ ทั้งสองกรณีล้วนเป็นอานิสงส์อันเกิดจาก **“พระบารมีปกเกล้า”** แก่พวกเราเป็นประการสำคัญ

ดังนั้น คณะทำงานด้วยจิตอาสาของพวกเราในครั้งนั้น จึงยังคงเป็นเครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน แม้จะทยอยเกษียณอายุราชการกันไปบ้างแล้วก็ตาม และได้ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง อาทิ ได้จัดทำหลักสูตรและฝึกอบรมการสร้างจิตสำนึกทางสิ่งแวดล้อมให้แก่ตำรวจตระเวนชายแดนของค่ายพระรามหก เป็นวิทยากรร่วมสำรวจและให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของจังหวัดเพชรบุรีและโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้งสองแห่ง และยังได้เครือข่ายสิ่งแวดล้อมในกลุ่มอาเซียนจากนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์ (National University of Singapore) ซึ่งพายเรือคายักอย่างกล้าหาญด้วยความอยากรู้สภาพแวดล้อมชายฝั่งจากประเทศสิงคโปร์มายังประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๓ ได้แวะขึ้นบกที่หาดเจ้าสำราญ และแสดงความประทับใจในการต้อนรับของผู้คนรวมทั้งอาหารเมืองเพชรอีกด้วย

ผู้ประสานงาน โครงการสิ่งแวดล้อมศึกษาแหลมผักเบี้ย กราบบังคมทูลรายงาน
แด่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล ชมนิทรรศการภาพถ่ายและชุดการเรียน “เรารักห้วยทราย”

ศูนย์บริการวิชาการในโครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ย
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ศาสตราจารย์เกษม จันทร์แก้ว ประธานโครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ย
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ “การสร้างจิตสำนึกทางสิ่งแวดล้อม” ให้แก่ตำรวจตระเวนชายแดน ทั่วประเทศที่ค่ายพระรามหก

จากการได้มีโอกาสพบและขอสัมภาษณ์ศาสตราจารย์เกษม จันทร์แก้ว ประธานโครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งท่านมีโอกาสถวายงานแด่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี อยู่หลายครั้ง ท่านได้กรุณาเล่าถึงความประทับใจที่มีต่อพระองค์ท่านไว้ว่า

“สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ทรงช่างสังเกต ทรงเป็นนักฟังที่ดีและมีคำถามลุ่มลึกอันแสดงถึงพระปรีชาสามารถด้านวิชาการหลายแขนง ทรงมีความคิดริเริ่ม ทรงอยากรู้อยากเห็น มีความรับผิดชอบสูงยิ่ง และความละเอียดรอบคอบเป็นเยี่ยม สิ่งที่พระองค์ท่านทรงให้คิดต้องตอบโจทย์ที่ผิดไม่ได้ และต้องได้ตามมาตรฐานสากล หรือในระดับที่ยอมรับได้โดยมีผลกระทบน้อยที่สุด

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ทรงมีพระราชปรารภเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางของโครงการไว้สองประการ กล่าวคือ ริมฝั่งแม่น้ำเพชรบุรีในเขตชุมชนเมืองยังมีการระบายน้ำเสียลงสู่แม่น้ำ ทำอย่างไรที่จะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชน เข้าใจ และให้ความร่วมมือไม่ปล่อยน้ำเสียลงแม่น้ำ และชุมชนที่ยังไม่มีการบำบัดน้ำเสียจะมีรูปแบบในภาพรวมของการจัดการน้ำเสียก่อนปล่อยลงสู่แม่น้ำเพชรบุรีได้อย่างไร”

พระราชปรารภอันเป็นข้อคำถามทั้งสองประการนี้ ศาสตราจารย์เกษม จันทร์แก้ว ได้ฝากประชาสัมพันธ์แก่ชาวจังหวัดเพชรบุรีทั้งมวลได้ร่วมตอบโจทย์ถวายเพื่อเทิดพระเกียรติในโอกาสที่จะทรงเจริญพระชนมายุ ๖๐ พรรษา ในปี ๒๕๕๘ นี้

ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ข้าพเจ้าในนามตัวแทนคณะครูอาจารย์ที่เคยถวายงานผ่านโครงการสิ่งแวดล้อมศึกษา ขอถวายบทกวีที่เสมือนหนึ่งคำปฏิญาณของพวกเราเพื่อร่วมเทิดพระเกียรติในปีมหามงคล ดังนี้

“สำนึกแล้วว่ามหาภารกิจ คือชีวิตที่เหนื่อยหนักเป็นนักหนา
จะตามรอยพระบาททรงยาตรา สืบศรัทธาด้วยใจภักดิ์รักษ์แผ่นดิน”

ขอทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน

อ้างอิง

เกษม จันทร์แก้ว, ศาสตราจารย์ (๒๕๕๗, กันยายน ๒๘) ประธานโครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลแหลมผักเบี้ย อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี. สัมภาษณ์

เทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระ (๒๕๓๗). สัปดาห์สบาย ๆ ใกล้ชายหาด. กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

ดร.จิราพร ทัดพินิจ
นางภัทรกร เลียงสนั่น
นางสุนีย์ มุมบ้านเซ่า
วิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

๑๘

วิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรีกับการถวายงาน

การได้เกิดมาในผืนแผ่นดินไทย ได้เป็นคนไทยและเหนือสิ่งอื่นใดได้มีโอกาสรับใช้เบื้องพระยุคลบาทของพระมหากษัตริย์ไทยและพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ ย่อมถือเป็นมงคลสูงยิ่งในชีวิต

วิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี เป็นสถาบันเก่าแก่ที่คงคู่กับจังหวัดเพชรบุรีมาอย่างยาวนานถึง ๘๐ ปี เกิดขึ้นด้วยพระวิสัยทัศน์อันกว้างไกลในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงจัดตั้งกองทุนจากเงินที่ข้าราชการทหารมหาดเล็กได้ถวายโดยเสด็จพระราชกุศลในคราวออกพระเมรุงานพระศพของพระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช เพื่อใช้ในการส่งเสริมการฝึกอาชีพของชาวเพชรบุรีขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๗ วิทยาลัยฯ จึงได้ถือกำเนิดขึ้นจากพระราชประสงค์ของพระมหากษัตริย์ การที่ได้มีโอกาสรับใช้เบื้องพระยุคลบาทพระมหากษัตริย์ตลอดจนพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ จึงเป็นสิ่งที่พวกเราทุกคนปลาบปลื้มและภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นการแสดงกตัญญูกตเวทิตาตอบแทนพระมหากรุณาธิคุณ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ใฝ่พระทัยในการทรงงานต่าง ๆ สนองพระเดชพระคุณพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ มาโดยตลอด พระองค์ได้เสด็จไปทรงงานในทุก ๆ พื้นที่ของประเทศไทยรวมถึงจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งมีโครงการในพระราชดำริมากมายหลากหลายโครงการ ทุกโครงการล้วนมีพระราชประสงค์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่เด็กเยาวชนและประชาชนในท้องถิ่นให้มีชีวิตดีขึ้น รวมทั้งความสนพระทัยส่วนพระองค์ในเรื่องโบราณสถานและศิลปวัฒนธรรมในเมืองเพชร เหล่านี้คือส่วนที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จมาทรงงานในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีบ่อยครั้ง

วิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรีมีโอกาสในการถวายงานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี หลายครั้งเมื่อเสด็จพระราชดำเนินมาประกอบพระราชกรณียกิจทั้งในจังหวัดเพชรบุรีและพื้นที่ใกล้เคียง ภารกิจหลักของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรีคือ การรับสนองพระราชดำริในเรื่องการฝึกอาชีพให้แก่นักเรียนโรงเรียนตำรวจ

ตระเวนชายแดนในพื้นที่ แต่ด้วยความที่วิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรีมีแผนกวิชาที่จัดการเรียนการสอนในเรื่องการเย็บปักถักร้อย การทำอาหาร ฯลฯ วิทยาลัยจึงได้รับความไว้วางใจจากจังหวัดเพชรบุรีให้รับผิดชอบในส่วนของการเตรียมตกแต่งสถานที่ จัดโต๊ะเสวย โต๊ะผู้ติดตาม ห้องฉายพระรูป ห้องสรง ห้องประทับ รวมถึงการจัดถวายพระกระยาหาร พระสุธารสและเครื่องว่างต่าง ๆ ด้วย แผนกวิชาที่ได้ถวายงานโดยตรง คือ แผนกวิชาอาหารและโภชนาการ แผนกวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย แผนกวิชาการโรงแรม และแผนกวิชาคหกรรมศาสตร์

การถวายรับใช้เบื้องพระยุคลบาทสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี นั้น ภารกิจหลักอันสำคัญของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี คือถวายงานด้านการฝึกอาชีพในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตพื้นที่ปราณบุรี หัวหิน และเพชรบุรี ซึ่งเป็นโครงการในพระราชดำริแห่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ที่โปรดเกล้าฯ ให้ดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๑ เป็นต้นมา โดยมีกรมอาชีวศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา – ปัจจุบัน) รับสนองพระราชดำริในทุกภูมิภาคของไทยที่เป็นพื้นที่จังหวัดชายแดนและมีโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนตั้งอยู่

ผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรีที่ผ่านมาทุกท่านถือเป็นหลักปฏิบัติที่สำคัญที่จะสนองงานตามโครงการพระราชดำริ กิจกรรมที่ดำเนินการคือ โครงการฝึกอาชีพพัฒนาคุณภาพการจัดการอาชีวศึกษาให้แก่ครู นักเรียน ศิษย์เก่าโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่ไม่อาจศึกษาในระดับสูงต่อไปได้ รวมถึงประชาชนที่อยู่ในชุมชนนั้นด้วย สถานศึกษาต้องบริหารหลักสูตรการฝึกอาชีพให้แก่ครูผู้สอน สร้างความตระหนักให้ครูผู้สอน นักเรียน นักศึกษา ของสถานศึกษาให้ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนากำลังคนที่ขาดโอกาสให้มีอาชีพและมีรายได้ในท้องถิ่นตน ไม่ทิ้งถิ่นและเป็นกำลังสำคัญในการรักษาความมั่นคงชายแดน อันเป็นพระราชประสงค์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่เด็ก เยาวชน และประชาชนในถิ่นที่ห่างไกล ทรงเน้นให้มีการฝึกอาชีพที่เหมาะสมสำหรับท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อให้นักเรียนมีทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพและเมื่อจบการศึกษาจากโรงเรียนแล้วจะได้มีวิชาชีพติดตัวนำไปใช้ประกอบอาชีพได้

วิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรีได้ออกหน่วยฝึกสอนอาชีพให้แก่นักเรียนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนเรศวรป่าละอู ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนเรศวรบ้านห้วยโสก ตำบลป่าเด็ง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี และโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านโป่งลึก ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี วิชาชีพที่สอนคือ การประดิษฐ์

เศษวัสดุเป็นของชำร่วย การเย็บกระทง การร้อยมาลัย การทำดอกไม้ประดิษฐ์ การถนอมและแปรรูปอาหาร การวาดรูป และงานศิลปะประดิษฐ์ ฯลฯ ซึ่งคณะครูที่เข้าไปสอนจะจัดหมุนเวียนเข้าไปสอนเป็นวาระ ผลงานที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ฝึกฝน จะจัดแสดงถวายให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทอดพระเนตรในโอกาสที่เสด็จมาทรงติดตามงาน ณ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนแห่งนั้น

ผลที่เกิดขึ้นจากการถวายงานด้านการฝึกอาชีพให้แก่ครู นักเรียนและประชาชนในหมู่บ้านที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนตั้งอยู่ ทำให้เขาเหล่านั้นได้พัฒนาคุณภาพชีวิต มีอาชีพเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้หลากหลายมากขึ้น รวมทั้งเป็นการสร้างความสามัคคีปลุกจิตสำนึกในการรักและหวงแหนท้องถิ่น อันถือว่าเป็นแนวป้องกันชายแดนที่เข้มแข็งเพื่อความมั่นคงของประเทศชาติ เป็นการได้สนองพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ อย่างแท้จริง

ในส่วนของการถวายงานด้านการตกแต่งสถานที่ที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ จะเสด็จมาทรงงานนั้น เมื่อวิทยาลัยฯ ได้รับมอบหมายแล้วจะต้องมีการวางแผนและเตรียมการล่วงหน้าประมาณ ๑ เดือน โดยผู้บริหารและคณะทำงานของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี จะลงพื้นที่เพื่อสำรวจและวัดพื้นที่เตรียมการตัดเย็บผ้าประกอบในจุดต่าง ๆ เช่น ผ้าม่านหน้าต่าง ม่านประตู ผ้าคลุมโต๊ะ ผ้าหุ้มลูกบิดประตู ส่วนในห้องสรงจะประกอบด้วย ผ้าคลุมอ่างล้างหน้า ผ้าคลุมโต๊ะเล็กที่เตรียมไว้สำหรับทรงวางพระกระเป๋า ผ้าคลุมโถ ผ้าปูหน้าโถ ตะกร้าเล็กพร้อมผ้ารองที่จะบรรจุขวดน้ำสำหรับบ้วนพระโอษฐ์ แป้งฝุ่นพระสำอาง แก้ว แปรงสีพระทนต์ ยาสีพระทนต์ และที่ขาดไม่ได้ในการจัดเตรียมตะกร้าเครื่องใช้ในห้องสรงของทุกพระองค์ทุกครั้งที่เตรียมการรับเสด็จ คือ โคโลญ 4711

ในส่วนของการตัดเย็บผ้าที่ตกแต่ง คณะครูและนักเรียนแผนกผ้าและเครื่องแต่งกายจะร่วมกันตัดเย็บอย่างประณีตด้วยความภาคภูมิใจโดยไม่รู้สึกเหน็ดเหนื่อย แม้บางครั้งจะต้องเร่งรีบเพราะมีช่วงเวลาในการเตรียมการไม่นานนักก็ตาม การจัดเตรียมตกแต่งห้องเสวย ห้องสรง และห้องสำราญพระราชอิริยาบทจะต้องตัดเย็บให้เรียบร้อยก่อนวันเสด็จจริงประมาณ ๓-๕ วัน คณะทำงานจะเข้าไปจัดประกอบและตกแต่งเตรียมไว้ รวมทั้งทางแผนกวิชาคหกรรมศาสตร์ก็จะเข้าจัดตกแต่งดอกไม้สดประดับ ซึ่งทุกอย่างต้องแล้วเสร็จอย่างน้อย ๑-๒ วัน เพื่อให้ทางเจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังได้เข้าตรวจดูความเรียบร้อย

หลายครั้งที่คณะทำงานของวิทยาลัยฯ ต้องไปพักค้างแรมเพื่อเตรียมการตกแต่งสถานที่รอรับเสด็จก่อนล่วงหน้าหลายวัน ในคราวที่พระองค์ท่านเสด็จในพื้นที่ที่ห่างไกล

การจัดตกแต่งภายในห้องสรงถวายสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ในการเสด็จฯ จังหวัดเพชรบุรี
ผลงานของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

เช่น โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน แต่คณะทำงานทุกคนที่ได้ถวายงานจะรู้สึกภาคภูมิใจและปลาบปลื้มใจจนไม่มีคำว่าเหน็ดเหนื่อยหรือรู้สึกลำบากเข้ามาแผ้วพานในความรู้สึก เพราะทุกคนระลึกอยู่เสมอว่าขนาดพระองค์ท่านยังเสด็จมาในที่ห่างไกลเช่นนี้ได้โดยไม่ทรงย่อท้อเพื่อประโยชน์สุขของเหล่าพสกนิกร แล้วพวกเราจะเหน็ดเหนื่อยได้อย่างไร

เรื่องการเตรียมจัดพระกระยาหารสำหรับสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี และคณะผู้ติดตามนั้นเป็นอีกหนึ่งภารกิจที่พวกเราภาคภูมิใจ วิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรีได้ถวายงานด้านการจัดเตรียมพระกระยาหาร พระสุธารสและเครื่องว่าง ในโอกาสที่เสด็จมาทรงงานในจังหวัดเพชรบุรีโดยตลอด ทุกครั้งทางวิทยาลัยฯ จะได้รับมอบหมายงานล่วงหน้าประมาณ ๑ เดือน ซึ่งใน ๑ เดือนนั้น ผู้บริหารวิทยาลัยและคณะทำงานจะเริ่มตั้งแต่การประชุม เตรียมการ นำเสนอเมนูพระกระยาหาร ซึ่งสำนักพระราชวังมักให้เราเสนอเมนูพระกระยาหารไปก่อนล่วงหน้า ๓ รูปแบบ โดยในแต่ละรูปแบบจะประกอบด้วยพระกระยาหารคาว ๔-๕ อย่าง และของหวาน ๑-๒ อย่าง โดยส่วนใหญ่พระองค์จะโปรดให้มีอาหารพื้นบ้านหรือเมนูที่ใช้พืชผักหรือวัตถุดิบที่มีมากในภูมิภาคนั้นประกอบด้วย

เมื่อนำเสนอเมนูพระกระยาหารแล้ว ทางฝ่ายกองราชเลขานุการในพระองค์ฯ จะเป็นผู้เลือกเมนูพระกระยาหารที่วิทยาลัยฯ นำเสนอ หรือในบางคราวก็อาจมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับพระพลานามัยและพระอัธยาศัยของพระองค์ในช่วงนั้น ๆ ซึ่งทุกครั้งจะต้องมีการเลือกสรรวัตถุดิบอย่างดี สะอาด และมีคุณภาพ ส่วนความประณีตในการปรุงและความสะอาดคือสิ่งสำคัญสูงสุดที่พวกเราทุกคนตระหนักดี และถือเป็นความรับผิดชอบอย่างสูงที่คณะครูและนักเรียนนักศึกษาแผนกวิชาอาหารและโภชนาการได้ถวายการรับใช้ในเรื่องการจัดพระกระยาหาร

เมื่อได้ทราบรายการพระกระยาหารแล้ว เราก็ต้องมาทดลองปรุงและชิมอยู่หลายครั้ง เพื่อไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดใด ๆ แม้ว่ารายการอาหารนั้นจะเป็นสิ่งที่เราคุ้นชินก็ตาม มีคราวหนึ่งพระองค์ท่านเสด็จมาทรงงาน ณ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเขตปราณบุรี เมนูพระกระยาหารกลางวันวันนั้นค่อนข้างจะเป็นอาหารเผ็ดหลายอย่าง หลังจากเตรียมพระกระยาหารเสร็จเรียบร้อยและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบได้ยกออกไปตั้งถวายแล้ว สักครู่ใหญ่เจ้าหน้าที่คนเดิมกลับไปที่ห้องครัวอีกครั้ง และบอกว่า “ทำไข่เจียวได้ไหม สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ท่านทรงขอไข่เจียว” นับเป็นเรื่องที่น่าประทับใจมากที่พระองค์ท่านโปรดพระกระยาหารแบบง่าย ๆ ไม่ยุ่งยากอะไรนัก เพราะในคราวนั้นหากพระองค์ไม่โปรดเสวยเผ็ด ทรงสั่งให้ทำอาหารอื่นขึ้นไปถวายแทนก็ได้

เมนูพระกระยาหารมื้อกลางวัน ณ ตึกพิฆเนศวรสุรสังกาศ ชั้น ๘ โรงพยาบาลพระจอมเกล้าจังหวัดเพชรบุรี

ส่วนใหญ่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี จะโปรดให้มีอาหารพื้นบ้านหรือเมนูที่ใช้พืชผักหรือวัตถุดิบที่มีมากในภูมิภาคนั้นประกอบด้วย

คณะอาจารย์และนักศึกษาจากวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี ถวายการรับใช้
เบื้องพระยุคลบาทสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี

อีกคราวหนึ่งในการไปเตรียมพระกระยาหารกลางวันถวายสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ที่เสด็จมาทรงงาน ณ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านห้วยโสก อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี คณะทำงานของวิทยาลัยไปกันเป็นหมู่คณะ หลากหลายหน้าที่และต้องพักค้างคืน จึงได้เตรียมทำ “ไข่พะโล้” หม้อใหญ่ไว้ให้คณะทำงานได้รับประทานกัน แต่เมื่อเจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังมายกพระกระยาหารไปถวาย ทรงได้กลิ่นไข่พะโล้และเหลือบไปเห็นไข่พะโล้หม้อโตนั้น จึงโปรดให้นำไข่พะโล้ขึ้นไปตั้งโต๊ะเสวยนอกเหนือจากเมนูพระกระยาหารกลางวันวันนั้นด้วย เพราะพระองค์ท่านโปรดไข่พะโล้เช่นกัน

เรื่องเล่าที่บอกกล่าวถึงความปลาบปลื้มและภาคภูมิใจของการได้ถวายงานด้านการเตรียมพระกระยาหารนั้นมีบอกเล่ากันเสมอ เช่นเรื่องที่โปรดเสวยลูกตาลสดและน้ำตาลสด นักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรีที่ได้มีโอกาสถวายงานในห้องเสวยบอกเล่าด้วยความปลื้มปีติว่าพระองค์โปรดน้ำตาลสดเมืองเพชรมาก ได้รินถวายเพิ่มหลายครั้ง และในครั้งที่เสด็จมาทรงงาน ณ วิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า และโรงพยาบาลพระจอมเกล้าจังหวัดเพชรบุรี เมื่อปี ๒๕๕๖ ครั้งนั้นวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรีได้ถวายงานในเรื่องการจัดเตรียมห้องสรง ห้องประทับพักพระอิริยาบถ และห้องเสวย รวมทั้งจัดเตรียมพระกระยาหารมื้อกลางวัน ณ ตึกพิฆเนศวรสุรสังกาศ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ประทับโต๊ะเสวยพระกระยาหารกลางวันร่วมกับข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ณ สำนักงานเหล่ากาชาดจังหวัดเพชรบุรี เมื่อวันที่ ๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๙

ชั้น ๘ โรงพยาบาลพระจอมเกล้าจังหวัดเพชรบุรี เมนูพระกระยาหารวันนั้นมีข้าวแช่เมืองเพชร แกงหัวตาล ห่อหมกทะเล ผัดผักจากโครงการหลวง ทะเลต้มข่า เครื่องหวานเป็นผลไม้คือ ลูกตาลสดและชมพู่เมืองเพชร วันนั้นพระองค์โปรดเครื่องเคียงในข้าวแช่เมืองเพชร โดยเฉพาะลูกกะปิ เพราะเจ้าหน้าที่จากสำนักพระราชวังผู้ดูแลห้องเสวยได้ออกมาขอลูกกะปิเพิ่มด้วย บอกว่า “สมเด็จพระเทพฯ โปรด”

การได้มีโอกาสถวายงานในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ถือเป็นสิ่งที่ผู้บริหาร คณะครู นักเรียนนักศึกษา รวมถึงเจ้าหน้าที่นักการภารโรงของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรีทุกคนทั้งในอดีตและปัจจุบัน ถือเป็นเกียรติประวัติที่เป็นมงคลอย่างยิ่งในชีวิต ทุกคราที่วิทยาลัยฯ ได้รับมอบหมายให้ถวายงาน ไม่ว่าจะในด้านใดก็ตาม ทุกคนจะร่วมมือ ร่วมใจกันตระเตรียมงานน้อยใหญ่ตามแต่การรับผิดชอบของแต่ละคน ด้วยใบหน้ายิ้มแย้มและอิ่มเอมใจ เฝ้ารอวันที่พระองค์ท่านเสด็จมา เพียงแค่ได้ยลพระพักตร์ ได้เห็นรอยแย้มพระสรวล ได้ชื่นชมพระบารมี และได้ฟังเรื่องราวจากผู้ที่ได้ถวายงานโดยตรงกลับมาบอกเล่ากัน แค่นี้ก็ทำให้เกิดความปลื้มปีติอย่างหาที่สุดมิได้ ...ขอพระองค์ทรงพระเจริญ

นายแลวง เอี่ยมองค์
ประธานคณะกรรมการโรงเรียนธรรมิกวิทยาจังหวัดเพชรบุรี

๑๙

พระเมตตากับเด็ก เยาวชน และคนพิการทางสายตา

อาจารย์ประหยัด ภูหนองโอง บัณฑิตตาบอด (ดร.ประหยัด ภูหนองโอง) ผู้ก่อตั้งมูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ได้เล่าให้ฟังว่าเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๕ ได้นำคณะนักเรียนตาบอดยืนอยู่แถวหน้าทางเสด็จผ่าน เพื่อจะได้เข้าเฝ้าฯ อย่างใกล้ชิด ในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินมาปฏิบัติพระราชกรณียกิจที่จังหวัดขอนแก่น เมื่อพระองค์เสด็จถึงได้มีรับสั่งว่า *"กำลังทำอะไร และเด็กตาบอดเหล่านี้มาจากไหน"* อาจารย์ประหยัดกราบบังคมทูลว่า สองคนนั้นคือ เด็กชายไชยา หงษ์ณี และเด็กหญิงจินตนา หงษ์ณี ทั้งคู่มาจากเทือกเขาภูพาน ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทส่งมาให้เรียนหนังสือ ข้าพระพุทธเจ้าได้ส่งเข้าไปเรียนร่วมในระบบโรงเรียนปกติเรียบร้อยแล้ว และทั้งสองมีผลการเรียนที่ดี ส่วนเด็กคนอื่นๆ ที่มาส่งเสด็จในวันนี้ เดินทางมาจากหลายจังหวัด กำลังศึกษาวิธีอ่านเขียนอักษรเบรลล์เมื่อผ่านการทดสอบจะส่งเข้าเรียนร่วมในโรงเรียนต่างๆ ในจังหวัดขอนแก่น ข้าพระพุทธเจ้าและคณะได้เอาใจใส่ดูแลเด็กตาบอดเหล่านี้อย่างเต็มกำลังความสามารถเพื่อให้มีโอกาสได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีรับสั่งว่า **"การช่วยเหลือคนให้มีความรู้เป็นการให้ที่มีคุณค่าและเป็นคุณธรรมที่ดี ขอชมเชย ขอขอบใจ หากมีสิ่งใดจะให้ช่วยเหลือมูลนิธิฯ ให้เขียนไป งานนี้จะมอบให้ลูกสาว คือ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งเป็นผู้ที่สนใจงานด้านการศึกษา เป็นผู้ดูแล"** และทรงรับมูลนิธิฯ ไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ เมื่อวันที่ ๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๗

จากวันนั้นถึงวันนี้ เป็นเวลา ๓๐ ปีเศษ มูลนิธิฯ ได้ขยายเครือข่ายสอนคนตาบอดไปทุกภาคของประเทศไทย มีจำนวนถึง ๑๐ โรงเรียน ภายใต้ความเชื่อที่ว่า การศึกษาสร้างคน **การศึกษาคือแสงสว่างส่องทาง** ซึ่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเมตตาห่วงใยการทำงานของมูลนิธิ และเสด็จพระราชดำเนินเปิดศูนย์เปิดโรงเรียนการศึกษาคนตาบอดของมูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ อย่างสม่ำเสมอตลอดมา นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อมอย่างหาที่สุดมิได้

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี สนพระทัยในกิจการของโรงเรียนธรรมิกวิทยา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จเปิดป้ายอาคารและป้ายชื่อโรงเรียนธรรมิกวิทยา อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี เมื่อวันที่เสาร์ที่ ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๒

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงปลูกต้นราชพฤกษ์เป็นปฐมในสวนป่านานาพรรณเฉลิมพระเกียรติฯ เมื่อวันเสาร์ที่ ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๒

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทอดพระเนตรบรรยากาศการเรียนการสอน
ภายในโรงเรียนธรรมิกวิทยา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จเปิดป้ายอาคารและป้ายชื่อโรงเรียนธรรมิกวิทยา เมื่อวันที่เสาร์ที่ ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๒

สำหรับโรงเรียนการศึกษาคนตาบอดที่จังหวัดเพชรบุรี ใช้เวลาในการก่อสร้างอาคาร ๔ หลัง ในเวลา ๘ เดือน บนที่ดินบริจาคเนื้อที่จำนวน ๙ ไร่ ของนายแสวง เอี่ยมองค์ และเปิดเรียนเมื่อวันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๕๑ แรกมีนักเรียน ๑๓ คน รับนักเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาล-มัธยมศึกษาปีที่ ๖ เป็นโรงเรียนประจำ นักเรียนตาบอดไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น ปัจจุบันมีนักเรียนทั้งหมด ๖๗ คน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระเมตตาพระราชทานนามโรงเรียนว่า “โรงเรียนธรรมิกวิทยา” เมื่อวันที่ ๒๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๑ และทรงให้ความหมายว่า **“โรงเรียนที่มีซึ่งวิชาความรู้และการประพฤติในความดี”** และโรงเรียนได้ยึดเป็นนโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียนจนถึงปัจจุบัน เป็นผลให้โรงเรียนธรรมิกวิทยาเป็นที่ศรัทธาของสังคมตลอดมา

โรงเรียนธรรมิกวิทยา ชาวเพชรบุรี และมูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ รำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี และพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์อย่างล้นพ้น ที่ทรงให้โอกาสลูกหลานตาบอดได้รับการศึกษาเพื่อที่จะช่วยตัวเองและช่วยสังคมได้ ดังพระราชดำรัส

นักเรียนโรงเรียนธรรมิกวิทยา สาธิตการอ่านตัวอักษรเบรลล์ สำหรับคนตาบอด

ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่คณะกรรมการมูลนิธิฯ อนุเคราะห์คนพิการในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๗ ความตอนหนึ่งว่า

"...งานช่วยเหลือคนพิการมีความสำคัญยิ่ง เพราะว่าผู้พิการมิได้เป็นผู้ที่อยากจะพิการ แต่อยากช่วยตัวเอง ถ้าเราไม่สามารถช่วยเขาให้สามารถปฏิบัติงานอะไรเพื่อมีชีวิตและเศรษฐกิจของครอบครัว จะทำให้เกิดสิ่งที่หนักในครอบครัว หนักแก่สังคม ฉะนั้น นโยบายที่จะทำ คือช่วยให้เขาช่วยตัวเองได้ เพื่อที่จะให้เขาสามารถเป็นประโยชน์ต่อสังคม"

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จเปิดป้ายชื่อโรงเรียนธรรมิกวิทยา เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๒ และทรงปลูกต้นราชพฤกษ์ (ต้นคูน) ต้นไม้ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และต้นไม้ประจำโรงเรียนธรรมิกวิทยา นับเป็นการปลูกต้นไม้เป็นปฐม (ต้นแรก) ของส่วนป่านานาพรรณเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ในโอกาสที่ทรงเจริญพระชนมายุ ๕๔ พรรษา ปัจจุบันมีต้นไม้ปลูกไว้ทั้งหมดประมาณ ๑,๐๐๐ กว่าต้น เป็นต้นไม้ประจำจังหวัดต่าง ๆ ต้นไม้มงคล ต้นไม้หายาก ต้นไม้สมุนไพร และต้นไม้ที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงปลูกไว้ในที่ต่าง ๆ จำนวนรวมประมาณ ๑๐๐ กว่าชนิด บนเนื้อที่ ๒๐ ไร่ โดยมีวัตถุประสงค์

นักเรียนเรียนรู้จากหนังสือเสียง

กิจกรรมวิชาลูกเสือของนักเรียน

๑. เพื่อเฉลิมพระเกียรติในโอกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุ ครบ ๕๔ พรรษา ในวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๒

๒. เพื่อเป็นศูนย์รวมพันธุ์ไม้ต่าง ๆ

๓. เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านพฤกษศาสตร์แก่เด็ก เยาวชน และผู้สนใจทั่วไป

๔. เพื่อปลูกจิตสำนึกในการรักธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่เด็กเยาวชน ประชาชน และจะพัฒนาเป็นป่าชุมชนต่อไป

๕. เพื่อสร้างความตระหนักแก่บุคคล คณะบุคคล และหน่วยงาน ให้เห็นความสำคัญของการดูแลสภาพแวดล้อม โดยการปลูกต้นไม้เพื่อลดภาวะโลกร้อน

คนตาบอดที่เกิดในแผ่นดินนี้ล้วนสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น โดยเฉพาะชาวเพชรบุรี โรงเรียนธรรมิกวิทยา และมูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ จะรวมพลังเพื่อพัฒนา เสริมสร้างการศึกษาของคนตาบอด เพื่อให้พวกเขาช่วยตัวเองและช่วยสังคม ได้ไม่เป็นภาระของใคร สนองพระราชปณิธานของพระองค์ตลอดนิรันดร

นายนคร ตังคะพิภพ
อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนเบญจมเทพอุทิศจังหวัดเพชรบุรี

๒๐

นักเรียนและโรงเรียนรับรางวัลพระราชทาน

"การได้เข้าเฝ้าใกล้ชิดเบื้องพระยุคลบาท เพื่อรับรางวัลพระราชทานไม่ว่าจะเป็นนักเรียนหรือสถานศึกษา นับเป็นความใฝ่ฝันของชาวโรงเรียนอย่างยิ่ง" ดังนั้น ทุกปีการศึกษาที่มีการคัดเลือกนักเรียนและสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลพระราชทาน จึงมีการเตรียมการเพื่อรับการประเมินอย่างเข้มข้น เพราะรางวัลพระราชทานเป็นรางวัลที่มีเกียรติยศสูงสุดเป็นสิริมงคลแก่ผู้รับ

ความเป็นมาของรางวัลพระราชทานนี้ เกิดขึ้นจากน้ำพระราชหฤทัยอันเปี่ยมด้วยพระเมตตาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่มีพระราชปรารภแด่ ฯพณฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล) เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๖ มีใจความว่า **มีนักเรียนจำนวนมากซึ่งมีความประพฤติดีและมีความมานะพยายามศึกษาเล่าเรียนได้ผลดี รวมทั้งมีโรงเรียนซึ่งจัดการศึกษาดีจนนักเรียนได้รับผลการเรียนดีเป็นส่วนรวม นักเรียนและโรงเรียนที่มีคุณสมบัติดังกล่าว สมควรจะได้รับรางวัลพระราชทานและทรงยินดีจะพระราชทานรางวัลให้**

กระทรวงศึกษาธิการได้น้อมนำพระราชปรารภมาพิจารณาดำเนินการด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น และถือเป็นภารกิจสำคัญที่ปฏิบัติสืบต่อมาจนถึงทุกวันนี้เป็นเวลากว่า ๕๐ ปีแล้ว จึงมีนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้รับพระราชทานรางวัลไปแล้วจำนวนหลายพันคน และมีสถานศึกษาที่เป็นผู้นำทางวิชาการเป็นแบบอย่างให้สถานศึกษาอื่น ๆ ได้ศึกษาดูงานได้ จำนวนนับพันโรงเรียนเช่นกัน

ความเชื่อมโยงรางวัลพระราชทานที่ดำเนินงานคัดเลือกนักเรียนและสถานศึกษาในภาพรวมของประเทศกับสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี นั้นจึงเป็นเรื่องราวที่ชาวจังหวัดเพชรบุรีควรรู้และสำนึกในพระเมตตาของพระองค์ท่าน เพราะนอกจากพระองค์ท่านจะทรงเป็นแบบอย่างให้นักเรียนและประชาชนทั่วไปได้เห็นถึงพระอัจฉริยภาพ พระวิริยอุตสาหะใฝ่รู้ใฝ่เรียนตลอดเวลาแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ในการพระราชทานรางวัลสถานศึกษารางวัลพระราชทาน และนักศึกษารางวัลพระราชทาน เป็นประจำทุกปีอีกด้วย

สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา ฯ ทรงรับรางวัลพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

นอกจากนี้ขณะที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ยังทรงพระเยาว์อยู่ในวัยเรียน ก็ทรงเคยรับรางวัลพระราชทานมาแล้วถึงสองครั้ง

ครั้งแรก ปรากฏตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง พระราชทานรางวัลแก่นักเรียนและโรงเรียน ประจำปีการศึกษา ๒๕๑๐ และเอกสารคำกราบบังคมทูลของหม่อมหลวงปิ่น มาลากุล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ มีพระนามนักเรียนระดับประถมศึกษาที่ได้รับพระราชทานรางวัลว่า **“รางวัลที่ ๑ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา กิติวัฒนาดุลโลภาคย์ โรงเรียนจิตรลดา จังหวัดพระนคร ได้คะแนนร้อยละ ๙๖.๖๖”**

ครั้งที่สอง ในประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง พระราชทานรางวัลแก่นักเรียนและโรงเรียน ประจำปีการศึกษา ๒๕๑๕ ระบุว่า รายชื่อนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาที่ได้รับรางวัลพระราชทาน แผนกศิลปะ **“รางวัลที่ ๑ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา ได้คะแนนร้อยละ ๘๙.๓๐”**

ในส่วนของจังหวัดเพชรบุรี มีนักเรียนที่ได้รับรางวัลพระราชทานตั้งแต่ปี ๒๕๒๒ จนถึงปีล่าสุด ปีการศึกษา ๒๕๕๖ รวมทั้งสิ้น ๖๖ คน ซึ่งคนแรกของจังหวัดเพชรบุรีคือ

นายเพนิน บุญยืน ได้รับรางวัลพระราชทาน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (สายอาชีพ) จากวิทยาลัยเกษตรกรรมเพชรบุรี ได้รับในปี ๒๕๒๒ ส่วนมัธยมศึกษาตอนปลาย (สายสามัญ) ผู้ที่ได้รับรางวัลพระราชทานเป็นคนแรกของจังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ นายสุชาติ อินทร์ปรุง จากโรงเรียนบ้านลาดวิทยา ได้รับในปี ๒๕๒๓

จากการสัมภาษณ์นักเรียนและผู้ปกครองบางส่วนพบว่า นักเรียนทุกคนที่ได้รับรางวัลพระราชทาน ตลอดจนผู้ปกครองนักเรียน รวมทั้งบุคลากรของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องต่างซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณ และจารึกเป็นเกียรติสูงสุดของชีวิตด้วยกันทั้งสิ้น

นางสิรินทร สวนเจริญ (สกุลเดิม บัวเผื่อน) เคยได้รับรางวัลพระราชทานในปี ๒๕๒๘ ขณะเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่โรงเรียนเบญจมเทพอุทิศจังหวัดเพชรบุรี ได้กล่าวว่า ***"ความรู้สึกที่ได้เป็นนักเรียนรับรางวัลพระราชทาน รู้สึกตื้นตันใจอย่างที่สุด เพราะนักเรียนรับรางวัลพระราชทานต้องผ่านการคัดเลือกที่เข้มข้นโดยต้องมีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ที่กำหนดและที่สำคัญที่สุด สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นบุคคลในอุดมคติ ตนได้เห็นพระฉายาลักษณ์ของท่านในหนังสืออสท. ที่บ้านตั้งแต่เด็กๆ ท่านทรงงานเคียงข้างในหลวงไปทุกที่ ในพระหัตถ์ท่านมีสมุดเล่มเล็กๆ คอยจดงาน ซึ่งเป็นภาพที่ตนเองประทับใจอย่างมาก เมื่อตนเองมีโอกาสเข้าศึกษาต่อในคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ก็รู้สึกปลื้มใจและตื่นเต้นทุกครั้งที่ได้มีโอกาสเห็นพระองค์อย่างใกล้ชิด เนื่องจากพระองค์เสด็จมาศึกษาภาษาจีนกับอาจารย์ที่คณะ"***

อาจารย์เชาวน์ – คุณพวงงาม พันธ์น้อย เป็นคุณพ่อ-คุณแม่ของลูกสองคนที่เคยได้รับรางวัลพระราชทานขณะเรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาและประถมศึกษามาแล้วทั้งคู่ ปัจจุบันลูกชายคือ ดร.ณัฐพงศ์ พันธ์น้อย ที่เคยรับรางวัลพระราชทานขณะเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่โรงเรียนพรหมานุสรณ์จังหวัดเพชรบุรี เมื่อปี ๒๕๓๙ และลูกสาวก็ได้รับรางวัลพระราชทานขณะเรียนชั้นประถมศึกษาที่โรงเรียนวัดดอนไก่เตี้ย คือ พญ.ปานพิมพ์ พันธ์น้อย เมื่อปี ๒๕๔๑ ได้กล่าวถึงความรู้สึกว่า ***"จนถึงปัจจุบันไม่เคยลืมความประทับใจและซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณ ถือเป็นเหมือนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในครอบครัวที่ได้รับไปด้วย ทุกวันนี้ยังนำรูปถ่ายที่ลูกเข้าเฝ้าฯ รับรางวัลพระราชทานตั้งไว้ในที่เหมาะสม และพวกเราจึงมีวัตรปฏิบัติตนด้วยความสำนึกรักษาเกียรติที่สูงค่านี้ไว้ตลอดกาล"***

เมื่อดูสถิติจำนวนนักเรียนของจังหวัดเพชรบุรีจากโรงเรียนต่างๆ ที่ได้รับรางวัลพระราชทานมาแล้วนับถึงปีการศึกษา ๒๕๕๖ เป็นจำนวนถึง ๖๖ คน ในจำนวนนี้โรงเรียนที่มีนักเรียนได้รับรางวัลพระราชทานมากที่สุดในจังหวัด สมควรกล่าวถึงให้เป็น

จังหวัดเพชรบุรีมีโรงเรียนและนักเรียนได้รับรางวัลพระราชทานอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้มีสถิติจำนวนทั้งสิ้น ๓๗ โรงเรียน และนักเรียนจำนวน ๖๖ คน

พระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระราชปิตุจฉา เจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์
กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร ณ โรงเรียนเบญจมเทพอุทิศจังหวัดเพชรบุรี

เกียรติและศักดิ์ศรีนั้น ในระดับประถมศึกษา ได้แก่ โรงเรียนวัดดอนไก่เตี้ย มีจำนวนรวม ๖ คน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ได้แก่ โรงเรียนเบญจมเทพอุทิศจังหวัดเพชรบุรี มีจำนวน ๖ คน และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้แก่ โรงเรียนพรหมานุสรณ์จังหวัดเพชรบุรี มีจำนวนรวม ๗ คน

ด้านสถานศึกษาในจังหวัดเพชรบุรีที่ได้รับรางวัลพระราชทานนั้น พบข้อมูลที่น่าสนใจนำมาบอกกล่าวได้ว่า เรามีสถานศึกษาที่เคยได้รับรางวัลพระราชทานมาแล้วตั้งแต่ปี ๒๕๒๒ เป็นต้นมา ซึ่งน่าแปลกเหมือนกันที่รางวัลพระราชทานนี้มีมาตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๐๗ แล้ว แต่เพิ่งจะเริ่มให้ความสำคัญส่งโรงเรียนเข้ารับการประเมินและได้รับเป็นสถานศึกษารับรางวัลพระราชทานในปีการศึกษา ๒๕๒๒ เป็นโรงเรียนแรกคือ โรงเรียน

เบญจมเทพอุทิศจังหวัดเพชรบุรี พอปี ๒๕๒๔ ก็มีโรงเรียนพรหมานุสรณ์จังหวัดเพชรบุรี และโรงเรียนวัดดอนไก่เตี้ย

จนถึงขณะนี้มีสถานศึกษาในจังหวัดเพชรบุรีที่ได้รับรางวัลพระราชทานมาแล้ว มีจำนวนทั้งสิ้น ๓๗ โรงเรียน ในจำนวนนี้บางโรงเรียนได้รับรางวัลนี้มาแล้วหลายครั้ง ยกตัวอย่างเพื่อเป็นเกียรติยกย่องไว้ ดังนี้ ที่ได้รับแล้ว ๖ ครั้ง ได้แก่ โรงเรียนเบญจมเทพอุทิศจังหวัดเพชรบุรี ได้รับมาแล้ว ๔ ครั้ง ได้แก่ โรงเรียนพรหมานุสรณ์จังหวัดเพชรบุรี โรงเรียนคงคารามและโรงเรียนเซนต์โยเซฟเพชรบุรี (ได้รับระดับก่อนประถมศึกษา ๒ ครั้ง ระดับประถมศึกษา ๑ ครั้ง และระดับมัธยมศึกษา ๑ ครั้ง) ได้รับมาแล้ว ๓ ครั้ง ได้แก่ โรงเรียนบ้านลาดวิทยา โรงเรียนเขาย้อยพิทยาคม โรงเรียนชะอำคุณหญิงเนื่องบุรี และโรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์)

โรงเรียนล่าสุดที่เข้ารับรางวัลพระราชทานสถานศึกษาประจำปีการศึกษา ๒๕๕๖ ได้แก่ โรงเรียนวัดดอนไก่เตี้ย ซึ่ง นายไตรรงค์ อนันต์นิติเวทย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดดอนไก่เตี้ยกล่าวว่า

“เมื่อได้ทราบผลการตัดสินของคณะกรรมการแล้ว รู้สึกปลาบปลื้มดีใจมากที่สุดถือเป็นเกียรติยศสูงสุด ที่เชิดหน้าชูตาของโรงเรียนเอง พ่อแม่และเด็กนักเรียนถือเป็นเกียรติสูงสุดในอาชีพ ยืนมองเกียรติบัตรนี้ด้วยความสุขถึงฝั่งฝัน ทำให้เกิดพลังมุ่งมั่นรักษาความดีและสร้างผลงานต่อไปอีกอย่างไม่หยุดยั้ง อยากจะตั้งความหวังให้โรงเรียนวัดดอนไก่เตี้ยส่งผลงานรับการประเมินอีกต่อไปให้ได้ สามครั้งในรอบสิบปี เพื่อแสดงถึงการรักษามาตรฐานคุณภาพการจัดการเรียนรู้เป็นสถานศึกษาที่มีความมั่นคงในการทำงานเชิงระบบ และมุ่งมั่นในการดำรงรักษาวัฒนธรรมคุณภาพให้ยั่งยืน เป็นสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลพระราชทาน ๓ ครั้ง ต่อเนื่องกันในระยะเวลา ๑๐ ปี ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการยกย่องให้ถือเป็นรางวัลดีเด่นเข้ารับพระราชทานรางวัลนี้ในคราวเดียวกับการรับรางวัลพระราชทานประเภทสถานศึกษาเช่นเดียวกับโรงเรียนเบญจมเทพอุทิศจังหวัดเพชรบุรีที่เคยทำได้มาแล้วในปีการศึกษา ๒๕๔๙ และที่โรงเรียนคงคารามทำได้มาแล้วในปีการศึกษา ๒๕๕๓”

ความที่โรงเรียนเบญจมเทพอุทิศจังหวัดเพชรบุรี เป็นโรงเรียนที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า พระราชทานนามโรงเรียนว่า “***เบญจมเทพอุทิศ***” อันเป็นมงคลนาม เพื่ออุทิศวิทยาทานทูลเกล้าฯ ถวายแด่สมเด็จพระบรมชนกนาถ และเป็นอนุสรณ์แห่งพระปิยมหาราช รัชกาลที่ ๕ โรงเรียนเปิดสอนครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๖๐ และต่อมา พ.ศ. ๒๔๗๓ สมเด็จพระราชปิตุจฉา เจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร ได้พระราชทานเงินส่วนพระองค์

อาคาร “เฉลิมพระเกียรติ ๔๘ พรรษา” นามพระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี อาคารอเนกประสงค์และห้องสมุดของโรงเรียนเบญจมเทพอุทิศจังหวัดเพชรบุรี

ให้ปลูกสร้างอาคารเรียนหลังใหม่และจัดซื้ออุปกรณ์เพิ่มเติม ดังนั้น จึงเป็นความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ในทุกรัชกาลต่อมา ที่ชาวเบญจม์ทุกคนจะตั้งมั่นสร้างสรรค์พัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพสมพระเกียรติอย่างต่อเนื่อง

อีกทั้งโรงเรียนฯ ยังได้เคยรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ พร้อมทั้งพระเจ้าลูกยาเธอและพระเจ้าลูกเธอ ครั้งหลังสุดยังได้รับพระราชทานชื่ออาคาร “เฉลิมพระเกียรติ ๔๘ พรรษา” จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นอาคารอเนกประสงค์และห้องสมุดโรงเรียน จึงเป็นพหุปัจจัยที่ก่อให้เกิดปณิธานของโรงเรียนให้เชื่อมโยงสู่การกำกับทิศทางเป็นสถานศึกษารับรางวัลพระราชทานมาอย่างต่อเนื่องถึง ๖ ครั้ง และเป็นโรงเรียนดีเด่นที่รับรางวัลพระราชทาน ๓ ครั้งต่อเนื่องกันในรอบ ๑๐ ปี อีกด้วย

นี่คือพลังอานุภาพแห่งพระบารมี ที่สถานศึกษาและนักเรียนได้รับเป็นรางวัลพระราชทาน ก่อให้เกิดผลดีต่อการจัดการศึกษาโดยรวมของชาวจังหวัดเพชรบุรี ที่เราท่านทุกคนจะสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณตลอดไป

นางปิยวรรณ คุลินธุ์
ผู้อำนวยการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

๒๑

สนองงานพระราชดำริโรงเรียน ตำรวจตระเวนชายแดน

จากการที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงประจักษ์ด้วยพระองค์เอง ในโอกาสโดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ไปทรงเยี่ยมราษฎรทุกภาคของประเทศไทยว่าเยาวชนที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารส่วนมากมีปัญหาเรื่องสุขภาพเนื่องจากขาดแคลนอาหาร และปัญหาด้านการศึกษายังไม่มีคุณภาพ จึงมีพระราชประสงค์ด้วยพระมหากรุณาธิคุณที่จะทรงช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนทั่วประเทศให้มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น อันเป็นการดำเนินงานต่อเนื่องจากที่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีได้ทรงเริ่มโครงการไว้ก่อนแล้ว

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชดำรัสในการประชุมเรื่องโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๖ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ความตอนหนึ่งว่า

“ในระยะแรกโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนได้ตั้งขึ้นเพราะว่าในท้องที่ที่ตั้งโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนแต่ละแห่งนั้น หน่วยงานอื่นไม่สามารถเข้าไปได้เพราะอยู่ในเขตอันตราย ตำรวจตระเวนชายแดนมีความสามารถมาก มีวิธีการอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้ประชาชนในท้องถิ่นทุรกันดารนี้มีการศึกษา ประชาชนที่อยู่ในท้องถิ่นเหล่านี้มีสภาพที่น่าสงสารมาก จึงควรได้รับความช่วยเหลือทั้งในด้านอาหารและการศึกษา เพื่อเป็นการช่วยให้สภาพของคนดีขึ้น...”

พระราชดำรัสนี้ กรมการฝึกหัดครู โดยนายพะนอม แก้วกำเนิด อธิบดีกรมการฝึกหัดครูในระยะนั้น และวิทยาลัยครูเพชรบุรีได้ตระหนักถึงพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อเด็กนักเรียนในถิ่นทุรกันดารตลอดจนชาวชนบทห่างไกล จึงได้สนองตามโครงการพระราชดำริ ซึ่งมีหน่วยงานต่าง ๆ ร่วมกันรับผิดชอบ

วิทยาลัยครูเพชรบุรีดำเนินการสำรวจโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่อยู่ในความรับผิดชอบของค่ายนเรศวร อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อทราบความเหมาะสมในการดำเนินการ โดยเริ่มต้นจากการเข้าไปสำรวจ เมื่อวันที่ ๘ กรกฎาคม

พ.ศ. ๒๕๒๖ และกำหนดโรงเรียนเป้าหมายที่ดำเนินการครั้งแรกจำนวน ๒ โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนเรศวรห้วยผึ้ง ตำบลหนองพลับ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนเรศวรป่าละอู ตำบลหนองพลับ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (เป็นโรงเรียนของหมู่บ้านชาวกะเหรี่ยง) ผลการสำรวจพบว่า โรงเรียนขาดแคลนอุปกรณ์การสอนเป็นอันดับแรก รวมทั้งเทคนิควิธีสอน การปรับปรุงห้องเรียนและบริเวณโรงเรียนให้มีสภาพเป็นสถานศึกษา นอกจากนี้ ยังพบว่านักเรียนขาดแคลนอาหารกลางวัน และสุขภาพโดยทั่วไปไม่สู้ดีนัก จึงได้เริ่มดำเนินงานโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา ตั้งแต่ปี ๒๕๒๖ เป็นต้นมา

นายพะนอม แก้วกำเนิด อดีตอาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนฝึกหัดครูเพชรบุรี และอดีตอธิบดีกรมการฝึกหัดครู เข้าเฝ้าถวายรายงานแด่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ เมื่อเสด็จเยี่ยมโรงเรียนบ้านป่าละอู เมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๒๖

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีในปัจจุบัน ได้สนองพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ในโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนตามแนวพระราชดำริในจังหวัดเพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์อย่างต่อเนื่องโดยการพัฒนาครูผู้สอนส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งพัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ซึ่งมีภารกิจในการเพิ่มพูนประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๑๔ และดำเนินการจัดการอบรมแก่บุคลากรของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนจำนวน ๙ โรงเรียน โดยสถาบันวิจัยและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมกับคณะครุศาสตร์โดยแบ่งกลุ่มการอบรมเป็น ๓ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้บริหาร กลุ่มครูผู้สอน และผู้ดูแลเด็กเล็ก

ทรงอุ้มสุกรพันธุ์เหมยซานที่พระราชทานเพื่อขยายพันธุ์สนับสนุนในโครงการอาหารกลางวัน โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านโป่งลึก ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาน

สภาพโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน บ้านโป่งลึก ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาน (๑๖ สิงหาคม ๒๕๓๗)

จังหวัดเพชรบุรีมีโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ๒ แห่ง คือ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านห้วยโสก ตำบลป่าเด็ง อำเภอแก่งกระจาน ตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๘ และโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านโป่งลึก ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาน ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพการศึกษา

การพัฒนากลุ่มผู้บริหารได้มุ่งเน้นการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก การจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนเป็นเด็กดี มีคุณธรรมตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สำหรับกลุ่มครูผู้สอน ให้มีการทำแผนการสอนที่เน้นการบูรณาการจัดการเรียนการสอนในแต่ละกลุ่มสาระวิชา และกลุ่มผู้ดูแลเด็กเล็กให้สามารถจัดทำสื่อการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมพัฒนาการและจัดทำกิจกรรม

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จเยี่ยมและติดตามผลการดำเนินงานการพัฒนาห้องสมุด โรงเรียนตำรวจตระเวณชายแดนนเรศวรบ้านห้วยโสก เมื่อวันที่ ๑๓ - ๑๔ มกราคม ๒๕๕๘

นันทนาการตามวัย อีกทั้งมีการแก้ไขปัญหานักเรียนอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ เป็นการสืบหาสาเหตุและแก้ไขปัญหานักเรียนเฉพาะบุคคลโดยใช้แบบฝึกปฏิบัติที่จัดทำขึ้นโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี และจัดค่ายวิชาการโดยเน้นการฝึกทักษะด้านวิชาการและด้านสังคม เพื่อส่งเสริมคุณภาพการศึกษาและคุณภาพชีวิตแก่นักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

ในด้านการพัฒนาห้องสมุด ครูบรรณารักษ์และยุวบรรณารักษ์ห้องสมุดของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ดำเนินการโดยสาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่วมกับสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ จัดหาและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ อบรมครู และนักเรียนให้สามารถจัดห้องสมุดและจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านในห้องสมุด อย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ซึ่งนักเรียนสามารถช่วยแบ่งเบางานของครูบรรณารักษ์ห้องสมุด ตลอดจนพัฒนาจิตอาสาของนักเรียน เช่น งานจัดชั้นหนังสือ งานยืมคืนหนังสือ งานจัดสภาพแวดล้อมของห้องสมุด กิจกรรมเล่านิทาน เป็นต้น

การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนแก่ครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน – ๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ทรงให้ความสำคัญกับการพัฒนาห้องสมุด ซึ่งทรงสนับสนุนมาอย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากพระราชนิพนธ์ ***ดั่งดวงแก้ว*** ของพระองค์ ดังนี้

โลกคือมนทิรแผ้ว ไพศาล
ห้องหับสรรพโอฬาร เลิศแท้
หนังสือดุจประแจทวาร ไขสู่ ห้องนา
จักพบรัตนแท้ ก่องแก้ววิทยา

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีส่งเสริมคุณภาพการศึกษา โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมาโดยตลอด ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ผู้ทรงเป็นมิ่งขวัญการศึกษา ที่มุ่งเน้นการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสและสร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานในถิ่นทุรกันดารดังกล่าวแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าคณะบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ขอตั้งปณิธานว่าจักถวายงานตามแนวพระราชดำริอย่างเต็มกำลังความสามารถ เพื่อร่วมเทิดพระเกียรติในโอกาสสำคัญที่จะทรงเจริญพระชนมายุ ๖๐ พรรษา ในปี ๒๕๕๘ นี้ และตลอดไป

อ้างอิง

เทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระ. (๒๕๕๕). **ดั่งดวงแก้ว**. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊ค.

ประทิน ศิริรัตนากร. (๒๕๒๗) “โครงการพระราชดำริ โครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ตชด.” - **วิทยาลัยครูเพชรบุรี เอกสารนิทรรศการทางวิชาการการศึกษาและวัฒนธรรม ๒๗.** เพชรบุรี : วิทยาลัยครูเพชรบุรี.

วิทยาลัยครูเพชรบุรี. (๒๕๒๗) สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ๔๐ ปี โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน. **เอกสารนิทรรศการทางวิชาการการศึกษาและวัฒนธรรม ๒๗.** เพชรบุรี : วิทยาลัยครู เพชรบุรี.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธีระ รุ่งธีระ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

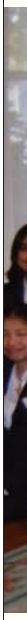

๒๒

พระมหากรุณาธิคุณแก่นักเรียนทุนรัฐบาล

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระอัจฉริยภาพและมีความสนพระทัยในศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ ทั้งการศึกษา การพัฒนา ดนตรี ศิลปวิทยาการหลากหลายแขนง รวมทั้งด้านภาษาและวรรณคดี ผู้เขียนในฐานะนักเรียนทุนรัฐบาลระดับดุษฎีบัณฑิตทางภาษาศาสตร์ชาวเพชรบุรี ได้ประจักษ์พระอัจฉริยภาพด้านภาษาและภาษาศาสตร์ของพระองค์มาโดยตลอด จนอาจกล่าวได้ว่ามีพระองค์ทรงเป็นแรงบันดาลใจอันยิ่งใหญ่และต้นแบบในการศึกษาเล่าเรียน

เมื่อครั้งยังเยาว์ผู้เขียนได้รับข่าวสารว่าด้วยพระปรีชาญาณด้านภาษา ทรงใช้ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศได้อย่างดีเยี่ยม ทั้งภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาเยอรมัน ภาษาจีน รวมถึงภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต และภาษาเขมรที่มีความสำคัญต่อการศึกษาภาษาไทย

พระปรีชาญาณด้านภาษาของพระองค์ไม่เพียงแค่สื่อสารได้ในชีวิตประจำวันเท่านั้น แต่ยังทรงรู้จักและทรงอ่านวรรณคดีในภาษานั้น ๆ ได้อย่างแตกฉานด้วย จนกระทั่งทรงแปลและพระราชนิพนธ์งานวรรณกรรมประเภทต่าง ๆ ได้อย่างสามารถโดยเฉพาะกวีนิพนธ์มี *ดั่งดวงแก้ว ความคิดคำนึง เมฆเหิน น้ำไหล กำเนิดอนาคต* เป็นอาทิ นอกจากนี้ทรงใช้ความรู้ความสามารถด้านภาษาต่างประเทศในการศึกษาประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนศิลปวิทยาการของประเทศนั้น ๆ ดังที่พระองค์ได้พระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับภาษาไว้ในปาฐกถา เรื่อง การศึกษากับการพัฒนาประเทศ ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๓๘ ความตอนหนึ่งว่า "...*การเรียนรู้ภาษาให้ดีทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ จะเป็นโอกาสให้นักเรียนหาข้อมูลได้กว้างขวาง...*"

ด้วยประจักษ์ในพระปรีชาสามารถด้านภาษาของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ผู้เขียนจึงเกิดแรงบันดาลใจสนใจศึกษาด้านภาษา โดยตั้งความหวังว่าวันหนึ่งจะมีความรู้ด้านภาษาต่างประเทศดีพอในการแสวงหาความรู้จากแหล่งศึกษาที่ต่างวัฒนธรรม หลังจากสำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษา ผู้เขียนจึงเลือกศึกษาต่อที่

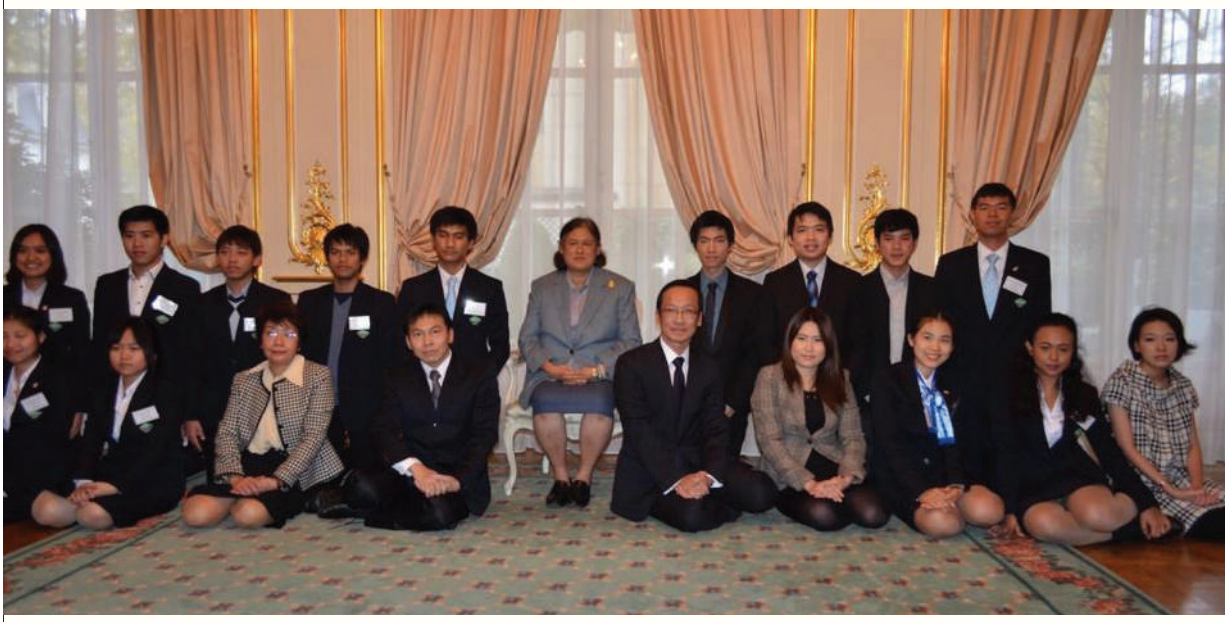

นักเรียนทุนรัฐบาลไทย เข้าเฝ้าฯ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ณ ทำเนียบเอกอัครราชทูตไทยประจำสาธารณรัฐฝรั่งเศส ผู้ที่เข้าเฝ้าฯ ประกอบด้วยนักเรียนทุนสกอ. ทุนมหิดลวิทยานุสรณ์ และทุนโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งทุน (โอดอส)

คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยเลือกศึกษาสาขาวิชาภาษาฝรั่งเศส ที่หวังจะใช้ความรู้ด้านภาษาฝรั่งเศสเป็นสะพานของความรู้ต่าง ๆ ตลอดจนใช้เพื่อสื่อสารกับคนจากประชาคมภาษาฝรั่งเศสที่กระจายอยู่ทั่วโลก ปณิธานดังกล่าวสืบสานจากสิ่งที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานพระราชดำริไว้ในหนังสือ พระราชนิพนธ์ *มณีพลอยร้อยแสง* พ.ศ. ๒๕๓๓ ตอนหนึ่งว่า

"...ถ้าเรารู้ภาษา รู้จักการใช้ภาษาที่ดี ก็จะสามารถเอาความรู้ของคน มาใช้ให้เป็นประโยชน์ ถ่ายทอดให้ผู้อื่นรู้ หรือโฆษณาชวนเชื่อ ให้ผู้อื่นคล้อยตามความคิดของตนได้..."

พระอัจริยภาพด้านภาษาและภาษาศาสตร์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารีเป็นที่ประจักษ์ในวงกว้าง จนมีสถาบันระดับอุดมศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ในสาขาต่าง ๆ ทางด้านอักษรศาสตร์ ทั้งภาษาไทย วรรณคดีไทย ภาษาจีน ภาษาสันสกฤต และภาษาศาสตร์

นอกจากในฐานะนักภาษาศาสตร์แล้ว ผู้เขียนยังตระหนักถึงพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ด้านการศึกษา ในฐานะอาจารย์

มหาวิทยาลัยและในฐานะนักเรียนทุนรัฐบาลไทย ซึ่งระหว่างที่ผู้เขียนทำงานที่มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ทางมหาวิทยาลัยได้ถวายงานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี โดยจัดตั้งกองทุนสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อเป็นแหล่งทุนสำหรับโครงการพระราชทานความช่วยเหลือแก่ประเทศเพื่อนบ้านของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

กองทุนดังกล่าวนี้ผู้ได้รับพระราชทานการสนับสนุนส่วนใหญ่เป็นชาวกัมพูชา บางคนเป็นนักเรียนเรียนดีในท้องถิ่นทุรกันดาร บางคนเป็นข้าราชการที่ทำงานแล้วและลาศึกษาต่อเพื่อพัฒนาเพิ่มพูนความรู้ จากประสบการณ์ที่ได้เคยสอนและได้พบปะพูดคุยนักเรียนทุนชาวกัมพูชา พบว่านักเรียนทุนเหล่านี้ต่างซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณเป็นอย่างยิ่ง จึงตั้งใจศึกษาเล่าเรียนเพื่อนำความรู้กลับไปพัฒนาท้องถิ่นและประเทศของตน

พบว่าหลายครั้งนักเรียนทุนเหล่านี้ทำคะแนนได้สูงกว่านักเรียนชาวไทยจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรายวิชาภาษาอังกฤษ โอกาสสำคัญครั้งหนึ่งที่ทำให้ผู้เขียนตระหนักในความซาบซึ้งของนักเรียนทุนเหล่านี้ที่มีต่อพระมหากรุณาธิคุณคือ การฝึกซ้อมร้องเพลงชาติไทยเพื่อขับร้องถวายหน้าพระที่นั่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ต่อมาเมื่อผู้เขียนสอบชิงทุนของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ในโครงการพัฒนากำลังคนด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ทุนเรียนดีมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย) เพื่อศึกษาต่อในระดับปริญญาโท-เอก สาขาภาษาและวรรณคดีตะวันตก ณ สาธารณรัฐฝรั่งเศส ถือเป็นโอกาสอันดียิ่งที่ได้เข้าเฝ้าฯ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี อีกครั้ง ในคราวนี้ถือเป็นวาระพิเศษยิ่งเนื่องจากได้เข้าเฝ้าฯ อย่างใกล้ชิด

ในครั้งนั้นพระองค์เสด็จพระราชดำเนินเยือนสาธารณรัฐฝรั่งเศสเพื่อทอดพระเนตรการดำเนินงานของสถาบันต่าง ๆ ในกรุงปารีส คือ สถาบันอุดมศึกษาเทคโนโลยีปารีสเดส์คาร์ทส์ วิทยาลัยเทคโนโลยีและวิชาชีพดิเดอโรต์ และสถาบันด้านทัศนาการ และในวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๖ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นักเรียนทุนรัฐบาลไทยเข้าเฝ้าฯ ณ ทำเนียบเอกอัครราชทูตไทยประจำสาธารณรัฐฝรั่งเศส โดยผู้ที่เข้าเฝ้าฯ ในครั้งนั้นประกอบด้วยนักเรียนทุนสกอ. ทุนมหิดลวิทยานุสรณ์ และทุนโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งทุน (โอดอส) บรรยากาศในการเข้าเฝ้าฯ วันนั้นเต็มไปด้วยความอบอุ่นและเป็นกันเอง

เมื่อเอกอัครราชทูตและอัครราชทูตฝ่ายการศึกษาเบิกตัวนักเรียนทุน สังเกตว่า

ทรงตั้งพระทัยฟังว่าใครได้ทุนอะไร ศึกษาวิชาใดอยู่ในสถาบันใด เมื่อครบทุกคนแล้ว จึงมีพระราชปฏิสันถารต่อนักเรียนทุนโอดอสทุกคน ทรงแสดงความห่วงใยนักเรียนที่ได้รับทุนนี้มากเป็นพิเศษ เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นเด็กต่างจังหวัดที่ไม่เคยใช้ชีวิตอยู่ต่างประเทศมาก่อน จึงอาจประสบปัญหาด้านการสื่อสารภาษาฝรั่งเศส การปรับตัว และการศึกษาเล่าเรียนสาขาวิชาใหม่ ๆ

ต่อมามีรับสั่งถามทุกคนว่าเรียนสาขาวิชาใด ที่มหาวิทยาลัยใด ตลอดจนการสะท้อนความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อการเรียนและความเป็นอยู่ ทั้งนี้มีนักเรียนทุนจำนวนหนึ่งได้รับทุนให้มาศึกษาสาขาวิชามาตรวิทยา ทรงสนพระทัยมาก โดยรับสั่งว่าเป็นสาขาวิชาที่ไม่มีสอนในประเทศไทยโดยเฉพาะ ทั้งที่เป็นศาสตร์ที่มีความสำคัญต่อประเทศ และทรงแนะนำนักเรียนให้ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน หากมีโอกาสศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นได้ให้ทำ ส่วนใครที่จะกลับประเทศก็พระราชทานคำแนะนำให้ไปทำงานยังหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐหรือมหาวิทยาลัยเอกชน

เมื่อมีพระราชปฏิสันถารกับนักเรียนทุนโอดอสเสร็จแล้ว จึงตรัสถามนักเรียนทุนมหิดลวิทยานุสรณ์คนหนึ่ง ด้วยทรงจำได้ว่านักเรียนทุนคนนั้นเรียนสาขาวิชาใด ที่มหาวิทยาลัยใด มีรับสั่งถามความก้าวหน้าในการศึกษา เมื่อนักเรียนทุนกล่าวว่ามีความประสงค์จะศึกษาต่อในระดับปริญญาเอก ก็ได้รับสั่งถามผู้อำนวยการโรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์ถึงความเป็นไปได้ โดยอาศัยกรณีนักเรียนคนอื่น ๆ ที่ได้รับทุนเดียวกันแต่ศึกษาอยู่ในประเทศอื่น ยังความปลาบปลื้มแก่นักเรียนทุนผู้นั้นมาก

จากนั้นได้มีพระราชดำรัสถามผู้เขียนว่าเรียนด้านภาษาและวรรณคดีฝรั่งเศสนั้นเป็นอย่างไร มีปัญหาด้านภาษาเหมือนกับนักเรียนทุนคนอื่นหรือไม่ ใช้เวลานานเท่าใดแล้ว ผู้เขียนรู้สึกซาบซึ้งตื่นเต้นและตอบว่า *“ข้าพระพุทธเจ้าไม่ได้ศึกษาด้านวรรณคดี แต่เลือกทำวิจัยด้านภาษาศาสตร์ภาษาฝรั่งเศสโดยเฉพาะ ข้าพระพุทธเจ้ามีปัญหาด้านภาษาอยู่บ้างแต่ไม่หนักเหมือนน้อง ๆ ทุนโอดอส เพราะได้ศึกษาภาษาฝรั่งเศสมาแล้วทั้งในระดับปริญญาตรีและโทที่ประเทศไทย”* เมื่อสิ้นสุดพระราชปฏิสันถาร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ฉายพระรูปร่วมกับนักเรียนทุนรัฐบาลที่เข้าเฝ้าฯ ก่อนเสด็จพระราชดำเนินกลับ

แม้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี จะมีพระราชปฏิสันถารกับผู้เขียนไม่นานนัก แต่ผู้เขียนก็ตระหนักในความใส่พระทัยที่มีต่อนักเรียนทุนของรัฐบาลเป็นอย่างมาก ยังความปลาบปลื้มแก่ตัวผู้เขียนเองและครอบครัว ทำให้ผู้เขียนมีความมุ่งมั่นที่จะศึกษาเล่าเรียนและทำงานอย่างเต็มที่ เพื่อถ่ายทอดความรู้ทางภาษาและภาษาศาสตร์ ตลอดจนศิลปวิทยาการฝรั่งเศสให้แก่สังคมไทยต่อไป

ร้อยตรี เจนภพ แม้นเมฆ
ผู้บังคับหมวดปืนเล็ก กองร้อยอาวุธเบา ร.๒ พัน. ตรอ.

๒๓

ทูลกระหม่อมอาจารย์

โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เป็นสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่ผลิตนายทหารชั้นสัญญาบัตรหลักของกองทัพบกไทย ตั้งอยู่ที่ตำบลพรหมณี อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก เป็นสถาบันที่คอยปกปักรักษาอำนาจอธิปไตยของชาติ เทิดทูนสถาบันชาติ ศาสน์ กษัตริย์ และประชาชน ที่สำคัญคือ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นผู้บัญชาการพิเศษของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

กระผมเป็นชาวเพชรบุรีโดยกำเนิด หลังจากสำเร็จมัธยมศึกษาจากโรงเรียนเบญจมเทพอุทิศ ได้เข้าศึกษาที่โรงเรียนเตรียมทหาร และศึกษาต่อที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า จึงได้มีโอกาสเป็นลูกศิษย์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ นักเรียนนายร้อยทุกนายต้องมีสถานะที่เรียกว่า “นักเรียนใหม่” คือนักเรียนนายร้อยที่ยังไม่ได้รับการยอมรับจากนักเรียนนายร้อยรุ่นพี่ สำหรับนักเรียนใหม่นั้นต้องพบกับความกดดันทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจจากการฝึกและศึกษา อีกทั้งยังต้องปรับตัวให้เข้ากับระบบของโรงเรียน จนทำให้บางครั้งหลาย ๆ คนรู้สึกท้อแท้และผิดหวัง บางคนถอดใจและคิดที่จะเปลี่ยนเส้นทางการเดินของชีวิต

แต่แล้วสิ่งที่ทรงพลังและสามารถปลุกขวัญกำลังใจให้กับเหล่านักเรียนใหม่ได้ดีที่สุดก็เกิดขึ้น เมื่อวันงานพิธีไหว้ครูของโรงเรียน ซึ่งทูลกระหม่อมอาจารย์เสด็จทรงเป็นประธานในพิธี พระราชทานพระราโชวาทแก่นักเรียนนายร้อย อาจารย์ ผู้บังคับบัญชาในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองให้ดี มีศีลธรรมและคุณธรรม หลักการใช้ชีวิตในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ นอกจากนี้ กระผมยังได้เรียนรู้ความเป็นทหารจากลายพระหัตถ์ของทูลกระหม่อมอาจารย์ที่ปรากฏหน้าหอประชุมส่วนการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ดังนี้

“ทหาร นอกจากเป็นผู้มีเกียรติ มีวินัย มีความกล้าหาญแล้ว ยังเป็นผู้รักวิชาการ รักการค้นคว้าหาความรู้ ที่สำคัญที่สุด คือความโอบอ้อมอารี เข้าใจเพื่อนร่วมงาน สอดส่องดูแลความเป็นอยู่ของผู้ใต้บังคับบัญชา”

ลายพระหัตถ์ที่พระราชทานแก่นักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๓๐
โรงเรียน จปร. ได้อัญเชิญไว้หน้าหอประชุมส่วนการศึกษา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ฉายพระฉายาลักษณ์ร่วมกับคณะลูกศิษย์นักเรียน
โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ที่สำเร็จการศึกษา

ทูลกระหม่อมอาจารย์
คือคำเรียกขานของเหล่านักเรียน
นายร้อย จปร. หมายถึง
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ
สยามบรมราชกุมารี
ผู้เป็นอาจารย์ของตน

ชีวิตการเป็นนักเรียนนายร้อยนั้น จะได้มีโอกาสเข้ารับการทรงสอนจากทูลกระหม่อมอาจารย์ในชั้นปีที่ ๒ และชั้นปีที่ ๔ สำหรับชั้นปีที่ ๒ เข้ารับการทรงสอนวิชาไทยศึกษา และได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระองค์ในการศึกษาดูงานที่พระตำหนักสวนจิตรลดารโหฐานและพระบรมมหาราชวัง ในชั้นปีที่ ๔ ทรงสอนวิชาประวัติศาสตร์ร่วมสมัยและวิชาเลือกเสรี วิชาประวัติศาสตร์สากล ซึ่งนักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ ๔ นั้นจะได้มีโอกาสติดตามพระองค์ในการศึกษาดูงานที่วังสระปทุมและในต่างประเทศ

เมื่อครั้งสมัยเรียนชั้นปีที่ ๒ กระผมได้เป็นตำแหน่งหัวหน้าตอนสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา และในชั่วโมงเรียนวิชาไทยศึกษา จึงได้เป็นตัวแทนของนักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ ๒ ในการถวายรายงานยอด คือการถวายรายงานยอดจำนวนนักเรียนที่เข้ารับการทรงสอนในแต่ละคาบเรียน เหตุการณ์ในครั้งนั้นทำให้กระผมรู้สึกตื่นเต้นมาก จนทำให้สั่นไปทั้งตัวและทำให้คำพูดถวายรายงานนั้นไม่ราบรื่นเหมือนที่ได้ซักซ้อมมา พระองค์ท่านถึงกับแย้มพระโอษฐ์ กระผมนั้นรู้สึกใจหายวาบ แต่ด้วยพระมหากรุณาธิคุณกระผมจึงผ่านพ้นเหตุการณ์นั้นมาได้ด้วยดี

ในวันที่ ๒๓ ตุลาคม ของทุก ๆ ปี อันถือว่าเป็น “วันปิยมหาราช” นั้น โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าและหน่วยงานราชการอื่น ๆ จะร่วมกันแสดงดนตรีไทยและขับร้องบทเพลงเพื่อแสดงถึงพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง โดยวงดนตรีไทยของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้านั้น ทูลกระหม่อมอาจารย์ทรงอุปถัมภ์และทรงร่วมบรรเลงกับคณะนักเรียนนายร้อย กระผมนั้นเป็นสมาชิกของชมรมดนตรีไทยโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า และได้ร่วมซ้อมดนตรีไทยกับพระองค์ท่าน ถึงแม้จะมีพระราชกรณียกิจมากมายหลายประการ แต่ก็ยังพอพระราชหฤทัยในการทรงดนตรีไทยร่วมกับนักเรียนนายร้อย ซึ่งถือว่าเป็นพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นของนักเรียนนายร้อยทุกคน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงรับการถวายความเคารพจากคณะนักเรียน
โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ที่พระตำหนักบ้านสวนปทุม

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ
สยามบรมราชกุมารี ทรงระนาด
ร่วมกับคณะดนตรีไทย
ของนักเรียนนายร้อย

นนร.เจนภพ แม้นเมฆ หัวหน้าตอนนักเรียนฯ กำลังกราบบังคมทูลรายงานยอด

เมื่อสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า นักเรียนนายร้อยทุกนายต้องเข้ารับพระราชทานกระบี่และปริญญาบัตรจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และฟังพระราโชวาท เพื่อเป็นแนวทางในการรับราชการ รวมถึงเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวและเตือนใจในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับ ว่าจะต้องคำนึงถึงความถูกต้อง ละเอียดรอบคอบ เห็นใจผู้ใต้บังคับบัญชา และยึดมั่นในเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นนายทหาร ผู้ซึ่งจบมาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า และเป็นผู้ที่ทูลกระหม่อมอาจารย์ทรงเรียกว่า “ลูกศิษย์”

เพื่อเป็นการตอบแทนพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ท่าน ดังนั้นการปฏิบัติหน้าที่ของนายทหารที่จบจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า จะต้องเป็นไปด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต เห็นประโยชน์ของชาติเป็นใหญ่ เทิดทูนและรักษาไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสน์ กษัตริย์ และประชาชน รักษาความสงบสุขและพัฒนาความเจริญของบ้านเมือง เพื่อตอบแทนบุญคุณของแผ่นดินไทย และบรรพบุรุษที่เสียเลือดเนื้อปกปักแผ่นดินผืนนี้ไว้เพื่อลูกหลาน ดังคำปฏิญาณของเหล่านักเรียนนายร้อยที่กล่าวว่า *“ข้าพระพุทธเจ้าจักรักษามรดกของพระองค์ท่าน ไว้ด้วยชีวิต”*

นางสาวณัฏฐยาภรณ์ ขาวผ่อง
บัณฑิตคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๒๔
เด็กเพชรฯ ภูมิใจที่ได้เป็น “รุ่นน้อง”

นับตั้งแต่เกิดมาเป็นคนไทย เป็นเด็กไทย ที่บรรพบุรุษปลูกฝังความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ตามแบบวิถีไทย ผ่านการบอกเล่า การอบรมสั่งสอน และปฏิบัติตามจนเห็นจริงมาโดยตลอด กอปรกับเวลาที่ผ่านพ้นไปเมื่อเติบใหญ่ขึ้น ข้าพเจ้าก็ได้ตระหนักแล้วว่าสิ่งที่ได้รับการปลูกฝังมานั้นเป็นความจริงและมีคุณค่ามากเพียงใด

เด็กเพชรคนนี้จึงรู้สึกภูมิใจในบ้านเกิดเมืองนอนของตนเสมอ รู้สึกโชคดีที่ได้เกิดมาอยู่ใต้ร่มพระบรมโพธิสมภารของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และใต้พระบารมีของพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ โดยเฉพาะสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงเป็นบุคคลที่ข้าพเจ้ายึดถือเป็นแบบอย่าง เป็นแรงบันดาลใจ เป็นกำลังใจในการดำเนินชีวิต และเนื่องในโอกาสที่ทรงเจริญพระชนมายุ ๖๐ พรรษา ในปี ๒๕๕๘ นี้ จึงขอน้อมบรรยายถึงความรู้สึกที่มีแด่พระองค์ท่านในฐานะตัวแทนของเยาวชนชาวเพชรบุรี เพื่อเฉลิมพระเกียรติในโอกาสอันเป็นมงคลนี้

นับเป็นบุญของข้าพเจ้าที่ในชีวิตมีโอกาสได้รับเสด็จและได้เข้าเฝ้าฯ สมเด็จพระเทพรัตน์ฯ หลายครั้ง เริ่มตั้งแต่การรับเสด็จริมถนนในวัยเด็กเมื่อพระองค์เสด็จฯ ผ่านจังหวัดเพชรบุรีหรือบริเวณใกล้เคียง การเข้ารับพระราชทานรางวัล “นักเรียนรางวัลพระราชทาน” สองครั้ง ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น และเมื่อสอบเข้าเป็นนิสิตของคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ ข้าพเจ้าจึงเชื่อว่าตนเองมีบุญได้ชื่อว่าเป็น “รุ่นน้อง” ของพระองค์อย่างเต็มตัว

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ทรงเป็นสมเด็จเจ้าฟ้าบัณฑิตพระองค์แรกที่ทรงศึกษาในมหาวิทยาลัยของประเทศไทย ทรงเข้าศึกษาในคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๖ ส่วนข้าพเจ้าเข้าศึกษาเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๓ ขณะที่กำลังศึกษาอยู่นั้น เด็กเพชรบุรีคนนี้มีโอกาสได้เข้าเฝ้าฯ หลายครั้งเมื่อเสด็จฯ มาร่วมงานพิธีต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย

ครั้งหนึ่งข้าพเจ้าเคยได้รับคัดเลือกให้เป็นนิสิตผู้บรรเลงขิมถวายหน้าที่นั่ง ขณะเสด็จฯ มาเสวยพระกระยาหารกลางวันที่อาคารมหาจุฬาลงกรณ์ อาคารเก่าแก่สมัยเริ่มก่อตั้งมหาวิทยาลัย และได้รับพระราชานุญาตให้ถ่ายภาพหมู่ร่วมกับเพื่อนๆ ที่บรรเลงไวโอลินในโอกาสนั้นด้วยเช่นกัน อีกทั้งยังได้เข้าเฝ้าฯ ในโอกาสเสด็จฯ ไปทรงเป็นประธานเปิดงานจุฬาวิชาการ พ.ศ. ๒๕๕๕ ในฐานะนิสิตสาขาวิชาภาษาฝรั่งเศส

ต่อมาข้าพเจ้าได้ร่วมร้องเพลงดุจบิดามารดร บทเพลงพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ร่วมกับคณะนักร้องประสานเสียง สโมสรนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (CU Chorus) ถวายเมื่อครั้งเสด็จฯ เปิด “จัตุรัสดนตรี” ของมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ เมื่อเป็นตัวแทนไปแข่งขันทักษะภาษาฝรั่งเศสนอกรั้วมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะในงานแข่งขันทักษะภาษาฝรั่งเศสของสมาคมครูฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย (Association thaïlandaise des professeurs de français – ATPF) ที่พระองค์จะเสด็จฯ มาพระราชทานรางวัลให้แก่ผู้ที่ชนะการแข่งขันทักษะต่างๆ เป็นประจำทุกปี ข้าพเจ้าก็มีโอกาสได้รับเสด็จและเข้ารับพระราชทานรางวัลในบางปีด้วยเช่นกัน

ขับร้องเพลง “ดุจบิดามารดร” ถวาย ร่วมกับ
คณะนักร้องประสานเสียง สโมสรนิสิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (CU Chorus)
ในโอกาสเสด็จฯ เปิด “จัตุรัสดนตรี”
ณ อาคารจามจุรี ๙ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
เมื่อเดือนมีนาคม ๒๕๕๗

ล่าสุดเมื่อต้นปี ๒๕๕๗ ข้าพเจ้ายังได้เข้าเฝ้าฯ อีกครั้งในการเสด็จฯ ไปเป็นประธานในงานครบรอบ ๑๕ ปี ยุวทูตความดี ณ กระทรวงการต่างประเทศ ในฐานะหนึ่งในศิษย์เก่ายุวทูตความดี รวมถึงได้เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรพร้อมเหรียญรางวัลจากพระองค์ ในโอกาสสำเร็จการศึกษาเป็นอักษรศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อเดือนกรกฎาคม ๒๕๕๗ ที่ผ่านมา

ในฐานะ “รุ่นน้อง” อักษรศาสตร์ พระอัจฉริยภาพที่มีโอกาสได้ยินได้ฟัง และได้เห็นเป็นประจักษ์เด่นชัดที่สุด ย่อมเป็นพระอัจฉริยภาพทางด้านภาษาของพระองค์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สนพระทัยศึกษาภาษาไทย และเอาใจใส่การใช้ภาษาไทยมาตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ และเพื่อให้เข้าใจภาษาไทยได้อย่างถ่องแท้ จึงทรงศึกษาภาษาบาลี-สันสกฤตและภาษาเขมรที่มีอิทธิพลต่อภาษาไทยมาเป็นเวลานานด้วยเช่นกัน ทรงมีความเพียรพยายามในการศึกษาจนได้รับปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง เหรียญทอง

รับพระราชทานรางวัลชนะเลิศ การแข่งขันเขียนบรรยายภาพภาษาฝรั่งเศส ระดับอุดมศึกษา ในการแข่งขันทักษะภาษาฝรั่งเศส จัดโดยสมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย ปี ๒๕๕๖ ณ มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

หลังจากทรงสำเร็จการศึกษาในปี ๒๕๒๐ แล้ว ได้ทรงศึกษาต่อ ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในสาขาภาษาตะวันออก (บาลีและสันสกฤต) จนสำเร็จเป็นอักษรศาสตรมหาบัณฑิต อีกด้วย ไม่แปลกใจเลยว่าเหตุใดพระองค์จึงทรงมีผลงานพระราชนิพนธ์หลายเรื่อง ทั้งบทกวี บทแปล บทความวิชาการ หรือแม้แต่บทเพลง ที่ล้วนแล้วแต่แสดงถึงพระอัจฉริยภาพด้านภาษาไทยของพระองค์ทั้งสิ้น

ไม่เพียงแต่ภาษาไทยเท่านั้น พระองค์ยังสนพระทัยศึกษาภาษาต่างประเทศอื่นๆ ด้วยเช่นกัน รับสั่งเป็นภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส และกำลังศึกษาภาษาต่างประเทศอื่นๆ เช่น จีน เยอรมัน อย่างต่อเนื่องด้วยเช่นกัน ด้วยพระอัจฉริยภาพและความสนพระทัยในด้านภาษาที่ปรากฏให้เห็นเป็นประจักษ์ จึงทรงได้รับการทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ทางด้านภาษาจำนวนมากทั้งจากสถาบันการศึกษาในประเทศและต่างประเทศ

นอกจากนี้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ยังทรงเป็นองค์อุปถัมภ์มูลนิธิ สมาคม โครงการ และการแข่งขันที่เกี่ยวข้องกับภาษาอีกมากมาย อาทิ สมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย (Association thaïlandaise des professeurs de français – ATPF)

ที่จัดการแข่งขันทักษะภาษาฝรั่งเศสในด้านต่าง ๆ ให้แก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา ที่สนใจศึกษาเล่าเรียนภาษาฝรั่งเศส จนเป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับในวงกว้าง หรือโครงการประกวดแข่งขันทักษะอ่านฟังเสียงภาษาไทยและมารยาทไทย “นครหลวงไทย อนุรักษ์เอกลักษณ์ไทย” ที่ข้าพเจ้าเคยเข้าร่วมแข่งขันในทุกระดับชั้น (ปัจจุบันเป็นโครงการ “ธนชาติ...ริเริ่มเติมเต็มเอกลักษณ์ไทย”) นั้น ก็มีเยาวชนจากทั่วทุกภูมิภาคในประเทศเข้าร่วมแข่งขันเป็นประจำทุกปี รางวัลพระราชทานของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ เป็นเสมือนกำลังใจ แรงผลักดัน ให้เยาวชนหมั่นเพียรฝึกฝนทักษะของตนเองให้เป็นผู้ควรค่าแก่รางวัลพระราชทานนั้น และยังเป็นการปลูกฝังการอนุรักษ์ภาษาไทยและมารยาทอันงดงามของไทยไว้ในจิตใจของเยาวชน ซึ่งเป็นผู้ที่จะเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่และบุคลากรสำคัญของชาติต่อไป

ทุกครั้งที่ข้าพเจ้าได้เข้าเฝ้าฯ พระองค์ท่าน ข้าพเจ้าคิดเสมอว่านั่นคือความโชคดี และรู้สึกเสมอว่านั่นคือขวัญกำลังใจในชีวิต ตั้งแต่เล็กจนเติบใหญ่ข้าพเจ้าเห็นภาพสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ประกอบพระราชกรณียกิจเพื่อประเทศชาติและประชาชนอยู่ในความทรงจำเรื่อยมา มีคำพูดของผู้คนรอบข้างที่ล้วนแล้วแต่เทิดทูนพระองค์ เทิดทูนพระอัจฉริยภาพและพระจริยวัตรอันงดงามของพระองค์ที่ยังคงตราตรึงอยู่ในจิตใจ *ยิ่งเมื่อมีโอกาสได้ใกล้ชิดพระองค์มากขึ้นในฐานะ “รุ่นน้อง” ที่มองพระองค์เป็น “รุ่นพี่” ผู้เป็นแบบอย่างอันดี ก็ยิ่ง**ตอก**ย้ำความจงรักภักดีที่มีอยู่ในตัวเองให้มากขึ้นเท่าทวีคูณ* มาจนบัดนี้ ข้าพเจ้าพูดได้เพียงว่าจะขอตอบแทนพระมหากรุณาธิคุณ ด้วยการรับผิดชอบบทบาทหน้าที่ของข้าพเจ้าให้ดีที่สุด อย่างเต็มกำลังความสามารถ เพื่อสร้างสิ่งดีให้แก่สังคม และประเทศชาติ เฉกเช่นเดียวกับที่พระองค์ทรงปฏิบัติให้เห็นเป็นแบบอย่างเสมอมา

นายดรัณภพ พวงสมบัติ
นักศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ศูนย์วิทยบริการเพชรบุรี

๒๕

รางวัลสื่อวีดีทัศน์ : สุขพอที่พ่อให้

เมื่อกล่าวถึงสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เชื่อว่าทุกคนย่อมนึกถึงพระองค์ในภาพของเจ้าหญิงนักพัฒนาผู้ทรงเปี่ยมด้วยพระปรีชาสามารถ และทรงเป็นที่รักยิ่งของพสกนิกรชาวไทยและชาวโลกในทุก ๆ ดินแดนที่พระองค์ได้เสด็จไปเยี่ยมเยือนและสร้างมิตรสัมพันธ์เอาไว้มากมาย

ในฐานะชาวเพชรบุรีคนหนึ่ง ผมได้รับทราบถึงพระราชกรณียกิจของพระองค์มาอย่างยาวนาน ผ่านสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ วิทยุ หรือโทรทัศน์ รวมทั้งโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระองค์ที่คนเพชรบุรีคุ้นเคย อาทิ อุทยานสิ่งแวดล้อมนานาชาติสิรินธร และศูนย์การเรียนรู้ทางการเกษตรเขากระปุก เป็นต้น

ภาพที่ผมคุ้นเคยจะเห็นพระองค์ทรงติดตามการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาโดยตลอดนับแต่ยังทรงพระเยาว์ ทรงเป็นนักอ่าน นักเขียน นักสร้างสรรค์ และเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้คนมากมายรวมถึงผมเองด้วย ทรงถ่ายทอดประสบการณ์ต่าง ๆ ของพระองค์ผ่านพระราชนิพนธ์หลายสิบเล่มที่มีเอกลักษณ์ สอดแทรกพระอารมณ์ขัน มีความเป็นสากล และเปิดโลกทัศน์อันกว้างไกลให้กับนักอ่านมากมาย บ่มเพาะคุณธรรมและความเป็นคนดีตามแนวทางของพระองค์ให้กับผู้คนนับแสนนับล้าน

หนึ่งในความประทับใจต่อสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ที่ผมอยากกล่าวถึงคือ หากใครได้มีโอกาสติดตามการทรงงานของพระองค์ผ่านสื่อต่าง ๆ อย่างข่าวในพระราชสำนัก ย่อมต้องทราบดีว่าทรงมีพระราชกิจเสด็จพระราชดำเนินเยือนต่างประเทศอยู่บ่อยครั้ง นับตั้งแต่พระชันษาเพียง ๕ ปี แต่ที่หลายคนอาจไม่ทราบคือ ครั้งหนึ่งในการเสด็จพระราชดำเนิน พระองค์จะทรงเก็บสิ่งละอันพันละน้อยต่าง ๆ อย่างสติกเกอร์ ซองขนมหรือลูกอม ภาพถ่ายฝีพระหัตถ์ หรือแม้แต่ทรงตัดปะพระฉายาลักษณ์พระองค์เองปิดลงบนภาพถ่ายหรือภาพวาดชุดประจำชาติของประเทศต่าง ๆ โดยทรงรวบรวมปะปิดลงในสมุดบันทึกส่วนพระองค์ พร้อมบันทึกเรื่องราวของสิ่งเหล่านั้น จนกลายเป็นที่มาของสมุดบันทึกภาพ *ปะปิดพิจิตรวาร*

สมุดบันทึกภาพปะปิดที่ถ่ายทอดเรื่องราวของพระองค์เล่มนี้เอง ได้กลายเป็นแรงบันดาลใจสำคัญซึ่งทำให้ผมเรียนรู้ที่จะเก็บเกี่ยวสิ่งของอันอุดมไปด้วยเรื่องราวจากสถานที่ต่าง ๆ พร้อมจดบันทึกเหตุการณ์ในทุก ๆ การเดินทางในชีวิตมารวบรวมไว้อย่างเป็นเรื่องเป็นราว และกลายเป็นบันทึกที่หล่อหลอมประสบการณ์และความทรงจำล้ำค่ามากมายของผมในวันที่ผมได้เดินทางไปใช้ชีวิตในหลาย ๆ ประเทศมาจนถึงปัจจุบัน

เหตุการณ์ประทับใจครั้งล่าสุดที่ผมมีต่อสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ คือการได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดโครงการพัฒนาสื่อมัลติมีเดียขยายผลองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ “สุขพอที่พ่อให้” จัดโดยสำนักราชเลขาธิการ ซึ่งการได้รับมอบถ้วยรางวัลพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และได้ร่วมถ่ายภาพกับพระรูปของพระองค์นั้น นับเป็นรางวัลแห่งความปลื้มปีติ และเป็นแรงพลังให้ผมได้สร้างสรรค์สิ่งดี ๆ ต่อไปอย่างไม่ย่อท้อ ทั้งนี้ ในตอนสุดท้ายของสื่อวีดิทัศน์ที่ผมได้สร้างนั้น ผมได้สรุปออกมาเป็นคำพูดสั้น ๆ ซึ่งหมายใจจะให้สะท้อนถึงความรู้สึกซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ รวมทั้งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี และพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ ถึงสิ่งที่ทรงได้ทำเพื่อประเทศไทย ยึดถือประโยชน์ของมวลชนทั้งชาติเหนือประโยชน์ส่วนพระองค์ใด ๆ โดยมีใจความว่า

“พระองค์ได้ทำเพื่อพวกเรามามากมายแล้ว สิ่งเดียวที่เราจะตอบแทนน้ำพระทัยอันยิ่งใหญ่ของพระองค์ได้ คือการส่งต่อสิ่งดีๆ ไปสู่คนอื่นๆ อย่างไม่มีที่สิ้นสุดเท่านั้น”

ในโอกาสนี้ ผมขอยกประโยคดังกล่าวไว้เป็นปณิธาน เป็นแรงบันดาลใจและเป้าหมายในชีวิต เพื่อสืบสานความหวังและความตั้งใจของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ โดยทรงเป็นแบบอย่างของความเพียร ผมจะมุ่งมั่นเป็นคนดี มีคุณธรรมและความจงรักภักดี จะร่วมสร้างสรรค์สิ่งดี ๆ ดังเช่นที่ทรงปฏิบัติมาอย่างยาวนาน

เนื่องในโอกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุครบ ๖๐ พรรษา ในวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๘ นี้ ในนามตัวแทนเยาวชนชาวเพชรบุรีคนหนึ่ง ขอถวายพระพรให้พระองค์ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน ทรงพระเกษมสำราญ และมีพระพลานามัยแข็งแรง เป็นมิ่งขวัญและแรงบันดาลใจอันยิ่งใหญ่ทั้งต่อตัวของผมเอง ต่อครอบครัว และต่อพสกนิกรไทยตราบนานเท่านาน

นางสาววาสนา เปล่งปลั่ง
นักเรียนทุนในพระราชานุเคราะห์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี

๒๖

นักศึกษาทุนในพระราชานุเคราะห์

ข้าพเจ้าชื่อนางสาววาสนา เปล่งปลั่ง บิดาชื่อนายสอิ้ง เปล่งปลั่ง (ถึงแก่กรรม) มารดา ชื่อ น.ส. ชิน เฟื่องแก้ว ยังมีชีวิตอยู่ ปัจจุบันอายุ ๕๙ ปี มีพี่น้องต่างบิดา ๓ คน ประกอบอาชีพและมีครอบครัวแล้ว ข้าพเจ้าเป็นคนเล็กสุดไม่มีพี่น้องร่วมบิดามารดา

เริ่มแรกก่อนที่จะได้เป็นนักเรียนในพระราชานุเคราะห์นั้น ข้าพเจ้าศึกษาอยู่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนเรศวรห้วยผึ้ง ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ วันหนึ่งครูได้ประกาศว่ามีทุนในพระราชานุเคราะห์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งมีคุณสมบัติต้องเรียนอยู่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนต่อเนื่องตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ – ๖ ผลการเรียนไม่ต่ำกว่า ๒.๕๐ และที่สำคัญฐานะที่บ้านยากจน

ข้าพเจ้าจึงได้สมัครเข้ารับทุนในพระราชานุเคราะห์ดังกล่าว ซึ่งมีผู้สมัครหลายคน ทางโรงเรียนจึงได้คัดเลือกให้เหลือเพียง ๓ คน โดยการสอบสัมภาษณ์ ผลออกมาข้าพเจ้าได้เป็น ๑ ใน ๓ คนที่จะไปสอบชิงทุนที่กองบังคับการสนับสนุนทางอากาศตำรวจตระเวนชายแดน ค่ายนเรศวร ต่อไป

เมื่อถึงวันที่ไปสอบที่ค่ายนเรศวรฯ ได้มีโรงเรียนในสังกัดเดียวกันหลายโรงเรียนและสอบแข่งขันให้เหลือเพียงโรงเรียนละ ๑ คน เมื่อสอบเสร็จเรียบร้อยก็กลับมาเรียนที่โรงเรียนตามปกติ เวลาผ่านไปสักระยะหนึ่งผลสอบก็ออกมาผลปรากฏว่าข้าพเจ้าได้รับทุนได้เป็นนักเรียนทุนในพระราชานุเคราะห์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ข้าพเจ้าดีใจมาก นับจากวันนั้นมาก็ตั้งใจตลอดมาว่าจะต้องเรียนให้จบและบำเพ็ญตนเองช่วยเหลือผู้อื่นทุกครั้งเมื่อมีโอกาส เพื่อสนองพระเมตตาของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ที่ทรงให้โอกาสครั้งนี้แก่ข้าพเจ้าได้มีการศึกษาที่สูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของทุนในพระราชานุเคราะห์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี คือเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนจากโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารได้มีโอกาสศึกษาต่อสูงขึ้นตามความสามารถและความเหมาะสมตามระดับสติปัญญา และสามารถนำความรู้ไปพัฒนาท้องถิ่นของตนเองให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไป รวมทั้งปลูกฝังและพัฒนานักเรียนในถิ่นทุรกันดารให้เห็นคุณค่าของการศึกษา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ตรวจเยี่ยมโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนเรศวรห้วยผึ้ง นักเรียนทุนในพระราชานุเคราะห์เข้าเฝ้าฯ เพื่อกราบบังคมทูลรายงานผลการเรียน เมื่อวันที่ ๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๖

เมื่อข้าพเจ้าเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนเรศวรห้วยผึ้ง ข้าพเจ้าได้ไปศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ โรงเรียนป่าเด็งวิทยา และได้รับทุนเป็นครั้งแรกพร้อมกับคู่มือนักเรียนทุนในพระราชานุเคราะห์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อเรียนจบ ๑ เทอมต้องรายงานผลการเรียน ค่าใช้จ่ายและความประพฤติของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ให้ทางกองงานในพระองค์ได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนทุกคน

เมื่อข้าพเจ้าอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ข้าพเจ้าได้มีโอกาสเข้าเฝ้าฯ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ เนื่องในโอกาสที่พระองค์ท่านเสด็จพระราชดำเนินมาทรงตรวจเยี่ยมโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนเรศวรห้วยผึ้ง โปรดเกล้าฯ ให้นักเรียนทุนในพระราชานุเคราะห์ที่เป็นศิษย์เก่าเข้าเฝ้าฯ ข้าพเจ้ารู้สึกดีใจอย่างบอกไม่ถูก และรู้สึกซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ท่านอย่างมาก ด้วยตระหนักอยู่เสมอว่าที่มีวันนี้ได้ก็เพราะพระองค์ท่าน

นางสาววาสนา เปล่งปลั่ง พร้อมด้วยคณะนักเรียนทุนในพระราชานุเคราะห์
ของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนเรศวรห้วยผึ้ง

เมื่อปิดเทอมภาคเรียนที่ ๒ ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ นักเรียนทุนในพระราชานุเคราะห์ทุกคนต้องไปปฏิบัติธรรมเพื่อเทิดพระเกียรติตอบแทนพระองค์ท่านที่วัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี โดยทางค่ายนเรศวรเป็นผู้จัดพาไป จึงได้พบกับเพื่อนๆ ที่ได้ทุนในรุ่นเดียวกัน ซึ่งข้าพเจ้าเป็นรุ่นที่ ๑๕ การที่เป็นนักเรียนทุนในพระราชานุเคราะห์ ทำให้ข้าพเจ้ามีโอกาสได้ทำในสิ่งที่ไม่เคยพบเคยเห็น ได้ไปในสถานที่น่าสนใจที่ไม่เคยไป และได้พบเจอกับเพื่อนใหม่ๆ ทำให้มีเพื่อนมากขึ้นเกือบทุกจังหวัด

เมื่อปฏิบัติธรรมครบตามกำหนดแล้ว จึงได้ไปทำกิจกรรมต่อที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้อยู่แบบพี่ดูแลน้อง ได้รับความรักจากพี่ๆ นิสิต ได้รับความเอาใจใส่จากผู้ปกครองของข้าพเจ้าที่เป็นเจ้าหน้าที่จากกองงานในพระองค์ และได้สร้างมิตรภาพดีๆ สานสัมพันธ์อันอบอุ่น เสมือนเป็นครอบครัวเดียวกัน หลังจากนั้นพวกเราต่างแยกย้ายกลับมาศึกษาต่อที่โรงเรียน และจะกลับไปเจอกันอีกครั้งเมื่อตอนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ – ๕ เพื่อเรียนปรับพื้นฐานและเตรียมพร้อมก้าวสู่รั้วมหาวิทยาลัย

ข้าพเจ้าได้รับการศึกษาที่โรงเรียนป่าเด็งวิทยา ตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ – ๖ จนเมื่อใกล้จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ได้มีการเตรียมตัวสอบเพื่อเข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย ข้าพเจ้าได้เลือกเข้าศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ในสาขาคณิตศาสตร์และคอมพิวเตอร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ครั้งแรกที่เข้ามาเรียนในระดับมหาวิทยาลัยต้องปรับเปลี่ยนหลายๆ อย่าง และรู้สึกว่ามันหนักมาก ทั้งการเรียนและกิจกรรม มีการปรับตัวให้อยู่กับเพื่อนๆ วางแผนการเรียน การแบ่งเวลาทุกอย่างเราต้องดูแลตัวเอง **บางครั้งมีความรู้สึกท้อ เหนื่อย แต่เมื่อคิดถึง**

บรรยากาศการเรียนการสอนภายในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนเรศวรห้วยผึ้ง ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ลมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ที่มีพระเมตตาให้โอกาสเราได้มาเรียนต่อ ล่งเลียเรา ด้วยพระราชทรัพย์ของพระองค์ท่าน และทุกๆ วัน ทรงทำงานเหนื่อยกว่าเราเป็นร้อยเท่า จึงทำให้มีกำลังใจที่จะสู้ต่อ และสัญญากับตัวเองอยู่เสมอว่าต้องเรียนให้สำเร็จ และจะไม่ทำให้พระองค์ท่านผิดหวัง

เมื่อเรียนอยู่ชั้นปีที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๕๖) ได้มีโอกาสเข้าเฝ้าฯ พระองค์ท่านอีกครั้งหนึ่ง เนื่องจากโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนเรศวรห้วยผึ้งได้มีการโอนย้ายเป็นโรงเรียน สพฐ. และมีการสร้างอาคารเรียนเพิ่มขึ้น สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ จึงเสด็จฯ มาทรงเปิดอาคารเรียน และโปรดเกล้าฯ ให้นักเรียนทุนในพระราชานุเคราะห์เข้าเฝ้าฯ อีกครั้ง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ได้มีรับสั่งถามข้าพเจ้าว่าการเรียนเป็นอย่างไร สังเกตการสอนที่ใด ทำให้ข้าพเจ้าปลาบปลื้มใจและมีความสุขทุกครั้งที่คิดถึงเหตุการณ์วันนั้น

ในเวลานี้ข้าพเจ้ารู้สึกดีใจที่ความฝันของข้าพเจ้าใกล้จะประสบความสำเร็จและไม่ทำให้พระองค์ทรงผิดหวัง จึงได้ตอบแทนพระองค์ด้วยการตั้งใจเรียนและเป็นเด็กดี ปัจจุบันนี้ข้าพเจ้าศึกษาอยู่ชั้นปีที่ ๕ กำลังฝึกสอนวิชาคณิตศาสตร์ที่โรงเรียนป่าเด็งวิทยา ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ซึ่งมี ๓ ห้อง และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓/๑ ความสำเร็จอยู่อีกไม่ไกลเกินเอื้อมข้าพเจ้าก็จะทำความฝันให้เป็นจริง และจะตอบแทนพระองค์ท่านด้วยการกลับไปพัฒนาบ้านเกิดตนเอง ในท้องถิ่นที่ยังคงห่างไกลความเจริญ ห่างไกลเทคโนโลยี รวมทั้งขาดแคลนครูที่จะมาให้ความรู้แก่เด็ก **ข้าพเจ้าจึงมีความคิดที่จะกลับไปถ่ายทอดความรู้ที่ได้เรียนมาสู่ชุมชน ท้องถิ่นตนเอง เพื่อพัฒนาทั้งทางด้านความรู้และสติปัญญาให้นักเรียนในท้องถิ่นได้มีความรู้ไม่ต่างกับเด็กในเมือง ได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนและมีอนาคตที่ดี เพื่อสืบสานเจตนารมณ์ของพระองค์ท่านต่อไป**

นายกิตติศักดิ์ รัตนฉายา
ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเพชรบุรี

๒๗

จากห้องสมุดเฉลิมราชกุมารีถึง ศูนย์การเรียนฯ แม่ฟ้าหลวงบ้านโป่งลึก

ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” เป็นห้องสมุดประชาชนที่กระทรวงศึกษาธิการจัดสร้างขึ้น เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในโอกาสที่ทรงเจริญพระชนมายุ ๓๖ พรรษา และเพื่อเป็นการสนองพระราชปณิธานที่ทรงต้องการให้มีห้องสมุดที่ดี มีหนังสือทุกประเภทครบถ้วน สำหรับให้บริการประชาชน และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามว่า “เฉลิมราชกุมารี” นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณแก่พสกนิกรชาวไทยเป็นอย่างยิ่ง

จังหวัดเพชรบุรีได้เห็นความสำคัญของห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” และเพื่อเป็นการสนองพระราชปณิธานของพระองค์ท่าน จึงได้ร่วมกับประชาชนในจังหวัดเพชรบุรีจัดสร้างห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี เพื่อร่วมเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ในโอกาสดังกล่าว โดยได้รับการสนับสนุนที่ดินบริเวณวัดพระธาตุศิริชัย จากพระครูวัชรสารคุณเจ้าอาวาส และท่านยังบอกบุญไปยัง ผู้อุปถัมภ์วัด เพื่อซื้อที่ดินเขตติดต่อที่เหลืออยู่อีก ๗๙ ตารางวา เพื่อก่อสร้างตัวอาคารห้องสมุด โดยได้มีผู้บริจาคทรัพย์ตลอดจนวัสดุครุภัณฑ์เป็นจำนวนมาก

ในวันพุธที่ ๒๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี เป็นลำดับที่ ๕๐ ของประเทศ โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี ข้าราชการ และประชาชน เฝ้ารับเสด็จบริเวณวัดพระธาตุศิริชัยอย่างเนืองแน่น ได้เสด็จทอดพระเนตรภายในห้องสมุดทั้งมุมเด็กและครอบครัว ซึ่งให้บริการหนังสือนิทานสำหรับเด็ก และเกมสร้างสรรค์ปัญญา พร้อมกิจกรรมเสริมสร้างทักษะที่หลากหลาย

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี เป็นลำดับที่ ๕๐ ของประเทศ เมื่อวันพุธที่ ๒๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๘

ทรงพระดำเนินสู่ห้องไทยทรงดำ ซึ่งเป็นห้องนิทรรศการ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิตของชาวไทยทรงดำหรือลาวโซ่ง ที่มีถิ่นฐานในอำเภอเขาย้อย แล้วจึงเสด็จต่อยังห้องพริบพรีซึ่งนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดเพชรบุรี ดังคำขวัญที่ว่า *“เขาวังคู่บ้าน ขนมหวานเมืองพระ เลิศล้ำศิลปะ แดนธรรมะ ทะเลงาม”* และห้องเฉลิมพระเกียรติ ซึ่งเป็นห้องจัดแสดงพระราชประวัติ พระราชกรณียกิจในโครงการพระราชดำริ และพระราชกรณียกิจที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดเพชรบุรี พระองค์ท่านได้ตรัสชื่นชมการดำเนินงานห้องสมุด ซึ่งนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณและยังความปลื้มปีติยินดีแก่พสกนิกรชาวอำเภอเขาย้อยและชาวจังหวัดเพชรบุรีเป็นล้นพัน

สืบเนื่องถึงเมื่อครั้งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จติดตามผลการดำเนินโครงการตามพระราชดำริ ณ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านโป่งลึก สาขานเรศวรห้วยโสก เมื่อวันที่ ๑๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๓ พระองค์ท่านได้เสด็จศูนย์การเรียนชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านโป่งลึกด้วย นางสุนันทา การะเวก ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ฉายพระฉายาลักษณ์ร่วมกับคณะผู้บริหาร
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเพชรบุร

แก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ได้ถวายรายงานการดำเนินงานศูนย์การเรียนชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านโป่งลึก หมู่ ๒ ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี

ศูนย์การเรียนชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านโป่งลึก เดิมเป็นศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนขั้นพื้นฐาน สร้างโดยราษฎรทั้งสองหมู่บ้าน เพื่อเป็นศูนย์การศึกษาของชุมชน และเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๗ ได้รับการจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านโป่งลึก ลงนามโดยผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี ภารกิจหลัก ได้แก่ จัดส่งเสริมการรู้หนังสือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคม และการศึกษาตามอัธยาศัย

พร้อมกันนี้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงแสดงความห่วงใยเรื่องการศึกษาของราษฎรชาวไทยภูเขาบ้านโป่งลึกและบ้านบางกลอย ซึ่งเป็นชนเผ่ากะหร่างที่ยังขาดทักษะการสื่อสารด้วยภาษาไทย ฟัง พูด อ่าน และเขียน และมีพระกระแสรับสั่งให้สำนักงาน กศน. พิจารณาครูชาวบ้านที่มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะการสื่อสารด้วยภาษา ไทย ฟัง พูด อ่านและเขียนได้มาช่วยสอน

หลังจากนั้นศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอแก่งกระจาน สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเพชรบุรี นำโดยข้าพเจ้า และนางณัฐกัญญาธ์ กานต์การันยกุล ผู้อำนวยการศูนย์

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ทอดพระเนตรห้องสมุดและนิทรรศการต่างๆ ภายในห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอแก่งกระจาน ได้ถวายงานโดยร่วมจัดนิทรรศการแสดงผลงานของศูนย์การเรียนชุมชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านโป่งลึก และศูนย์การเรียนชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านปาเกอะญอ จังหวัดเพชรบุรี จำนวน ๒ ครั้ง

ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๒๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๖ ณ อาคารศูนย์กีฬากาญจนาภิเษก รัชกาลที่ ๙ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ตามแนวคิด **“ประชาชนอยู่ดี ด้วยพระบารมีนำทาง”** นำเสนอด้านวัฒนธรรม การทอผ้ากี่เอวของชาวกะเหรี่ยงและกะหร่าง จังหวัดเพชรบุรี โดยการสาธิตการทอผ้ากี่เอว พร้อมทั้งมีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมด้านอื่นๆ และครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๒๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๗ ภายใต้แนวคิด **“พระบารมีปกเกล้าชาวดอย”** นำเสนอด้านวิถีชีวิตชาวกะหร่างเพชรบุรี การร้อยสร้อยเครื่องประดับ ในโอกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดการสัมมนาวิชาการการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ในงานครั้งนี้ด้วย

นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณที่พระองค์ได้ทรงงานในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งสร้างความปลื้มปีติแก่พสกนิกรชาวจังหวัดเพชรบุรีเป็นล้นพ้น **“เจ้าฟ้าผู้ทรงคุณอันประเสริฐ ขอพระองค์ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน”**

ดร.วิทยา พัฒนวงค์
นางสาวรัตน์ติกานต์ เพ็ญเทศ
ผู้บริหารโรงเรียนอรุณประดิษฐ

๒๘

“อรุณประดิษฐ” ซาบซึ้งพระมหากรุณาธิคุณ

โรงเรียนอรุณประดิษฐ จังหวัดเพชรบุรี ก่อตั้งโดยมิชชันนารี คณะอเมริกันเพรสไบทีเรียน โดยครอบครัวแมกฟาร์แลนด์ ตั้งแต่ ค.ศ. ๑๘๖๕ (พ.ศ. ๒๔๐๘) ตอนปลายรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เริ่มด้วยการสอนหนังสือควบคู่ไปกับการสอนเย็บปักถักร้อยให้แก่เด็กผู้หญิง มีการนำจักรเย็บผ้ามาใช้ในราชอาณาจักรสยามเป็นครั้งแรก และมิสซิสแมกฟาร์แลนด์เป็นคนแรกที่นำไปใช้ที่เพชรบุรี จนกระทั่งต่อมาเพชรบุรีได้ชื่อว่า “เมืองแห่งจักรเย็บผ้า”

กิจการของโรงเรียนก้าวหน้าขึ้นเป็นลำดับ แต่จำนวนอาคารมีไม่เพียงพอต่อการขยายงาน จึงมีโครงการสร้างอาคารอิฐขนาดใหญ่ ใช้งบประมาณในการก่อสร้าง ๔,๐๐๐ เหรียญ โดยได้รับเงินสนับสนุนในเบื้องต้นจากคณะกรรมการมิชชัน จำนวน ๒,๐๐๐ เหรียญ และสัญญาว่าจะส่งที่เหลือมาให้ในภายหลัง ซึ่งต่อมาคณะกรรมการมิชชันแจ้งว่าไม่สามารถส่งเงินที่เหลือมาให้ตามสัญญาได้ คณะมิชชันนารีจึงได้ถวายฎีกาต่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้พระราชทานเงินเป็นจำนวน ๑,๐๐๐ เหรียญ ในส่วนเงินที่เหลือนั้นพระญาติวงศ์กับขุนนางในสมัยนั้นได้ร่วมกันทำบุญเพิ่มเติมให้จนอาคารแล้วเสร็จ เป็นอาคารเรียนที่สง่างามของโรงเรียนและใช้งานมาอย่างยาวนาน

พระมหากรุณาธิคุณและพระกรุณาธิคุณของพระราชวงศ์ที่มีต่อโรงเรียนอรุณประดิษฐ ซาบซึ้งอยู่ในหัวใจของผู้บริหาร ครู บุคลากรและนักเรียนโรงเรียนอรุณประดิษฐตลอดเวลานับร้อยปีที่ผ่านมา จนกระทั่งวันพุธที่ ๒๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ เวลา ๑๓.๐๕ น. ซึ่งเป็นวันที่พสกนิกรชาวเพชรบุรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวอรุณประดิษฐปลาบปลื้มหัวใจอีกครั้ง เมื่อสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารเรียนระดับประถมศึกษาโรงเรียนอรุณประดิษฐ เนื่องในโอกาสที่โรงเรียนมีอายุครบ ๑๓๐ ปี ตามคำกราบบังคมทูลเชิญของคณะผู้บริหารโรงเรียนและคณะกรรมการสมาคมศิษย์เก่าโรงเรียนอรุณประดิษฐ และได้พระราชทานพระราชานุญาตให้อัญเชิญพระฉายาทิสลักษณ์ประดิษฐานที่เหรียญ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนอรุณประดิษฐ เนื่องในโอกาสที่โรงเรียนมีอายุครบ ๑๓๐ ปี วันพุธที่ ๒๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ เวลา ๑๓.๐๕ น.

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ
สยามบรมราชกุมารี เสด็จ
พระราชดำเนินทรงเปิดอาคารเรียน
“อรุณประดิษฐ ๑๓๐ ปี”
ระดับประถมศึกษา
โรงเรียนอรุณประดิษฐ
วันศุกร์ที่ ๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๑
เวลา ๐๘.๐๐ น.

ที่ระลึก เหรียญนวโลหะหุ้มทองคำ เหรียญเงิน และเหรียญนวโลหะ เพื่อมอบแก่ผู้มีอุปการคุณ สนับสนุนในการจัดสร้างอาคารเรียนโรงเรียนอรุณประดิษฐดังกล่าว

วันศุกร์ที่ ๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๑ เวลา ๐๘.๐๐ น. พวกเราตื่นเต้นดีใจอีกครั้งที่ได้มีโอกาสชื่นชมพระบารมีและเฝ้ารับเสด็จฯ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเปิดอาคาร “อรุณประดิษฐ ๑๓๐ ปี” ในการนี้ได้มีพระราชปฏิสันถารกับคณะผู้บริหาร และคณะครูอาจารย์ที่เฝ้ารับเสด็จ และตรัสถามถึงนักเรียนในพระบรมราชานุเคราะห์ ทรงทอดพระเนตรการแสดงดนตรี และเยี่ยมชมนิทรรศการที่โรงเรียนจัดถวายบนชั้นสองของอาคาร อีกทั้งฉายพระฉายาลักษณ์ร่วมกับคณะผู้บริหารและกรรมการสมาคมศิษย์เก่าโรงเรียนอรุณประดิษฐ เป็นพระมหากรุณาธิคุณแก่ชาวอรุณประดิษฐอย่างหาที่สุดมิได้

ว่าที่ ร.อ. จิตร์ ศิรธนานนท์
นางสาวจุฑามาศ จุฑาพันธ์ลวัลย์
ผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์วิทยา

๒๙

วันมหามงคลของโรงเรียนราษฎร์วิทยา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จไปเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑๒ – ๑๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๔ นับเป็นการบุกเบิกครั้งยิ่งใหญ่ของสายสัมพันธ์ไทย – จีน ที่มีมาช้านานไม่ขาดสาย เห็นได้จากบางตอนของพระราชดำรัสในงานเลี้ยงถวายพระกระยาหารค่ำ ณ กรุงปักกิ่ง จากหนังสือ *สมเด็จพระเทพฯ เยือนจีน* เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๔ ดังต่อไปนี้

“เราได้เดินทางมาถึงประเทศจีน อันเป็นประเทศที่ข้าพเจ้าสนใจอยากรู้ นับแต่เป็นเด็กข้าพเจ้าได้ศึกษาประวัติศาสตร์จีน อ่านวรรณคดีหรือพงศาวดารจีนที่มีผู้แปลเป็นภาษาไทย เราถือกันว่า การอ่านวรรณคดีหรือพงศาวดารเหล่านี้ นอกจากจะทำให้เรามีความรู้แตกฉานในภาษาแล้ว ยังช่วยให้มีความรอบรู้ปัญหาชีวิตและเข้าใจโลกที่ดี ขณะนี้ข้าพเจ้ากำลังสนใจและศึกษาภาษาจีน...”

ประวัติศาสตร์อีกเรื่องหนึ่งที่ชาวไทย - จีน ต้องจารึกไว้ด้วย คือการเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศจีนถึง ๒๐ ครั้ง ครบทุกมณฑล นับเป็นพระราชวงศ์พระองค์เดียวในโลกที่เสด็จเยือนจีนมากที่สุด และมีข่าวอันน่าปลื้มปีติทางอินเทอร์เน็ต เมื่อวันที่ ๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๒ รายงานว่า สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ได้รับการโหวตทางอินเทอร์เน็ตจากชาวจีนทั้งประเทศด้วยคะแนนกว่า ๒ ล้านคะแนน ให้พระองค์เป็นมิตรดีที่สุดในโลกของชาวจีน อันดับที่ ๒ ในจำนวน ๑๐ อันดับ อันแสดงให้เห็นว่าทรงเป็นที่รักและเทิดทูนยิ่งของชาวจีนอีกด้วย

แล้ววันมหามงคลของชาวเพชรบุรีเชื้อสายจีนที่รอคอยก็มาถึง

วันเสาร์ที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระเมตตาเสด็จพระราชดำเนินเป็นการส่วนพระองค์ เพื่อทรงเยี่ยมและทอดพระเนตรการเรียนการสอนของโรงเรียนราษฎร์วิทยา โดยเฉพาะภาคภาษาจีน

ก่อนถึงเวลาเสด็จพระราชดำเนิน พวกเราทุกคนได้รับทราบข้อมูลด้วยความตื้นตันใจว่า พระองค์จะเสด็จกลับจากประเทศเบลเยียมถึงสนามบินสุวรรณภูมิในวันที่ ๑๓ ธันวาคม เวลาประมาณ ๑๓.๓๐ น. และมิได้ทรงแวะพักหรือเลื่อนกำหนดการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมโรงเรียนของเรา เสด็จถึงโรงเรียนราษฎร์วิทยาเวลาประมาณ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงอักษรพู่กันจีน คำว่า
“กวงจงเซียวเกิง” อันเป็นชื่อภาษาจีนของโรงเรียนราษฎร์วิทยา

ภาพ “แปดเซียน” ปักด้วยผ้าครอสติช
ที่โรงเรียนทูลเกล้าฯ ถวาย

๑๖.๐๐ น. อันแสดงถึงพระวิริยอุตสาหะอย่างเต็มเปี่ยม นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ ซึ่งชาวราษฎร์วิทยาจะจดจำพระจริยวัตรในวันนี้ไว้เหนือเกล้าเหนือกระหม่อม

เมื่อเสด็จพระราชดำเนินถึงโรงเรียน ข้าราชการผู้ใหญ่ของจังหวัด อาทิ ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ ๑๕ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดเพชรบุรีฯ พร้อมด้วยคณะกรรมการบริหารโรงเรียน ครู อาจารย์ และนักเรียนโรงเรียนราษฎร์วิทยาเฝ้ารับเสด็จ เสด็จประทับพระเก้าอี้ ณ หอประชุม ผู้อำนวยการกราบบังคมทูลรายงานความเป็นมาของโรงเรียน โดยสังเขป ดังนี้

โรงเรียนราษฎร์วิทยาหรือโรงเรียนกวงตงในอดีต เป็นโรงเรียนในระบบแห่งแรกของจังหวัดเพชรบุรีที่เปิดสอนภาษาจีน ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๐ ด้วยปณิธานของพ่อค้าชาวจีนกลุ่มหนึ่งในจังหวัดที่ประสงค์จะให้บุตรหลานชาวเพชรบุรีเชื้อสายจีนและจังหวัดใกล้เคียงมีโอกาสได้เรียนรู้ภาษาจีน เพื่อสื่อสารและสืบทอดภาษาของบรรพบุรุษ ตลอดจนสร้างโอกาสทางธุรกิจการค้าในอนาคต ได้ขออนุญาตเปิดสอนสายสามัญ สอนภาษาไทยและภาษาจีน โดยรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ - ๔ ในปีแรกมีนักเรียนจำนวน ๗๐ คน ครู ๗ คน ได้รับความสนใจจากชาวเพชรบุรีและจังหวัดใกล้เคียง รวมทั้งจังหวัดห่างไกลได้นำบุตรหลานมาเข้าเรียน โรงเรียนจึงได้จัดบริการหอพักของโรงเรียน ทั้งนี้จุดมุ่งหมายสำคัญคือ ต้องการให้บุตรหลานเรียนรู้ภาษาจีน

ต่อมา พ.ศ.๒๔๙๑ ได้เปิดสอนวิชาภาษาจีนกลางในภาคค่ำ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สนใจในวัยทำงานมีโอกาสเรียนรู้ รวมทั้งนักเรียนในภาคปกติสามารถเรียนภาษาจีนเพิ่มเติมภาคค่ำได้อีกด้วย ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาจีนได้ดี ศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จในชีวิตและทางธุรกิจได้รวมตัวกันจัดตั้งคณะกรรมการบริหารโรงเรียน จัดหาทุนสนับสนุนขยายการศึกษาของโรงเรียนในรูปมูลนิธิแสงมิตรส่งเสริมการศึกษา จัดตั้งโรงเรียนอนุบาลแสงมิตรเพิ่มเติม และได้รับความศรัทธาจากผู้มีอุปการคุณและศิษย์เก่าจนสามารถขยายการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา(ตอนต้น) และอาชีวศึกษา โดยมีจุดเน้นที่เปิดสอนภาษาจีนและภาษาอังกฤษเพิ่มเติมจากหลักสูตรทุกระดับชั้น ปัจจุบันจัดการเรียนการสอนเป็นปีที่ ๖๗ มีนักเรียนจำนวน ๑,๑๗๘ คน ครูอาจารย์ และบุคลากร จำนวน ๗๔ คน ในอนาคตจะขยายการศึกษาไปยังที่ดินแห่งใหม่ที่จัดซื้อเตรียมไว้แล้ว

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ทรงฟังการเล่านิทานจีน ในการเสด็จเป็นการส่วนพระองค์ทอดพระเนตรบรรยากาศการเรียนการสอนของนักเรียนโรงเรียนราษฎร์วิทยา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ได้ทอดพระเนตรการแสดงของนักเรียน ดนตรีจีน และฉายพระฉายาลักษณ์ร่วมกับคณะกรรมการโรงเรียนและแขกผู้มีเกียรติ สิ่งสำคัญที่ชาวราษฎร์วิทยาประทับใจในพระอัจฉริยภาพ คือ ทรงพระอักษรจีนด้วยพู่กันจีนขนาดใหญ่ คำว่า “กวงจงเซียวเกิง” ซึ่งเป็นชื่อโรงเรียนกวงตง และลงพระนามาภิไธยกำกับเป็นภาษาจีน นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อมต่อชาวราษฎร์วิทยา

ทรงพระดำเนินทอดพระเนตรกิจกรรมของนักเรียน และทรงฟังคำกราบบังคมทูลรายงานเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียน ๓ ภาษา (ภาษาไทย จีน และอังกฤษ) ทรงซักถามอย่างสนพระทัย และมีพระราชดำรัสที่เป็นกันเอง ดังตัวอย่างคำกราบบังคมทูลเกี่ยวกับโครงงานวิทยาศาสตร์ เรื่อง “ชอล์คไล่มด” ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ดังนี้

ทอดพระเนตรการแสดงดนตรีจีนของคณะศิษย์เก่าและผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์วิทยา

สมเด็จพระเทพรัตน์ฯ :	ไล่มดได้จริงหรือ
นักเรียน :	ไล่ได้จริงครับ เพราะกระผมได้ทำการทดลองบริเวณภายในโรงอาหารของโรงเรียนมาแล้วครับ
สมเด็จพระเทพรัตน์ฯ :	แล้วมดมันกลัวอะไร
นักเรียน :	มันกลัวส่วนผสมครับ (นักเรียนเริ่มประหม่า)
ครู :	มันกลัวแคลเซียมที่ได้จากเปลือกไข่ค่ะ
สมเด็จพระเทพรัตน์ฯ :	แล้วไล่มดได้อย่างเดียวหรือ
ครู :	นักเรียนได้ทำการทดลองกับมดเท่านั้นค่ะ
สมเด็จพระเทพรัตน์ฯ :	ไล่กิ้งก็อไม่ได้หรือ ที่บ้านฉันกิ้งก็อเยอะแยะเลย

จากนั้นทรงฟังการเล่านิทานจีนด้วยภาษาจีนของนักเรียนที่ใส่หัวกระต่าย ทรงพระสรวลและทรงขยับเข้าใกล้นักเรียนเมื่อนักเรียนพูดเสียงเบาด้วยความประหม่า แต่ด้วยพระราชดำรัสที่เป็นกันเองและพระพักตร์ที่ยิ้มแย้ม ทำให้นักเรียนหายประหม่าและกล้าพูดมากขึ้น เมื่อนักเรียนเล่าจบ สมเด็จพระเทพรัตน์ฯ ทรงยกนิ้วหัวแม่มือและตรัสภาษาจีนว่า “เหิ่นปั้ง” ซึ่งแปลว่ายอดเยี่ยม เป็นที่ปลาบปลื้มแก่นักเรียนและครูอย่างหาที่สุดมิได้

โรงเรียนราษฎร์วิทยาได้ทูลเกล้า ถวายภาพจากผ้าปักครอสสติตช์ขนาดใหญ่ฝีมือปักของครูฟาง แซ่เฉิน ที่ใช้เวลาในการปักถึง ๒ ปี ชื่อภาษาจีนของภาพ คือ ปา เซี่ยน ชิ่ว โซ่ว แปลว่า แปดเซียนอวยพรวันเกิด และภาพอักษรภาษาจีนจากการปักผ้าครอสสติตช์เช่นเดียวกัน ซึ่งทรงให้ความสนพระทัยเป็นอย่างมาก

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ฉายพระฉายาลักษณ์ร่วมกับคณะผู้บริหารและคณะอาจารย์โรงเรียนราษฎร์วิทยา เมื่อวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๗

ก่อนเสด็จฯ กลับว่าที่ร้อยเอกจิตร์ ศิรธนานนท์ ตัวแทนผู้บริหารโรงเรียน ได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานคำแนะนำและข้อสังเกตจากพระองค์ท่านหลังจากเสด็จทอดพระเนตรผลงานตลอดจนกิจกรรมของนักเรียน เพื่อนำไปปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ได้มีพระกรุณาพระราชทานพระราชกระแส ๒ เรื่อง **เรื่องแรก คือ การสอนและฝึกนักเรียนให้กล้าแสดงออกนั้นทำดีอยู่แล้ว คือเด็กนักเรียนกล้าแสดงออก ให้รักษาไว้ เรื่องที่สอง คือ ความทันสมัย โลกเปลี่ยนไปเร็วมากต้องหานวัตกรรมใหม่ๆ เข้ามาใช้ มิฉะนั้นจะไม่ทันโลก**

แม้พระองค์ท่านจะเสด็จพระราชดำเนินกลับไปแล้ว พระราโชวาททั้ง ๒ ประการยังดังก้องอยู่ในโสตประสาทของคณะผู้บริหารและคณะครูโรงเรียนราษฎร์วิทยา ในการที่จะน้อมนำไปปฏิบัติ แม้จะเสด็จทอดพระเนตรโรงเรียนชั่วระยะเวลาอันสั้น ประมาณหนึ่งชั่วโมงครึ่ง แต่สิ่งที่พระราชทานให้แก่โรงเรียนไม่ว่าจะเป็นพระเมตตา พระจริยวัตรที่เป็นกันเองของพระองค์ที่ทุกคนได้เห็นต่างซาบซึ้งและติดตาตรึงใจ รวมทั้งพสกนิกรทุกคนที่มาเฝ้ารับเสด็จและส่งเสด็จในวันนั้น ความสนพระทัยในภาษาจีนและพระอัจฉริยภาพในการตรัสภาษาจีนกลางอย่างคล่องแคล่ว และทรงพระอักษรจีน ด้วยพู่กันที่สวยงามหาที่เปรียบมิได้ ตลอดพระราโชวาท ๒ ประการสุดท้าย ล้วนแต่ประทับอยู่ในใจชาวราษฎร์วิทยาและชาวเพชรบุรีอย่างมิรู้เลือน

ในโอกาสมิ่งมหามงคลที่ทรงเจริญพระชนมายุ ๖๐ พรรษา ชาวราษฎร์วิทยาขอน้อมเกล้าฯ ถวายบทกลอนเทิดพระเกียรติของตัวแทนนักเรียนกลุ่มสาระวิชาภาษาไทยที่ได้อ่านทำนองเสนาะถวายในวันที่เสด็จพระราชดำเนินโรงเรียน ดังนี้

ขอน้อมเกล้ากราบบังคมบรมบาท
กลุ่มสาระภาษาไทยเปรมปรีดา
นักเรียนสร้างผลงานจากการอ่าน
พระราชนิพนธ์กลอนกานท์ ธ ธำรง
อาศิรวาทปกเกล้าทั่วทิศา
ราษฎร์วิทยา ลือสานงานในพระองค์
บรรลุผ่านโครงการพระราชประสงค์
ขอพระองค์ทรงพระเกษมสำราญ

ทรงพัฒนาคุณภาพชีวิต

หัวกะโหลกก็เป็นอีสุก อีใส ภาพฝีพระหัตถ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงวาดเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๖

"...เรื่องของการพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้า งานที่เห็นพ่อแม่ทำมาตลอดตั้งแต่รู้ความคือ การทำให้ผืนแผ่นดิน และทุกคนในแผ่นดินมีความเจริญรุ่งเรือง เน้นหนักในการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ผู้ที่มีความทุกข์ยาก เราคลุกคลีอยู่กับผู้ที่ลำบากยากแค้นหาทางบรรเทาความเดือดร้อนของคน..."

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี
ส่วนหนึ่งจากพระราชนิพนธ์ *ทัศนะจากอินเดีย* พ.ศ. ๒๕๓๐

ทรงพัฒนาคุณภาพชีวิต

ศาสตราจารย์กาญจนภาชน์ ลิ่วมโนมนต์
อดีตนายกเหล่ากาชาดจังหวัดเพชรบุรี

๓๐
เสด็จฯ เปิดอาคารเหล่ากาชาดจังหวัดเพชรบุรี

เหล่ากาชาดจังหวัดเป็นตัวแทนของสภากาชาดไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยมีสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเป็นสภานายิกา และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นอุปนายิกา ผู้อำนวยการสภากาชาดไทย

การจัดตั้งเหล่ากาชาดจังหวัดอย่างเป็นทางการทั่วประเทศ เกิดขึ้นเมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๔ ในขณะนั้นมีเพียง ๖๙ จังหวัด หน้าที่ของเหล่ากาชาดจังหวัด คือ เป็นตัวแทนของสภากาชาดไทยในการบรรเทาทุกข์ผู้ประสบสาธารณภัย ช่วยเหลือราษฎรที่เดือดร้อน และช่วยสนับสนุนส่งเสริมกิจการของสภากาชาดไทยในด้านยุวกาชาด อาสากาชาด บริการโลหิต ดวงตา และอวัยวะ การดำเนินการของเหล่ากาชาดจังหวัดอยู่ภายใต้การบริหารของนายกเหล่ากาชาดจังหวัด โดยมีคณะกรรมการ สมาชิก และอาสาสมัครช่วยงานโดยไม่มีค่าตอบแทน

เหล่ากาชาดจังหวัดเพชรบุรีก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๔ โดยมีท่านผู้หญิงเจือทอง อุรัสยนันทน์ เป็นนายกเหล่ากาชาดท่านแรก ที่ทำการเหล่ากาชาดจังหวัดเป็นอาคารไม้ชั้นเดียว ตั้งอยู่บริเวณบ้านพักผู้ว่าราชการจังหวัด สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๑ สมัยนางวิจิตรา พานิชวิทย์ เป็นนายกเหล่ากาชาด กิจการของเหล่ากาชาดจังหวัดเพชรบุรีได้ขยายขอบข่ายเพิ่มขึ้นเรื่อยมาตามลำดับ กระทั่ง พ.ศ. ๒๕๓๕ นายสุชาญ พงษ์เหนือ ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี และนางอุษณีย์ พงษ์เหนือ นายกเหล่ากาชาดจังหวัดได้เล็งเห็นว่า อาคารที่ทำการเหล่ากาชาดจังหวัดชำรุดทรุดโทรมไปตามกาลเวลา จึงได้ประชุมปรึกษาหารือกับคณะกรรมการเหล่ากาชาดจังหวัด

ในที่ประชุมเห็นชอบให้สร้างอาคารที่ทำการหลังใหม่ จึงมอบหมายให้สำนักงานโยธาธิการจังหวัดดำเนินการออกแบบ โดย นายวิษณุ อยู่ดี เจ้าหน้าที่บริหารช่าง ๖ เป็นผู้ออกแบบและประมาณการค่าก่อสร้างไว้ ๗.๙ ล้านบาท ในการนี้นางบุญรวม เสนาดิสัย และนางสาวทิม วรรณคีรี กรรมการเหล่ากาชาดจังหวัด ได้มีจิตศรัทธาบริจาคเงินรายละ ๓ ล้านบาท และใช้เงินสะสมของเหล่ากาชาดอีก ๑.๙ ล้านบาท เป็นค่า

อาคารสำนักงานเหล่ากาชาดจังหวัดเพชรบุรี

ก่อสร้างตัวอาคาร แต่ยังมิทันได้ดำเนินการ นายสุชาญ พงษ์เหนือ ผู้ว่าราชการจังหวัดได้โยกย้ายไปเสียก่อน เมื่อนายคงศักดิ์ ลิ่วมโนมนต์ ได้ย้ายมาเป็นผู้ว่าราชการจังหวัด จึงได้ดำเนินการต่อโดยจัดประมูลราคา และบริษัทประภารัตน์ก่อสร้างเป็นผู้ประมูลได้ในราคา ๗.๙ ล้านบาท ใช้เวลาก่อสร้าง ๔๐๐ วัน สร้างเสร็จเมื่อวันที่ ๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๘

นอกจากนี้ ยังได้ดำเนินการจัดหารายได้เพิ่มเติมเพื่อเป็นค่าตกแต่งอาคารและปรับปรุงสถานที่ โดยมีนายประหยัด เวสสบุตร นายอำเภอเมืองเพชรบุรี และนายพิสิฐ สุปรีดานุวัฒน์ ช่วยจัดสร้างพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๔) และเหรียญพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕) คู่กับสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ เพื่อมอบเป็นที่ระลึกแก่ผู้มีอุปการคุณแก่เหล่ากาชาดจังหวัดเพชรบุรี ทั้งนี้ได้รับการสนับสนุนจากพระเทพสุวรรณมุนี (บุญรวม) ท่านเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี ผู้ว่าราชการจังหวัด หัวหน้าส่วนราชการและเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ของจังหวัด คณะกรรมการและสมาชิกเหล่ากาชาด พ่อค้า ประชาชน ตลอดจนผู้มีจิตศรัทธาทั้งในจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดอื่น ๆ ทำให้สามารถสร้างและตกแต่งอาคารเหล่ากาชาดจังหวัดเพชรบุรีได้สำเร็จ โดยใช้งบประมาณทั้งสิ้น ๑๒ ล้านบาท และได้ปรับปรุงเรือนรับรองเพื่อถวายเป็นห้องทรงงานของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี อีก ๒ ล้านบาท

หลังจากอาคารสำนักงานเหล่ากาชาดจังหวัดเพชรบุรีเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงได้กราบบังคมทูลเชิญสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี อุปนายิกา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี
อุปนายิกาผู้อำนวยการสภากาชาดไทย
เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดอาคารสำนักงาน
เหล่ากาชาดจังหวัดเพชรบุรี
เมื่อวันที่ ๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๙

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรม
ราชกุมารี ลงพระนามาภิไธย
ในคราวเสด็จฯ ทรงเปิดอาคารสำนักงาน
เหล่ากาชาดจังหวัดเพชรบุรี

ผู้อำนวยการ สภากาชาดไทย เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดอาคาร เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๙ โดยมีผู้มีอุปการคุณเข้ารับพระราชทานเหรียญที่ระลึก จำนวน ๑๒๐ ราย และผู้มีจิตศรัทธาเข้าทูลเกล้าฯ ถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย จำนวน ๓๐ ราย

ต่อมาได้เสด็จไปทรงปลูกต้นกฤษณาหน้าเรือนทรงงาน และมีพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานชื่อเรือนทรงงานว่า “เรือนกฤษณา” ต่อจากนั้น ได้ทอดพระเนตรนิทรรศการภายในอาคาร ลงพระนามาภิไธยในสมุดเยี่ยม และเสวยพระกระยาหารกลางวัน ณ ห้องประชุมสำนักงานเหล่ากาชาดจังหวัดเพชรบุรี แล้วจึงเสด็จพระราชดำเนินไปยังวัดคงคารามวรวิหารเพื่อทรงร่วมพิธีเททองหล่อพระประธาน และทรงวางศิลาฤกษ์โรงเรียนพระปริยัติธรรมของวัดคงคารามวรวิหาร

การเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดอาคารสำนักงานเหล่ากาชาดจังหวัดเพชรบุรีของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ในครั้งนี้ นับเป็นพระมหากรุณา ธิคุณเป็นล้นพ้น และยังความปลื้มปีติยินดีแก่ชาวจังหวัดเพชรบุรีอย่างหาที่สุดมิได้

พระมหาคุภชัย ชยธมฺโม
เจ้าอาวาสวัดเพชรพลี จังหวัดเพชรบุรี

๓๑

บริจาคโลหิตช่วยเหลือชีวิตถวายเป็นพระราชกุศล

การบริจาคโลหิตให้แก่โรงพยาบาลหรือสภากาชาดไทย เพื่อนำไปช่วยเหลือผู้อื่น ถ้าจะเปรียบแล้วก็คงเทียบได้กับผู้บริจาคนั้นเสมือนยอมสละเลือดเนื้อ ซึ่งเป็นสาระสำคัญสำหรับเลี้ยงชีวิตตนเองหรือของผู้มีชีวิต คือผู้สละเลือดในการบริจาคนั่นเอง เมื่อท่านผู้ใดได้รับเลือดจำนวนนั้นไป ก็ทำให้เขาผู้นั้นได้มีชีวิตยืนยาวต่อไป ดังนั้น การบริจาคโลหิต ผู้บริจาคดุจผู้เสียสละให้เลือดเนื้อและส่วนสำคัญที่หล่อเลี้ยงอยู่ในกายตนมอบให้แก่ผู้ที่ต้องการไป ส่วนผู้ที่ได้รับก็จะได้รับผลบริจาคนั้นให้มีชีวิตอยู่ยาวนานสืบไป

เลือดก็คงเช่นเดียวกับเนื้อในร่างกาย เพราะจะมีคำพูดอยู่เสมอว่า “เลือดเนื้อและชีวิต” นั่นเอง เมื่อความจริงเป็นเช่นนี้ ผู้ที่สละเลือดจึงเสมือนสละชีวิตส่วนหนึ่ง ส่วนผู้ได้รับเลือดก็เหมือนได้ชีวิตยาวนานต่อไป นับว่าเป็นผู้ได้ช่วยชีวิตใหม่คืนมา ดังนั้น ทั้งผู้ให้และผู้รับ นับว่าเป็นผู้ประกอบการบุญไว้มากต่อกัน จึงได้อนุกูลอนุเคราะห์ต่อกัน มีส่วนทำให้โลกหรือมวลมนุษย์ต่างเห็นใจกัน พึ่งพากันได้ เสียสละต่อกัน นับเป็นความดีโดยแท้

การเสียสละเลือด (โลหิต) นอกจากจะได้อานิสงส์เป็นบุญทานบารมีได้ต่อชีวิตให้แก่ผู้อื่น ในหลักทางการแพทย์ก็มิได้เสียหาย เพราะเลือดในร่างกายของคนเราไม่นานก็สามารถสร้างทดแทนได้ ส่วนเลือดในร่างกายเราถ้ามิได้บริจาค เมื่อเวลาผ่านไปเลือดจำนวนนั้นในร่างกายก็จะเปลี่ยนเป็นสารอย่างอื่นที่มิใช่เลือดเหมือนเดิม ดังนั้น ผู้เสียสละบริจาคเลือดก็จะได้เลือดใหม่ที่มีความสดสะอาดมาบำรุงหรือใช้ในร่างกายต่อไป เลือดในร่างกายก็มิได้ลดน้อยหรือเสียหายขาดไปแต่อย่างใด

อาตมภาพได้ถือความจริงเช่นนี้ พร้อมมีศรัทธาปสาทะมุ่งมั่นในการทำบุญสร้างบารมี ทำกุศลต่อเพื่อนมนุษย์เพื่อเป็นการสงเคราะห์ อนุเคราะห์ นับว่าเป็นบุญบารมีเป็นอานิสงส์สืบไป จึงได้บริจาคโลหิตโดยต่อเนื่องตั้งแต่ได้อุปสมบทเป็นต้นมา นับจำนวนได้ทั้งหมด ๘๗ ครั้ง (๒๑ กันยายน ๒๕๔๘) พออายุเกิน ๖๐ ก็งดการบริจาค เพราะถึงเกณฑ์กำหนดเกี่ยวกับอายุของผู้บริจาค ทั้งสุขภาพและร่างกายก็ยังแข็งแรงปรกติดี ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ ถึงมีก็เล็กน้อย คงจะเป็นผลของการบำเพ็ญบุญทานในเรื่องนี้กระมัง

พัดกาชาดสมนาคุณ ชั้นที่ ๒ สภากาชาดไทย ถวายพระมหาศุภชัย ชยธมฺโม เนื่องในการบริจาคโลหิต ครั้งที่ ๗๕

พระมหาศุภชัย ชยธมฺโม เจ้าอาวาสวัดเพชรพลี เข้ารับพระราชทานเข็มที่ระลึกผู้บริจาคโลหิต ครั้งที่ ๖๐ จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อวันที่ ๑๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๐ ณ โรงแรมรีเจนท์ ชะอำ

การที่มนุษย์ทุกคนช่วยเหลือกัน เช่น เป็นทหาร เป็นตำรวจ มีหน้าที่ต้องรักษาประเทศชาติและความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองให้เกิดความสงบสุข แม้ชีวิตก็สละได้ แต่เราท่านญาติโยม เช่น ชาวบ้าน นักบวช มีข้าวของก็ต้องแบ่งปัน ช่วยเหลือเจือจานผู้ขาดแคลน ยากไร้ แม้เลือดที่ใช้เลี้ยงชีวิต เมื่อมีโอกาส มีความจำเป็นบริจาคได้เสมอ และต้องแสดงความยินดีที่มีผู้เปี่ยมด้วยการทำคุณประโยชน์ต่อผู้อื่น ที่มิได้บริจาคเฉพาะเลือด แม้ชีวิตของตนเองเมื่อต้องหมดลมไป ก็แสดงความจำนงจะบริจาคดวงตาหรือแม้ร่างกายให้โรงพยาบาลได้เป็นอาจารย์ใหญ่

จึงเจริญพร เจริญศรัทธา แด่สาธุชนทุกท่าน ขอจงเจริญบุญทานบารมี และเพื่อความสุขกาย สบายใจขณะยังมีชีวิตอยู่ ด้วยการบริจาคเลือดตามโอกาส และแจ้งเจ้าหน้าที่บริจาคดวงตาหรือร่างกายเพื่อประโยชน์ด้านการศึกษา เพราะชีวิตจิตใจคนเราเป็นหนี้ร่างกาย ถ้าร่างกายหมดสภาพเมื่อใดก็เหมือนท่อนไม้เมื่อนั้น คงมีแต่ความดีความงาม แม้แต่โคควายเมื่อวายชีพก็ยังมีหนังเขาและสิ่งยังประโยชน์ต่อมาเหลืออยู่ ดังคำโคลงที่ว่า

วัว ควายวายชีพได้ เขาหนัง
เป็นสิ่งเป็นอันยัง อยู่ไซร้
คนเด็ดดับสูญสัง ขารร่าง
เช่นชั่วเป็นเสียได้ แต่ร้ายกับดี

สาธุ และขออำนวยพรให้ทุกท่าน จงเจริญในธรรมทั่วกันเทอญฯ

นางอุไร บุญกอง อดีตหัวหน้าสถานีกาชาดที่ ๘ เพชรบุรี
นางปราณี ขุนลิทธิ์ หัวหน้าสถานีกาชาดที่ ๘ เพชรบุรี

๓๒

เสด็จฯ เยี่ยมสถานีกาชาดที่ ๘ (สถานีเอื้อนอนามัย)

นายกเหล่ากาชาดจังหวัดเพชรบุรีเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๘ คือ ศาสตราจารย์กาญจนภาชน์ ลิ่วมโนมนต์ ได้สนับสนุนให้การเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมสถานีกาชาดที่ ๘ เพชรบุรี ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี อุปนายิกาผู้อำนวยการ สภากาชาดไทย เป็นการส่วนพระองค์ สามารถดำเนินการได้ด้วยความราบรื่น ด้วยมี ปัญหามากมาย เพราะเหตุที่ตั้งสถานีกาชาดอยู่ในย่านชุมชนยากต่อการถวาย ความปลอดภัย นายกเหล่ากาชาดฯ ได้เสนอต่อเลขาธิการสภากาชาดไทย (นายแผน วรรณเมธี) ให้ดำเนินการตามกำหนดการ โดยทางจังหวัดจะดูแลความปลอดภัย ให้เป็นอย่างดี

จังหวัดเพชรบุรีในสมัยรัชกาลที่ ๗ ช่วงหนึ่งมีอหิวาตกโรคระบาด และยังไม่มี สถานพยาบาลใด ๆ อำมาตย์เอกพระยาสุรพันธ์เสนี จึงนำเรื่องไปปรึกษาเจ้าจอม มารดาอ่อนในรัชกาลที่ ๕ ซึ่งเป็นธิดาเจ้าเมืองเพชรบุรี ท่านจึงนำเงินมรดกของเจ้าจอม เอื้อน หนึ่งในเจ้าจอมก๊กออ จำนวนหนึ่งหมื่นบาทสร้างสถานีอนามัยขึ้น โดยใช้ ชื่อว่า **“สถานีเอื้อนอนามัย”** เปิดทำการเมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๒ เป็นต้นมา (ครบรอบ ๘๔ ปี ในปี พ.ศ. ๒๕๕๖) นับเป็นสถานพยาบาลแห่งแรกของจังหวัดเพชรบุรี ที่แก้ปัญหาสาธารณสุขของชาวเมืองเพชรในขณะนั้น

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จเยี่ยมสถานีกาชาด ที่ ๘ เพชรบุรี เป็นการส่วนพระองค์ ในวันที่ ๒๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ นั้น เจ้าหน้าที่ ทุกคนตื่นเต้นมาก ยังความปลาบปลื้มและดีใจอย่างสุดซึ้ง พร้อมทั้งประชาชนที่อยู่รอบ ๆ สถานีกาชาดต่างดีใจเป็นที่สุด ซึ่งขณะนั้นมีนางบุญส่ง พระประสาท เป็นหัวหน้าสถานี กาชาดที่ ๘

บรรยากาศในการเสด็จเยี่ยมครั้งนั้น พระองค์ท่านทรงรับฟังคำกราบบังคมทูล รายงานความเป็นมาของสถานีกาชาดและกิจกรรมที่ให้บริการแก่ผู้ป่วย เสด็จทอดพระเนตร สถานที่ อาคารต่าง ๆ สำหรับอาคารหลังเดิมที่ใช้เป็นที่ตรวจรักษาคนไข้และทำคลอดนั้น ยังใช้เตียงไม้สักโบราณ มีเสาสำหรับไว้กางมุ้ง พระองค์ตรัสแบบอารมณ์ดีว่า *“เหมือน โรงพยาบาลของประเทศลาวเลยนะ อนุรักษ์ไว้ได้ดี”*

สถานีกาชาดที่ ๘ เพชรบุรี ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๑

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ฉายพระฉายาลักษณ์ร่วมกับคณะผู้บริหารและคณะพยาบาลประจำสถานีกาชาดที่ ๘ ในการเสด็จส่วนพระองค์ เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๘

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารีทอดพระเนตรกิจการของสถานีกาชาดที่ ๘ เพชรบุรี

ภายหลังจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จเยี่ยมในครั้งนั้น ทำให้ประชาชนรู้จักสถานีกาชาดมากขึ้น สถานีกาชาดที่ ๘ มีเจ้าหน้าที่เป็นบุคลากรทางการแพทย์เป็นเจ้าหน้าที่ประจำ สังกัดสภากาชาดไทย และมีสำนักงานเหล่ากาชาดจังหวัดเป็นอาสาสมัครที่มีจิตอาสา มีนายกเหล่ากาชาดจังหวัดเป็นกำลังหลัก จะปฏิบัติงานด้วยกันเวลาเกิดภัยพิบัติ และการรับบริจาคโลหิต ฯลฯ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชดำรัสกับคณะผู้บริหารเหล่ากาชาด จังหวัดเพชรบุรี ก่อนเสด็จพระราชดำเนินกลับ

ชาวจังหวัดเพชรบุรียังได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสภากาชาดไทย อาทิ โครงการจักษุศัลยกรรมสภากาชาดไทยในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี การตรวจรักษาการผ่าตัดต้อเนื้อ ต้อกระจก และใส่เลนส์เทียมให้กับผู้สูงอายุในถิ่นทุรกันดาร โครงการแว่นสายตาสภากาชาดไทยเพื่อนักเรียนในชนบท เป็นต้น

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชประสงค์ให้พสกนิกรได้รับโอกาสอันดี มีคุณภาพชีวิตที่ทัดเทียมเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน นับว่าพระองค์ท่านได้ให้ชีวิตใหม่กับชาวเพชรบุรีในด้านดวงตาหลายพันชีวิต และทุกชีวิตในจังหวัดเพชรบุรี ขอเทิดทูนพระองค์ไว้เหนือเกล้าฯ ตลอดไป

ขอทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน

นางมณี ณ บางช้าง
พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ
โรงพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี

๓๓

พระมหากรุณาธิคุณแก่โรงพยาบาลพระจอมเกล้าและวิทยาลัยพยาบาลฯ

ณ ดินแดนฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเพชรบุรี ที่ชาวเพชรบุรีเรียกกันติดปากว่า กองพันล่าง (ร.๑๑ พัน ๓ รอ.) ติดกับวัดน้อยไชยสุรินทร์ ได้มีโรงพยาบาลมิชชันนารีมาเปิดเป็นโรงพยาบาลแห่งแรกของประเทศไทยที่จังหวัดเพชรบุรี ตั้งแต่ปี ๒๔๒๓ - ๒๔๗๗ คือตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๔ จนปิดกิจการลง หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

ใน พ.ศ. ๒๔๙๑ หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ยุติลง กระทรวงสาธารณสุขได้เร่งรัดให้เปิดโรงพยาบาลประจำจังหวัดเพชรบุรี และตั้งงบประมาณในการสร้างของกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข เป็นเงิน ๑๒๐,๐๐๐ บาท พระสมัครสโมสร ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี จึงเลือกที่ดินทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์แปลงที่ติดเขาพนมขวด เนื้อที่ ๕๓ ไร่ ๒ งาน ๙๐ ตารางวา เป็นพื้นที่สร้างโรงพยาบาล เสียค่าเช่าโรงพยาบาลปีละ ๗๔๐ บาท โดยมีหลวงบำราศโรคาพาศห์ สาธารณสุขจังหวัด เป็นผู้ดูแลแทนกรมการแพทย์ในการดำเนินการก่อสร้างจนแล้วเสร็จ และเปิดดำเนินการรักษาคนไข้ตั้งแต่วันที่ ๑๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๙๔ เป็นต้นมา มีเรือนพักผู้ป่วย ๒ หลัง คือเรือนคนไข้ชายและเรือนคนไข้หญิง มีเตียงทั้งหมด ๕๐ เตียง และมีนายแพทย์สมประสงค์ วีระไวทยะ เป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลคนแรก

พ.ศ. ๒๔๙๖ ตึกอำนวยการหลังแรกสร้างสำเร็จและทำพิธีเปิดโรงพยาบาลเพชรบุรีอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๙๖ แต่ประชาชนทั่วไปนิยมเรียกว่าโรงพยาบาลเขาพนมขวด ตามชื่อภูเขาที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของโรงพยาบาล

การสร้างตึกในโรงพยาบาลเพชรบุรี มีลำดับในการสร้างดังนี้

๑. เรือนพักคนไข้ชาย สร้างเมื่อพ.ศ. ๒๔๙๑

๒. เรือนพักคนไข้หญิง สร้างเมื่อพ.ศ. ๒๔๙๔

๓. ตึกภิกษุอาพาธ เริ่มสร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๗ ได้มีการซ่อมแซมและเปิดเป็นตึกภิกษุอาพาธ ๑ ครั้ง และได้มีการบูรณะเป็นครั้งที่ ๒ และเปิดเป็นอาคารแบบผสมผสานในปัจจุบัน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดอาคารมหามงกุฎราชานุสรณ์ของวิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี ในวันที่ ๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๖

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ
สยามบรมราชกุมารี เสด็พระราชดำเนิน
ทรงเปิดอาคาร ๒๐๐ ปี พระบาทสมเด็จ
พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โรงพยาบาล
พระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี
ในวันศุกร์ที่ ๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๖

๔. ตึกเพชรานุกูล ตึกพิเศษพินิจ สุทธิวานิช ตึกพิเศษอุ๊น เครือพานิช ตึกพิเศษอิ๊ด ภิงคารวัฒน์ เปิดเมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๑๑ โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วย สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าวชิราลงกรณ์ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์

๕. ตึกอำนวยการหลังแรกสร้างเสร็จและมีพิธีเปิดอย่างเป็นทางการ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๔ (ถูกรื้อถอนเพื่อสร้างเป็นตึกอำนวยการหลังที่ ๒ เมื่อพ.ศ. ๒๕๑๓)

๖. ตึกประธาน - บุญรวม เสนาดิสัย ตึกอุบัติเหตุ ตึกอำนวยการ (สร้างทดแทนหลังแรก) เปิดเมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๑๕ โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดาฯ

๗. ตึกผู้ป่วยนอกพิฆเนศวรสุรสังกาศ ทดแทนตึกผู้ป่วยนอกเดิม และตึกเพชรานุกูล ทดแทนตึกเพชรานุกูลเดิม สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดอาคารทั้งสอง เมื่อวันจันทร์ที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๔๘ ในสมัยนายแพทย์เจตน์ ศิรธรานนท์ เป็นผู้อำนวยการ

๘. ตึกอำนวยการหลังที่ ๒ (สร้างทดแทนหลังที่ ๑) สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๔ ปัจจุบันคืออาคาร ๒๐๐ ปี พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดอาคารในวันศุกร์ที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๕๖ ในสมัยนายแพทย์พูลสวัสดิ์ สมบูรณ์ปัญญา เป็นผู้อำนวยการ

ในครั้งเสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดอาคาร**พิฆเนศวรสุรสังกาศ**นั้น สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี สนพระทัยว่าเพราะเหตุใดจึงใช้ชื่อนี้ และตรัสว่า “เพราะจริง” นายแพทย์เจตน์ ศิรธรานนท์ จึงกราบบังคมทูลว่า ได้มีการประชุมกันของผู้ทรงคุณวุฒิชาวเพชรบุรีหลายท่านเสนอให้ใช้ชื่อนี้ เพราะเป็นพระนามของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งทรงกรมเป็นกรมหมื่นพิฆเนศวรสุรสังกาศ ในปีระกา พ.ศ. ๒๔๐๔-๒๔๑๐ เพราะอาคารหลังนี้เป็นอาคารหลักและสำคัญที่สุดของโรงพยาบาล มีทั้งหมด ๙ ชั้น

พระองค์ท่านยังได้ตรัสถึงตัวอักษรที่เขียนชื่ออาคารว่ามีความงดงามมาก นายแพทย์เจตน์ ศิรธรานนท์ จึงได้กราบบังคมทูลว่ามีการประกวดตัวอักษร มีผู้ส่งเข้าประกวดจำนวน ๘ คน ผู้ชนะเลิศได้รับการคัดเลือกชื่อ นายพิพัฒน์ พึ่งแตง เป็นบุตรชายของนายเฉลิม พึ่งแตง ช่างศิลปกรรมที่มีชื่อเสียงของจังหวัดเพชรบุรีท่านหนึ่ง มีแนวคิดมาจากพระราชหัตถเลขา ซึ่งเป็นอักษรที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระอักษร แสดงถึงความอบอุ่นและเป็นกันเอง และเพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบัน จึงใช้สีเหลืองซึ่งเป็นสีประจำพระองค์

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จทอดพระเนตรนิทรรศการของโรงพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระสรวล และตรัสชื่นชมว่า ดูแปลก สวยงาม และเป็นกันเองจริง ๆ

นายแพทย์เจตน์ ศิรธรานนท์ ได้กราบบังคมทูลต่อว่า ในการตั้งชื่ออาคารในโรงพยาบาลพระจอมเกล้านั้นได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตจากสำนักพระราชวัง ขอใช้ชื่อพระราชโอรสของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่เคยเสด็จและมีส่วนเกี่ยวข้องกับจังหวัดเพชรบุรีมาประจำตึกอีก ๕ อาคาร คือ มเหศวรศิวลาส (อาคารผู้ป่วยหนักศัลยกรรม) วิษณุนาถนิภาธร (อาคารศัลยกรรมออร์โธปิดิกส์) วชิรญาณวโรรส (อาคารจักษุอาพาธ) นเรศวรวรฤทธิ์ (อาคารผู้ป่วยหนักอายุรกรรม) และนราธิปประพันธ์พงศ์ (อาคารผู้ป่วยพิเศษ ๖๐ ห้อง ๕ ชั้น) รวมทั้งหมด ๕ พระนาม

ในโอกาสที่เสด็จพระราชดำเนินเปิดอาคาร ๒๐๐ ปี พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น หลังจากทรงเปิดแผงคลุมป้ายอาคารแล้ว ได้เสด็จทอดพระเนตรรถพยาบาลพระราชทานคันแรกของโรงพยาบาล ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทาน (พระราชทานที่วิทยาลัยอาชีวศึกษา จังหวัดเพชรบุรี) เมื่อทอดพระเนตรรถยนต์ที่จัดแสดงหน้าอาคารมีพระรูปของพระองค์ฉายอยู่บริเวณด้านข้างรถ จึงตรัสว่า

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทอดพระเนตรรถพยาบาลคันแรกของโรงพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี

"*ฉันก็มา ยังอยู่ข้างสมเด็จพ่อ แต่ถูกบังนิดหน่อย*" เมื่อทอดพระเนตรเข้าไปในรถและเห็นว่าได้รับการซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพที่ดี จึงตรัสชื่นชมว่า "*ยังใหม่อยู่เลย*"

ขอกล่าวเพิ่มเติมในส่วนของวิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้าที่อยู่ร่วมสังกัดเดียวกันนั้น เมื่อกระทรวงสาธารณสุขได้มีมติจัดตั้งวิทยาลัยพยาบาลเพิ่มขึ้นที่จังหวัดเพชรบุรีในปี ๒๕๓๐ โดยมีที่ตั้งอยู่ห่างจากโรงพยาบาลเพชรบุรี (นามเดิม) ประมาณ ๒๐๐ เมตร และได้รับงบประมาณค่าก่อสร้างอาคารต่าง ๆ จนแล้วเสร็จ ด้วยรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงมีต่อชาวเมืองเพชรบุรี คณะผู้บริหารจึงพิจารณาเห็นสมควรที่จะขอพระราชทานอัญเชิญพระนามตามพระปรมาภิไธยขึ้นเป็นชื่อของโรงพยาบาลและวิทยาลัยพยาบาลจังหวัดเพชรบุรี เพื่อถวายพระเกียรติแด่พระองค์ท่านในโอกาสเดียวกัน

ในการนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้อัญเชิญพระปรมาภิไธยขึ้นเป็นชื่อของโรงพยาบาลและวิทยาลัยพยาบาลตามที่ขอ และในวันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๒ โปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ไปทรงเปิดวิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า

จังหวัดเพชรบุรี พร้อมกับทรงเปิดป้ายโรงพยาบาลพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี ในคราวเดียวกัน นับว่าพระมหากรุณาธิคุณนี้เป็นที่ปลื้มปีติและเป็นศรีสง่าแก่ชาวจังหวัดเพชรบุรีและกระทรวงสาธารณสุขเป็นล้นพ้น

ต่อมาในวันที่ ๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จฯ มาทรงเปิดอาคารเรียนหลังใหม่ของวิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี อีกครั้งหนึ่ง โดยได้พระราชทานชื่อตึกนี้ว่า “มหามงกุฎราชานุสรณ์” ซึ่งเป็นอาคารที่ทันสมัย เพื่อรองรับการเรียนการสอนของนักศึกษาพยาบาลที่ขยายตัวเพิ่มขึ้น และสามารถรองรับการเปิดหลักสูตรเวชปฏิบัติ หลักสูตรผู้บริหารระดับต้นของกระทรวงสาธารณสุข จนบัดนี้เป็นเวลากว่า ๒๕ ปี ที่วิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันการศึกษาด้านสาธารณสุขที่เชิดหน้าชูตาของชาวจังหวัดเพชรบุรี และเป็นสถานที่ที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณด้วยเช่นกัน

โดยสรุปแล้วสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จฯ มาที่โรงพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี รวม ๔ ครั้ง และวิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี อีก ๒ ครั้ง ดังต่อไปนี้

๑. โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อทรงเปิดตึกประธาน - บุญรวมเสนาดิสัย ตึกอุบัติเหตุ และตึกอำนวยการหลังแรก ในวันที่ ๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๕

๒. เสด็จพระราชดำเนินมาทรงเปิดวิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี และเปิดแพรคลุมป้ายโรงพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี จากวิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี ในวันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๒

๓. เสด็จฯ มาทรงวางศิลาฤกษ์อาคาร ๙ ชั้น ในคราวเสด็จพระราชดำเนินมาทรงบรรจุพระบรมสารีริกธาตุในพระเจดีย์บนยอดเขาพนมขวด ณ ตำแหน่งเดิม ในวันพฤหัสบดี ที่ ๑๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๔

๔. เสด็จพระราชดำเนินมาทรงเปิดตึกพิฆเนศวรสุรสังกาศและตึกเพชรานุกูล ณ โรงพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี ในวันจันทร์ที่ ๒๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๘

๕. เสด็จพระราชดำเนินมาทรงเปิดอาคาร ๒๐๐ ปี พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ โรงพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี และเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดอาคารมหามงกุฎราชานุสรณ์ของวิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี ในวันศุกร์ที่ ๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๖

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ฉายพระรูปร่วมกันคณะผู้บริหารวิทยาลัย
พยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระมหากรุณาธิคุณต่อโรงพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรีและวิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรีเป็นล้นพ้น นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อมสุดที่จะพรรณนา ขอน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายพระพร ให้ทรงมีพระพลานามัยแข็งแรง มีพระชนมายุยิ่งยืนนาน เป็นมิ่งขวัญของชาวเพชรบุรีตลอดไป

นายทวีโรจน์ กล่ำกล่อมจิตต์
มิวเซียมเพชรบุรี

๓๔

“คำ” ของ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ไปทรงงานด้านต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบุรีหลายครั้งหลายคราว หลายสถานที่ จึงทรงมีความคุ้นเคยกับผู้คนและพื้นที่เมืองเพชร หลากหลายแขนงอาชีพและสถานะ พระราชกรณียกิจที่สนพระทัยไต่ถาม และมีพระราชดำรัสกับบุคคลตามวาระโอกาส “คำ” ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ที่พระราชทานแก่พสกนิกรชาวเพชรบุรี ประหนึ่งความทรงจำอันเป็นประวัติศาสตร์ของตระกูลของแต่ละท่านและเมืองเพชรบุรีดังนี้

“นายกเกลือ”

ดร.ยุทธ อังกินันทน์ นายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองเพชรบุรี อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเพชรบุรี ๗ สมัย อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม อดีตสมาชิกวุฒิสภา ดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองเพชรบุรีหลายสมัย

นอกจากเป็นนักการเมืองแล้ว ยังมีอาชีพหลักคือเป็นชาวนาเกลือคนหนึ่งของจังหวัดเพชรบุรี ที่มีพื้นที่ทำนาเกลือมากที่สุดในประเทศไทย และเป็นชาวนาเกลือที่มีผลผลิตเกลือทะเลมากที่สุดในประเทศไทย โดยมีพื้นที่ทำนาเกลือประมาณ ๑,๗๕๐ ไร่ จากจำนวนพื้นที่ ๒,๐๐๐ ไร่

ดร.ยุทธ อังกินันทน์ ยังดำรงตำแหน่งนายกสมาคมชาวนาเกลือบ้านแหลมเพชรบุรี และเคยดำรงตำแหน่งประธานสหกรณ์นาเกลือ ๔ จังหวัด ในสมัยที่ทำหน้าที่นิติบัญญัติในสภาผู้แทนราษฎร ท่านได้อภิปรายเกี่ยวกับปัญหาของชาวนาเกลืออยู่เสมอจนได้รับสมญาจากเพื่อน ส.ส. และสื่อสารมวลชนว่า “ส.ส.นาเกลือ”

ดร.ยุทธ อังกินันทน์ นับว่าเป็นผู้มากบารมีประหนึ่งเสาหลักของจังหวัดเพชรบุรีท่านหนึ่ง ที่เอื้อเฟื้อเกื้อกูลสังคมเมืองเพชรบุรีในเกือบทุกด้าน ทั้งในฐานะหน้าที่และส่วนตน ทั้งยังเป็นผู้ที่มีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างสูงยิ่ง เมื่อทราบว่าโครงการทำฝนหลวงของในหลวงต้องใช้เกลือจำนวนมาก เพื่อใช้ในการทำฝนเทียม

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ตรัสทักทายกับนายยุทธ อังกินันทน์
ผู้ได้รับพระราชทานนามว่า “นายกเกลือ”

ดร.ยุทธ อังกินันทน์ จึงน้อมเกล้าฯ ถวายเกลือสำหรับทำฝนหลวง แด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ ศูนย์ฝนหลวง หัวหิน จำนวน ๑๕๔ ตัน

ทั้งนั้นในนามของประธานสหกรณ์ชาวนาเกลือบ้านแหลมเพชรบุรี ได้น้อมเกล้าฯ ถวายเกลือสมุทร ร่วมโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อคนไทยจะได้รับเกลือที่มีสารไอโอดีน ป้องกันโรคเอ๋อและโรคคอหอยพอกตามพระราชอัธยาศัย ในเวลาต่อมา สมเด็จพระเทพรัตน์ฯ โปรดเรียก ดร.ยุทธ อังกินันทน์ ว่า “นายกเกลือ”

“นี่ของเดิมๆ ไม่มีผักชีโรยหน้า ดีมาก”

กลุ่มแม่บ้านละหานใหญ่ ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ ๕ บ้านละหานใหญ่ ตำบลตำหรุ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ก่อตั้งในสมัยกำนัน ประสิทธิ์ จุ้ยทอง เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นต้นมา มีคุณแม่ชวน ขาวผ่อง เป็นประธานกลุ่ม โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำอาหารของชาวบ้านละหานใหญ่ไว้ ได้แก่ น้ำพริกแกงและขนมหวานเมืองเพชร ดังนั้นจึงมีการจัดการให้เป็นแบบแผน แยกการทำงานเป็นกลุ่มด้วยกัน หนึ่งกลุ่มทำน้ำพริก เป็นการรวมกลุ่มแม่บ้านในตำบลทำน้ำพริกแกงชนิดต่าง ๆ ได้แก่ น้ำพริกแกงป่า น้ำพริกแกงเผ็ด น้ำพริกแกงเขียวหวาน น้ำพริกแกงส้ม เป็นต้น โดยสมาชิก

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ทอดพระเนตรน้ำพริกเครื่องแกงของกลุ่มแม่บ้านละหานใหญ่ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี เมื่อวันที่ ๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๑

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ทรงโรยฝอยทองในการสาธิตการทำน้ำพริกเครื่องแกงและขนมหวานของคณะแม่บ้านละหานใหญ่ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งตรัสว่า “*นี่ของเดิม ๆ ไม่มีผักชีโรยหน้า ดีมาก*”

ของกลุ่มลงหุ้นคนละ ๑๐๐ บาท ทำน้ำพริกแกงขายในนามของกลุ่ม แล้วสมาชิกผู้ถือหุ้นได้รับเงินปันผลทุกปี สองกลุ่มทำขนมหวานเมืองเพชรบุรี ได้แก่ ขนมหม้อแกง ทองหยอด ฝอยทอง ลูกชุบ เป็นต้น

กลุ่มแม่บ้านละหานใหญ่มีผลิตภัณฑ์น้ำพริกแกง และขนมหวานพื้นเมืองจำหน่าย ได้รับการยอมรับว่ามีคุณภาพดี สะอาด และอร่อย เพราะชาวบ้านช่วยกันทำด้วยความเอาใจใส่ มิได้คำนึงถึงกำไรทางธุรกิจมากนัก เพราะวัตถุประสงค์โดยแท้คือการอนุรักษ์ภูมิปัญญาของกลุ่มแม่บ้านละหานใหญ่ให้ดำรงคงอยู่สืบไป จนเป็นที่ประจักษ์ในวงกว้าง ความทราบถึงสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี สนพระทัยที่จะเสด็จเยี่ยมชมเป็นกำลังใจให้ชาวบ้านละหานใหญ่

วันที่ ๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๑ เวลาประมาณ ๙ นาฬิกาเศษ สมเด็จพระเทพรัตน์ ฯ เสด็จเป็นการส่วนพระองค์ทอดพระเนตรผลิตภัณฑ์กลุ่มแม่บ้านละหานใหญ่ ณ หมู่ที่ ๕ บ้านละหานใหญ่ ตำบลตำหรุ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี คุณแม่ชวน ขาวผ่อง ประธานกลุ่มแม่บ้านละหานใหญ่ พร้อมคณะสมาชิกกลุ่มแม่บ้านและชาวบ้านใกล้เคียง เข้าเฝ้าฯ รับเสด็จ ทรงชื่นชมกลุ่มแม่บ้านละหานใหญ่ที่ได้รวมกลุ่มกันทำงานกันมาว่า “*นี่ของเดิม ๆ ไม่มีผักชีโรยหน้า ดีมาก*”

“ช่างแทงหยวกเพชรบุรี เขาเก่งทำเป็นกันทั้งบ้าน...ช่วยลืบสานลายโบราณไว้ให้ดี ๆ”

ครูประสม สุสุทธิ ช่างแทงหยวกงานพระเมรุสกุลช่างเพชรบุรี มาจากครอบครัวที่มีคุณพ่อเป็นช่างตีเหล็ก เกิดเมื่อวันที่ ๑๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๔ ที่จังหวัดเพชรบุรี ในวัยเด็กเคยศึกษาศิลปะกับพระอาจารย์จันทร ศุภโร (ลูกศิษย์อาจารย์เป้าวัดพระทรง) วัดเขาวัง และได้เรียนรู้จากครูช่างเมืองเพชรแบบครูพักลักจำอีกหลายท่าน ได้แก่ ครูเลิศ พ่วงพระเดช ครูพิณ อินฟ้าแสง ช่างหุ่น สุทธสิทธิ์ เป็นต้น

การศึกษาในรูปแบบ ท่านเรียนจบจากโรงเรียนประจำจังหวัดเพชรบุรี (คงคาราม) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมืองตามลำดับ ได้รับประกาศนียบัตรการบัญชีชั้นสูง และเคยทำงานที่ธนาคารแห่งประเทศไทยราว ๑ ปี จากนั้นกลับมาเพชรบุรีเป็นครูสอนศิลปะโรงเรียนคงคาราม ในสมัยที่ยังเป็นโรงเรียนเอกชน พร้อมกับประกอบอาชีพรับงานศิลปะทุกชนิด โดยเฉพาะรับงานส่วนราชการในจังหวัดเพชรบุรี เช่น เขียนป้ายงานการกุศลงานประจำปีหน้าเขาวัง ออกแบบศาลาโรงเรือน เมรุ ฉากลิเก พวงหรีด เป็นต้น

คณะช่างแทงหยวกเมืองเพชร ตระกูลสุสุทธิ กับพระราชปรารภ *“ช่างแทงหยวกเพชรบุรีเขาเก่งทำเป็นกันทั้งบ้าน...ช่วยสืบสานลายโบราณไว้ให้ดีดี”*

ครูประสม สุสุทธิ เป็นครูช่างทำงานศิลปะได้ทุกประเภท รู้หลักการทำงานแบบโบราณและแบบร่วมสมัย โดยเฉพาะงานแทงหยวก นับว่าท่านมีชื่อเสียงมากเป็นที่ประจักษ์ เนื่องจากท่านสอนให้ลูกๆ ทั้ง ๘ คน ได้แทงหยวกประดับเมรุเป็นกันทุกคน งานแทงหยวกนั้นต้องทำงานกันเป็นทีมเวิร์ก ครอบครัวสุสุทธิจึงมีจุดเด่นที่มีทีมเวิร์กที่ดีที่สุดในเพชรบุรี

ผลงานที่สำคัญของครูประสม สุสุทธิ และครอบครัว (ลูกๆ ๘ คน) คือ การถวายงานแทงหยวกประดับตกแต่งพระจิตกาธาน ในพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระศพ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ในวันที่ ๑๐ มีนาคม พ.ศ.๒๕๓๙ และต่อมาในพระราชพิธีพระราชทานเพลิงพระศพสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนากรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ในวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๑

สำหรับงานพระราชพิธีพระราชทานเพลิงพระศพ สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี ในวันที่ ๙ เมษายน พ.ศ.๒๕๕๕ นั้นครูประสม สุสุทธิ ได้เสียชีวิตไปก่อน ทว่าครอบครัวประกอบด้วยลูกทั้ง ๘ คน ที่ครูประสม สุสุทธิ ทิ้งฝีมือการแทงหยวกเป็นมรดกไว้ ได้รับเกียรติทำหน้าที่ถวายงานพระเมรุ โดยมีอาจารย์วิริยะ สุสุทธิ บุตรชายคนเล็กทำหน้าที่หัวหน้าคณะแทงหยวกตระกูลสุสุทธิ

อนึ่ง งานพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระศพ หรืองานพระเมรุทั้ง ๓ งาน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ทรงเป็นนายงาน โดยมีพระราชประสงค์ ให้ช่างแทงหยวกเมืองเพชรบุรี ตระกูลสุสุทธิ มาทำหน้าที่ถวายการแทงหยวกประดับพระจิตกาธาน และมีพระราชดำรัสว่า *“ช่างแทงหยวกเพชรบุรี เขาเก่งกันทั้งบ้าน ....ช่วยกันสืบสานลายโบราณไว้ให้ดีๆ”*

ทรงพระเจริญ ทรงพระเจริญ ทรงพระเจริญ

อ้างอิง

ชวน ขาวผ่อง. (๒๕๕๗, กันยายน ๑๐) ประธานกลุ่มสตรีแม่บ้านละหานใหญ่ สัมภาษณ์.

_____. (๒๕๕๗, ตุลาคม ๑๘) สัมภาษณ์.

_____. (๒๕๕๗, พฤศจิกายน ๙) สัมภาษณ์.

ยุทธ อังกินันทน์. (๒๕๕๗, พฤศจิกายน ๑๓) นายกเทศมนตรีเมืองเพชรบุรี. สัมภาษณ์

วิริยะ สุสุทธิ. (๒๕๕๗, พฤศจิกายน ๑๒) โรงเรียนเซ็นต์โยเซฟเพชรบุรี สัมภาษณ์.

นายประชา ลินธุรส
นักเขียนประจำนิตยสาร*เพชรนิวส์*

๓๕

พระเมตตากับเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง

เรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง ตั้งอยู่บริเวณเชิงเขากลิ้ง ตำบลวังจันทร์ อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี บนเนื้อที่ประมาณ ๖๐๐ ไร่ เป็นศูนย์เตรียมความพร้อมก่อนปล่อย การควบคุมผู้ต้องขังที่ต้องโทษครั้งแรก ซึ่งใกล้พ้นโทษ (เหลือโทษจำไม่เกิน ๕ ปี) หรือจำคุกมาแล้ว ๑ ใน ๔ อีกทั้งเป็นศูนย์ฝึกอบรม ฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขังด้านการปลูกสร้างสวนป่า ด้านการเกษตรกรรมและเลี้ยงสัตว์ เปิดดำเนินการมาเมื่อพ.ศ. ๒๕๐๕ ตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ ๑๒๙๘/๒๕๐๕ ลงวันที่ ๒๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๕ ขึ้นตรงต่อเรือนจำกลางเพชรบุรี

ในพ.ศ. ๒๕๕๐ กรมราชทัณฑ์ได้จัดตั้งเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งเป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และได้น้อมนำแนวพระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นแนวทางในการดำเนินงานเรือนจำ พร้อมพัฒนาผู้ต้องขังให้รู้จักพึ่งพาตนเอง ตลอดจนจัดกิจกรรมฝึกวิชาชีพการเกษตร การปลูกสร้างบ้านดินของเรือนจำฯ จนประสบผลสำเร็จเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน เป็นที่ยอมรับของบุคคล หน่วยงานภาครัฐ เอกชน ในจังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดอื่นๆ แต่ละปีมีการจัดบุคลากรเข้ามาศึกษาดูงานและฝึกทักษะวิชาชีพในศูนย์ฯเป็นจำนวนมาก จนได้รับรางวัลรองชนะเลิศ ถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี จากการประกวดผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ครั้งที่ ๒ ประจำปี ๒๕๕๒ ของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)

นอกจากการดำเนินงานดังกล่าวแล้ว ศูนย์ฯ แห่งนี้ยังได้จัดสร้าง “ห้องสมุดพร้อมปัญญา เรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง” ตามนโยบายของนายนัทธี จิตสว่าง อดีตผู้บริหารระดับสูงของกรมราชทัณฑ์ เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี และเพิ่มประสิทธิภาพเรือนจำให้เป็นแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงที่ครบวงจรทั้งในด้านวิชาการและภาคปฏิบัติ ตลอดจนเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่และผู้ต้องขัง รวมถึงชุมชนรอบๆ เรือนจำ และผู้สนใจทั่วไป

เหล่าพสกนิกรที่เดินทางมารับเสด็จฯ
ณ เรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง อำเภอแก่งกระจาน
จังหวัดเพชรบุรี

ห้องสมุดพร้อมปัญญา สร้างแล้วเสร็จในปีพ.ศ. ๒๕๕๒ และได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงเป็นประธานเปิดห้องสมุด ในวันที่ ๑๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๓ พร้อมทรงปลูกต้นจำปีสิรินธรที่บริเวณด้านหน้าห้องสมุด ๑ ต้น โดยมีนายพีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม นายกิตติพงษ์ กิตยารักษ์ ปลัดกระทรวงยุติธรรม นายสมชาย สุทธิกลม อธิบดีกรมราชทัณฑ์ พร้อมด้วยส่วนราชการ และประชาชนเฝ้ารับเสด็จ

ห้องสมุดพร้อมปัญญาฯ เป็นห้องสมุดลำดับที่ ๑๑ มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ด้วยการก่อสร้างอาคารจากดินเป็นวัสดุหลักดินที่ใช้ก่อสร้างเป็นดินที่ขุดภายในเรือนจำ โดยใช้ดินร่วนปนทราย นำมาผสมกับแกลบและทราย ในอัตราส่วน ๓ : ๑ : ๑ ซึ่งได้รับความร่วมมือจากโครงการบ้านนี้มีสุข โดยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพแห่งชาติ ในด้านการจัดหาสื่อทรัพยากรสารสนเทศบำรุงห้องสมุด ศูนย์วิทยพัฒนา มสธ.เพชรบุรี สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดเพชรบุรี และหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในพื้นที่ อำเภอแก่งกระจาน สนับสนุนงบประมาณดำเนินงาน สื่อทรัพยากรสารสนเทศ รวมถึงการวางระบบห้องสมุด

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ
สยามบรมราชกุมารี
เสด็จพระราชดำเนินไป
ทรงเปิดห้องสมุดพร้อมปัญญาฯ
พร้อมทรงปลูกต้นจำปีสิรินธร
ที่บริเวณด้านหน้าห้องสมุด ๑ ต้น
เมื่อวันที่ ๑๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๓

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จทอดพระเนตรหนังสือภายในห้องสมุด
พร้อมปัญญาฯ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ
สยามบรมราชกุมารี เสด็จทอดพระเนตร
การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
ภายในเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงสนพระทัยการสร้างอาคารดินของนักโทษภายในเรือนจำ

ปัจจุบันศูนย์แห่งนี้ได้พัฒนาปรับปรุงพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในสไตล์คันทรี มีการจัดสร้างกังหันลมขนาดพอเหมาะ อาคารห้องน้ำ รวมไปถึงป้ายบ่งบอกสถานที่ ซึ่งรังสรรค์ขึ้นจากดิน ผสมผสานเข้ากับการจัดตกแต่งสวนอย่างสวยงาม ภายในนักท่องเที่ยวจะได้สนุกสนานกับการป้อนอาหารแกะ กระต่าย กวาง และการขี่ม้าชมธรรมชาติโดยมีเจ้าหน้าที่ (ที่เป็นผู้ต้องขังมีความประพฤติดีและใกล้ระยะการพ้นโทษ) คอยช่วยดูแลอย่างใกล้ชิด ซึ่งศูนย์ฯ เปิดให้บริการทุกวัน ไม่เว้นวันหยุดราชการ ตั้งแต่เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๖.๓๐ น. นักท่องเที่ยวเข้าชมได้ฟรี ไม่เสียค่าใช้จ่าย

ทรงอภิบาลรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เกาะในฝัน ภาพฝีพระหัตถ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี
ทรงวาดเมื่อ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๖

"เมฆเหินน้ำไหล" ช่วยแสดงให้เห็นสัจธรรมของชีวิตว่า ความเปลี่ยนแปลงเป็นธรรมดาของชีวิตเหมือนเมฆที่ลอยเหิน และน้ำที่ไหลริน ไม่มีสิ่งใดบังคับควบคุมได้ ชีวิตย่อมเปลี่ยนแปลงไปเป็นนิจ ความเข้าใจสัจธรรมนี้ น่าจะทำให้มนุษย์ดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุข

การดำรงอยู่ด้วยปัญญา จึงควรแก่ความเป็น "ปัญญาชน" ที่สงบงามดุจเดียวกับเมฆเหินเคลื่อนที่ไป และสายน้ำไหลริน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี
พระราชนิพนธ์ เรื่อง *เมฆเหินน้ำไหล* พ.ศ. ๒๕๕๕

ทรงอภิบาลรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

นายทองใบ แท่นมณี
อดีตศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต ๑

๓๖

พระปรีชาในพระราชพิธีสมโภชช้างสำคัญ

เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ประกอบพิธีสมโภชและขึ้นระวางช้างสำคัญเพื่อขึ้นระวางช้างเผือก ๓ เชือกคือ พระเศวตภาสุรคเชนทร์ (พลายภาศรี) พระเทพวัชรกิริณี (พังขวัญตา) และ พระบรมนขทัศ (พลายดาวรุ่ง) นับว่าเป็นมหาศุภนิมิตที่ประเสริฐยิ่งแก่ชาวเพชรบุรี เพราะเป็นเหตุการณ์ที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในประวัติศาสตร์ไทย โดยช้างทั้งสามเป็นช้างที่เป็นลูกเกิดในผืนป่าตะวันตกต่อเนื่องแนวป่าแก่งกระจาน

ช้างเชือกแรกเป็นช้างพลายเผือกชื่อ “ภาศรี” เป็นลูกช้างที่ชาวบ้านกะเหรี่ยงบ้านหนองปืนแตก ตำบลสองพี่น้อง อำเภอท่ายาง (ปัจจุบันเขตอำเภอแก่งกระจาน) จับได้ เป็นช้างสำคัญในตระกูลวิษณุพงษ์ จำพวกอัฏฐคช ชื่อดามพหัสดินทร์ ได้พระราชทานนามว่า *“พระเศวตภาสุรคเชนทร์ นวเมนทรพาหน สุทธวิมลวิษณุพงศ์ คุณธำรง ดามพหัสดินทร์ สุพัชรินทร์อนันตพล คชมงคลเลิศฟ้าฯ”*

เชือกที่สองเป็นช้างพังเผือกชื่อ “ขวัญตา” เป็นลูกช้างที่เกิดจากแม่ช้างที่ป่ายางชุม ตำบลสองพี่น้อง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี เป็นช้างเผือกตระกูลวิษณุพงศ์ จำพวกอัฏฐคช ชื่อ ดามพหัสดินทร์ ปัจจุบันเป็นช้างสำคัญประจำรัชกาล พระราชทานนามว่า *“พระเทพวัชรกิริณี ดามพหัสดีพิษณุพงศ์ โสตถิธำรงวิสุทธิลักษณ์ อำนรรฆคุณสบสกนธ์ วิมลสารโศภิต พิบุลกิตติ์เลิศฟ้า ฯ”*

เชือกที่สามเป็นช้างพลายชื่อ “ดาวรุ่ง” จากแม่ช้างป่าในป่าชายแดนด่านสิงขร อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ ต่อเขตเมืองมะริด ราษฎรนำมาไว้ที่วัดหนองหิน ตำบลคลองวาฬ อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ ได้พระราชทานนามว่า *“พระบรมนขทัศ วัชรพ่าหน์พิษณุพงศ์ โสตถิธำรงอัฏฐคช ดิเรกยศอนันตคุณ อดุลสารเลิศฟ้า ฯ”* พระบรมนขทัศฯ เป็นช้างสำคัญในตระกูลวิษณุพงศ์ จำพวกอัฏฐคช ชื่อ “ครบกระจอก” ๒๐ เล็บ เป็นช้างสำคัญมีคุณสมบัติวิเศษโดยมีเล็บครบ ๒๐ เล็บ ซึ่งหาได้ยากมาก ด้วยเป็นทั้งช้างเผือกและช้างเล็บครบ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเจิมกระพองช้างประกอบพิธีสมโภชขึ้นระวางช้างสำคัญ
ณ โรงพระราชพิธีหน้าสนามพระนครคีรี จังหวัดเพชรบุรี เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๑

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ในพระราชพิธีสมโภชขึ้นระวางช้างสำคัญ และทรงพระราชนิพนธ์ฉันท์ดุษฎีสังเวยและกาพย์ขับไม้
กล่อมช้างสำคัญในพระราชพิธีครั้งนี้

ขั้นตอนแห่งพระราชพิธีขึ้นระวางและสมโภชพระยาช้างต้นนั้นมีพิธีอยู่ขั้นตอนหนึ่งอันถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยเป็นแบบแผนเฉพาะคือ การอ่านฉันท์ดุษฎีสังเวยและกาพย์ขับไม้ประกอบซอสามสายกล่อมพระยาช้างต้น คำว่า ดุษฎีสังเวย เป็นชื่อบทร้อยกรองที่เป็นกาพย์ฉันท์สำหรับกล่อมหรือปลอบประโลมช้างป่าหรือช้างบ้านที่จะขึ้นระวางเป็นช้างหลวง คำว่า ดุษฎี ในภาษาบาลีว่า ตุฏฐิ ภาษาสันสกฤตว่า ตุษฏิ แผลงเป็นไทยว่า ดุษฎี แปลว่า ความยินดี ส่วน สังเวย เป็นคำเขมร แผลงจากเสวย แปลว่า บวงสรวง, เซ่นสรวง (หมายถึงถวายของกิน) แปลเอาความทำนองว่า ต้อนรับช้างไว้ด้วยความยินดี และบวงสรวงเทพเจ้าโดยพิธีพราหมณ์

ในการนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระราชนิพนธ์ฉันท์ดุษฎีสังเวยฯ ดังกล่าว ซึ่งพระราชนิพนธ์ฉันท์ดุษฎีสังเวยฯ ในคราวนี้ นับเป็นพระราชนิพนธ์ฉันท์ดุษฎีสังเวยฯ ฉบับที่ ๒ ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี และทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นสำหรับพระราชพิธีสมโภชระวางช้างสำคัญที่ได้จากเมืองเพชรบุรี ๓ ช้าง ณ โรงพิธี บริเวณสนามพระนครคีรี จังหวัดเพชรบุรี โดยเหตุที่ฉันท์ดุษฎีสังเวยและกาพย์ขับไม้ประกอบซอสามสายกล่อมพระยาช้างต้นเป็นบทร้อยกรองที่แต่งยาก จึงทำให้มีความไพเราะยิ่งกว่าบทร้อยกรองที่แต่งง่าย และถือได้ว่าเป็นการแสดงความรุ่งโรจน์ทางภาษาศาสตร์อันเป็นเอกลักษณ์สำคัญประการหนึ่งของชาติไทย อีกทั้งยังเป็นการแสดงพระปรีชาสามารถของผู้ประพันธ์อีกด้วย

ในเนื้อหาแห่งฉันท์ดุษฎีสังเวยและกาพย์ขับไม้กล่อมช้างสำคัญนั้น กล่าวถึงการเตรียมตัวเตรียมใจให้ช้างออกจากป่ามาอยู่เมือง และสั่งสอนให้ช้างเป็นข้าราชบริพารที่ดี แบ่งรายละเอียดเป็น ๔ บทลา และยังมีบทสดุดีในทางเฉลิมพระบุญญาธิการพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฉะนั้นในมหามงคลสมัยอันเนื่องในโอกาสทรงเจริญพระชนมายุ ๕ รอบในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จึงขออัญเชิญพระราชนิพนธ์ฉันท์ดุษฎีและกาพย์ขับไม้กล่อมช้างสำคัญ ๓ เชือก ของจังหวัดเพชรบุรีอันเป็นสมบัติทางวรรณกรรม และเป็นความรู้อันเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีสาขาหนึ่งของชาติและของจังหวัดเพชรบุรี ทั้งนี้เพื่อน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายเป็นเครื่องสักการะเฉลิมพระเกียรติยศ และเพื่อปรากฏพระอัจฉริยภาพด้านวรรณศิลป์อีกประการหนึ่งด้วย

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม
ข้าพระพุทธเจ้า นายทองใบ แท่นมณี

พระราชนิพนธ์ คำฉันท์ดุษฎีสังเวยช้างสำคัญ ๓ เชือก
ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี

วันที่ ๒๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๒๑
ณ โรงพระราชพิธีสมโภชช้างสำคัญ จังหวัดเพชรบุรี
(พระครูพราหมณ์ในพระราชพิธีเป็นผู้อ่าน)

ลา ๑ บทสดุดี

กาพย์ฉบัง ๑๖

สรวมสิทธิ์กฤษดาญชลี ไตรรัตน์รูจี
ขจัดมูลกิเลสปวงมาร
สรวมคุณขัตติยราชบันดาล ไทยพ้นผองพาล
รุ่งเริงเถกิงรัฐพัฒนา
พระเดชบังเกิดกีรติปรา -กฏด้วยธรรมา
ทศพิธพิจิตรเจิดจันทร์
ยังเทเวศผู้ผดุงขัณฑ์ สีมาอนันต์
อเนกอดุลยฤทธินทร์
อำนวยสองเศวตนาคินทร์ อีกแก้วกรินทร์
อุดมเลอลักษณ์ประจักษ์ชัย
อุปบัติเบิกฤกษ์เกริกไกร ตังวายภูวไนย
สารสามตามระบอบบวร
ก้มเกล้าเกศะประนมกร มวลแมนอมร
ไท้สฤษฏ์สรรพคเชนทร์ไพบูลย์
นบองค์จตุรพักตร์จำรูญ หงส์นำทำนูล
คระไลคลาเคลื่อนหาวเหิน
นบพิษณุสุบรรณดั้นเดิน ข้ามโขดเขาเขิน
บรรทมเกษียรสมุทรสถาน
นบอิศวเรศนาคสังวาล ทรงตรีศูลธาร
นนทิเทพพาหนะทรง
นบพระอัคนิศฤทธิรงค์ ระมาดตัวยง
นำเสด็จผาดโผนลำพอง
นบพระสกันทะคเณศผอง เทียบแบบทำนอง
นบพระเทวกรรมล้ำดี
เผดียงเทพพิทักษ์ราชธานี เงี่ยโสตสดับศรี
ศุภสาส์นเสนอท้าวไท

ว่าคาบนี้มีเศวตดำไร ถึงสามเชือกชัย
มาสู่พระบาทยุคล
หนึ่งพลาย “ภาศรี” มีพล จากท่ายางชน
ชาวไพรจับได้นำมา
หนึ่งมีช้างพัง “ขวัญตา” จากโขลงช้างพนา
อยู่เขตอำเภอท่ายาง
ทั้งสองดังเทพสุรางค์ นำกะไว้วาง
เพื่อถวายพระจอมจักริน
ด้วยเป็นดามพหัสดินทร์ อัฏฐคชเชี่ยวชิน
แห่งพิษณุพงศ์พรรณ
ยังมีพลายประเสริฐเลิศวรรณ เล็บห้าครบครัน
คือพลาย “ดาวรุ่ง” ผดุงคุณ
อัฏฐคชวิษณุพงศ์สุน -ทรล้ำนำบุญ
ชื่อ “ครบกระจอก” ออกนาม
ล้วนยอดมาตงศ์ต้องตาม ตำราสยาม
ตำรับบุราณแต่เพรง
ว่าจักนำโชคชัยเชวง อริล้วนยำเยง
เป็นศรีสวัสดิ์เอื้อเกื้อกูล
บังเกิดพืชผลมากมูน ผลาหารบริบูรณ์
บำเรอปวงราษฎร์นิกร
ล้วนเกิดเพชรบุรีนคร เทพไทให้พร
ซร้องเสียงเสนาะกังวาน
เฉกนี้มีไม่ในกาล ก่อนครั้งบุราณ
ช้างสามพิเศษพิสัย
ฝ่ายข้างกระทรวงมหาดไทย ได้รับข่าวชัย
ก็แจ้งสำนักพระราชวัง
ให้กำหนดพิธีดัง มีมาแต่หลัง
ขึ้นระวางสมโภชจอมกรี
วิสาขมาสจตุตถี ปักษ์แรมลุปี
มะเมียสัมฤทธิศกเนา
พ่อเอยแม่เอยจงเข้า เป็นศรีแดนเรา
สถิตในนิเวศน์โรงรมย์
เชิญสดับศัพท์ฉันทนิยม ดุษฎีเชิญชม
สังเวยบำบวงเทวัญ

ลา ๒ ลาไพร

วสันตดิลกฉันท์ ๑๔

อ้าจอมคชารุจวิโรจน์ ชุติโชติเพริศพรรณ
ล้วนงามประดุจมณิวรร -ณะวิสุทธิยิ่งยง
เลอเลิศอดุลอมรฤทธิ ก็เพราะพิษณุพงศ์
คือสารพิเศษบวรองค์ วรเทพสฤษฎ์ดล
อย่าห่วงครหนคณะสหาย ฤสบายกะผองตน
อย่ามุ่งคะนึงศิขรมณ ฑลถิ่นสรนุกเนา
สามพ่อและแม่คชเศวต มละเทศก็แต่เยาว์
ยังมีนิกรชนเอา มนเผื่อและเลี้ยงดู
หวังรักถนอมวชรคช มิละลดจะเชิดชู
แต่ด้วยระบอบนิยมบู -รพท่านแต่เพรงกาล
ว่าหากพิบูลย์บวรลัก -ษณศักดิ์คชาธาร
ปรากฏอุบัติสุรประดาล นรผู้ประสบสม
จุ่งนำถวายอธิปรา -ชพระบาทบรม
จักเป็นพระพาหนอุดม กิติก่อประกอบคุณ
ควรมิ่งคชาวิสิฐขวัญ สละวันวิเศษสุนทร์
ลาผู้พิทักษอนุกูล กตเวทิน้อมใจ
ลาเทพสถิตณวนัส ทุรชัฏชระงมไพร
ผู้ยิ่งยะยศพิลิกไกร อภิบาลพนาลี
ข้าน้อยจะคลาละตรุวน และสถลคีรี
ขอเดชะให้คุณทวี นิรโทษะทำงน
จักมุ่งประกอบสรวกิจ จิตคิดกุศลผล
เป็นคู่พระบารมิธดล สิริโสตถิ์ไผทไทย

ลา ๓ ชมเมือง

อินทรวิเชียรฉันท์ ๑๑

เมืองเพชรบุรีงาม กิตินามกระฉ่อนไกล
ทิวทัศนอำไพ ดุจแกล้งนิมิตหมาย
ชนชาญเกษตรกิจ -จผลิตก็มากหลาย
ต้นตาลโตนดราย สหกรณ์ก็ควรชม
เมืองเพชรบุรีรัต -นประวัติดีสม
เป็นเอกบุรีรม -ยบุราณะนานมา

วัดวังพระคีริน สิริศิลปอาภา
ช่างเอกประกอบกา -รยดุจ ณ ปางหลัง
วัดเขาบันไดอิฐ ก็สถิตพลายพัง
สอนธรรมะจีรัง บมิเสื่อมคุณาไข
เมืองเพชรบุรีรม -ยก็สมพระกรุงไกร
ถึงวันพิธีชัย มรคาคละนาคร
ทุกหมู่ประชาชน จรยลคชาธร
ยาตรโดยทวารจร พฤฒิครูประกอบการ
จัดเป็นกระบวนแห่ ดุริย์แตรก็กังวาน
ถึงคราพระภูบาล ธ เสด็จ ณ พลับพลา
ยามได้อุดมฤกษ์ ทิชเบิกพระคชา
ไท้กอปรพระกิจจา ดุจมี ณ ครั้งหลัง
เสร็จตามเสด็จไท ประลุในพระเวียงวัง
ขวัญเอยพระคชทั้ง ตรยะรุ่งระเรืองรอง
โรงรัตนาชม รุจิสมบมีสอง
บุญศักดิทำนอง ระบุแบบระบือคุณ

ลา ๔ สอนช้าง

<u>กาพย์ฉบัง ๑๖</u>

อ้าพระมาตงค์คงบุญ วิษณุพงศ์อดุลย์
จรลู่สู่พระราชวัง
โอวาทหัสดาจารย์ฟัง รู้ธรรมอยู่ยัง
ศึกษาจาริตกิจจา
จักเดินหรือทำอิริยา บถใดแลมา-
รยาทพิลาสเชิงชาญ
บริโภคน้ำท่ากระยาหาร ให้เหมาะควรกาล
ระแวดระวังจงดี
หนึ่งว่าอันราชหัตถี เลอลักษณ์ประชุมตรี
หาเคยปรากฏแต่ไร
จึงควรเศวตกุญชรไกร พร้อมเพรียงร่วมใจ
สามัคค์พิทักษ์ราชัน
จงดูเยี่ยงพระไอยรานันต์ ผู้อยู่ในบรร-
พเบื้อง ณ บูรพพงศ์

ไอราพตสมิทธิมาตงค์ ผู้เป็นช้างทรง
แห่งองค์เทวราชโกสีย์
เจ้าพระยาปราบหงสาวดี ปราบมรัมไพรี
พาหนะนฤเบศร์นเรศวร
คือรู้งานการกระบวน รู้กิจอันควร
กล้าหาญชาญเดชศักดา
เหล่าเศวตราชไอยรา หน้าที่มีมา
ตามแบบระบอบธรรมเนียม
รู้ฟังถ้อยครูรู้เจียม รู้จักคมเคียม
บรมอิศวรราชทรงศร
อ้างศรีตรีรัตน์บวร หลักหล้านิกร
พระสยามเทวะประเทือง
อีกพระเสื้อเมืองหลักเมือง บูรพกษัตริย์เรือง
เดชาธิคุณหนุนชัย
คุ้มขัณฑ์ขอบเขตประเทศไทย หมู่ชนพลไกร
อีกพระบรมจักริน
ด้วยสัจจวาจาจงจินต์ ด้วยภักดิ์นฤบดินทร์
ด้วยสามัคคีชาวสยาม
ขอชาติเชิดชูทุกยาม ไป่รู้เสื่อมนาม
ตราบสูรย์จันทร์ดาวยังมี
ผูกพจน์ฉันทวากยวิธี กล่อมราชกรี
สนองพระบรมราชโองการ

พระเศวตภาสุรคเชนทร์ (พลายภาศรี)

พระเทพวัชรกิริณี (พังขวัญตา)

พระบรมนขทัศ (พลายดาวรุ่ง)

กาพย์ขับไม้กล่อมช้างลำคัญ ๓ เชือก
ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี
(ศิลปินกรมศิลปากรขับกล่อมในงานพระราชพิธี)
วันที่ ๒๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๒๑

อาราธน์เทพทั่วทั้ง ถิ่นสถาน
พรหเมศร์มเหศร์หาญ เกิดแกล้ว
นารายณ์เชี่ยวเชิงชาญ ชูเชิด
เผดียงจู่ดูคชแผ้ว เผือกผู้ผดุงคุณ

สรวมศรีไตรรัตน์ กิเลสบำบัด บำเบิกการย์บุญ
ปวงไทเทเวศร์ อิศวรพรหเมศ พิษณุหนุน
อัคนีสุนทร์ ฤทธีอดุลย์ อเนกเดชา
พิฆเนศร์ขัน - ธกุมารเทวกรรม์ เทพจุ่งมุ่งมา
อวยพรพระคช ให้เกียรติปรากฏ ถือคุณธรรมา
ปลื้มเปรมปรีดา สมปรารถนา สบสุขเกษมสันต์
(เพลงสาธุการ)

อ้าจอมกุญชระทั้ง ทวยสาม
อย่านึกคำนึงยาม อยู่เหย้า
ตัดจิตจากมิตรตาม แต่สนุก
ลืมป่ามาคอยเฝ้า ฝากไท้ภูบาล

พระจอมคชขวัญ เอกฟ้ารังสรรค์ เทวัญบันดาล
ล้วนพิษณุพงศ์ สมเป็นช้างทรง พระจอมจักรพาล
ดุจดังดำนาน ดำเนียรโบราณ กำหนดนิยม
อย่าห่วงสหาย อย่าห่วงสบาย อย่าทุกข์ใจตรม
อย่าเคร่งคิดผู้ เคยห่วงเลี้ยงดู ด้วยคชอุดม
มีศักดิ์เหมาะสม เป็นข้าบาทบรม องค์ราชาชัย
ลาโรงเรือนเหย้า ที่เคยอยู่เนา สุขกายสุขใจ
ลาผู้พิทักษ์ ที่เลี้ยงด้วยรัก ขอลาจากไกล
ลาเทเวศร์ไท เจ้าเขาเขียวใหญ่ ไพรชัฏชระงำ
ข้าน้อยจะเข้า ไปเป็นข้าเฝ้า พระองค์ทรงธรรม
ขอท่านประสาทพร พิเชษฐบวร พิจารณ์น้อมนำ
ให้เรียนรู้จำ รู้เชิงกระทำ พระราชการ
(เพลงพราหมณ์เข้าโบสถ์)

เพชรบุรีรุ่งรัตน์เรื้อง เรืองรมย์
เกิดเกษตรการควรชม เชิดไว้
สกุลช่างน่านิยม เยี่ยมยวด
ประวัติศาสตร์ว่าได้ เด่นพร้อมแต่บูรพ์
เมืองเพชรบุรีงาม เลื่องชื่อลือนาม ไปเปรียบใดปูน
ป่าดงพงเนา ทะเลขุนเขา ซับซ้อนเพิ่มพูน
เรือกสวนเกื้อกูล เลี้ยงสัตว์มากมูน เกิดพัฒนา
เขื่อนเพชรมีนาน เพิ่มน้ำเจือจาน ผลิตผลพา
ทั้งการประมง โป๊ะจับปลาคง ได้มีราคา
สหกรณ์ลือชา ชนหลายเหล่ามา ก็ต่างชื่นชม
มีทั้งเรือนร้าน สถานที่ราชการ เลิศล้ำนิยม
ผู้คนหญิงชาย ไปมาค้าขาย มากมายอุดม
วัดวาน่าชม ชาวบุรีรมย์ เก่งทางช่างศิลป์
ถึงวันพิธี อันกำหนดมี เหล่าราชกริน
เพื่อการมงคล รับน้ำเทพมนตร์ แล้วต่างมายิน
ทิชาเชี่ยวชิน เหล่าศิลปิน ขับไม้ประกอบชอ
(เพลงขับไม้บัณเฑาะว์)

สามพระเศวตคชพร้อม พิษณุพงศ์
มาสู่บาทละอองค์ เอกต้าว
จาริตพิธีจง เจนศึก-ษานา
เฉกพระคชอะคร้าว คู่ไท้ก่อนกาล
สามพระเศวต ล้วนคชพิเศษ พิสุทธิพิศาล
จงเสงี่ยมเจียมตัว อย่าหลงมัวเมา รักศักดิ์คชาธาร
รู้ฟังอาจารย์ รู้ราชการ ผูกจิตมั่นคง
เศวตไอยรา ต่างก็จรมา ดำบลแดนดง
ตั้งจิตสามัคค์ ร่วมกันพิทักษ์ บาทาพระองค์
ดูอย่างช้างทรง มหิทธิยง เยี่ยงในปางบรรพ์
ดุจพาหนะ องค์ท้าวสักกะ คือเอราวัณ
ครั้งยุทธหัตถี พระองค์ภูมี นเรศร์ราชัน
ขับช้างโรมรัน นำชัยอนันต์ สู่ด้าวแดนไทย
เศวตกริน รองบาทบดินทร์ ผู้ทรงราชัย
น้อมถวายพระพร บพิตรบวร อ้างรัตนตรัย
ขอชาติเกริกไกร ผ่านพ้องผองภัย ลือเลื่องนามา
(เพลงนเรศร์ชนช้าง)

อาภรณ์เพราเพริศพร้อม พู่พราย
ผ้าโพกตระพองลาย เลิศล้วน
กำราลเถือกถ่องสาย แถบรัต-คนนา
กระวินชนักซองหางม้วน มาศแท้ประดิษฐ์ทำ
อาภรณ์พรายเพริศ วิเศษประเสริฐ รอยบุญหนุนนำ
พู่พรายเลิศดี ขนจามรี แลข่ายทองคำ
ล้วนแต่งามล้ำ ยากจะจดจำ มาพรรณนา
ผ้าพาดขนอง ลวดลายลำยอง แลดูงามตา
กระวินตระการ เป็นของโบราณ สุวรรณเสมา
อุไรรัดงา ซองหางเสาวภา ยิ่งพิศพึงยล
ยศศักดิ์สมบัติ สิ่งสารพัด เลิศมิ่งมงคล
พี่เลี้ยงหมอครู โรงรัตน์เลิศชู ทวยบริชน
ก็มาได้ดล เป็นศรีแก่ตน เพิ่มพิพัฒน์ชัย
ขอราชกริน ทั้งสามเชี่ยวชิน เป็นคู่พระทัย
มงคลแก่ชาติ มวลประชาราษฎร์ ประเทืองกายใจ
เกียรติก่องก้องไกล ทั่วทั้งภพไตร ไพรีเสื่อมสูญ
(เพลงมหาชัย)

อ้างอิง

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. “คำฉันท์ดุษฎีสังเวยและกาพย์ขับไม้กล่อมช้างสำคัญ ๓ เชือก” **ชุมนุมฉันท์ดุษฎีสังเวยกล่อมช้างสำคัญในรัชกาลปัจจุบัน**, กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์ชวนพิมพ์. ๒๕๓๑.

นางสาวสุมล สุตะวิริยะวัฒน์
อดีตสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดเพชรบุรี

๓๗

ปลูกพืชให้ช้าง สร้างอาหารให้สัตว์ป่าถวายพระเมตตาคุณ

จากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เกี่ยวกับโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่า สัตว์ป่า โดยเฉพาะช้าง ตลอดจนพระราชเสาวนีย์ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ อีกหลายครั้งในโอกาสที่เสด็จพระราชดำเนินไปยังสถานที่ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับโครงการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะมีความเกี่ยวพันกับช้างอยู่เสมอ จึงมีผลให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี โปรดช้างมาแต่ยังทรงพระเยาว์

จึงขออัญเชิญพระราชนิพนธ์ในพระองค์ท่านเรื่องช้าง จากหนังสือ*คำฉันท์ดุษฎีสังเวยและกาพย์ขับไม้* มาลงไว้ ดังนี้

“...ฉันชอบช้างมากที่สุด ช้างทำอะไรได้หลายอย่าง มีนิทานและเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับช้างมากมายในหนังสือที่เคยอ่าน สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชเป็นองค์แรกที่คิดว่าช้างเป็นสัญลักษณ์ของฉัน ใคร ๆ พลอยถือเช่นนั้นตามไปด้วย เห็นข้าวของสิ่งใดเป็นรูปช้างก็ซื้อหามาให้ใช้ หรือตั้งดูเล่น”

นอกจากนั้นยังมีพระราชนิพนธ์เรื่อง “ช้าง” จากหนังสือ*ชุมนุมฉันท์ดุษฎีสังเวยกล่อมช้างสำคัญในรัชกาลปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๓๑* ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารีที่แสดงให้เห็นว่า พระองค์โปรดช้างมากเพียงใด

“...จังหวัดยะลาน้อมเกล้าฯ ถวายตามประเพณีโบราณ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ขึ้นระวางเป็นพระเศวตสุรคชาธาร ทรงเลี้ยงในเขตพระราชฐานเป็นเชือกแรก เมื่อเวลาแปรพระราชฐานไปหัวหินก็โปรดฯ ให้คุณพระและสุนันขบริวารทั้งฝูงโดยเสด็จด้วย เหตุนี้ฉันจึงคุ้นเคยกับคุณพระเป็นพิเศษ ฉันนั่งเล่นบนเสื่อ คุณพระก็นั่งด้วย (บางครั้งจะนั่งตักฉันต้องคอยเขยิบหนี) คุณพระชอบเล่นฟุตบอล เล่นปิดตาไล่จับ ตอนเย็น ๆ เราจูงมือ (งวง) กันเดินเล่น เผลอ ๆ ก็เอามือคนเข้าไปอมเวลาเพื่อนที่โรงเรียนมาดูคุณพระ คุณพระจะไม่ให้ฉันเล่นกับเพื่อน ๆ จะมาจูงฉันไป แม้ว่ามีเด็กนักเรียนแต่งตัวเหมือนกันหลายคน คุณพระจำฉันได้...”

อาสาสมัครที่มาร่วมโครงการปลูกพืชให้ช้าง สร้างอาหารให้สัตว์ป่า เมื่อวันที่ ๙ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๗ ณ อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

นอกจากนี้จะขอยกตัวอย่างในเรื่องที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ โปรดช้าง จากบทพระราชนิพนธ์ของพระองค์ท่านเรื่อง *ลูกทุ่งกับเพลงไทย* ทรงเล่าไว้ว่า เมื่อคราวที่โดยเสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานไปจังหวัดนราธิวาสนั้น ทรงขอเพลงจาก สถานีวิทยุ ๙๑๒ กรป.กลาง โดยทรงใช้พระนามแฝงว่า “ป้าช้าง” ด้วย

ยังมีเกร็ดประวัติในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนพรรษา ครบ ๖๐ พรรษา เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๐ นั้น สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ได้ทรงพระวิริยะอุตสาหะ เย็บกระเป๋าสำหรับใส่แผ่นโน้ตดนตรีด้วยพระองค์เอง เพื่อนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย ในการนี้ได้ทรงวาดการ์ตูนขึ้น ๒ รูป คือ รูปกระต่ายเป่าทรอมโบน และรูปช้างน้อยเป่าทรัมเปต เพื่อนำมาเดินเส้นเป็นลายบนกระเป๋า โดยภาพกระต่าย

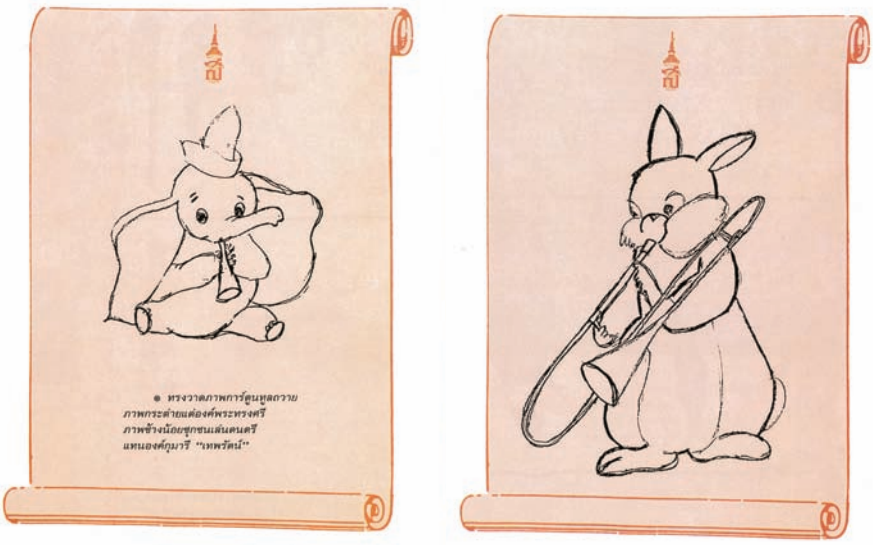

ภาพฝีพระหัตถ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงวาดภาพกระต่ายเป่าทรอมโบน อันหมายถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และภาพช้างเป่าทรัมเป็ต อันหมายถึงพระองค์เอง

หมายถึง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพราะทรงพระราชสมภพในปีเถาะ ส่วนรูปช้างน้อย หมายถึง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี

จากบทพระราชนิพนธ์และพระจริยวัตรของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ได้ยกตัวอย่างมานี้เป็นเพียงบางส่วน พระองค์ยังมีความเกี่ยวข้องกับช้างอีกมาก จึงกล่าวได้ว่าพระองค์โปรดช้างและให้ช้างเป็นสัญลักษณ์แทนพระองค์

การปลูกพืชให้ช้างในแปลงที่ ๒ เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ ณ อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

ใน พ.ศ.๒๕๕๓ มีการนำเสนอปัญหาการบุกรุกที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ สัตว์ป่าสูญเสียพื้นที่อาหาร โดยเฉพาะช้างซึ่งเป็นสัตว์ขนาดใหญ่ที่ต้องการอาหารจำนวนมาก จึงออกจากป่าไปบุกรุกที่ดินทำกินของราษฎร คณะอนุกรรมาธิการทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าในคณะกรรมาธิการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วุฒิสภาได้ตระหนักว่าช้างเป็นสัตว์สำคัญและเกี่ยวพันกับความเป็นเอกราชของชาติไทย ซึ่งในอดีตสภาพธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อมยังเอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิตของช้างให้อยู่ปกติสุข จวบจนการพัฒนาด้านต่าง ๆ ของประเทศไทยได้รุดหน้า ส่งผลต่อการใช้พื้นที่ของมนุษย์ ซึ่งมีการรุกทำลายป่าไม้อย่างมหาศาล อีกทั้งวิถีชีวิตของคนที่เปลี่ยนไป ทำให้ห้วงที่ผ่านมาเกิดปัญหาระหว่างคนกับสัตว์ป่า โดยเฉพาะช้างเกิดขึ้นเป็นวงกว้าง

ในฐานะประธานคณะอนุกรรมาธิการทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ดิฉันจึงได้ผลักดันให้มีการศึกษาประเด็นการแก้ไขปัญหาช้างป่า ช้างเลี้ยงอย่างเป็นระบบ รวมไปถึงแนวคิดในการปฏิรูปกฎหมายที่เกี่ยวกับช้างอย่างเป็นรูปธรรม โดยได้จัดทำรายงานการศึกษาเรื่อง “การบูรณาการแก้ไขปัญหาช้างไทย” ซึ่งทำให้ทราบถึงสถานการณ์ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการแก้ไขปัญหาช้างป่าและช้างเลี้ยงของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งผู้ประกอบการช้างและเจ้าของช้าง ตลอดจนได้ข้อสรุปและข้อเสนอแนะหรือแนวทางเลือกในเชิงนโยบาย กฎหมาย และองค์กรบริหารจัดการช้างที่เหมาะสมต่อการแก้ไขวิกฤติปัญหาช้างแบบบูรณาการ

ด้วยเหตุข้างต้นจึงเป็นที่มาของโครงการปลูกพืชให้ช้าง สร้างอาหารให้สัตว์ป่า ได้เสนอโครงการนี้ต่อรัฐสภาเนื่องในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเจริญพระชนพรรษาครบ ๗ รอบ ๘๔ พรรษา ได้รับการอนุมัติจากรัฐสภาให้ดำเนินโครงการตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๕๔ ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๕๗) ภายใต้ชื่อว่า “โครงการปลูกพืชให้ช้างสร้างอาหารให้สัตว์ป่าเฉลิมพระเกียรติ”

จากการศึกษาแนวทางพระราชดำริเรื่องพื้นที่อาหารช้างและสัตว์ป่าที่อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแนวคิดและวิธีดำเนินการที่สามารถนำไปขยายผลต่อพื้นที่อื่น ๆ ได้ จึงเป็นเรื่องที่ทุกภาคส่วนควรร่วมมือกันน้อมนำแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นหลักปฏิบัติ

การดำเนินงาน ครั้งที่ ๑ เป็นการทำงานในระยะแรก ดำเนินการในพื้นที่ ๓ แห่ง คือ อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี อุทยานแห่งชาติกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤาไน จังหวัดฉะเชิงเทรา กิจกรรมที่ดำเนินการ คือ ปลูกพืชอาหารช้าง ทำโป่งเทียม ทำฝายผสมผสาน/ฝายถาวร และขุดลอกแหล่งน้ำ ใช้งบประมาณ ๖,๐๐๐,๐๐๐ บาท โดยทั้ง ๓ แห่ง ได้จัดพิธีเปิดโครงการฯ ไปแล้ว ซึ่งการดำเนินโครงการเป็นไปด้วยดีและเป็นประโยชน์ทำให้คนกับช้างอาศัยอยู่ร่วมกันได้อย่างกลมกลืน มีแหล่งน้ำ แหล่งอาหารเพียงพอ อีกทั้งเป็นการเพิ่มศักยภาพพื้นที่เพื่อแก้ปัญหาสัตว์ป่าออกนอกพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ รัฐสภาเห็นควรจัดทำโครงการปลูกพืชให้ช้าง สร้างอาหารให้สัตว์ป่าเฉลิมพระเกียรติ

ครั้งที่ ๒ ขยายพิกัดเป้าหมายระยะแรก ๓ แห่งเดิม โดยมีเป้าหมายให้กระจายพื้นที่กว้างขวางมากขึ้น งบประมาณ ๑๕,๐๐๐,๐๐๐ บาท

ครั้งที่ ๓ เป็นการทำงานในระยะที่ ๒ เพื่อให้เกิดการกระจายพื้นที่เป้าหมายโครงการไปทุกภูมิภาค จึงได้ดำเนินการอีก ๓ แห่ง คือ อุทยานแห่งชาติเขาสก จังหวัดสุราษฎร์ธานี เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสลักพระ จังหวัดกาญจนบุรี และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ งบประมาณ ๖,๐๐๐,๐๐๐ บาท

ครั้งที่ ๔ คือการทำงานในระยะที่ ๓ ดำเนินการที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูหลวง จังหวัดเลย งบประมาณ ๖,๐๐๐,๐๐๐ บาท

ผลจากการดำเนินการทั้ง ๔ ครั้ง เป็นการดำเนินการของโครงการอย่างต่อเนื่อง และถือว่าประสบความสำเร็จ เนื่องจากโครงการดังกล่าวเป็นการนำร่องในการแก้ปัญหาระหว่างช้างป่ากับราษฎรในพื้นที่อย่างยั่งยืน ทั้งยังเป็นการเพิ่มแหล่งน้ำและอาหารให้เพียงพอต่อความต้องการของช้างและสัตว์ป่า รวมทั้งเป็นการชี้นำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรมได้อย่างดี

สำหรับพื้นที่โครงการในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานของจังหวัดเพชรบุรี ปัจจุบันยังดำเนินงานโครงการปลูกพืชให้ช้าง สร้างอาหารให้สัตว์ป่า ได้อย่างต่อเนื่อง แม้ว่าโครงการนำร่องของรัฐสภาจะสิ้นสุดตามระยะเวลาของปีงบประมาณก็ตาม เนื่องจากเป็นพื้นที่ในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงติดตามและถวายงานแทนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ มาโดยตลอด จึงนับเป็นโอกาสอันดีของโครงการฯ ดังกล่าวที่จะได้ดำเนินการสืบไป

ดังนั้น ในโอกาสมิ่งมหามงคลที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุ ๖๐ พรรษา ในพ.ศ. ๒๕๕๘ ดิฉันเชื่อว่าชาวเพชรบุรีทั้งหลายจะร่วมแรงร่วมใจดูแลและปกป้องให้ช้างอันเป็นสัตว์สำคัญของประเทศไทย และเป็นสัตว์ที่พระองค์ท่านโปรดยิ่งนี้ ได้อาศัยอยู่ในป่าแก่งกระจานอย่างมีความสุขและปลอดภัย เพื่อเทิดพระเกียรติพระองค์ท่านในโอกาสสำคัญครั้งนี้

นายอาคเนย์ กายสอน
กรรมการโครงการปลูกพืชให้ช้าง สร้างอาหารให้สัตว์ป่าเฉลิมพระเกียรติ รัฐสภา

กรณีศึกษาช้างป่าแก่งกระจาน

ช้างเอเชียเป็นสัตว์บกเลี้ยงลูกด้วยนมขนาดใหญ่ รองจากช้างแอฟริกา และมีความสำคัญต่อระบบนิเวศป่าเขตร้อน ด้วยการหาแหล่งอาหาร การขุดดินโป่ง การกระจายพันธุ์ไม้บางชนิด อีกทั้งเป็นตัวดัชนีชี้วัดความอุดมสมบูรณ์ของป่า ความเชื่อเรื่องช้างมีมายาวนานทั้งในศาสนาพราหมณ์ ศาสนาพุทธ และเกี่ยวเนื่องกับความเชื่อในสถาบันกษัตริย์มายาวนาน เช่น ช้างสำคัญ ช้างเผือก รวมทั้งช้างเป็นสัญลักษณ์ประจำชาติไทยอีกด้วย

ปัจจุบันช้างเอเชียมีการกระจายพันธุ์อยู่ ๑๓ ประเทศ โดยในประเทศไทย พบประมาณ ๖,๐๐๐ ตัว เป็นช้างเลี้ยงประมาณครึ่งหนึ่ง ที่เหลืออาศัยอยู่ในป่าซึ่งเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและอุทยานแห่งชาติ นอกจากยังมีการทดลองนำช้างบ้านปล่อยสู่ป่าโดยมูลนิธิคืนช้างสู่ธรรมชาติ ที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาประมาณ ๗๐ ตัว

พื้นที่อุทยานแห่งชาติแห่งชาติแก่งกระจานในจังหวัดเพชรบุรี มีช้างป่าอาศัยในพื้นที่หลากหลายลักษณะทางภูมิศาสตร์ โดยเฉพาะพื้นที่ป่าตะวันตกอันเป็นที่ตั้งของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เป็นแหล่งรวมสัตว์ป่าหลากหลายชนิด ประกอบด้วย Sino – Himalayan, India, Indo – China และ Sudaic Subregion ที่ซ้อนทับกันโดยเฉพาะในบริเวณพื้นที่ซึ่งตั้งอยู่ในรอยต่อระหว่างเทือกเขาถนนธงชัยและเทือกเขาตะนาวศรี จากมูลเหตุที่เหมาะสมดังกล่าวพื้นที่แห่งนี้จึงเป็นแหล่งรวมของชนิดพันธุ์สัตว์ที่มีถิ่นการกระจายจากหลายเขตย่อยทางเหนือและใต้ สามารถพบได้ในบริเวณพื้นที่เดียวกัน ตำแหน่งที่ตั้งอันเหมาะสมของผืนป่าตะวันตกเป็นจุดได้เปรียบกลุ่มพื้นที่คุ้มครองแห่งอื่นๆ ของประเทศ

ป่าแก่งกระจานเป็นส่วนหนึ่งของผืนป่าตะวันตกที่มีเนื้อที่ต่อเนื่องกันกว่า ๑๑ ล้านไร่ ยิ่งเป็นผืนขนาดใหญ่ ยิ่งมีโอกาสที่จะรักษาพันธุกรรมยีนของสัตว์ป่าจำนวนมากให้สามารถดำรงเผ่าพันธุ์อยู่ได้ จำนวนช้างในผืนป่าแห่งนี้จึงมีความหลากหลายในพันธุกรรม แต่ปัจจุบันความเปลี่ยนแปลงของการใช้ที่ดินทำกินทำให้ช้างในป่าแก่งกระจานถูกแบ่งอยู่ในพื้นที่ ๒ กลุ่ม คือกลุ่มที่ ๑ อาศัยอยู่บริเวณต้นน้ำเพชรบุรี บ้านกร่าง ถึงห้วยคมกฤต ประมาณ ๑๓๐ ตัว กลุ่มที่ ๒ อาศัยอยู่บริเวณป่าเด็ง ห้วยสัตว์ใหญ่ หนองพลับ ป่าละอู มีจำนวนใกล้เคียงกัน พื้นที่ทั้งสองแห่งแม้จะอยู่ในอุทยานแห่งชาติ

ช้างที่ดำรงเผ่าพันธุ์ในป่าแก่งกระจานมีความต้องการแหล่งน้ำ ทุ่งหญ้า และโป่งดินในการดำรงชีวิต และรักษาพันธุกรรมของช้างป่าไว้

กลุ่มช้างที่ลงเล่นน้ำที่อ่างเก็บน้ำกระหร่าง ๓

แก่งกระจานก็ตาม แต่กลุ่มช้างทั้งสองกลุ่มไม่สามารถเดินทางเชื่อมต่อกันได้เหมือนในอดีต เนื่องจากมีชุมชนเข้าไปตั้งถิ่นฐานประกอบอาชีพกีดขวางด่านทางเดินของช้าง ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญในการเข้าจัดการและแก้ปัญหาช้างป่าในแก่งกระจาน

ปัจจุบันอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานยังมีศักยภาพของระบบนิเวศที่หลากหลายในการรักษามรดกทางธรรมชาติอันสำคัญได้แก่ พันธุ์ของสัตว์ พืชพรรณ และช้างสำคัญของประเทศไทยไว้ จากการที่มีผู้ถ่ายภาพช้างที่มีลักษณะที่อาจเชื่อได้ว่าเป็นช้างสำคัญ (หรือช้างเผือก) ลงมากินน้ำที่อ่างเก็บน้ำกระหร่างสาม โดยนายอภิชาติ พวงน้อย นักข่าวของสำนักพิมพ์เพชรภูมิเป็นผู้ถ่ายภาพดังกล่าว และมีการวิพากษ์วิจารณ์ตามประสบการณ์ของแต่ละคน อย่างไรก็ตามหากอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเป็นมรดกของคนไทยที่รับมาจากบรรพบุรุษในการรักษาระบบนิเวศและเป็นแหล่งพันธุกรรมพืชและสัตว์อันสำคัญของโลกแล้ว การอนุรักษ์ดูแลป่าแก่งกระจานก็ต้องเป็นหน้าที่ของชาวเพชรบุรีทุกคน

นอกจากความภาคภูมิใจในการเป็นแหล่งช้างสำคัญแล้ว ผืนป่าแห่งนี้ยังเป็นแหล่งน้ำหลักที่หล่อเลี้ยงชีวิตของชาวเพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์ ป่าแก่งกระจานผ่านวิกฤติของป่าไม้มาแล้ว โดยมีการเข้ามาทำไม้ การบุกรุกในระดับหนึ่ง และเกิดปัญหาที่ตามมาคือการรุกรานของเถาวัลย์หลายชนิดที่รบกวนพรรณไม้สำคัญในป่า และยังรวมถึงทุ่งหญ้าแหล่งอาหารสำคัญของสัตว์ป่า แต่อย่างไรก็ดีการปรับตัวของสัตว์ป่าขนาดใหญ่ เช่น ช้าง กระทิง วัวแดง สมเสร็จ ในป่าแก่งกระจานก็ยังพอทำให้เกิดการอยู่รอดได้

การศึกษาวิจัยระบบนิเวศของการเปลี่ยนแปลงในระบบป่าที่ผ่านการทำไม้ การปรับตัวของสิ่งมีชีวิตในป่าในปัจจุบันจึงมีความจำเป็น โดยเฉพาะปัญหาการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับช้างป่า ซึ่งไม่ได้เป็นปัญหาใหม่ เพราะจำนวนประชากรคนเพิ่มขึ้น การใช้ที่ทำกินเพิ่มขึ้นย่อมรบกวนสัตว์ป่า ขณะเดียวกันพื้นที่หากินของช้างก็ลดลง โดยเฉพาะทุ่งหญ้า โป่งธรรมชาติ แหล่งน้ำ การดำเนินการโครงการปลูกพืชให้ช้างสร้างอาหารให้สัตว์ป่าเฉลิมพระเกียรติที่ดำเนินการโดยรัฐสภา จะเป็นแบบอย่างในการศึกษาและวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างแหล่งอาหารหลัก แหล่งอาหารเสริมให้ช้างป่าได้ การตัดสางไม้ไร้ค่าพวกเถาวัลย์บางชนิด การปลูกเสริมทุ่งหญ้า การทำโป่งเทียม และแหล่งน้ำในป่าลึกทำให้สัตว์ป่าสามารถดำรงอยู่ได้อย่างเป็นธรรมชาติ และลดการรบกวนชุมชนชายป่าตามแนวพระราชดำริ จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมในปัจจุบันในการรักษาพันธุกรรมของโลก

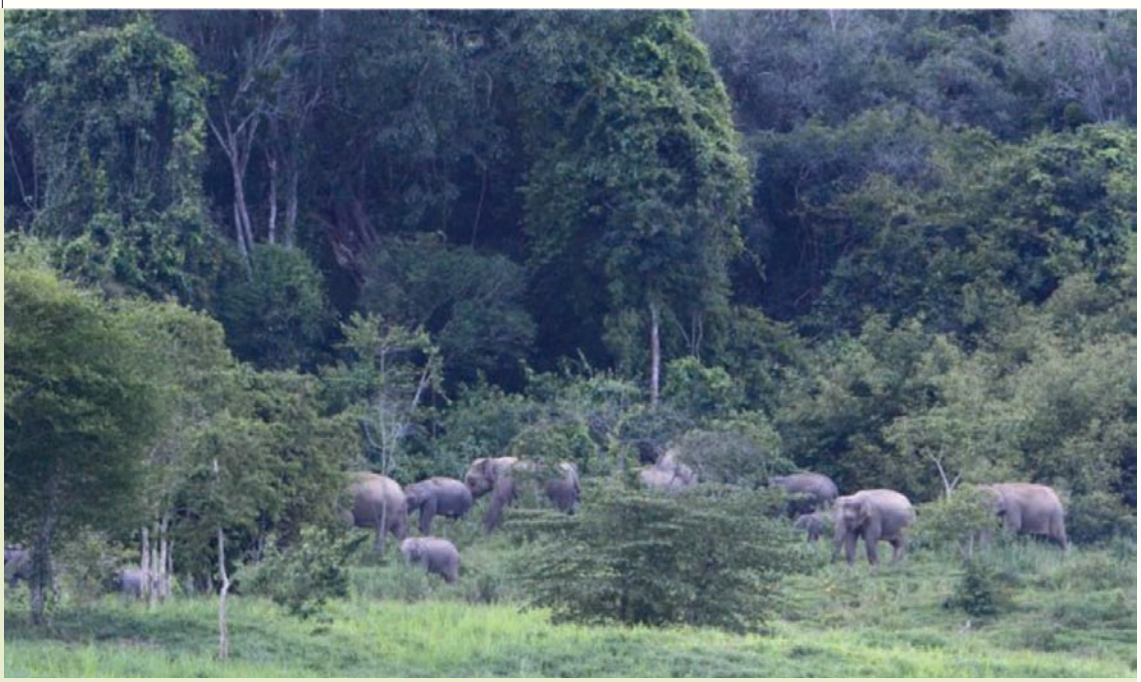

การจัดการทุ่งหญ้าเพื่อเป็นอาหารสำหรับสัตว์ป่าในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เป็นการลดปัญหาช้างบุกรุกพื้นที่ทำกินของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงกับพื้นที่ของช้าง

อ้างอิง

ชัยวัฒน์ ลิ้มลิขิตอักษร. (๒๕๕๖). **รายงานการพบช้างลักษณะพิเศษอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน.** เพชรบุรี : อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน.

มูลนิธิคืนช้างสู่ธรรมชาติ. (๒๕๕๗). **หนังสือที่ระลึกครบรอบ ๑๐ ปีคืนช้างสู่ธรรมชาติ.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พยัญชนะ.

สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๓ สาขาเพชรบุรี. (๒๕๕๖). **โครงการปลูกพืชให้ช้างสร้างอาหารให้สัตว์ป่าเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดเพชรบุรี/ประจวบคีรีขันธ์.** เพชรบุรี

นายสามารถ ม่วงไหมทอง
อดีตหัวหน้าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

๓๘
จากฟ้าสู่ป่าแก่งกระจาน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีความห่วงใยในสถานการณ์การบุกรุกทำลายผืนป่าต้นน้ำลำธารของแม่น้ำเพชรบุรีและแม่น้ำปราณบุรี ซึ่งทั่วไปรู้จักกันอย่างกว้างขวางคือผืนป่าแก่งกระจาน โดยปรากฏเป็นหลักฐานสำคัญในความห่วงใยต่อผืนป่าของพระองค์ ทรงมีพระราชดำริต่อส่วนราชการที่เกี่ยวข้องถึง ๓ ครั้ง โดยครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๒ ต่อนายถนอม เปรมรัศมี และครั้งที่ ๒ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๔ ต่อนายพงษ์ โสโน ซึ่งทั้ง ๒ ท่านดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมป่าไม้ในขณะนั้น เกี่ยวกับการบุกรุกทำลายผืนป่าแห่งนี้ อันเกิดจากการมอบสัมปทานการทำป่าไม้ของส่วนราชการและเกิดจากราษฎรเข้าไปบุกรุกแผ้วถางป่า ตัดไม้ และในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ กรมป่าไม้ได้สนองพระราชดำริโดยส่งเจ้าหน้าที่เข้าสำรวจเบื้องต้น เพื่อหาความเหมาะสมของพื้นที่โดยรวม เพื่อประกาศเป็นพื้นที่คุ้มครองอย่างยั่งยืนตามกฎหมาย โดยประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เมื่อวันที่ ๑๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๔

ตามเอกลักษณ์สำคัญโดยธรรมชาติ อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานมีเนื้อที่ครอบคลุมผืนป่าต้นน้ำลำธารแม่น้ำเพชรบุรีและแม่น้ำปราณบุรี ในเขตจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เนื้อที่ประมาณ ๒,๙๑๕ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๑.๘ ล้านไร่เศษ เป็นอุทยานแห่งชาติที่มีพื้นที่กว้างขวางที่สุดในระบบอุทยานแห่งชาติของประเทศไทย และผ่านมา ๙ ปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำริเป็นครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่ ๑๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๓ ต่อ พันตำรวจเอก ถาวร จันทร์ยิ้ม (ยศในขณะนั้น) ที่ค่ายพระรามหก ความว่า “ให้ดูแลรักษาป่าละอูบน เขาพะเนินทุ่งจรดแนวชายแดนประเทศพม่า”

สืบเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในครั้งนั้น สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อการประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) ได้นำโครงการของกรมป่าไม้มาบรรจุเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและสนับสนุนงบประมาณเพื่อแก้ไขปัญหาด้านต่าง ๆ รวมทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง อันเป็นที่มาของการเสด็จประพาสป่าแก่งกระจานของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ระหว่างวันที่

๑๔-๑๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๗ ตามคำกราบบังคมทูลเชิญของเลขาธิการสำนักงาน กปร. (นายสุเมธ ตันติเวชกุล) เพื่อเสด็จเยี่ยมโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและศึกษาสภาพป่าผืนใหญ่ใกล้กรุงเทพมหานครที่อยู่ในพระเนตรพระกรรณ ประกอบกับในคราวเสด็จทรงงานที่อุทยานแห่งชาติภูเรือและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูหลวงของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ได้มีการรับสั่งกับเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ที่มารอรับเสด็จว่า **หากเป็นไปได้พระองค์มีพระราชประสงค์ที่จะเสด็จพระราชดำเนินเข้าไปในสภาพป่าที่สมบูรณ์และตั้งเต็นท์ประทับแรมในป่าเพื่อจะได้บรรยากาศท่ามกลางความเป็นธรรมชาติอย่างแท้จริง**

เช้าตรู่ของวันที่ ๑๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๗ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ เสด็จโดยรถยนต์พระที่นั่งจากบ้านรับรองที่ประทับแรมบนภูเขาริมทะเลสาบแก่งกระจาน ที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานจัดถวาย รถยนต์พระที่นั่งผ่านที่ราบและเนินเขามาสักระยะหนึ่ง จึงเริ่มขึ้นเขาสูงชันจากระดับความสูงประมาณ ๒๐๐ เมตรจากระดับน้ำทะเล ลัดเลาะไปตามไหล่เขามองเห็นทิวทัศน์ของทะเลภูเขาทางซ้ายทางขวาสลับกัน เมื่อรถยนต์พระที่นั่งไต่ระดับถึงสันเขาได้ผ่านสายหมอกเป็นระยะจนถึงจุดชมวิวพะเนินทุ่ง ระดับความสูง ๑,๐๕๐ เมตรจากระดับน้ำทะเล บริเวณแห่งนี้ประกอบด้วยศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ลานกลางเต็นท์ บ้านพักรับรอง และเรือนรับรองพิเศษสร้างขึ้นสำหรับเป็นที่ประทับแรม ซึ่งแวดล้อมด้วยทิวทัศน์ที่สวยงามของป่าเขา ทะเลภูเขาสลับซับซ้อน แต่ด้วยดินฟ้าอากาศในฤดูฝน จึงเกิดความชื้นทำให้วัสดุตกแต่งภายในเสียหายไม่สามารถประทับได้ จึงเปลี่ยนแปลงกำหนดการประทับแรมเป็นที่บริเวณริมทะเลสาบแก่งกระจานแทน

บริเวณจุดชมวิวพะเนินทุ่ง เมื่อเสด็จลงจากรถยนต์พระที่นั่ง ทรงพระดำเนินไปตามเส้นทางฝ่าสายหมอกและสายลมเย็นพัดโชยตลอดทาง และหยุดประทับที่ศาลาชมวิว ชมทิวทัศน์ของป่าเขาสลับซับซ้อนปกคลุมด้วยสายหมอก รวมทั้งทรงศึกษาภูมิประเทศโดยรอบระยะหนึ่ง ในการเสด็จครั้งนี้ทรงเตรียมพระวรกายเพื่อเสด็จโดยพระบาทตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติที่จัดถวาย ภารกิจสำคัญคือป้องกันทาก ทางทีมงานอุทยานฯ จึงได้เตรียมทั้งยาฉุน (เส้นยาสูบ) น้ำมันมวย ปูนขาว รวมทั้งสเปรย์ฉีดป้องกันทากไว้พร้อมสรรพ

ทีมเดินป่าของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ครั้งนี้ ประกอบด้วยคณะผู้ติดตาม อาทิ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล และคณะจาก กปร. ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี (ท่านคงศักดิ์ ลิ่วมโนมนต์) นายพยุง นพสุวรรณ ซึ่งมารับรองแทนอธิบดีกรมป่าไม้ (นายผ่อง เล่าอี้) ที่มาส่งเสด็จบริเวณด่านตรวจเขาสามยอดต้องทูลลากลับเพราะติดภารกิจชี้แจง

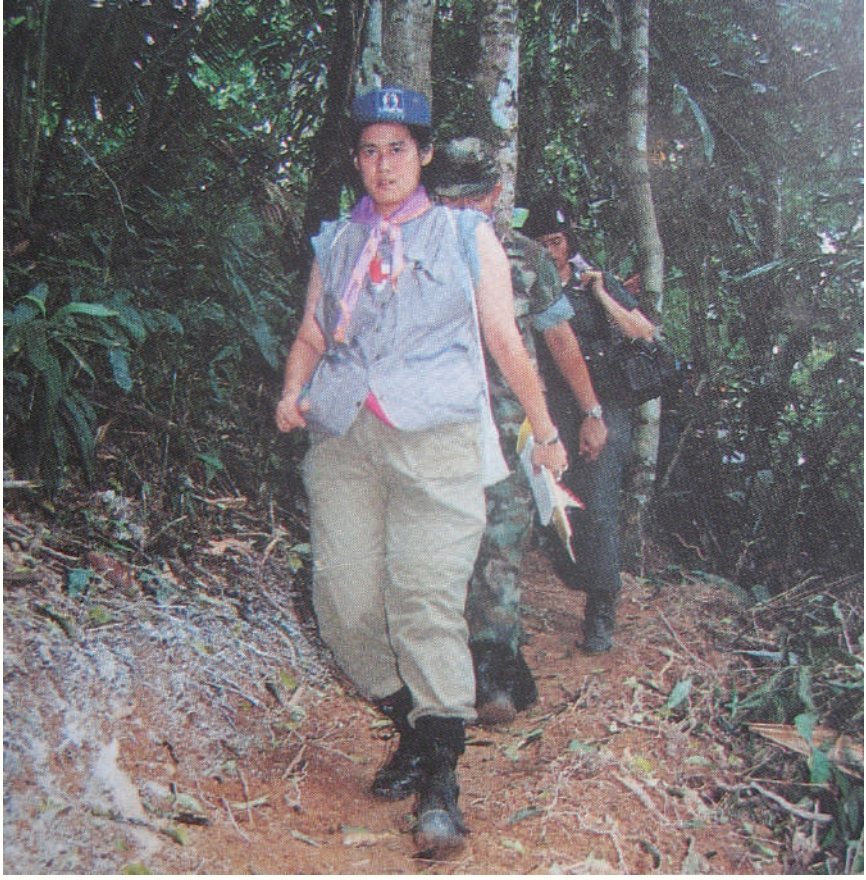

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระดำเนินทอดพระเนตรสภาพป่าที่สมบูรณ์ของอุทยานแห่งชาติแก่งจาน บริเวณพื้นที่เขาพะเนินทุ่ง

งบประมาณ พลตำรวจโทโกวิท วัฒนะ (ยศในขณะนั้น) ผู้บัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน และมี ดร.ธวัชชัย สันติสุข ผู้เชี่ยวชาญเรื่องพันธุ์ไม้ของไทยถวายรายงานด้านต่าง ๆ ที่สนพระทัย และข้าพเจ้า ซึ่งเป็นหัวหน้าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

ตลอดเส้นทางพระราชดำเนินทรงหยุดทอดพระเนตรพร้อมทั้งจดบันทึกพันธุ์ไม้ที่สนพระทัยหลายชนิด ฝ่ายอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานได้เตรียมสถานที่ให้พระองค์ท่านและคณะได้พักผ่อนตามอัธยาศัย พร้อมชมวิวทิวทัศน์ของน้ำตกทอทิพย์และเสวยพระกระยาหารว่าง แต่ทรงรับสั่งว่า “เดินทางต่อพักไม่ได้เพราะรองเท้ากัด” จากนั้นคณะเดินทางจึงเดินทางต่อจนถึงที่หมายริมแม่น้ำเพชรบุรี บริเวณสบห้วยธารน้ำตกทอทิพย์ที่ไหลลงแม่น้ำเพชรบุรี

บริเวณท่าน้ำทางอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานได้เตรียมเรือยาง ซึ่งแต่เดิมกำหนดการเดินทางจะใช้แพไม้ไผ่ล่องแก่งแม่น้ำเพชรบุรี แต่ด้วยเกรงแพจะแตกไม่ปลอดภัย เนื่องจากกระแสน้ำแรงจึงนำเรือยางมาใช้ล่องแทน เรือยางล่องมาตามลำน้ำผ่านความงามของธรรมชาติมาตลอดสองฝั่งแม่น้ำระยะทางประมาณ ๓ - ๕ กิโลเมตร

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงรับฟังการถวายรายงานความรู้เกี่ยวกับสภาพป่าและภูมิประเทศที่ได้จัดเตรียมโดยทีมงานของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

เมื่อผ่านสนามเฮลิคอปเตอร์มาสักระยะก็ถึงจุดที่ประทับแรม บริเวณซับชุมเห็ดหรือโป่งสีชมพู ซึ่งมีธารน้ำพุร้อนเล็กๆ อยู่ในบริเวณนั้นด้วย ที่ประทับแรมเป็นที่ราบกว้าง มีกอไม้ไผ่ลำโตขึ้นอยู่กระจัดกระจายร่มรื่น

บริเวณลานกางเต็นท์พักแรมได้ทรงมีภารกิจส่วนพระองค์กับคณะติดตามหลายประการ ต่อมาในช่วงบ่ายได้เสด็จพร้อมกับคณะผ่านสะพานไม้ไผ่ข้ามแม่น้ำไปฝั่งตรงข้ามเพื่อศึกษาพันธุ์ไม้และสภาพธรรมชาติของพื้นที่โป่งสัตว์ที่เป็นแหล่งอาหารของสัตว์ป่าหลายชนิด รวมทั้งช้างป่าบริเวณโป่งซับชุมเห็ด หรือโป่งสีชมพู ซึ่งเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำเกิดจากพุน้ำอุ่นและธารน้ำเย็น พื้นที่ซับน้ำบางส่วนเป็นสีชมพู มีรอยเท้าสัตว์ป่าหลายชนิดมาหากินรวมทั้งช้างป่าด้วย โดยใช้เวลาประมาณ ๑ ชั่วโมง จึงเสด็จกลับมายังลานกางเต็นท์ทรงปฏิบัติพระองค์พร้อมกับคณะติดตามเหมือนอย่างคณะพักแรมของคนเดินป่าจริงๆ

วันรุ่งขึ้น ๑๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๗ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ได้เสด็จประทับเฮลิคอปเตอร์ไปทรงเยี่ยมราษฎรชาวกะเหรี่ยงกะหร่างที่บ้านโป่งลึก ตำบลห้วยแม่เพรียง

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ทรงสำราญพระอิริยาบถบริเวณต้นน้ำแม่น้ำเพชรบุรี
ณ อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

ซึ่งเป็นหมู่บ้านในเขตอุทยานแห่งชาติฯ เมื่อเสร็จภารกิจแล้วจึงเสด็จกลับถึงที่ทำการอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เพื่อทรงเยี่ยมราษฎรที่มารอรับเสด็จ

หลังจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ เสด็จพระราชดำเนินกลับ เจ้าหน้าที่ทุกระดับทั้งชาย-หญิง ทั้งราษฎรในพื้นที่รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องยังคงจับกลุ่มสนทนากันต่อ ทุกคนมีสีหน้ายิ้มแย้มแจ่มใสบ่งบอกถึงความปีติยินดีอย่างเต็มที่ เรื่องราวที่พูดคุยกันก็เป็นเรื่องที่ทุกคนได้มีโอกาสเข้าเฝ้าฯ ชมพระบารมี เปรียบเสมือนคำโบราณที่ว่า “ช้างเหยียบนา หรือพระยาเหยียบเมือง” อันเป็นมงคลยิ่งของแผ่นดินนี้ อีกทั้งได้พบเห็นพระจริยวัตรอันงดงาม เป็นกันเองอย่างไม่ถือพระองค์ ทรงมีพระอารมณ์ขันตลอดเวลาที่ทรงพระดำเนิน ทั้งที่ทรงประสบความลำบากในการเสด็จ การเสด็จประพาสป่าครั้งนี้ทราบว่าเป็นการประทับพักแรมกลางป่าลึกในประเทศไทยของพระองค์ท่านเป็นครั้งแรก

ด้วยพระราชหฤทัยที่รักและผูกพันกับธรรมชาติมาตั้งแต่ทรงพระเยาว์ จึงทำให้พระองค์ทรงศึกษาและทรงงานเกี่ยวกับธรรมชาติอย่างเบิกบานพระทัย และสนพระทัยอย่างจริงจัง ไม่ทรงคำนึงถึงความยากลำบากอย่างเมื่อครั้งเสด็จในครั้งนี้ แม้เส้นทางที่ต้องทรงพระดำเนินจะยาวไกลเป็นระยะทางเกือบ ๗ กิโลเมตร ต้องขึ้นเขาลงห้วยฝ่าดงทาก และฉลองพระบาทกัดพระบาท ทรงมีความอดทนและทรงพระดำเนินต่อดังข้อความที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์ สัปดาห์สบาย ๆ ใกล้ชายหาด พ.ศ. ๒๕๓๗ ที่กล่าวไว้ว่า

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ฉายพระฉายาลักษณ์ร่วมกับคณะทีมงาน
ที่ติดตามและรับรองการเสด็จฯ ณ จุดประทับแรมริมแม่น้ำเพชรบุรี

“ข้าพเจ้าสวมรองเท้าคอมแบตคู่ใหม่ (ยังไม่เคยสวม) ซึ่งคุณชูพาสน์ซื้อมาใหม่ แทนที่คู่เก่าที่ข้าพเจ้าเอาไปย่างเสีย ๒ – ๓ ครั้ง เพื่อให้แห้งเลยสวมไม่ได้ ...เราเดินกันตามถนนไปได้สักครู่ รองเท้าใหม่ก็แผลงฤทธิ์กัดไม่ปล่อย ข้าพเจ้ารู้สึกเจ็บมาก แต่พยายามรีบ ๆ เดิน จะให้ถึงเร็ว ๆ”

ในการเสด็จประพาสป่าครั้งนี้นับเป็นความปลาบปลื้มและซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณอย่างล้นพ้นต่อพสกนิกรในพื้นที่ และยังแผ่ไปถึงแมกไม้ไพรพฤกษ์และสรรพสัตว์ทั้งหลายที่กำลังตกอยู่ในภาวะภัยอันตรายหลายด้านอย่างรุนแรง ก็ทุเลาเบาบางลงอย่างน่าอัศจรรย์

ส่วนราชการต่าง ๆ ทั้งในพื้นที่และต่างพื้นที่ได้ร่วมกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อย่างราบรื่น อาทิ โครงการอพยพชาวกะเหรี่ยงกะหร่างตามบริเวณชายแดนไทย-พม่าที่ทำไร่เลื่อนลอยกระจัดกระจายบนเขาสูง ส่งผลกระทบต่อต้นน้ำลำธารบริเวณลุ่มน้ำบางกลอย ลำน้ำสาขาที่ไหลลงแม่น้ำเพชรบุรี ชาวกะเหรี่ยงกระหร่างกลุ่มเหล่านี้ต่างก็ให้ความร่วมมืออย่างน่าพอใจ การอพยพในครั้งนั้นมิได้อพยพออกจากเขตอุทยานฯ แต่นำมาอยู่ในพื้นที่ที่เหมาะสมใกล้เคียงกับสภาพความเป็นอยู่เดิมและควบคุมดูแลได้ มีการพัฒนาอาชีพและให้การศึกษาตามพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทาน “โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่” และประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในปัจจุบัน นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้

รองศาสตราจารย์สุนันท์ นีลพงษ์
ประธานชมรมคนรักในหลวงเมืองเพชรบุรี

๓๙

วันอนุรักษ์แม่น้ำเพชร ๗ สิงหาคม

"...แม่น้ำเพชรนี้ใครๆ บอกว่าเป็นสิริมงคล เพราะพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ โปรดเสวยน้ำในแม่น้ำนี้ และเมื่อมีพิธีศักดิ์สิทธิ์ต้องใช้แม่น้ำเพชรบุรีเสมอมา แม่น้ำเพชรต่างกับแม่น้ำอื่นหลายสาย คือ ต้นน้ำ และปลายน้ำอยู่ในจังหวัดเพชรบุรี..."

พระราชดำรัส สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี
จากพระราชนิพนธ์ *สัปดาห์สบายๆ ใกล้ชายหาด* พิมพพ.ศ. ๒๕๓๗

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพายเรือแคนูล่องแม่น้ำเพชรบุรี

นับเป็นมิ่งมงคลต่อชาวจังหวัดเพชรบุรี ที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จมาประพาสยังลุ่มน้ำเพชรบุรี และทรงปฏิบัติภารกิจที่ยิ่งใหญ่ โดยหลั่งน้ำลงสู่แม่น้ำเพชรบุรี เพื่ออนุรักษ์มะฮอกกานีและคืนชีวีให้แก่แม่น้ำเพชร วันที่ ๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๑ ณ พระรามราชนิเวศน์ (วังบ้านปืน) เป็นวันประวัติศาสตร์ที่สำคัญยิ่งของเมืองที่ประชาชนชาวเมืองเพชรจะต้องจดจำรำลึกในวันสำคัญนี้ไปอีกนานแสนนาน

ประชาชน ข้าราชการ และหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ พากันมาเฝ้าคอยรับเสด็จเนืองแน่น ทั้งในเรือที่จอดรอคอยอยู่ทั้งสองฟากฝั่ง และบริเวณลานพระรามราชนิเวศน์

ตามกำหนดการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จโดยรถยนต์พระที่นั่งถึงท่าน้ำวัดใหม่ประเสริฐ ตำบลบ้านลาด อำเภอบ้านลาด จากนั้นเสด็จลงประทับเรือแคนู ทรงสวมเสื้อยืดสีม่วงที่กลุ่มคนรักเมืองเพชรจัดทำถวาย ทรงพายเรือแคนูด้วยพระองค์เองล่องไปตามลำน้ำเพชรบุรี ทรงศึกษาสภาพลำน้ำตลอดจนวิถีชีวิตของราษฎรในลุ่มน้ำเพชรเป็นระยะทางประมาณ ๑๐ กิโลเมตรเศษ มี ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล พร้อมด้วยผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี และกำลังทหาร ตำรวจ พายเรือตามเสด็จ เพื่อถวายการอารักขาเป็นจำนวนหลายสิบลำ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จขึ้นที่บริเวณท่าน้ำพระรามราชนิเวศน์

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ถวายราชสักการะพระบรมราชานุสาวรีย์
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕

เมื่อเสด็จขึ้นที่ท่าน้ำวัดไม้รวกสุขาราม ตำบลบ้านลาด อำเภอบ้านลาด ถวายเครื่องอัฐบริขารแก่พระอธิการช่วง วิสุทโธ เจ้าอาวาส จากนั้นเสด็จเยี่ยมชมโครงการทำน้ำพริกและขนมหวานของชาวบ้านละหานใหญ่ ตำบลตำหรุ อำเภอบ้านลาด แล้วเสด็จลงประทับเรือยางไปยังพลับพลาท่าน้ำพระรามราชนิเวศน์ (วังบ้านปืน) เขตอำเภอเมือง เพื่อถวายราชสักการะพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ซึ่งประดิษฐานอยู่หน้าพระราชวัง และพระราชทานกล้าไม้ต้นมะฮอกกานี (พันธุ์ไม้ที่พระพุทธเจ้าหลวงเคยพระราชทานให้แก่ชาวจังหวัดเพชรบุรีเมื่อกว่า ๑๐๐ ปีก่อน) ให้แก่ตัวแทนของหน่วยงานต่าง ๆ จำนวน ๙ แห่ง และตัวแทนของกลุ่มคนรักเมืองเพชร ๒ ราย เพื่อนำไปปลูกขยายพันธุ์ต่อไป แล้วจึงทรงปลูกต้นมะฮอกกานี ๑ ต้น ในบริเวณพระรามราชนิเวศน์

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงหลั่งน้ำลงสู่แม่น้ำเพชรบุรี เพื่อการอนุรักษ์ต้นมะฮอกกานีและคืนชีวิให้แก่แม่น้ำเพชร ณ ท่าน้ำพระรามราชนิเวศน์ (วังบ้านปืน)

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงปลูกต้นมะฮอกกานี
ในบริเวณพระรามราชนิเวศน์ (วังบ้านปืน)

เวลาสำคัญที่ทุกคนรอคอย คือ พิธีหลั่งน้ำเพื่ออนุรักษ์มะฮอกกานีและคืนชีวีให้แก่แม่น้ำเพชร

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ตัวแทนชาวเพชรบุรี เป็นผู้กราบบังคมทูลรายงาน นายชูชาติ พูลศิริ ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี เป็นผู้นำกล่าวคำถวายสัตย์ปฏิญาณ นายปัญญา การพาณิช อธิการบดีสถาบันราชภัฏเพชรบุรี (ชื่อสถาบันในขณะนั้น) และข้าพเจ้า ผู้ประสานงานกลุ่มคนรักเมืองเพชรเป็นผู้เชิญคนโทน้ำซึ่งเป็นคนโทโบราณของวัดเขากระจิว ระหว่างประกอบพิธีทรงหลั่งน้ำลงสู่แม่น้ำเพชรบุรีนั้น ปรากฏพยับโพยมอัศจรรย์บันดาลให้ท้องฟ้าที่แจ่มจ้าด้วยแสงแดดแผดแรงได้พากันหลุบแสง เกิดเมฆจำนวนมากมาบดบังให้เกิดความร่มเย็น ลมพัดเย็นเกิดความปีติแช่มชื่นทั่วทั้งบริเวณ

เสียงคำกล่าวปฏิญาณของพสกนิกรดังก้องไปทั่วทั้งคุ้งน้ำ บรรดาเรือเพลงเรือยาวต่างร้องเทิดพระเกียรติอยู่ทั้งสองฟากฝั่ง เป็นภาพแห่งความตื้นตัน ปลื้มปีติ และจารึกอยู่ในดวงใจของทุกคนที่เข้าร่วมพิธีอย่างมิรู้ลืมเลยทีเดียว

เมื่อทรงหลั่งน้ำเพื่ออนุรักษ์มะฮอกกานีและคืนชีวีให้แก่แม่น้ำเพชร ณ ท่าน้ำพระรามราชนิเวศน์ ริมฝั่งแม่น้ำเพชรแล้ว จึงเสด็จทางเรือไปเสวยพระกระยาหารกลางวัน ณ บ้านทรงไทยริมน้ำ ของท่านผู้หญิงประสานสุข มารดา ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล

ในการจัดพิธีการสำคัญนี้ก็ได้รับความร่วมมือจากหลายองค์กร โดยเฉพาะแกนหลักที่ร่วมดำเนินการตระเตรียมการต่าง ๆ อย่างเข้มแข็ง คือ “กลุ่มคนรักเมืองเพชร” ซึ่งเป็นองค์กรภาคประชาชน ได้ร่วมมือประสานงานกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

สำนักงานจังหวัดเพชรบุรี และอีกหลากหลายกลุ่ม หลากหลายองค์กรที่มาร่วมมือกันด้วยหัวใจ ภายใต้การให้คำปรึกษาของดร.สุเมธ ตันติเวชกุล

ปัจจุบัน วันที่ ๗ สิงหาคม ของทุกปี ชาวเมืองเพชรบุรีถือเป็นวันสำคัญแห่งการอนุรักษ์แม่น้ำเพชร จะมีการจัดงานเพื่อรำลึกถึงวันแห่งสิริมงคลของชาวเพชรบุรีที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จมาเป็นองค์ประธานหลั่งน้ำที่ได้นำมาจากต้นแม่น้ำเพชร คืนชีวิตให้แก่สายน้ำเพชร ซึ่งเป็นแม่น้ำสำคัญสายประวัติศาสตร์ของประเทศ

เมื่อเวลาล่วงผ่านมาหลายปี ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรีในขณะนั้น นายสยุมพร ลิ่มไทย ได้ให้เกียรติอย่างสูงต่อผู้เขียนในฐานะผู้ประสานงานกลุ่มคนรักเมืองเพชร ให้มีโอกาสร่วมโต๊ะเสวยกับสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ร่วมกับตัวแทนบุคคลภาคราชการและองค์กรเอกชนอีกหลายท่าน เมื่อพระองค์ท่านจะเสด็จกลับพวกเราก็ไปยืนเฝ้ารอส่งเสด็จ

ในขณะที่เสด็จผ่านแถวที่พวกเรายืนอยู่ ได้เกิดเหตุการณ์ที่สุดแสนประทับใจขึ้น เมื่อท่านผู้ว่าฯ ได้กราบบังคมทูลแนะนำผู้เขียน ซึ่งน้อมเกล้าฯ ถวายพวงมาลัยแป้งพวงอยู่ ทรงได้ยินคำว่า “กลุ่มคนรักเมืองเพชร” ทรงพระดำเนินมาหยุดตรงหน้าผู้เขียน แล้วรับสั่งว่า “*จำได้ ....กลุ่มคนรักเมืองเพชร*” จากนั้นทรงแย้มพระสรวลและตรัสถามว่า “*แม่น้ำเพชรตอนนี้เป็นอย่างไร*” ผู้เขียนก็รีบกราบบังคมทูลไปว่า “*ทุกหน่วย ทุกองค์กรร่วมกันดูแลอยู่พระพุทธเจ้าข้า*” ทรงฟังแล้วก็แย้มพระสรวลอย่างพอพระทัยอีกครั้งแล้วทรงทำท่าพายเรือพร้อมกับตรัสพึมพำเบาๆ ว่า “*จำได้...พายเรือ...ชนโน่นชนนี่...*” ทรงพระสิริเป็นมิ่งขวัญเหนือเกล้ากระหม่อมพระพุทธเจ้าข้า

เมืองเพชรเรานี้ช่างโชคดีเสียจริง ดูที...ขนาดเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดินก็ยังทรงห่วงใยในสายน้ำเพชรของเรา ช่างน่าปลาบปลื้มหัวใจเสียจริงๆ แล้วเรา “คนเมืองเพชร” จะไม่รักไม่ห่วงใยร่วมกันอนุรักษ์ดูแลแม่น้ำเพชรของเราอย่างจริงจังตลอดไปเชียวหรือ

แน่นอนเสียงกล่าวปฏิญาณของพสกนิกรทั้งปวงที่มาเฝ้ารับเสด็จและกล่าวตามท่านผู้ว่าราชการจังหวัดในวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๔๑ นั้น ยังกึกก้องในทุกวันที่ ๗ สิงหาคมของทุกปี สืบต่อมาจนตราบเท่าทุกวันนี้ว่า

“ข้าพระพุทธเจ้าจะรักษาไว้ซึ่งความสะอาดของแม่น้ำเพชร
ข้าพระพุทธเจ้าจะรักษาไว้ซึ่งความอุดมสมบูรณ์ของแม่น้ำเพชร
ข้าพระพุทธเจ้าจะรักษาไว้ซึ่งต้นมะฮอกกานีและวิถีชีวิต
ตลอดจนวัฒนธรรมอันดีงามของลุ่มน้ำเพชรสืบไป”

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อุบล สมทรง
รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

๔๐
น้ำพระทัยในโครงการตาลล้านต้นฯ

ตาล หรือ ตาลโตนด เป็นพืชที่พบว่ามีความสำคัญในพุทธศาสนามาตั้งแต่โบราณ เห็นได้จากตาลปัตรที่ใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ ของพระสงฆ์ทำจากใบตาล ตาลเป็นไม้พื้นเมือง เป็นพรรณไม้คู่บ้านคู่เมืองของจังหวัดเพชรบุรี ยืนยันได้จากตราประจำจังหวัดเพชรบุรีที่มีภาพต้นตาลปรากฏอยู่ มีความเกี่ยวพันกับวิถีชีวิตของชาวเพชรบุรีมาเป็นเวลานาน

ดังตำนานของจังหวัดเพชรบุรีที่กล่าวว่า เมื่อ พ.ศ. ๒๑๓๔ สมเด็จพระนเรศวรมหาราชและสมเด็จพระเอกาทศรถ ได้เสด็จมาประทับแรม ณ พระตำหนักโตนดหลวง แขวงเมืองเพชรบุรี เพื่อเสด็จประพาสทางทะเล ซึ่งบริเวณพระตำหนักโตนดหลวงนั้นมีต้นตาลอยู่เป็นจำนวนมาก

ตาลเป็นพืชที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของจังหวัดเพชรบุรี ในช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์สามารถเรียกเก็บภาษีน้ำตาลได้เป็นอันดับหนึ่งของจังหวัด ตาลอยู่ในกลุ่มตระกูลปาล์ม จัดเป็นพืชมหัศจรรย์สร้างสารพัดประโยชน์ เพราะนอกจากทำน้ำตาลโตนดแล้วยังสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้หลายส่วน ตั้งแต่ปลายรากจนถึงยอด ทั้งใช้เป็นอาหารคาว อาหารหวาน ใช้ประโยชน์ด้านสมุนไพร ด้านก่อสร้าง งานหัตถกรรม ตลอดจนด้านพลังงานและเชื้อเพลิง กล่าวกันว่าจังหวัดเพชรบุรีเป็นจังหวัดที่มีต้นตาลมากที่สุดในประเทศไทย

ดังปรากฏหลักฐานจาก *นิราศเมืองเพชร* ของสุนทรภู่ ความตอนหนึ่งว่า “*ทุกประเทศเขตแคว้นแดนพริบพรี เหมือนจะชี้ไปไม้พ้นแต่ต้นตาล*” และจากการสำรวจต้นตาลโดยนับภาคพื้นดินประกอบภาพถ่ายทางอากาศ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๘ พบว่าจังหวัดเพชรบุรีมีต้นตาลประมาณ ๔๔๐,๕๓๕ ต้น ในขณะที่จังหวัดสงขลาซึ่งยังไม่มีการตรวจนับ คาดว่าจะมีประมาณกว่า ๔๐๐,๐๐๐ ต้น

แต่เนื่องจากความเจริญของบ้านเมือง และวิถีชีวิตของเกษตรกรที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะการทำนามากกว่า ๑ ครั้งในรอบปี ทำให้ตาลที่ไม่ชอบน้ำท่วมขังเป็นเวลานาน ต้องยืนต้นตายเป็นจำนวนมาก ประกอบกับมีการนำต้นตาลไปใช้ทำเฟอร์นิเจอร์ด้วย ส่งผลให้ต้นตาลในจังหวัดเพชรบุรีลดลงมาก

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงรับพวงมาลัยที่พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกสภามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ทูลเกล้าฯ ถวาย

ด้วยเหตุนี้ สมาคมชาวเพชรบุรี โดยท่าน ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล นายกสมาคมฯ จึงได้มีการปรึกษาหารือกันในการอนุรักษ์ต้นตาลเมืองเพชร เพื่อเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาส ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี พ.ศ. ๒๕๔๙ และเจริญพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา พ.ศ. ๒๕๕๐ และเพื่ออนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วยการปลูกต้นไม้ อันเป็นการสนองพระราชเสาวนีย์ของสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ โดยร่วมกับจังหวัดเพชรบุรี และองค์การบริหารส่วนจังหวัดเพชรบุรี จัดทำโครงการปลูกตาลล้านต้น ใช้ระยะเวลาดำเนินการ ๓ ปี ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๙ – ๒๕๕๑ จากสมัยนายประสงค์ พิทูรกิจจา ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี จนถึงสมัยนายสยุมพร ลิ่มไทย

นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณเป็นอย่างยิ่งที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระเมตตาต่อชาวเพชรบุรี ในคราวเสด็จพระราชดำเนินปฏิบัติพระราชกรณียกิจที่จังหวัดราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ ระหว่างวันที่ ๒๖ – ๒๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๙ ได้เสด็จพระราชดำเนินมายังมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี เมื่อ

วันที่ ๒๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๙ เวลา ๑๑.๑๕ น. เพื่อทรงปลูกตาลต้นแรกในโครงการตาลล้านต้นเพื่อล้นเกล้าฯ ณ บริเวณพื้นที่สถาบันวิจัยและศิลปวัฒนธรรม ซึ่งเป็นต้นตาลสูงประมาณ ๓ เมตร ที่นายอนุราช เทพาสิต บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ *สาส์นมวลชน* เป็นผู้ดำเนินการขุดมาจากตำบลโพไร่หวาน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี พร้อมด้วยพันธุ์ตาลพระราชทาน นอกจากนั้นก่อนทรงปลูกตาลได้พระราชทานเมล็ดพันธุ์ตาลให้แก่พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ องคมนตรีและนายกสภามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี นายประสงค์ พิทูรกิจจา ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี ผศ. ดร.เอกศักดิ์ บุตรลับ อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี และหัวหน้าหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน รวม ๑๗ ราย ทั้งผู้รับกล้าตาลและผู้ที่มาร่วมรับเสด็จทุกคนได้ร่วมถวายสัตย์ปฏิญาณตามคำกล่าวนำของ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล ว่า “ข้าพเจ้าจะสนองพระราชปณิธาน จะยึดมั่นในแบบอย่างที่ใต้ฝ่าละอองพระบาทได้พระราชทานไว้เหนือเกล้าเหนือกระหม่อม จะร่วมกันอนุรักษ์ต้นตาล รักษาสภาพสิ่งแวดล้อมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีของเมืองเพชรและของประเทศชาติสืบไป” โดยทุกคนจะนำต้นตาลพระราชทานไปปลูกและร่วมกันระดมปลูกต้นตาลในพื้นที่รับผิดชอบให้ขยายผลออกไป

ตาลต้นที่ทรงปลูกต้นนี้ ถือว่าเป็นต้นตาลมงคลสำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี และชาวเพชรบุรี เป็นพลังเริ่มแรกและศูนย์รวมใจในการร่วมมือกันปลูกตาลเพื่อช่วยฟื้นคืนต้นตาลให้กลับมาอยู่ในวิถีชีวิตของชาวเมืองเพชรบุรีอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งปัจจุบัน (มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๘) ตาลต้นนี้มีความสูงประมาณ ๘ เมตร เริ่มออกจั่นหรือออกช่อดอกเป็นดอกเพศเมียครั้งแรกในปีมหามงคล ๒๕๕๘ นี้ด้วย

ในส่วนของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ทั้งผู้บริหารและบุคลากรได้ให้ความสำคัญกับตาลเป็นอย่างมาก จึงกำหนดให้ต้นตาลเป็นต้นไม้ประจำมหาวิทยาลัย มีการปลูกตาลในมหาวิทยาลัยมาตั้งแต่ก่อนโครงการตาลล้านต้นและหลังจากนั้นอีกในพื้นที่ของมหาวิทยาลัยและในพื้นที่ของวิทยาเขตโป่งสลอด ตำบลหนองกระปุ อำเภอบ้านลาด รวมจำนวนประมาณ ๔,๐๐๐ ต้น จากการสำรวจในช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๗ พบว่ามีตาลเหลือรอดทั้งหมด ๒,๙๓๙ ต้น โดยอยู่ในพื้นที่ของมหาวิทยาลัย ๘๓๑ ต้น เป็นต้นเพศผู้ ๒๑๘ ต้น ต้นเพศเมีย ๑๕๗ ต้น ไม่ทราบเพศ ๔๕๖ ต้น และในพื้นที่วิทยาเขตโป่งสลอด ๒,๑๐๘ ต้น มีอายุตั้งแต่ ๔ ปี จนถึงกว่า ๑๕ ปี ในจำนวนนี้เป็นตาลที่ปลูกด้วยเมล็ดของตาลจากวังสระปทุมที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ พระราชทานมาให้ปลูกในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ จำนวน ๑๒ ต้น

ส่วนผลดำเนินงานการปลูกตาลตามโครงการตาลล้านต้นใน พ.ศ. ๒๕๔๙ ปลูกได้ทั้งสิ้น ๓๙๕,๙๖๔ ต้น ใน ๘ อำเภอ ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมาย ๓๕,๘๕๖ ต้น ใน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงปลูกต้นตาลต้นแรกในโครงการ “ตาลล้านต้น” เทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๙

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ตรัสทักทายนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีที่มาเข้าเฝ้าฯ รอรับเสด็จ

ผลตาลเพศเมียจากต้นตาลที่ทรงปลูก
ถ่ายเมื่อ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๘

ตาลต้นแรกของโครงการฯ สมเด็จพระเทพรัตน
ราชสุดา ฯ ทรงปลูกที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
ปัจจุบันอายุ ๑๕ ปี ออกผลครั้งแรกเมื่อเดือน
เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๘ ถ่ายกับผู้เขียน

พ.ศ. ๒๕๕๐ จึงมีการปรับปรุงแผนและแนวทางการดำเนินการไปจากเดิม คือกำหนดพื้นที่ปลูกเป็นแปลงใหญ่ อำเภอละ ๑ แปลง ส่วนที่เหลือให้ปลูกในสถานที่ตามความเหมาะสม ตามริมถนน แนวคลองชลประทาน สถานศึกษา บ้านเรือนของประชาชน ฯลฯ ซึ่งต่างจาก พ.ศ. ๒๕๔๙ ที่ปลูกในพื้นที่สาธารณประโยชน์เป็นส่วนใหญ่ และในระหว่างโครงการมีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกต้นตาลที่ถูกต้องโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการปลูกต้นตาล

ผลดำเนินงานการปลูกตาลใน พ.ศ. ๒๕๕๐ ปลูกได้ทั้งสิ้น ๔๖๘,๐๐๐ ต้น และในปี ๒๕๕๑ ได้มีการปรับปรุงแผนและแนวทางการดำเนินการเพิ่มเติม เช่น มีการกำหนดพื้นที่ปลูกที่เหมาะสมมากขึ้น มีรั้ว มีคนรับผิดชอบดูแล มีการจัดทำแผนผังพื้นที่ปลูกตาลของอำเภอเพื่อเป็นข้อมูลในการตรวจสอบติดตาม จัดทำโครงการประกวดแปลงรวมที่มีผลการปลูกต้นตาลดีเด่น เพื่อให้กิจกรรมเกี่ยวกับโครงการตาลล้านต้นเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และเพื่อกระตุ้นส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนรวมทั้งประชาชนโดยทั่วไปได้ตื่นตัวในเรื่องของต้นตาล รวมทั้งจัดทำเว็บไซต์ต้นตาลเมืองเพชรเพื่อประชาสัมพันธ์โครงการปลูกตาลล้านต้น และขยายผลในเรื่องส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดเพชรบุรี

ต้นตาลรุ่นที่ปลูกในโครงการตาลล้านต้นฯ ในตำบลนาพันสาม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

ผลสำเร็จจากการปลูกตาลใน พ.ศ. ๒๕๕๑ ปลูกได้ ๓๑๓,๕๒๙ ต้น รวมการปลูกตาลในโครงการตาลล้านต้น ในเวลา ๓ ปี จำนวนทั้งสิ้น ๑,๑๗๗,๔๙๓ ต้นมากกว่าจำนวนที่ตั้งเป้าหมายไว้หนึ่งล้านต้น ทั้งนี้ด้วยพระบารมีของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารีเป็นสำคัญ แต่ต้นตาลเหล่านี้จะเหลือรอดจำนวนเท่าใดนั้น คงจะต้องมีการติดตามและพิสูจน์พลังความร่วมมือของชาวเพชรบุรีต่อไป

อ้างอิง

รพีพรรณ เทียมเดช. (๒๕๕๑). ต้นตาลมงคลที่เมืองเพชร ใน **ตาลล้านต้น**. หน้า ๗๑-๙๕. เพชรบุรี : จังหวัดเพชรบุรี สมาคมชาวเพชรบุรี และมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

วีระชัย ณ นคร. (๒๕๕๑). **โครงการปลูกตาลล้านต้น** เทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในวาระพระชนมายุ ๘๐ พรรษา จังหวัดเพชรบุรี. (เอกสารอัดสำเนา) สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

สมพร ประกอบชาติ. (๒๕๕๐). **กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นภูมิปัญญาตาลโตนด** กรณีศึกษา ชุมชนถ้ำรงค์ จังหวัดเพชรบุรี. (เอกสารอัดสำเนา) เพชรบุรี: ข้อเสนอโครงการวิจัยความร่วมมือระหว่าง สกว. กับมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๐.

สมสุข แขมคำ, บก. (๒๕๕๐). โครงการปลูกตาลล้านต้น จังหวัดเพชรบุรี ใน **ตาลล้านต้น** . หน้า ๑-๔๐. เพชรบุรี : จังหวัดเพชรบุรี สมาคมชาวเพชรบุรี และมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

อุบล สมทรง. (๒๕๕๑). ความรู้เกี่ยวกับต้นตาล ใน **ตาลล้านต้น** . หน้า ๔๑-๕๑. เพชรบุรี : จังหวัดเพชรบุรี สมาคมชาวเพชรบุรี และมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วรรณา กอวัฒนาวรานนท์
นายทรงศักดิ์ ธรรมจำรัส คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
นายวรายุทธ นิลผึ้ง สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเพชรบุรี

๔๑
ศูนย์เรียนรู้ทางการเกษตรเขากระปุกตามพระราชดำริ

นับได้ว่าเป็นความโชคดีของพสกนิกรชาวเพชรบุรีอย่างล้นพ้น ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชประสงค์ให้จังหวัดเพชรบุรีเป็นแหล่งศึกษาถ่ายทอดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่าง ๆ มากมาย ซึ่งโครงการต่าง ๆ ที่ผ่านมาล้วนเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ดำเนินการโดยหน่วยงานต่าง ๆ มีเพียง ๒ โครงการเท่านั้นที่เป็นโครงการส่วนพระองค์โดยใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์จัดซื้อที่ดินเพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตร คือ โครงการ “ชั่งหัวมัน” ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และโครงการ “ศูนย์การเรียนรู้ทางการเกษตรเขากระปุก” ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี

โครงการศูนย์การเรียนรู้ทางการเกษตรเขากระปุกจัดตั้งขึ้นสืบเนื่องจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงดำเนินโครงการส่วนพระองค์ โครงการ “ชั่งหัวมัน” และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชดำริที่จะจัดตั้ง “ศูนย์การเรียนรู้ทางการเกษตร” โดยมีพระราชประสงค์ให้เป็นพื้นที่ใกล้ไร่ของทูลกระหม่อมพ่อ แต่ต้องอยู่ด้านล่างหรือข้าง ๆ ไร่ มิให้อยู่ด้านเหนือ ด้วยพระราชประสงค์ดังกล่าว ประมาณเดือนสิงหาคม ๒๕๕๒ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ซื้อที่ดินของนายสำรวย เที่ยงธรรม หรือลุงเตี้ย จำนวน ๓๕ ไร่ ๓ งาน ๗๐ ตารางวา จึงเป็นที่มาของโครงการ “ศูนย์การเรียนรู้ทางการเกษตรเขากระปุก” ตั้งอยู่เลขที่ ๙๐๕/๑ หมู่ที่ ๕ บ้านหนองคอไก่ ตำบลเขากระปุก อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี และพระราชทานชื่อว่า “สวนเขากระปุก” และพระราชทานสัญลักษณ์และตัวอักษร “สวนเขากระปุก” ที่เป็นฝีพระหัตถ์ของพระองค์ โดยมีพระราชประสงค์ให้เป็นสถานที่ฝึกอบรมเกษตรกร เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรบริเวณใกล้เคียงศูนย์ฯ รักบ้านเกิด รักที่ดิน รักอาชีพเกษตร มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และเป็นสถานที่ศึกษาดูงานของเกษตรกรและผู้สนใจทั่วไป

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี
ทรงปลูกต้นมะขาม เป็นที่ระลึกในการเสด็จฯ
สวนเขากระปุกเมื่อวันที่ ๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๕

บรรยากาศโครงการ “ศูนย์การเรียนรู้
ทางการเกษตรเขากระปุก”
ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ
สยามบรมราชกุมารี

ทรงป้อนนมให้แก่ลูกแพะพันธุ์จัมนาปารี

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเน้นการพัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไป วัสดุอุปกรณ์เน้นความประหยัด ไม่รับการสนับสนุนการลงทุนจากหน่วยงานอื่น และมีรับสั่งว่าที่ดินของพระองค์ปลูกได้ทุกอย่าง ต้องเลี้ยงตัวเองได้ เพื่อเป็นตัวอย่างแก่เกษตรกร

ศูนย์การเรียนรู้ทางการเกษตรเขากระปุกเดิมเป็นพื้นที่ทำไร่สับปะรดมาก่อนจึงค่อนข้างแห้งแล้ง สภาพของสวนจากที่แห้งแล้งกลายเป็นแปลงพืชนานาชนิดที่เขียวชอุ่มและสัตว์เลี้ยงเชิงเศรษฐกิจ โดยเริ่มต้นปลายปี ๒๕๕๒ ได้ทำการปรับปรุงที่ดินเพื่อปลูกพืช ขุดบ่อน้ำเพิ่มเติม และวางระบบสาธารณูปโภคภายในโครงการจนเรียบร้อย ปัจจุบันมีการดำเนินงานด้านการเกษตร ดังนี้

ด้านการปลูกพืช เป็นการปลูกพืชปลอดสารพิษที่มีความหลากหลาย พืชที่ปลูกโดยเฉพาะพืชผัก พืชไร่ จะหมุนเวียนตามฤดูกาลและความต้องการของผู้บริโภค เช่น กลุ่มผักพื้นบ้าน ผักสวนครัว ผักสมุนไพร เห็ด และผักอื่นๆ การปลูกผักด้วยระบบ Hydroponic เช่น ผักสลัด ขึ้นฉ่าย ตั้งโอ๋ เป็นต้น พืชไร่ เช่น ข้าว ข้าวโพด ถั่วลิสง ถั่วเหลืองฝักสด มันสำปะหลัง เป็นต้น กลุ่มไม้ผล เช่น มะนาว กล้วย มะม่วง ขนุน พุทรา ฝรั่ง ทับทิม มะยงชิด ตะลิงปลิง เป็นต้น ปลูกพืชอาหารสัตว์สำหรับเลี้ยงแพะในโครงการ นอกจากนั้นยังเน้นการปลูกพืชบำรุงดิน เช่น ปอเทือง หรือการปลูกต้นแคและมะรุมไว้ริมถนนภายในโครงการ

ด้านการปศุสัตว์ เน้นการเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจ เช่น หมูหลุมพันธุ์เหมยซาน แพะพันธุ์จัมนาปารี แพะพันธุ์แบลคเบงกอล เป็ดเทศ เป็ดไข่ ไก่ไข่ และไก่พื้นเมือง เป็นต้น

ด้านการประมง เน้นการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเศรษฐกิจ เช่น ปลาดุกบิ๊กอุย ปลานิล และกบเป็นต้น

การบริหารศัตรูพืช ใช้การป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยชีววิธี เพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค เช่น การผลิตและขยายเชื้อราไตรโคเดอร์มา สำหรับป้องกันกำจัดเชื้อราสาเหตุโรคพืช การผลิตและขยายเชื้อบีทีสำหรับป้องกันกำจัดหนอน การผลิตน้ำส้มควันไม้ การกลั่นสมุนไพรป้องกันกำจัดศัตรูพืช การผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพเพื่อเป็นอาหารพืชและบำรุงดิน เป็นต้น

งานแปรรูปผลผลิต ผลผลิตที่ได้ส่วนหนึ่งได้นำมาแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า เช่น ลูกหม่อนแปรรูป ชาใบหม่อน กล้วยฉาบ น้ำพริกฟักข้าว โดนัทฟักข้าว น้ำยาล้างจาน เป็นต้น

กิจกรรมด้านการฝึกอบรม สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงให้ความสำคัญกับโครงการการฝึกอบรมอย่างยิ่ง ทรงตรวจและแก้ไขโครงการฯ

ด้วยพระองค์เอง การฝึกอบรมเยาวชนเกษตรเน้นนักเรียนในโรงเรียนที่มีที่ตั้งบริเวณใกล้เคียงศูนย์ฯ โดยจัดกิจกรรมในช่วงที่โรงเรียนปิดภาคเรียน เพื่อให้เยาวชนที่เข้ามาฝึกอบรม มีความรู้และเจตคติที่ดีต่อการเกษตร และนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ที่ผ่านมามีเยาวชนจากโรงเรียนต่าง ๆ เช่นโรงเรียนบ้านหนองคอไก่ โรงเรียนเขากระปุก โรงเรียนบ้านหนองโรง มาฝึกอบรมจำนวน ๔ รุ่น รุ่นละประมาณ ๓๐ คน และมีการติดตามผลหลังการฝึกอบรม

การจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร

จุดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของโครงการ ฯ จำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยวและผู้ที่มาเยี่ยมชมโครงการฯ ทุกวัน เวลา ๐๘.๐๐ – ๑๖.๓๐ น.

โรงพยาบาลท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ทุกวันพฤหัสบดี

โรงพยาบาลชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ทุกวันอังคารที่ ๑ และ ๓ ของเดือน

โรงเรียนวังไกลกังวล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แล้วแต่โอกาส

ในงานเฉพาะกิจของแต่ละพื้นที่ เช่น งานของดีท่ายางฯ

พระจริยวัตรอันงดงามและพระเมตตาที่มีต่อเจ้าหน้าที่ในโครงการฯ

ปัจจุบันโครงการฯ มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานจำนวน ๑๓ คน ทุกคนมีประกันสังคมถูกต้องตามกฎหมาย โดยไม่มีการกำหนดหัวหน้างาน ทุกคนเป็นคณะทำงานเท่าเทียมกัน มีรายได้เท่ากันทุกคนเดือนละ ๙,๐๐๐ บาท วิธีปฏิบัติงานใช้การปรึกษาหารือร่วมกัน เจ้าหน้าที่แต่ละคนมีพื้นที่รับผิดชอบของตนเอง แต่เมื่องานส่วนใดมีความต้องการแรงงานมาก ทุกคนก็จะมาลงแขกทำงานช่วยเหลือกัน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระจริยวัตรอันงดงามและทรงพระเมตตาต่อเจ้าหน้าที่ของโครงการฯ เป็นอย่างยิ่ง

กรณีของที่ลุงเตี้ย (นายสำรวย เที่ยงธรรม) ซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินเดิม และปัจจุบันเป็นเจ้าหน้าที่ในโครงการฯ ผู้หนึ่ง เล่าให้ฟังว่าสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ตรัสถามตนว่า ถ้าหากขายที่ดินแล้วจะไปทำงานอะไร เมื่อตนกราบทูลว่ายังไม่ได้คิด จึงมีรับสั่งให้ลุงเตี้ยช่วยดูแลและทำงานในโครงการต่อไป ไม่ต้องไปทำงานที่อื่น ลุงเตี้ยเล่าต่อไปว่า เมื่อได้เข้าเฝ้าฯ พระองค์ท่านเป็นครั้งแรกที่วังไกลกังวล ขณะนั้นลุงเตี้ยฟันหลอเกือบหมด เนื่องจากเพิ่งถอนฟันมา ๑๓ ซี่ ในตอนเย็นวันเดียวกัน มีเจ้าหน้าที่กรมวัง (ว่าที่ร้อยตรีกิตติ ขันธะมิตร) ได้โทรศัพท์แจ้งว่าพระองค์ท่านรับสั่งให้พาไปทำฟันปลอม และหลังจากนั้นประมาณ ๒ เดือน ก็มีเจ้าหน้าที่มารับลุงเตี้ยไปทำฟันปลอมใหม่ทั้งหมด

ทรงป้อนอาหารแก่หมูหลุม
พันธุ์เหมยซาน

ทั้งยังได้รับพระราชทานเงินอีกจำนวน ๕,๐๐๐ บาท และเมื่อครั้งเสด็จพระราชดำเนินมายังโครงการสวนเขากระปุกเป็นการส่วนพระองค์ วันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๕๕ ได้ตรัสถามลุงเตี้ยว่า “หล่อหรือยัง” และประมาณเดือนมิถุนายน ๒๕๕๗ มีทันตแพทย์เดินทางมาที่โครงการชั่งหัวมัน พระองค์ท่านยังมีรับสั่งให้ทันตแพทย์ตรวจดูฟันของลุงเตี้ยอีกคราว ทำให้เป็นที่ประทับใจแก่ลุงเตี้ยมิรู้ลืม และถ้าหากทรงทราบว่าเจ้าหน้าที่คนใดมีปัญหาเรื่องสุขภาพ ก็จะรับสั่งให้พาไปพบแพทย์ทุกคน คุณเจี๊ยบ ก็เป็นเจ้าหน้าที่ของโครงการอีกผู้หนึ่งที่ได้รับพระเมตตาจากพระองค์ท่าน เมื่อครั้งที่เจ็บป่วยหนักต้องพักรักษาตัวเป็นระยะเวลานานถึง ๒ ปี พระองค์ได้ทรงดูแลค่าใช้จ่ายในการรักษาทั้งหมด จนหายเป็นปกติ และกลับมาปฏิบัติงานได้

เจ้าหน้าที่ทุกคนของโครงการฯ จะได้ เข้าเฝ้าฯ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี อย่างใกล้ชิดที่วังสระปทุม และรับของขวัญพระราชทานจากพระหัตถ์ ประกอบด้วย เงินขวัญถุง ๑,๐๐๐ บาท พระ ๑ องค์ และเสื้อ ๑ ตัว ซึ่งเป็นของขวัญในวันสำคัญ เช่น วันพระราชสมภพ ๒ เมษายน หรือ วันขึ้นปีใหม่ ของทุกปี

พระจริยวัตรและพระเมตตาของพระองค์ท่านนั้น เจ้าหน้าที่ของโครงการฯ มีความประทับใจเป็นอย่างยิ่ง และจดจำมิรู้ลืม เท่าที่มีโอกาสพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ของโครงการ ทุกๆ คนต่างบอกเป็นเสียงเดียวกันว่า มีความสุข ตั้งใจ ภาคภูมิใจ และพร้อมที่จะดูแล “สวนเขาประปุก” เพื่อพระองค์ท่านต่อไป

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ฉายพระฉายาลักษณ์ร่วมกับคณะผู้ติดตามเสด็จ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของโครงการศูนย์เรียนรู้ทางการเกษตรเขากระปุก

อ้างอิง

จำนรรจ์ มิมะพันธุ์. (๒๕๔๗, กันยายน ๒๔) กรมวังผู้ใหญ่ สำนักพระราชวัง. สัมภาษณ์.

ผกาพันธ์ เทหะมาศ, (๒๕๕๗, กันยายน ๒๔) ผู้อำนวยการวังไกลกังวล. ผู้ประสานงานการดำเนินงานของโครงการ. สัมภาษณ์.

สำรวย เที่ยงธรรม และศิริพร โพธิ์ทอง. (๒๕๕๗, กันยายน ๒๔ และ ตุลาคม ๓๑) เจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้ทางการเกษตรเขากระปุก. สัมภาษณ์.

ศูนย์เรียนรู้ทางการเกษตรเขากระปุกตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี. (ม.ป.ป.) **แนะนำสวนเขากระปุก. [แผ่นพับ]**. เพชรบุรี

ดร.ศิริวรรณ แดงฉ่ำ
รองคณบดีคณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

๔๒

ทรงห่วงใยการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) มีจุดเริ่มต้นตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๓ เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพยายามปกปักรักษายางนา จากการเสด็จฯ ไปประทับแปรพระราชฐาน ณ วังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยรถยนต์ผ่านรอยต่อระหว่างอำเภอบ้านลาดและอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี สองข้างทางมีต้นยางนาขนาดใหญ่ขึ้นอยู่มาก มีพระราชดำริจะสงวนบริเวณป่าต้นยางนี้ไว้เป็นสาธารณะด้วยพระราชทรัพย์ แต่ไม่สามารถจัดถวายตามพระราชประสงค์ได้ เพราะมีราษฎรทำไร่ทำสวนในบริเวณนั้นมาก จึงรับสั่งให้ข้าราชบริพารเก็บเมล็ดยางนาในพื้นที่นั้น ทรงเพาะเมล็ดที่เก็บจากต้นยางนาในอำเภอท่ายางในกระถางบนพระตำหนักเปี่ยมสุข วังไกลกังวล และทรงปลูกต้นยางนาเหล่านี้ในแปลงทดลองป่าสาธิตใกล้พระตำหนักเรือนต้น สวนจิตรลดาพร้อมกับข้าราชบริพาร เมื่อวันที่ ๒๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๔ จำนวน ๑,๒๕๐ ต้น

ต่อมาทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นำพรรณไม้จากภาคต่างๆ ทั่วประเทศมาปลูกในบริเวณสวนจิตรลดา เพื่อให้เป็นที่ศึกษาพรรณไม้ของนิสิต นักศึกษา แทนที่จะต้องเดินทางไปทั่วประเทศ ทรงให้ความสำคัญในการรักษาทรัพยากร และทรงมีโครงการพระราชดำริที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ

ใน พ.ศ. ๒๕๓๕ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงสืบทอดพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ด้วยมีพระราชดำริให้ดำเนินการอนุรักษ์พืชพรรณของประเทศ โดยให้ฝ่ายวิชาการ โครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดา เป็นผู้ดำเนินการจัดตั้งธนาคารพืชพรรณขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๓๖ - ๒๕๔๙ โดยได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) และต่อมาในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๐ สำนักพระราชวังดำเนินการจัดสรรงบประมาณให้ และให้ อพ.สธ. ดำเนินการแยกจากโครงการส่วนพระองค์ฯ สวนจิตรลดา ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

โครงการธนาคารต้นไม้ชุมชนบ้านถ้ำเสือ เป็นการร่วมกับเครือข่ายธนาคารต้นไม้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์

การเข้าร่วมสนองพระราชดำริโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

ใน พ.ศ. ๒๕๕๕ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิวัต กลิ่นงาม ได้เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช จึงมอบหมายให้ผู้ช่วยศาสตราจารย์อุบล สมทรง คณบดีคณะเทคโนโลยีการเกษตรในขณะนั้น ดำเนินการเข้าร่วมสนองพระราชดำริ โดยจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

จากนั้นได้มีการจัดทำแผนแม่บท โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชฯ ระยะที่ ๕ ปีที่ ๕ (๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๔- ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๙) เพื่อเข้ารับกระบวนการขอร่วมสนองพระราชดำริ และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานพระราชานุญาตให้เข้าร่วมโครงการ และท่านเลขาธิการสำนักพระราชวังในฐานะผู้อำนวยการโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ได้ลงนาม และแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานตั้งแต่วันที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๕ เป็นต้นมา

พื้นที่การวิจัย เรื่อง การศึกษาพื้นที่ต้นแบบวนเกษตรชุมชนบ้านถ้ำเสือ อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี

ในการเข้าร่วมสนองพระราชดำริฯ ตามแผนแม่บทระยะที่ ๕ ปีที่ ๕ นี้ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีได้กำหนดกรอบการดำเนินงาน ใน ๗ กิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ ๑ กิจกรรมปกปักพันธุกรรมพืช ซึ่งกำหนดพื้นที่ปกปักพันธุกรรมพืชในเขตพื้นที่รอบเขาแด่น จังหวัดเพชรบุรี การจัดการภูมิปัญญาชุมชน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การส่งเสริมข่ายประชาสังคม การรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตร

กิจกรรมที่ ๒ กิจกรรมสำรวจและรวบรวมพันธุกรรมพืช ประกอบด้วยการสำรวจและเก็บรวบรวมพันธุกรรมพืชในมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีและพื้นที่รัศมี ๕๐ กิโลเมตร รวมถึงพืชหายาก พืชถิ่นเดียว พืชวงศ์ขิง พืชที่มีศักยภาพในการนำไปใช้ประโยชน์ สำรวจและติดตามพรรณไม้ป่าชายเลน ในอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี สำรวจพันธุ์ไก่พื้นเมืองในท้องถิ่นเพชรบุรี

กิจกรรมที่ ๓ กิจกรรมปลูกรักษาพันธุกรรมพืช ประกอบด้วยการขยายพันธุ์พืชโดยวิธีดั้งเดิม และการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืชที่รวบรวมจากพื้นที่ป่าโป่งสลอด อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ พืชวงศ์ขิง พืชสมุนไพรที่น่าสนใจ พืชหายากหรือพืชที่มีศักยภาพในการนำมาใช้ประโยชน์ และนำออกปลูกในพื้นที่ธรรมชาติ การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพันธุ์ไม้จากกลุ่มป่าแก่งกระจาน การผสมพันธุ์และขยายพันธุ์ไก่พื้นเมือง การจัดตั้งสวนพฤกษศาสตร์เพชรวนาลัยในมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี การศึกษาและอนุรักษ์บัวหลวงราชินี

สวนพฤกษศาสตร์เพชรวนาลัย ภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

กิจกรรมที่ ๔ กิจกรรมอนุรักษ์และใช้ประโยชน์พันธุกรรมพืช ประกอบด้วย การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืชหายาก หรือพืชที่มีศักยภาพในการนำมาใช้ประโยชน์และจัดทำลายพิมพ์ดีเอ็นเอ การศึกษาองค์ประกอบเคมีและฤทธิ์อักเสบของข่อยดำ การศึกษาพฤกษเคมีและฤทธิ์ต้านมะเร็งของพืชในวงศ์ CAPPACEAE จากเขตพื้นที่ป่าโป่งสลอด การผลิตชาสมุนไพรจากกลุ่มป่าแก่งกระจาน

กิจกรรมที่ ๕ กิจกรรมศูนย์ข้อมูลพันธุกรรมพืช ประกอบด้วยการสร้างฐานข้อมูลพืชท้องถิ่นของจังหวัดเพชรบุรี จัดตั้งหน่วยชีววิทยาพืช การจัดทำหนังสือพรรณพืชท้องถิ่นพื้นที่ป่าโป่งสลอด

กิจกรรมที่ ๗ กิจกรรมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช โดยมีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เชิงปฏิบัติ สร้างองค์ความรู้ส่งเสริมภูมิปัญญากับการพัฒนาป่าต้นน้ำป่าชุมชนเขาแด่นและกลุ่มป่าแก่งกระจาน ตามแนวทางทฤษฎีใหม่ โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กิจกรรมที่ ๘ กิจกรรมพิเศษสนับสนุนการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช ประกอบด้วย การจัดอบรมนักพฤกษศาสตร์รุ่นเยาว์ การอบรมปฏิบัติการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืชให้ครูและนักเรียนในเขตพื้นที่ใกล้เคียงมหาวิทยาลัย การจัดการความรู้และสร้างหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อการอนุรักษ์พันธุ์พืชที่รับประทานได้ของสถานศึกษาพอเพียงและชุมชนพอเพียง ส่งเสริมการอนุรักษ์พันธุ์ผักพื้นบ้านและไม้ผลพื้นเมืองของจังหวัดเพชรบุรีให้แก่โรงเรียนองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชนต่าง ๆ เพื่อให้ชุมชนและเยาวชนรู้จักผักพื้นบ้าน มีความรักและหวงแหนทรัพยากรท้องถิ่น การปลูกพืชสมุนไพร พืชหายากเพื่ออนุรักษ์และค้นคว้าวิจัยทางแพทย์แผนไทย การส่งเสริมการทำสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนในจังหวัดเพชรบุรี และชุมชนต่าง ๆ เพื่อให้เยาวชนรู้จักพันธุ์ไม้ท้องถิ่น การ

อนุรักษ์และใช้ประโยชน์ สร้างจิตสำนึกให้แก่เยาวชนและชุมชนในการรวบรวมและรักษาพันธุ์ไม้ของท้องถิ่น การจัดนิทรรศการพันธุ์ไม้ในท้องถิ่นของจังหวัดเพชรบุรี การศึกษาและอนุรักษ์พันธุ์ต้นยางนา และพัฒนาหลักสูตรต้นยางนากับพระราชา ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษาและประชาชนทั่วไปเพื่อการอนุรักษ์พันธุ์พืชภายใต้โครงการมหาวิทยาลัยสีเขียว การปรับภูมิทัศน์วนอุทยานเขานางพันธุรัตน์เพื่อเป็นแหล่งศึกษาและอนุรักษ์พืชพื้นถิ่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ได้เข้าร่วมจัดนิทรรศการ “ทรัพยากรไทย : นำสิ่งดีงามสู่ตาโลก” ณ เขื่อนศรีนครินทร์ อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี ระหว่างวันที่ ๒๐ – ๒๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ ในหัวข้อเรื่อง “พืชพรรณในวิถีชีวิตลุ่มน้ำเพชรบุรี” และได้จัดทำหนังสือประกอบนิทรรศการ โดยนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับพืชพรรณที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในจังหวัดเพชรบุรี ตั้งแต่ต้นแม่น้ำบริเวณป่าแก่งกระจาน ผ่านอำเภอแก่งกระจาน อำเภอท่ายาง อำเภอบ้านลาด อำเภอเมือง จนถึงบริเวณป่าชายเลนในอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

นอกจากนี้ เมื่อมูลนิธิอนุรักษ์พันธุกรรมพืชสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี (มูลนิธิ อพ.สธ.) ได้ทำข้อตกลงความร่วมมือกับ มูลนิธิเจ้าชายอัลเบิร์ตที่ ๒ แห่งโมนาโก และ มูลนิธิเจ้าชายอัลเบิร์ตที่ ๒ แห่งโมนาโก (สิงคโปร์) ด้วยเรื่องเป็น Partnership การวิจัยและส่งเสริมเรื่อง “ความยั่งยืนการทำสวนป่าสัก และการรับรองการปลูกไม้สักจากสวนป่า” (A sustainable teak timber plantation and certification) คณะทำงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีได้เข้าร่วมสนองพระราชดำริในโครงการดังกล่าว ในรูปแบบงานวิจัย เรื่อง การศึกษาพื้นที่ต้นแบบวนเกษตรชุมชนบ้านถ้ำเสือ อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี โดยมีการทำงานร่วมกับเครือข่ายธนาคารต้นไม้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ด้วย ทั้งนี้เพื่อศึกษารูปแบบวนเกษตรชุมชนที่เหมาะสมและและส่งเสริมการปลูกสักอย่างยั่งยืนต่อไป

จากกรอบการดำเนินงาน และกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีได้เข้าร่วมสนองพระราชดำริจะเห็นได้ว่า ไม่ได้จำกัดเฉพาะเรื่องอนุรักษ์พันธุกรรมพืชเท่านั้น แต่จะรวมถึงทรัพยากรชีวภาพด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น สัตว์ จุลินทรีย์ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ ในฐานะที่จังหวัดเพชรบุรีเป็นจุดกำเนิดของโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชฯ สืบเนื่องจากการอนุรักษ์พันธุ์ต้นยางนา จึงขอเชิญชวนชาวเพชรบุรีทุกท่านได้มีส่วนร่วมสนองพระราชดำริในโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ โดยเฉพาะหน่วยงานระดับจังหวัด ระดับท้องถิ่น และโรงเรียนต่าง ๆ เพื่อการอนุรักษ์พัฒนาและใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างยั่งยืน

นางเอื้อมพร โตภาณุรักษ์กุล
ครูชำนาญการพิเศษโรงเรียนชะอำคุณหญิงเนื่องบุรี

๔๓

จากสวนป่าชายเลนทูลกระหม่อม ถึงอุทยานสิ่งแวดล้อมนานาชาติสิรินธร

พระราชนิเวศน์มฤคทายวันในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ครอบคลุมพื้นที่กว่า ๒๒,๖๐๐ ไร่ เป็นพื้นที่รวมของระบบนิเวศจากยอดเขาถึงชายฝั่งทะเลอันประกอบด้วยผืนป่าแห่งขุนเขาที่ให้กำเนิดธารน้ำไหล จากยอดเขาที่มีชื่อเรียกว่า “เขาเสวยกะปิ” ไหลลงมารวมกันเกิดเป็นลำคลอง ๒ สาย ไหลลงสู่ทะเลอ่าวไทยคือคลองบางตราใหญ่และคลองบางตราน้อย ซึ่งปกคลุมด้วยป่าชายเลนอย่างหนาแน่น แต่ความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่าใหญ่จากยอดเขาถึงชายทะเลแห่งนี้ได้ถึงวาระการล่มสลาย เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคตในปี ๒๔๖๘

สภาพพื้นที่ที่ตั้งพระราชนิเวศน์มฤคทายวันถูกทิ้งร้าง พื้นที่ส่วนอื่นๆ ถูกบุกรุกเป็นหย่อมๆ ให้กลายเป็นพื้นที่ปลูกพืชไร่ต้นไม้ใหญ่น้อยถูกโค่นเผาทำลายไป

ในวันที่ ๑๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๗ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารีได้พระราชทานพระราชดำริกับนายสุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการ กปร. ในขณะนั้น ณ พระราชนิเวศน์มฤคทายวัน ให้ฟื้นฟูสภาพป่าชายเลนเพื่อให้ระบบนิเวศป่าชายเลนกลับคืนสู่ธรรมชาติ และได้เสด็จพระราชดำเนินทรงปลูกป่าชายเลนชนิดต่าง ๆ ที่คลองบางตราใหญ่และคลองบางตราน้อย พร้อมกับพระราชทานพระราชดำริเพิ่มเติมให้แก่ผู้กำกับการ ๑ กองบังคับการฝึกพิเศษค่ายพระรามหกในขณะนั้น ให้หาวิธีที่จะดูแลรักษาป่าชายเลนที่ปลูกไว้นี้ให้อยู่รอดรวมทั้งปลูกป่าในพื้นที่ที่เหลืออยู่ทั้ง ๒ แห่ง ต่อมาเมื่อวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๑ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ได้ทรงจักรยานออกกำลังพระวรกายบริเวณค่ายพระรามหกได้ทอดพระเนตรสภาพดินที่มีคราบเกลือบริเวณพื้นที่รกร้าง จึงได้พระราชทานพระราชดำริกับท่านผู้หญิงบุตรี วีระไวทยะให้หาทางฟื้นฟูดินเสื่อมโทรมดังกล่าว

ดร.อารี สุวรรณจินดา อดีตข้าราชการกรมป่าไม้ที่สนองพระราชดำริได้เล่าถึงปัญหาของป่าชายเลนในเขตพระราชนิเวศน์ที่ผ่านมาไว้ว่า

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ มาทรงเป็นประธานในพิธีเปิดอุทยานสิ่งแวดล้อมนานาชาติสิรินธร จังหวัดเพชรบุรี ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๕๑

“ป่าชายเลนตอนนั้นคลองบางตราใหญ่ บางตราน้อยเสื่อมโทรมจนหมดสภาพ ปากคลองมีทรายปิดกั้น น้ำทะเลขึ้นไม่ถึงขาดการเชื่อมระบบนิเวศป่าชายเลนกับชายฝั่งทะเลสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ได้เสด็จทอดพระเนตรป่าชายเลนบริเวณคลองบางตราใหญ่ บางตราน้อยที่เสื่อมโทรมจึงมีพระราชดำริให้ฟื้นฟูป่าชายเลน”

ศาสตราจารย์ ดร. สนิท อักษรแก้ว ประธานกรรมการบริหารศูนย์พลังงานเพื่อสิ่งแวดล้อมอุทยานสิ่งแวดล้อมนานาชาติสิรินธร และเป็นผู้หนึ่งในคณะนักวิจัยเพื่อฟื้นฟูป่าชายเลนในเขตพระราชนิเวศน์มฤคทายวัน ได้กล่าวถึงความเป็นมาของสวนป่าชายเลนทูลกระหม่อมไว้ดังนี้

“สวนป่าชายเลนทูลกระหม่อมเป็นพื้นที่ศึกษาวิจัยเพื่อทดลองฟื้นฟูป่าชายเลนตามแนวพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ที่พระราชทานไว้ว่า “ป่าควรฟื้นฟูได้” และ “ถ้าใจรักก็ปลูกป่าได้สำเร็จ” ทรงมีพระทัยมุ่งมั่นและพระอุตสาหะที่จะแก้ไขปัญหา ได้เสด็จพระราชดำเนินมาปลูกป่าโกงกางใบใหญ่ แสมทะเล และจาก ในวันที่ ๑๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๗ ในพื้นที่ประมาณ ๑ ไร่ มีโกงกางใบใหญ่ราว ๒๐๒ ต้น ผลการดำเนินงานโดยอาศัยนิเวศวิทยาตามธรรมชาติผสมผสานกับเทคโนโลยีที่เหมาะสม ในระยะเวลาประมาณ ๖ ปี พบว่าพันธุ์ไม้ในป่าชายเลนและสัตว์หน้าดินเจริญ

เติบโตได้ดี มีอัตรารอดสูงและตัวชี้วัดสำคัญจากหอยสีแดงซึ่งจะพบได้ในเขตป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์เท่านั้นทำให้ได้ข้อค้นพบประการสำคัญ ในการฟื้นฟูป่าชายเลนให้คืนสภาพตามธรรมชาติได้ ใช้เวลาประมาณ ๖ ปี ซึ่งเร็วกว่าป่าบกเป็นอันมาก"

ดร.สนใจ หะวานนท์ รองผู้จัดการใหญ่อุทยานสิ่งแวดล้อมนานาชาติสิรินธร เล่าถึงเรื่องความสนพระทัยป่าชายเลนไว้ว่า

"สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารีได้ตามเสด็จ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในบริเวณป้อมพระจุลฯ ได้ทรงอธิบายเรื่องป่าชายเลนในพื้นที่ป้อมพระจุลฯ ให้ทหาร ข้าราชการที่เกี่ยวข้องที่เข้าเฝ้าฯ และตรัสว่าป่าชายเลนต้องมีการฟื้นฟู ป่าชายเลนที่นี่มันมุดน้ำหายไปเรื่อย ซึ่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ทรงจดรายละเอียด หลังจากที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัส อันแสดงถึงความสนพระทัยในเรื่องป่าชายเลน"

ดร. สุเมธ ตันติเวชกุล ประธานกรรมการมูลนิธิอุทยานสิ่งแวดล้อมนานาชาติสิรินธร
ปลูกต้นไม้เนื่องในวันสถาปนาอุทยานสิ่งแวดล้อมนานาชาติสิรินธร ๑๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๘

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงฉายพระฉายาลักษณ์ร่วมกับคณะทำงานของอุทยานฯ

ใน พ.ศ.๒๕๔๓ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริและมูลนิธิพระราชนิเวศน์มฤคทายวัน ได้ร่วมกันจัดตั้งอุทยานสิ่งแวดล้อมนานาชาติในพื้นที่ประมาณ ๒,๖๐๐ ไร่ ณ ค่ายพระรามหก เพื่อน้อมเกล้าฯ ถวายสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ในโอกาสทรงเจริญพระชนมายุ ๔ รอบ พ.ศ.๒๕๔๖ โดยมีแนวทางการดำเนินงานตามแนวพระราชดำริให้อุทยานฯ เป็นเสมือนพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิตเผยแพร่พระเกียรติคุณและพระปรีชาสามารถในด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมให้เป็นที่ประจักษ์ทั้งแก่ชาวไทยและชาวต่างประเทศต่อมาทรงพระกรุณาโปรดเกล้าพระราชทานพระราชานุญาตให้อัญเชิญพระนามาภิไธยเป็นนามอุทยานว่า **“อุทยานสิ่งแวดล้อมนานาชาติสิรินธร” (The Sirindhorn International Environmental Park) ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี**

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ทรงปลูกต้นไม้ในพิธีเปิดอุทยานสิ่งแวดล้อมนานาชาติสิรินธร
๑๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๑

อุทยานฯ ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและมีชื่อเสียง ในการเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามแนวพระราชดำริ เป็นศูนย์ฝึกอบรมและให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์พลังงานที่เกิดประโยชน์ต่อสังคมอย่างแท้จริง ปัจจุบันอุทยานฯ กำลังมุ่งพัฒนาไปสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้อุทยานสีเขียว (Green Park) ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในทุกมิติ

ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาอุทยานสิ่งแวดล้อมนานาชาติสิรินธรได้รับรางวัลอันน่าภาคภูมิใจหลายรางวัลอาทิรางวัลดีเด่นประเภทแหล่งนันทนาการเพื่อการเรียนรู้จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๖ รางวัล Green Office ระดับดีเยี่ยมจากกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม และใบรับรอง Green Meeting จากองค์กรธุรกิจเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนร่วมกับสถาบันสิ่งแวดล้อมไทยในเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๗ เป็นต้น

กลุ่มเยาวชนกำลังเรียนรู้ระบบนิเวศน์ป่าชายเลนในอุทยานสิ่งแวดล้อมนานาชาติสิรินธร

ในโอกาสสำคัญยิ่งที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารีทรงเจริญพระชนมายุ ๕ รอบ (๖๐ พรรษา) ใน พ.ศ.๒๕๕๘ หน่วยงาน องค์กร และพสกนิกรทุกหมู่เหล่าที่มีส่วนร่วมถวายงานจาก “สวนป่าชายเลนทูลกระหม่อมถึงอุทยานสิ่งแวดล้อมนานาชาติสิรินธร” ขอถวายพระพรให้ทรงพระเจริญพระชนมายุยิ่งยืนนาน และจักถวายงานสนองพระราชดำริอย่างเต็มกำลังความสามารถเพื่อเทิดพระเกียรติสืบไป

อ้างอิง

มูลนิธิอุทยานสิ่งแวดล้อมนานาชาติสิรินธร.(๒๕๕๑). “สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารีกับการฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพ พื้นที่อุทยานสิ่งแวดล้อมนานาชาติสิรินธร” ใน **เอกสารกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.

สนิท อักษรแก้ว. (๒๕๕๘, กรกฎาคม ๑๙) ประธานกรรมการบริหารศูนย์พลังงานเพื่อสิ่งแวดล้อมอุทยานสิ่งแวดล้อมนานาชาติสิรินธร. สัมภาษณ์.

สนใจ ทะวานนท์. (๒๕๕๘, มกราคม ๒๐) รองผู้จัดการใหญ่อุทยานสิ่งแวดล้อมนานาชาติสิรินธร. สัมภาษณ์.

งานศาสน์งานสงฆ์ทรงสร้างสรรค์

"วนาศรม" ภาพฝีพระหัตถ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ
ทรงวาดเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๖ โดยอาจารย์ไพฑูรย์ เมืองสมบูรณ์ ชาวเพชรบุรี ร่างถวาย

"ข้าพเจ้านั่งอยู่ในพระวิหารอันเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปใหญ่น้อย มองดูแล้วทำให้รู้สึกว่าองค์พระปฏิมาทรงแย้มพระพักตร์แสดงถึงพระเมตตาคุณ พระกรุณาคุณ พระบริสุทธิคุณแห่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ลมพัดใบโพธิ์ทองที่หลังคาโบสถ์วิหาร เป็นสรรพสำเนียงเสนาะโสตดุจเทพดนตรี ระคนกับเสียงสวดมนต์เย็นแว่วๆ มา ผู้ที่ได้พบได้เห็นได้ยินเช่นนี้ ย่อมซาบซึ้งในรสพระธรรม สัจธรรมนี้เป็นเครื่องนำมาซึ่งความสุขอันแท้จริง เป็นสมบัติสูงสุดที่มนุษย์พึงได้รับ"

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี
พระราชนิพนธ์ เรื่อง "วัดที่ข้าพเจ้าชอบ" จากหนังสือ*จิตรลดารวมใจ* พ.ศ. ๒๕๓๔

งานศาสน์งานสงฆ์ทรงสร้างสรรค์

ศาสตราภิชานล้อม เพ็งแก้ว
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศาสนาและศิลปวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี

๔๔
เล่าเรื่องวันวิศาขะ

วันวิศาขะคือวันคล้ายวันประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพานของพระพุทธเจ้า ตรงกับวันเพ็ญแห่งเดือนวิศาขะ ซึ่งตรงกับเดือนพฤษภาคมแห่งสุริยคติ หากเป็นจันทรคติก็อาจเป็นเดือนหกหรือเดือนเจ็ดก็ได้ ทั้งนี้เพราะปีจันทรคติกับปีสุริยคติมีจำนวนวันไม่เท่ากัน ซึ่งจะได้นำมาบอกเล่าต่อไป

นอกจากจะเป็นวันคล้ายวันประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพาน อันเป็นวันสำคัญในพุทธศาสนาแล้ว ยังเป็นวันเริ่มนับพุทธศักราชอีกด้วย กล่าวคือพุทธศักราชจะเปลี่ยนในวันวิศาขะ แต่ทุกวันนี้ทางราชการกำหนดให้เปลี่ยนในวันที่ ๑ มกราคม ตามปีสากล ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๘๔ เป็นต้นมา ดังนั้นการเทียบพุทธศักราชกับศักราชอื่นๆ ในอดีตก่อน พ.ศ. ๒๔๘๔ จึงอาจเยื้องแย้งกัน เช่นการเทียบกับปีคริสต์ศักราช อาจเป็นเกณฑ์ ๕๔๓ บ้าง ๕๔๔ บ้าง สุดแต่จะเป็นการกล่าวเหตุการณ์ในเดือนใด กล่าวคือ คริสต์ศักราชเริ่มปีใหม่ในเดือนมกราคม แต่พุทธศักราชเริ่มปีใหม่ในเดือนวิศาขะ ซึ่งตกในเดือนพฤษภาคม นั่นคือพอถึงเดือนมกราคม คริสต์ศักราชเดินหน้าแล้ว แต่พุทธศักราชยังคงเป็นปีเดิม คือเกณฑ์เทียบจะเป็น ๕๔๔ ต่อถึงวันหลังวันวิศาขะแล้ว เกณฑ์เทียบจึงจะเป็น ๕๔๓ ตามปรกติ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ **ทรงริเริ่มให้ชาวพุทธส่งบัตรอวยพรถึงกันในวันวิศาขะอันเป็นวันปีใหม่แห่งพระพุทธศักราช** จึงเห็นสมควรจะได้บอกเล่าเรื่องวันวิศาขะ เพื่อเป็นการส่งเสริมพระปัญญาบารมี ในโอกาสที่เจริญพระชนมายุถึงรอบพฤหัสบดีจักร ๖๐ พระพรรษา

วันและเดือนวิศาขะ ได้ชื่อตามนักษัตรวิศาขะ ที่เรียกกันในสยามพากย์ว่า ดาวแขนนาง หรือดาวศอกคู้ หรือดาวฉัตร หรือดาวหนองลาด ฯลฯ ชื่อสากลคือ Coronabolealis เป็นหมู่ดาว ๕ ดวง คร่อมอยู่ในราศีตุลประมาณ ๓/๔ ส่วนและในราศีพิจิกอีก ๑/๔ ส่วน ดังนั้นเมื่อดวงจันทร์โคจรมาถึงนักษัตรวิศาขะในทุกเดือน เรียกว่าเสวยวิศาขฤกษ์ และหากจันทร์เสวยวิศาขฤกษ์และอยู่ตรงข้ามดวงอาทิตย์พอดี จะเป็นคืนวันเพ็ญก็สมมุติเรียกเดือนนั้น ว่าเดือนวิศาขะ และวันจันทร์เพ็ญเสวยวิศาขฤกษ์

ก็เรียกว่าวันวิศาขะ ซึ่งจะตกราวเดือนพฤษภาคม เพราะเมื่อจันทร์เพ็ญที่ดาววิศาขะ ดวงอาทิตย์ย่อมอยู่ในราศีตรงข้ามคือราศีเมษหรือราศีพฤษภ และเมื่อดวงอาทิตย์โคจรถึงกลุ่มดาวราศีพฤษภ ชื่อเดือนในระบบสุริยคติจึงเป็นเดือนพฤษภาคม ส่วนในระบบจันทรคติวันวิศาขะจะตกในเดือน ๖ หรือเดือน ๗ ตามพระบรมราชาธิบายในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ที่ว่า “ปีใดเว้นปีเดียว มีอธิกมาศอีก ปีนั้นวิสาขบูชาคงเดือน ๖ ปีใดเว้นสองปีแล้วจึงมีอธิกมาศ ปีนั้นวิสาขบูชาอยู่กลางเดือน ๗” (คำอธิกมาศในพระราชนิพนธ์ คืออธิกมาสที่ใช้กันทุกวันนี้)

ปีอธิกมาส คือปีที่มีจำนวนเดือนเพิ่มขึ้น ชาวบ้านรู้จักกันว่ามีเดือนแปดสองหน นับเป็นภูมิปัญญาไทยที่ช่วยแก้ปัญหาในเรื่องฤดูกาล จะได้สอดคล้องสมคล้อยกับเดือนจันทรคติ เช่นถึงเดือนอ้าย เดือนยี่ จะเป็นหน้าหนาว ถึงเดือนสี่เดือนห้าจะเป็นหน้าร้อน เป็นต้น หากไม่มีการทดเดือนโดยเพิ่มเดือน เดือนอ้าย เดือนยี่อาจเป็นหน้าร้อน เดือนสี่เดือนห้าอาจเป็นหน้าหนาว ดังปีฮิจเราะห์ศักราชนั้น เคยมีผู้บอกว่า เพียงทราบชื่อเดือนจะกำหนดไม่ได้ว่าเป็นหน้าหนาวหรือหน้าร้อน เพราะเขายืนปีจันทรคติโดยยึดการโคจรของดวงจันทร์อย่างเคร่งครัด

ที่ต้องมีการทดโดยเพิ่มเดือน เพราะปีในระบบจันทรคติ (ดวงจันทร์โคจรรอบโลก ๑๒ รอบ หรือรอบดวงอาทิตย์ ๑ รอบ) มี ๓๕๔ วัน มีเศษ ส่วนปีในระบบสุริยคติ (โลกโคจรรอบดวงอาทิตย์ ๑ รอบ) มี ๓๖๕ วันมีเศษ และฤดูกาลของโลกนั้นเป็นไปตามการโคจรของดวงอาทิตย์ตามความเชื่อของคนโบราณ (ในข้อเท็จจริงทางดาราศาสตร์ โลกโคจรรอบดวงอาทิตย์) ดังนั้นการนับปีตามประเพณีที่ถือการโคจรของดวงจันทร์ จึงได้คิดตัดปีในวันมหาสงกรานต์ที่ดวงอาทิตย์โคจรถึงราศีเมษ พิธีตัดปีนี้ แต่เดิมเป็นพระราชประเพณี เรียกว่าพระราชพิธีสัมพัจฉรฉินท์ เพื่อประกาศให้มหาชนรับรู้ว่าจะถึงวันขึ้นปีใหม่คือวันเถลิงศกแล้ว

การที่จำนวนวันในหนึ่งปีทางจันทรคติกับสุริยคติไม่เท่ากัน จึงต้องทบโดยเพิ่มเดือนในปีจันทรคติดังกล่าวแล้ว ดังนั้นปีเพิ่มเดือนที่เรียกว่าปีอธิกมาสจึงมีวันเพิ่มขึ้นเป็น ๓๘๔ วัน การปรับระบบทั้งสองก็เป็นภูมิปัญญาอย่างหนึ่ง เพราะได้พบว่าระบบทั้งสองจะมีจำนวนวันเท่ากัน ในทุก ๑๙ ปี คือ ๖๙๔๐ วัน ดังนั้นในรอบสิบเก้าปีจึงกำหนดให้มีปีอธิกมาส ๗ ครั้ง ห่างกันสองปีบ้าง ปีเดียวบ้าง หรือสามปีหนบ้าง สองปีหนบ้าง ในรอบ ๑๙ ปี มีอธิกมาส ในปีที่ ๓ ที่ ๖ ที่ ๙ ที่ ๑๑ ที่ ๑๔ ที่ ๑๗ และที่ ๑๙ คือ มีระยะห่างของปีอธิกมาส คือ สาม สาม สาม สอง สาม สาม สอง ไม่ใช่ยืนอยู่ที่สามปีหนดังที่ว่าๆ กัน ซึ่งพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ทรงเรียกคนที่ว่าเช่นนั้นว่าพวก “ใหลเถน”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินจากวังไกลกังวลมาประกอบพิธีทรงบำเพ็ญกุศลวิสาขบูชา ณ พระธาตุจอมเพชร พระนครคีรี เมื่อวันที่ ๒๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๕

การกำหนดปีอธิกมาสหรืออยากทราบว่าปีใดเป็นอธิกมาสหรือไม่ มีพระบรมราชาธิบายเป็นหลักเกณฑ์ไว้ว่า “สงสัยว่า ปีไหนมีอธิกมาศ ฤาไม่มีอธิกมาศ ให้ตั้งจุลศักราชปีนั้นลง เอา ๘ ลบเสีย เอา ๑๙ หาร ได้เศษ ๐ ก็ดี ๓ ก็ดี ๖ ก็ดี ๙ ก็ดี ๑๑ ก็ดี ๑๔ ก็ดี ๑๗ ก็ดี เศษ ๖ อย่าง กับทั้ง ๐ เป็น ๗ อย่างนี้ มีในปีใด ปีนั้นเป็นปีอธิกมาศ เป็นเดือนแปดสองหน เศษนอกนี้เป็นปีปรกติ”

นอกจากนี้ผู้จัดทำปฏิทินแต่ก่อนได้กำหนดปีอธิกมาส โดยให้กำหนดจากดิถีวันเถลิงศก เช่น นายทองเจือ อ่างแก้ว ระบุไว้ว่า “ปีอธิกมาส ตั้งแต่กลียุคศักราช ๐ จนถึงปี พ.ศ. ๑๘๙๓ ซึ่งเป็นปีสร้างกรุงศรีอยุธยา ให้ดิถีเถลิงศก ๒๑,๒๒,๒๓,๒๔, ๒๕,๒๖,๒๗,๒๘,๒๙,๐,๑ เป็นปีอธิกมาส แต่เมื่อมีประเทศไทย (พ.ศ.๑๘๙๓) ใช้ประเพณีของไทย คือ ดิถี ๒๕,๒๖,๒๗,๒๘,๒๙,๐,๑,๒,๓,๔ และ ๕ เป็นอธิกมาส นอกนั้นไม่เป็น” (เถลิงศก ๕๒๘๕ ปี, หน้า ๑๑) แม้นายทองเจือได้ระบุไว้เช่นนี้ แต่นายทองเจือเองก็ไม่ได้เคร่งครัดมากนักดังในหนังสือ *เถลิงศก ๕๒๘๕ ปี* (พ.ศ.๒๕๑๖) ปรากฏว่ามีบางปีวันเถลิงศกในปีอธิกมาสมีดิถีไม่ตรงกับกฎเกณฑ์ข้างต้น เช่น พ.ศ. ๒๕๕๖ ระบุว่าเป็นปีอธิกมาส แต่ดิถีวันเถลิงศกคือ ๖ การใช้ดิถีกำหนดจึงไม่แน่นอน

ในส่วนตัวผมเองได้ตรวจสอบย้ำเพื่อความแน่นอน โดยกำหนดจากมาสเกณฑ์ (จำนวนเดือนนับแต่ตั้งศักราชมา) วันเถลิงศก เพราะทราบกันอยู่แล้วว่าปีอธิกมาสมี ๑๓ เดือน ดังนั้น ปีใดมาสเกณฑ์เพิ่มขึ้น ๑๓ ปีก่อนหน้านั้นเป็นปีอธิกมาส

กล่าวจำเพาะ พ.ศ. ๒๕๕๖ ผมลองใช้มาสเกณฑ์ตรวจสอบ ผลการคำนวณพบว่ามีมาสเกณฑ์ ๑๗๐๐๗ เพิ่มขึ้นจาก พ.ศ. ๒๕๕๕ (ที่มีมาสเกณฑ์ ๑๖๙๙๔) ๑๓ เดือน ฉะนั้น พ.ศ. ๒๕๕๕ ต่างหากที่เป็นปีอธิกมาส เมื่อได้ตรวจดู *ไดอารี่โหร พ.ศ. ๒๕๕๕* ของนายทองเจืออีกครั้ง กลับระบุว่าปีดังกล่าวนี้เป็นปีอธิกมาส นี่คือความสับสน

จากการตรวจสอบปีอธิกมาสตามเกณฑ์ต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้เอง จึงได้พบว่าปฏิทินที่พิมพ์แจกกันทั่วไปในช่วงปีใหม่มีความสับสน คือเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กล่าวมาบ้างไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์บ้าง จึงเป็นเหตุให้ต้องเล่าเรื่องวันวิศาขะ อาจเข้าทำนอง รู้มากยากนาน รู้น้อยพลอยรำคาญ ก็ได้ แต่เมื่อได้คำนึงถึงพระบรมราชาธิบายที่ว่า “เพราะบัญญัติในพระพุทธสาสนาเอาจาตุทสีหรือปัณณรสีที่เป็นดับแท้เพ็ญแท้ แลวันที่ ๘ ก่อนหน้าวันดับแท้เพ็ญแท้นั้นไปเป็นวันพระ เป็นวันอุโบสถฯ ถ้าจะทำตามศาสนาแล้วก็ต้องถือศาสนาอย่างเดียว พระจันทร์ที่เพ็ญแลดับนั้น เป็นผู้ชี้วันพระแก่คนทั้งปวง” ฉะนั้นเมื่อปฏิทินสับสน การปฏิบัติของพระสงฆ์ในพุทธศาสนาจะถูกต้องตามพุทธบัญญัติหรือไม่? เป็นเรื่องที่น่ากังวลมิใช่หรือ

การที่กำหนดปีอธิกมาสสับสน จึงพลอยทำให้วันวิศาขะสับสนไปด้วย ความ

สับสนนี้ได้เกิดมาเรื่อยๆ จนพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ทรงกล่าวถึงผู้ที่ทำให้สับสน ว่าเป็นพวกใหลเถน ดังกล่าวแล้ว ยิ่งเมื่อมีการทำปฏิทินของสำนักต่างๆ แจก มีการระบุวันวิศาขะและปีอธิกมาส ความสับสนจึงขยายกว้างไปเรื่อยๆ จนไม่แน่ใจว่าที่ระบุไว้นั้นถูกต้องจริงหรือไม่?

เมื่อหมอบรัดเลย์ ได้ออกประกาศในหนังสือพิมพ์บางกอกรีคอเดอร์ ว่า ปีระกา ตรีศก ศักราช ๑๒๒๓ (พ.ศ. ๒๔๐๔) วันวิสาขบูชา ตรงกับวันที่ ๒๔ เดือนเอเปรียล ตามคติฝรั่ง เมื่อพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ทรงมีประกาศเรื่องมหาสงกรานต์ ปีระกา ตรีศก ได้ทรงกระทบหมอบรัดเลย์ไว้ว่า "วิสาขบูชานี้ มิใช่การใช่กี้ มิใช่หนี้ใช่สินอะไรของหมอบรัดเลย์ เก็บเอาไปตีพิมพ์อวดรู้เปล่าๆ เดือนเอเปรียลเป็นวิสาขบูชาไม่ได้" และทรงบอกแหล่งสอบค้นเรื่องวันวิสาขบูชาต่อไปว่า *"อังกฤษที่จะรู้การในพระพุทธศาสนาแท้ๆ ที่เขาดีกว่าหมอบรัดเลย์อยู่ในเมืองอังกฤษก็มีถมไป พวกนักปราชญ์อังกฤษเหล่านั้น เขาตีพิมพ์ไว้ในหนังสือของเขาว่า วันที่มีพระจันทร์เต็มดวงในเดือนเมย์ทุกปีนั้น เป็นวันพระพุทธเจ้าได้รับรู้ด้วยสัญญาอย่างยิ่งในใต้ต้นไม้โพธิ์ ถ้ามีวันเพ็ญสองหนในเดือนเมย์ วันเพ็ญหลังควรนับว่าเป็นวิสาขบูชา คำนี้ของเขาถูกแท้แล้ว หนังสืออังกฤษที่เขาว่าอย่างนี้ หมอบรัดเลย์เห็นจะไม่ได้อ่าน"* (ชื่อเดือนที่ยังคงทับศัพท์อังกฤษ เป็นเพราะในสมัยนั้นยังไม่มีชื่อเดือนสุริยคติในภาษาไทย ชื่อเดือนที่เรารู้จักในบัดนี้เริ่มประกาศใช้ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๓๒ เป็นต้นมา)

คำของปราชญ์อังกฤษที่ว่า วันที่พระจันทร์เต็มดวงในเดือนเมย์ทุกปี เป็นวันวิสาขบูชา และถ้ามีวันเพ็ญสองหนในเดือนเมย์ วันเพ็ญหลังเป็นวิสาขบูชานั้น ทรงย้ำว่า "คำนี้ของเขาถูกแท้" คือทรงยืนยันว่าวันวิศาขะอยู่ในเดือนเมย์ (พฤษภาคม) ดังในปีที่หมอบรัดเลย์ว่านั้น วันวิศาขะตรงกับวันที่ ๒๔ พฤษภาคม

ที่ผมกล่าวข้างต้นว่าปฏิทินทำปีอธิกมาสสับสนนั้น ขอยกตัวอย่างใน พ.ศ. ๒๕๕๓ (จ.ศ. ๑๓๗๒) ปฏิทินที่ธนาคารกรุงไทยทำแจก ระบุว่าเป็นปีอธิกมาส มีปัญหาว่าปีดังกล่าวนี้เป็นปีอธิกมาสจริงหรือไม่

ลองตรวจสอบ โดยใช้กฎเกณฑ์ที่พระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ทรงอธิบายไว้คือ

ตั้งปีจุลศักราชลง เอา ๘ ลบเสีย คือ ๑๓๗๒ – ๘ = ๑๓๖๔

เอา ๑๙ หาร คือ ๑๓๖๔ /๑๙ = ๗๐ เศษ ๑๕

จะเห็นว่า เศษ ๑๕ ผิดไปจากกฎเกณฑ์ (ที่ว่าจะเป็นปีอธิกมาส เมื่อมีเศษ ๐,๓,๖,๙,๑๑,๑๔ และ ๑๗) ปี ๒๕๕๓ จึงไม่ควรเป็นปีอธิกมาส

เมื่อได้ลองตรวจสอบซ้ำโดยใช้หลักมาสเกณฑ์วันเถลิงศก พบว่า พ.ศ. ๒๕๕๔ มีมาสเกณฑ์ ๑๖๙๘๒ เพิ่มขึ้นจากปีพ.ศ. ๒๕๕๓ (ที่มีมาสเกณฑ์ ๑๖๙๗๐) ๑๒ เดือน นั่น

คือ พ.ศ. ๒๕๕๓ มีเพียง ๑๒ เดือนเท่านั้น จึงไม่ใช่ปีอธิกมาส ลองย้อนไปดูอีกปี พ.ศ. ๒๕๕๒ มีมาสเกณฑ์ ๑๖๙๕๗ น้อยกว่า พ.ศ.๒๕๕๓ สิบสามเดือนพอดี ดังนั้น พ.ศ. ๒๕๕๒ ต่างหากที่เป็นปีอธิกมาส

ลองตรวจสอบซ้ำโดยหลักพระบรมราชาธิบาย พบว่า พ.ศ. ๒๕๕๒ (จ.ศ. ๑๓๗๑) เอา ๘ ลบ แล้วเอา ๑๙ หาร ได้เศษ ๑๔ ก็แสดงว่า พ.ศ.๒๕๕๒ เป็นปีอธิกมาสจริง แต่ปฏิทินว่าเป็นปีปรกติมาส แล้วจะทำอย่างไรกันดี ทีนี้ลองตรวจสอบวันวิศาขะ ยกตัวอย่าง พ.ศ. ๒๕๕๕ ที่ปฏิทินระบุว่า วันที่ ๔ มิถุนายน เป็นวันวิศาขะ เพียงเห็นก็ทราบทันทีว่าไม่ตรงกับพระมติพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๔ ที่ว่าวันวิศาขะอยู่ในเดือนเมย์ (พฤษภาคม)

ผมเองเชื่อตามตำราว่า วันวิศาขะ เป็นวันที่จันทร์เพ็ญเสวยวิศาขฤกษ์ หากถามว่า ณ วันที่ ๔ มิถุนายน ที่กล่าวข้างต้น ดวงจันทร์เสวยฤกษ์อะไร ปฏิทินโหราศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๕๕ ที่ระบุว่าจัดทำตามแนวของท่านอาจารย์เทพย์ สาริกบุตร พบว่า วันที่ ๔ มิถุนายน จันทร์เพ็ญปุรณมี เวลา ๑๘.๑๓ น. เข้าเกาะเชษฐนักษัตรมาตั้งแต่เวลา ๑๒.๓๖ น. คือไม่ได้เสวยวิศาขฤกษ์ ฉะนั้นหากพระภิกษุสงฆ์สวดพระปาฏิโมกข์ในวันวิศาขะ แต่จันทร์ไม่ได้เสวยวิศาขฤกษ์แล้วจะเป็นอย่างไร? หรือว่าทุกวันนี้ จาตุททสี ปัณณรสี ที่ว่าจันทร์เสวยฤกษ์นั้นฤกษ์นี้ ไม่จำเป็นต้องตรงเสมอไปอีกแล้ว

ผมพยายามตรึกตรองดู ว่าเหตุใดความรู้เรื่องอธิกมาสและวันวิศาขะจึงผันแปรไปเช่นนี้ จึงลองเปิด*พจนานุกรม ราชบัณฑิตยสถาน* ฉบับ พ.ศ.๒๕๕๔ ดูตรงคำวิศาขะ ได้ความดังนี้

วิศาข-, วิศาขะ, วิศาขา : ๑ น. ชื่อเดือนที่ ๖ แห่งจันทรคติ ตกราวเดือนพฤษภาคม ถ้าในปีอธิกมาสจะตกราว เดือนมิถุนายน หรือจะเป็นเพราะการที่ราชบัณฑิตยสถานระบุไว้เช่นนี้ ผู้จัดทำปฏิทินทุกวันนี้จึงพยายามกำหนดวันวิศาขะให้ตรงตามมติราชบัณฑิตยสถาน

ลองสุ่มตรวจสอบหาวันวิศาขะปีอธิกมาสในอดีต ในรอบ ๑๙ ปี ก่อนอายุกรุงเทพฯ ครบรอบ ๑๐๐ ปี ตั้งแต่ จ.ศ. ๑๒๒๖ – ๑๒๔๔ (พ.ศ. ๒๔๐๗ – ๒๔๒๕) ซึ่งมีปีอธิกมาส ๗ ครั้ง คือ จ.ศ.๑๒๒๘, ๑๒๓๑, ๑๒๓๔, ๑๒๓๖, ๑๒๓๙, ๑๒๔๒ และ ๑๒๔๔ ตรวจสอบโดยใช้ปฏิทิน ๑๒๕๐ ปี ของอุระคินทร์ วิริยะบูรณะ (พ.ศ. ๒๕๐๙) ปรากฏว่าวันวิศาขะตรงกับวันที่ ๒๙ พฤษภาคม วันที่ ๒๕ พฤษภาคม วันที่ ๒๒ พฤษภาคม วันที่ ๑๕ พฤษภาคม วันที่ ๒๗ พฤษภาคม วันที่ ๒๓ พฤษภาคมและวันที่ ๒ พฤษภาคม ตามลำดับ จะเห็นว่าไม่มีวันวิศาขะในอธิกมาสปีใดตกในเดือนมิถุนายนเลย

แสดงว่าการกำหนดปีอธิกมาสยังยึดถือพระบรมราชาธิบายอย่างเคร่งครัด เข้าใจว่าการกำหนดวันวิศาขะน่าจะเริ่มสับสนในช่วงไม่มีกรมโหรหลวงก็ได้

อย่างไรก็ดี ผมยังยืนหยัดว่า ความรู้เรื่องวันเวลาที่มีกระดาษหรือคำพูดเป็นตัวแทนบ่งบอก ควรจะสอดคล้องกับของจริงบนท้องฟ้า เช่นว่า วันเพ็ญจันทร์ต้องเต็มดวง ว่าจันทร์เสวยฤกษ์วิศาขะ ดวงจันทร์ก็ต้องโคจรอยู่ในหมู่ดาววิศาขะจริง ฯลฯ อย่าให้ความรู้เรื่องวันเวลาพลอยวิปริตเหมือนเรื่องอื่นๆ เลย

ที่ผมได้กล่าวข้างต้นว่าปีจันทรคติมี ๓๕๔ วัน มีเศษ และปีสุริยคติมี ๓๖๕ วัน มีเศษนั้น จะได้กล่าวถึงรายละเอียดของ “มีเศษ” แถมไว้ด้วย ดังนี้

การนับวันตามจันทรคติ คือถือการโคจรของดวงจันทร์จากจันทร์เที่ยงวันหนึ่งถึงจันทร์เที่ยงวันถัดไป ว่าเป็นหนึ่งดิถี เดือนหนึ่ง (คือจันทร์โคจรรอบโลกรอบหนึ่ง) จะกินเวลา ๒๙ ดิถีครึ่งมีเศษนาที (เรียงลำดับ ๐, , ๑, ๒, ..., ๒๘, ๒๙) ฉะนั้นการที่จัดเป็นเดือนถ้วน เดือนละ ๓๐ ดิถี กับเดือนขาดเดือนละ ๒๙ ดิถี ส่วนครึ่งดิถีจึงลงตัวพอดียังคงมีเศษนาที ที่ทบนานๆ เข้าก็จะครบหนึ่งดิถีอีก จึงเพิ่มดิถีเข้าไปในเดือน ๗ เป็นเดือนเจ็ด (ซึ่งเป็นเดือนขาด) มีแรม ๑๕ ค่ำ เรียกว่า อธิกวาร หากไม่เพิ่มปล่อยไว้นานๆ วันเพ็ญจันทร์จะไม่เต็มดวง วันดับจะเห็นดวงจันทร์ การจัดให้มีอธิกวารจึงเป็นภูมิปัญญาอีกเรื่องหนึ่งของบรรพบุรุษไทย แต่มีปัญหาเรื่องผู้ทำปฏิทินซึ่งแต่เดิมเป็นหน้าที่ของกรมโหรและพระสงฆ์ที่อาจจะหลงลืม พระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ทรงกล่าวถึงว่า “ถึงจะแซมอธิกวารเดือน ๗ เป็นเดือนถ้วนก็ดี พระสงฆ์บ้าง ครูโหรบ้าง ก็อวดรู้ไปต่างๆ แต่ไล่เข้าก็ไม่ได้หลักหลายเค้าเงื่อนอันใดที่เป็นรากของความรู้” โดยทั่วๆ ไปก็นับเอาเศษนาทีสะสม หากขึ้นถึง ๑๗,๑๘ชั่วโมงในปีใดก็วางอธิกวารในปีนั้น

ส่วนการนับวันตามสุริยคตินั้น ทางไทยถือเอาเวลาจากตะวันปริ่มขอบฟ้าตะวันออกวันหนึ่งถึงปริ่มขอบฟ้าตะวันออกวันถัดไป ว่าเป็นวารหนึ่ง สมมุติเรียกตามดาวสัตเคราะห์ เป็นวันอาทิตย์ วันจันทร์ ฯลฯ ที่ว่าปีหนึ่งมี ๓๖๕ วันมีเศษนั้น จำนวนเศษทบกันเข้า ๔๐๐ ปีจะได้ ๙๗ วัน ฉะนั้น จึงกำหนดให้เพิ่มวันในเดือนกุมภาพันธ์ เป็นมี ๒๙ วันเป็นปีนั้นมี ๓๖๖ วัน เรียกว่าปีอธิกสุรทิน กำหนดสี่ปีมีครั้งหนึ่ง ถือเกณฑ์ สี่หารปีค.ศ. หากหารลงตัวให้ถือเป็นปีอธิกสุรทิน แต่ได้ยกเว้นปีถ้วนร้อยที่๔๐๐ หารไม่ลงตัวไม่ถือเป็นปีอธิกสุรทิน ดังเช่นปี ค.ศ. ๑๙๐๐ ที่ผ่านมาในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ เดือนกุมภาพันธ์มี ๒๘ วัน เป็นต้น

ขอจบเล่าเรื่องวันวิศาขะ เพียงเท่านี้

นายบุญมี พิบูลย์สมบัติ
อดีตอาจารย์โรงเรียนพรหมานุสรณ์จังหวัดเพชรบุรี

๔๕
ครั้งหนึ่งที่วัดเขาบันไดอิฐ

ในหน้าประวัติศาสตร์ของเพชรบุรียังมีเหตุการณ์ที่น่าจดจำว่า ครั้งหนึ่งเมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๕ ขณะนั้นสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ควาวประทับอยู่ ณ วังไกลกังวล หัวหิน ทางจังหวัดเพชรบุรีได้รับแจ้งจากวังไกลกังวลทางวิทยุว่า ราว ๕ โมงเช้าวันนี้ทั้งสองพระองค์จะเสด็จฯ มาทอดพระเนตรโบราณสถานยังจังหวัดเพชรบุรีเป็นการส่วนพระองค์

ขณะนั้นทางจังหวัดเพชรบุรี ได้ทราบข่าวล่วงหน้าราว ๑ ชั่วโมงก่อนการเสด็จฯ ทางจังหวัดฯ จึงได้แจ้งมายังโรงเรียนพรหมานุสรณ์ฯ ต้นสังกัดของข้าพเจ้าให้ทราบ โดยมีคำสั่งด่วนให้ข้าพเจ้าทำหน้าที่นำเสด็จทอดพระเนตรวัดเขาบันไดอิฐก่อนเป็นแห่งแรก พร้อมกับให้เตรียมตัวและไปให้ถึงวัดเขาบันไดอิฐก่อนเวลา ๑๑ นาฬิกา ในตอนนั้นก็ยังนึกเหตุการณ์ไม่ออกว่าต้องทำอย่างไรบ้าง เพียงแต่โดยสติก่อนอื่นต้องรีบเดินทางไปเปลี่ยนชุดแต่งกายเป็นชุดข้าราชการสีกากีที่บ้าน แล้วจึงมาพบอาจารย์ใหญ่ (ขณะนั้น นายเจิม สืบขจร เป็นอาจารย์ใหญ่) เพื่อนั่งรถยนต์ไปด้วยกัน

เมื่อถึงวัดเขาบันไดอิฐ เห็นท่านผู้ว่าราชการจังหวัด (นายเอนก พยัคฆันตร) พร้อมคุณนายของท่าน และเจ้าหน้าที่ของจังหวัดพร้อมอยู่ที่นั่นแล้ว นอกจากนั้นยังมีแพทย์อาสาจากโรงพยาบาลเพชรบุรี (โรงพยาบาลพระจอมเกล้าในปัจจุบัน) อีกด้วย รวมแล้วมีผู้มารอรับเสด็จประมาณ ๒๕-๓๐ คน เมื่อถึงเวลาเกือบเที่ยงวันขบวนเสด็จฯ มาถึง มีรถนำขบวนรถพระที่นั่งและรถตำรวจ รถติดตามประมาณ ๔-๕ คัน ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดถวายความเคารพ กราบทูลรายงานตัวและเบิกตัวข้าพเจ้าให้ทรงทราบ จากนั้นเสด็จลงถ้ำเขาบันไดอิฐโดยทางเวียนขวา (ถ้ำเขาบันไดอิฐมีทางเวียนได้รอบ) ตลอดเวลาที่เสด็จ ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดได้กรุณาและให้เกียรติข้าพเจ้าตลอด คือคอยเตือนให้ข้าพเจ้าเดินนำหน้าขณะเสด็จชมสถานที่

ก่อนเวลาเสด็จฯ มาถึงวัดไม่นานนัก ทางวัดเขาบันไดอิฐได้ให้คนของวัดมาเรียนถามท่านผู้ว่าฯ ว่าจะให้ทางวัดจัดเตรียมอะไรบ้าง ท่านได้หันมาปรึกษาจึงเรียนไป

ว่าทั้งสองพระองค์เสด็จมาอย่างไปรเวท ทางวัดน่าจะเปิดอุโบสถและวิหารไว้ (โบสถ์เมียหลวง – วิหารเมียน้อย) จัดโต๊ะหมู่บูชา และดูแลความสะอาดภายในให้เรียบร้อยทุกแห่ง พร้อมเตรียมธูปเทียนแท่นกราบ เผื่อว่าพระองค์ท่านจะเสด็จทอดพระเนตรภายในและจะทรงกราบนมัสการพระประธานด้วย ดังนี้จนในที่สุดเมื่อเสด็จฯ เข้าถึงยังที่ใดก็ทรงจุดธูปเทียนและทรงกราบนมัสการพระประธานทุกแห่ง

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ
เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ทรงนมัสการพระประธานภายในถ้ำเขาบันไดอิฐ

สำหรับตัวหลวงพ่อแดง (พระครูญาณวิลาศ) ในวันนั้นตอนสาย ๆ ก็มีเหตุการณ์ผิดปรกติอย่างหนึ่งเกิดขึ้นกับพระที่ทำหน้าที่อุปัฏฐากดังที่เคยปฏิบัติ อาจเป็นด้วยหลวงพ่อแดงท่านจะมีญาณทัศนะทราบล่วงหน้าก็เป็นได้ ท่านจึงได้ให้พระอุปัฏฐากช่วยอาบน้ำชำระกายและขัดถูทำความสะอาดตัวท่าน พร้อมให้นำจีวรผืนใหม่ออกมาห่มดองครองผ้ารัดอกเป็นปริมณฑล เหล่าบรรดาลูกศิษย์ต่างสงสัยจึงเรียนถามว่าหลวงพ่อจะไปไหน หรือวันนี้จะมีผู้ใหญ่เป็นใครมาทำบุญหรืออย่างไร ท่านก็ตอบว่า “เปล่าดอก แต่จะมีผู้ใหญ่มาเยี่ยมวัดเรา จะคอยรับรอง” ครั้นถามว่าเป็นใคร ท่านก็มิบอกหรือแจ้งให้ทราบ เมื่อท่านฉันเพลเพียงเล็กน้อยแล้วคงนั่งพิงพนักอิง บอกให้ลูกศิษย์จัดดอกไม้และเตรียมโต๊ะหมู่บูชาให้เข้าที่เข้าทาง

เมื่อเสด็จทอดพระเนตรถ้ำเขาบันไดอิฐและโบสถ์เมียหลวงวิหารเมียน้อยแล้ว
จึงเสด็จลงสู่บริเวณลานก่อนเข้านมัสการหลวงพ่อแดง

ขณะที่ข้าพเจ้ารับหน้าที่เป็นผู้นำเสด็จฯ กำลังนำคณะกลับจากการชมถ้ำ และชมโบสถ์เมียหลวง-วิหารเมียน้อยของวัดแล้ว จะเสด็จพระราชดำเนินไปยังที่แห่งอื่นต่อไป ก็ได้ทราบจากคนของทางวัดแจ้งมาว่า ขณะนี้หลวงพ่อแดงใคร่จะถวายของที่ระลึกแด่ทั้งสองพระองค์ ขอให้กราบบังคมทูลให้ทรงทราบ ด้วยเป็นการเสด็จส่วนพระองค์ แต่มีกำหนดการจะเสด็จฯ ทอดพระเนตรสถานที่แห่งอื่นต่อไปอีก ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดจึงมอบให้ข้าพเจ้าตัดสินใจเอง เมื่อเป็นเช่นนั้นข้าพเจ้าจึงตัดสินใจว่าจะกราบบังคมทูลในโอกาสที่เหมาะสม ส่วนจะโปรดประการใดก็แล้วแต่พระอัธยาศัย จนเมื่อทั้งสองพระองค์เสด็จฯ กลับมายังทางลงของบริเวณวัด จึงขอพระราชานุญาตกราบบังคมทูลเรื่องหลวงพ่อแดงเพื่อทรงทราบ

“ด้วยขณะนี้ข้าพระพุทธเจ้าได้ทราบจากทางวัดว่า พระเดชพระคุณหลวงพ่อแดง หรือพระครูญาณวิลาศ เจ้าอาวาสซึ่งเป็นพระภิกษุรัตตัญญูท่านชราภาพมาก เจริญอายุถึง ๙๐ ปีเศษแล้ว และกำลังวังชาก็มิปรกติ มิอาจลงจากกุฏิมารับเสด็จ ได้ด้วยตนเอง แต่ใคร่จะถวายของที่ระลึกแด่ทั้งสองพระองค์ ซึ่งท่านได้เตรียมการรับเสด็จอยู่บนกุฏิพร้อมแล้ว ทั้งนี้ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรด”

หลวงพ่อแดง รตฺโต (พระครูญาณวิลาศ) พระมหาเถระผู้เป็นที่เคารพศรัทธาของชาวเมืองเพชรบุรี

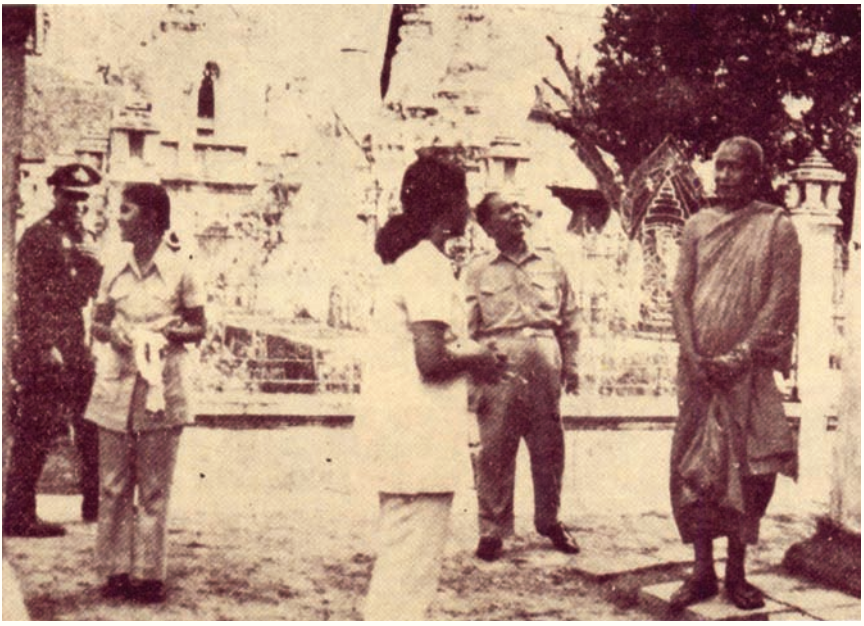

พระครูญาณวิสุทธิ์ (เพ็ชร) เจ้าอาวาสวัดคงคาราม รอรับเสด็จที่ด้านหน้าพระอุโบสถ

เสด็จชมภายในถ้ำเขาหลวง เป็นภารกิจสุดท้ายของข้าพเจ้าในการนำเสด็จทอดพระเนตร
โบราณสถานต่าง ๆ ของเพชรบุรี เมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๕

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อทรงทราบแล้วได้พระราชทานพระราชานุญาต ข้าพเจ้าจึงนำเสด็จขึ้นบนกุฏิ ภาพหลวงพ่อแดงเตรียมรับเสด็จบนกุฏิในวันนั้น ท่านเตรียมห่มดองครองผ้าเป็นปริมณฑลมานานพอสมควรแล้ว นั่งอยู่หน้าโต๊ะหมู่บูชา ผินหน้าไปทางทิศตะวันตก อยู่ในอิริยาบถนั่งพิงพนักอิง (ท่านนั่งท่าขัดสมาธิราบไม่สะดวกแล้ว) สอดมือประสานไว้หน้าตัก ทันทีที่สองพระองค์เสด็จมาถึง ท่านได้กราบทูลด้วยเสียงดังฟังชัด มิได้มีอาการงกเงิ่นหรือประหม่าแต่อย่างใดไม่ว่า

“ข้าแต่สมเด็จพระมหาบพิตรสมภารเจ้าทั้งสองพระองค์ ขอทูลเชิญเสด็จ ขอพระองค์ทรงพระเจริญ อาตมาภาพพระบ้านนอกผิดพลั้งประการใด โปรดทรงประทานอภัย ขอถวายพระพร”

เมื่อทั้งสองพระองค์ได้ทรงจุดธูปเทียนกราบนมัสการพระพุทธรูปที่โต๊ะหมู่บูชาแล้ว ได้มีพระราชปฏิสันถารกับหลวงพ่อแดงนานอย่างเป็นกันเอง ด้วยทรงพระกรุณาราว ๒๐ กว่านาที ครั้นถึงเวลาพอสมควรแล้วทรงถวายนมัสการลา และเสด็จพระราชดำเนินไปยังกุฏิพระอาจารย์แสง จากนั้นขบวนเสด็จได้มุ่งไปยังวัดคงคารามและถ้ำเขาหลวงต่อไป

คณะรับเสด็จติดตามขบวนจากวัดเขาบันไดอิฐสู่วัดคงคารามซึ่งเป็นพระอารามหลวงชั้นโท ท่านพระครูญาณวิสุทธิ์ (เพ็ชร) เจ้าอาวาส รอรับเสด็จอยู่ที่บริเวณหน้าพระอุโบสถ มีพระราชปฏิสันถารกับเจ้าอาวาสและมีพระราชปรารภเรื่องการซ่อมหอไตร ทรงบริจาคพระราชทรัพย์เพื่อร่วมการปฏิสังขรณ์ ครั้นได้เวลาพอสมควรจึงเสด็จพระราชดำเนินไปยังถ้ำเขาหลวง ทอดพระเนตรความงามภายในถ้ำพอสมควรแก่เวลาจึงเสด็จพระราชดำเนินขึ้นจากถ้ำ ภารกิจของข้าพเจ้าในการนำเสด็จทอดพระเนตรสถานที่ดังที่กล่าวแล้วก็สิ้นสุดลง จากนั้นทั้งสองพระองค์ได้เสด็จฯ ไปประทับสำราญพระราชอิริยาบถ ณ ค่ายลูกเสือเขาหลวง ซึ่งตั้งอยู่เชิงเขาหลวงด้านหน้า โดยทางจังหวัดเพชรบุรีจัดถวายการต้อนรับ

เหตุการณ์ในครั้งนั้นยังนับเป็นเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ของเพชรบุรีที่น่าจดจำยิ่ง เป็นเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นกับวัดเขาบันไดอิฐ ศาสนสถานสำคัญทางศิลปะของเพชรบุรี เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับบุคคลสำคัญคือหลวงพ่อแดงผู้เป็นวิสุทธิสงฆ์ของเพชรบุรี และเป็นเหตุการณ์สำคัญยิ่งที่เป็นพระมหากรุณาธิคุณอันล้นพ้นที่ทั้งสองพระองค์ได้พระราชทานแก่จังหวัดเพชรบุรี นับเป็นเหตุการณ์ครั้งหนึ่งที่วัดเขาบันไดอิฐที่ข้าพเจ้าปลาบปลื้มอยู่มิรู้ลืม

นายลัณฐาน ถิรมนัส
ศิลปินอาวุโสจังหวัดเพชรบุรี

๔๖
ดุจน้ำทิพย์ชโลมใจ

ไม่มีความปลาบปลื้มใดเท่ากับการมีโอกาสเข้าเฝ้าฯ เจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดิน ซึ่งเป็นประเพณีและวัฒนธรรมไทยที่ได้ซึมซับสั่งสมจากบรรพบุรุษอันยาวนาน และมีความเชื่อว่าเป็นมงคลชีวิตเปรียบหาที่สุดมิได้ ทำนองเดียวกันกับการได้รับพระราชทานรางวัลจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ที่เป็นพระมหากรุณาธิคุณและเป็นความภาคภูมิใจเหลือประมาณ

ในคำกล่าวนี้ หมอชอน พวงมาลัย ศิลปินพื้นบ้านเจ้าของคณะหนังตะลุง “ช.เจริญศิลป์” และ “แพทย์ประจำตำบลบ้านกุ่ม” รู้สึกปลื้มปีติเป็นล้นพ้นเมื่อมีโอกาสเข้าเฝ้าฯ รับพระราชทานรางวัลชนะเลิศจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ในการประกวดหนังตะลุงระดับประเทศ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๓ ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งชาติ โดยได้รับพระราชทานพวงมาลัยและเหรียญที่ระลึก

หมอชอนมีฝีมือในการเชิดหนังตะลุงได้ยอดเยี่ยม นับว่าเป็นเลิศในปฐพี สามารถเล่นเครื่องดนตรีไทยได้ทุกชิ้น สมัยนั้นหนังตะลุงเฟื่องฟูมากเป็นที่นิยมของคนดูและนักจัดงาน รวมทั้งเจ้าภาพในงานต่าง ๆ หนังตะลุงคณะ ช.เจริญศิลป์ ของหมอชอน ได้รับความนิยมมากเช่นกัน เคยประชันกับลิเกและภาพยนตร์มาแล้ว ด้วยฝีมือการเชิดและการพากย์ที่มีลูกเล่นลูกฮา เรียกใจคนดูได้ถึงใจ ตัวโจ๊กของหมอชอนคือ “ไอ้กา” คณะอื่น ๆ จะเรียกว่า “ไอ้แก” ยังมีตัวโจ๊กอีกสองตัวที่เรียกเสียงฮาได้ทันทีทันใด มีชื่อ “ไอ้เม้ง” เป็นจีน เวลาพูดก็จะออกสำเนียงคนจีนที่พูดไทยไม่ชัด ส่วนอีกตัวหนึ่งมีชื่อว่า “ไอ้หมก” พูดและผงกหัวได้ พูดแต่ละครั้งเป็นมุกเด็ด ๆ ทั้งนั้นคนดูต้องหัวร่อทุกครั้งไป

ในการแข่งขันประกวดหนังตะลุงระดับประเทศวันนั้น คณะ ช.เจริญศิลป์ ได้รับรางวัลชนะเลิศ และได้รับรางวัลจากพระหัตถ์สมเด็จพระเทพรัตน์ฯ ที่เสด็จพระราชดำเนินมามอบรางวัลหน้าเวทีแสดงหนังตะลุง ภายหลังจากรับพระราชทานรางวัลแล้ว หมอชอนได้กราบบังคมทูลขอให้พระราชทานรางวัลให้แก่บรรดาผู้ร่วมอยู่ในคณะหนังตะลุงอีกด้วย โดยให้เหตุผลว่าการแสดงหนังตะลุงนั้นมิได้แสดงแต่โดยลำพัง จะต้องมีผู้ช่วยผู้ร่วมคณะเป็นองค์ประกอบสำคัญ จึงขอพระราชทานความเมตตาได้โปรดฯ พระราชทานเหรียญรางวัลให้แก่พวกเขาด้วย และด้วยพระมหากรุณาธิคุณ

หมอชอน พวงมาลัย เป็นบุคคลผู้มีความสามารถมากเป็นทั้งศิลปินพื้นบ้าน แพทย์แผนไทย หรือผู้นำท้องถิ่น และเป็นผู้ทำประโยชน์ให้แก่สังคมเป็นอย่างมาก จึงทำให้ได้เข้าเฝ้าฯ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ในโอกาสสำคัญเป็นเนืองนิตย์

สมเด็จพระเทพรัตน์ฯ จึงรับสั่งให้คุณหญิงผะอบ โปษะกฤษณะ นำเหรียญที่ระลึกมาเพิ่มให้อีก เป็นอันว่าทุกคนในคณะหนังตะลุง ช.เจริญศิลป์ พลอยได้รับเหรียญรางวัลกันทุกคน หมอชอนเล่าให้ฟังด้วยสำนึกในพระเมตตาอย่างสุดซึ้ง เป็นที่ประทับใจและปลื้มปิติแก่เหล่าศิลปินพื้นบ้านชาวเพชรบุรียิ่งนัก ในปีเดียวกันนั้นเองหมอชอนยังได้รับเกียรติยกย่องให้เป็น ผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม สาขาศิลปะการช่าง ศิลปะการฝีมือ ประจำปี ๒๕๓๓ เข้ารับพระราชทานรางวัลจากสมเด็จพระเทพรัตน์ฯ อีกครั้งด้วย

นับบ่อยครั้งที่หมอชอนเข้ารับพระราชทานรางวัลจากสมเด็จพระเทพรัตน์ฯ โดยเฉพาะช่วงลูกเสือชาวบ้านรุ่งเรือง หมอชอนในฐานะประธานลูกเสือชาวบ้านยังได้รับพระราชทานโอกาสให้เข้าเฝ้าฯ และรับพระราชทานเลี้ยงร่วมโต๊ะเสวยจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตลอดจนร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่วังไกลกังวล และทุกครั้งสมเด็จพระเทพรัตน์ฯ จะทรงเข้าร่วมกิจกรรมนั้นๆ ด้วย อาทิ พิธีรอบกองไฟลูกเสือชาวบ้าน ผลพวงจากการได้เข้าเฝ้าฯ หลายครั้ง และได้รับพระราชทานรางวัลหลายหนจากสมเด็จพระเทพรัตน์ฯ จึงทำให้ทรงคุ้นเคยกับหมอชอนพอสมควร หมอชอนเล่าให้ลูกๆ ฟังว่าทรงเรียกหมอชอนว่า “ตาหมอพุงอ้วน” ยิ่งทำให้รู้สึกอบอุ่นและเป็นกันเอง

คุณสนั่น พวงมาลัย บุตรชายหมอชอนเล่าให้ฟังว่า วันหนึ่งขณะที่พ่อกำลังตรวจคนไข้อยู่ มีมหาดเล็กมารอพบและบอกว่าสมเด็จพระเทพรัตน์ฯ รับสั่งให้ไปรับประทานข้าวแช่ที่กองพันบน (วังบ้านปืน) พอตรวจคนไข้คนนั้นเสร็จหมอชอนบอกกับคนที่ไข้ที่รออยู่ว่า *“รบกวนขอเวลานอกหน่อยนะ จะต้องไปที่กองพันบนตามที่สมเด็จพระเทพฯ รับสั่ง”* เหตุการณ์ที่คุณสนั่นเล่ามานี้พอจะมองเห็นได้ว่า สมเด็จพระเทพรัตน์ฯ ทรงมีพระเมตตาเป็นส่วนพระองค์กับตาหมอพุงอ้วนท่านนี้ยิ่งนัก

อีกครั้งหนึ่งในคราวเสด็จพระราชดำเนินมาทรงเป็นประธานพิธีเปิดอาคารเหล่ากาชาดจังหวัดเพชรบุรี ในวันนั้นหมอชอนและคุณฉัตรวณิช พวงมาลัย บุตรสาวของหมอชอน นำระนาดผืนเอกขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายสมเด็จพระเทพรัตน์ฯ คุณฉัตรวณิชเล่าให้ฟังว่า ระนาดผืนนี้เป็นที่ทราบกันอยู่ในกลุ่มนักเลงระนาด จะเรียกขานว่า “ระนาดผืนเก่ง” มีความเชื่อว่าเป็นระนาดเสียงดีที่สุด และเป็นรางที่ดีที่สุดในประเทศไทย ที่มาของระนาดผืนเก่งนี้ คุณฉัตรวณิชเล่าว่าคุณพ่อได้มาจากตำบลเบิกไพร อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี คราวไปขอซื้อนั้นเจ้าของไม่ขาย แต่กลับยกให้หมอชอนด้วยความเสน่หา นี่ก็เป็นอีกบริบทหนึ่งของช่างหรือศิลปิน ถ้าหากรักหรือถูกใจละก้อเท่าไหร่เท่ากัน ของที่ว่ามีค่าก็ไม่มีราคาสำหรับเขา ซื้อก็ไม่ขาย ต่อราคาก็ไม่ได้ แต่ยกให้ได้ด้วยใจ อันนี้เป็นอุปนิสัยถาวรของช่างหรือศิลปินทั้งหลาย

มาว่ากันถึงระนาดผืนเก่งนี้ เดิมเป็นท่อนไม้ทั้งต้นจะเรียกว่าท่อนซุงก็ได้ เอามาถากมาแกะเป็นรางระนาด เจ้าของเอามาให้ช่างบุญเลิศ ช่างฝีมือที่คลองโคลน (เขตแม่กลองติดกับตำบลบางตะบูนจังหวัดเพชรบุรี) เป็นผู้ขุดแกะตัวรางระนาด ส่วนตัวผืนระนาดทำด้วยไม้ชิงชัน ถือว่าเป็นไม้ที่ดีที่สุดในการเอามาทำเป็นลูกระนาด นำมาให้อาจารย์บุญเรือน พราหมณ์คล้ำ มีนิวาสสถานใกล้กับวัดถิ่นปุรา อำเภอบ้านลาด เป็นผู้ทำผืนระนาด ทั้งหมดนี้เป็นสรรพคุณของระนาดผืนเก่ง ครั้นเมื่อถวายแล้วสมเด็จพระเทพรัตน์ฯ ตรัสถามว่า “*ลูกระนาดทำจากไม้อะไรตาหมออ้วน*” หมอชอนถวายรายงานว่า ทำด้วยไม้ชิงชัน สมเด็จพระเทพรัตน์ฯ ทรงลองเสียงระนาดแล้วตรัสว่า “*เสียงดีนะ*”

ในเรื่องของดนตรีไทยจากหนังสือ *อัครศิลปิน* คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ได้กล่าวถึงสมเด็จพระเทพรัตน์ฯ ว่า สามารถทรงเครื่องดนตรีไทยได้ทุกชนิด และมีพระอัจฉริยภาพอย่างสูงในการแสดงออกทางด้านดนตรีไทยและดนตรีสากล โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านดนตรีไทยนั้นมีพระปรีชาสามารถเป็นที่ประจักษ์แก่สาธารณะทั่วไป อีกทั้งทรงอนุรักษ์ดนตรีไทยให้มีรากฐานมั่นคงและพัฒนา ดังนั้นระนาดผืนเก่งที่หมอชอนถวายนั้นน่าจะเป็นการถูกพระราชอัธยาศัยของสมเด็จพระเทพรัตน์ฯ ด้วยทรงมีสุนทรียภาพในการดนตรีไทยและรอบรู้อย่างลึกซึ้ง

หมอชอน พวงมาลัย ได้ทำคุณประโยชน์ให้กับสังคมเสมอมา ทั้งในด้านสังคมสงเคราะห์ที่ให้ความช่วยเหลือผู้คนและหน่วยงานทั่วไป ในด้านการศึกษา หมอชอนริเริ่มมอบทุนการศึกษาให้แก่โรงเรียนจำนวน ๒๖๕ โรงเรียนในจังหวัดเพชรบุรี โดยมอบให้ทุนละ ๕,๐๐๐ บาท และยังส่งเสริมอนุรักษ์ความเป็นไทย สืบสานความเป็นไทย นอกเหนือจากหนังตะลุงคณะ ช.เจริญศิลป์แล้ว ยังจัดตั้งค่ายมวยไทย เพื่อส่งเสริมศิลปะมวยไทยอย่างเต็มพิกัด โดยไม่มีการหักรายได้หรือค่าตอบแทนใด ๆ ทุกอย่างเป็นไปเพื่อสนับสนุนให้กำลังใจแก่นักมวยและพี่เลี้ยงทุกคน เพื่อให้ผู้คนที่รักหมัด ๆ มวย ๆ มาฝึกหัดศิลปะมวยไทยและมีรายได้ ในทางอ้อมเป็นการรักษาศิลปะมวยไทยให้ถูกต้องตามหลักแม่ไม้มวยไทย

แม้ในเรื่องของดนตรีไทยก็เช่นเดียวกัน หมอชอนลงทุนซื้อเครื่องดนตรีไทยชุดใหญ่ถึง ๒ ชุด หรือสองวงแบบครบเครื่อง พร้อมกับเวทีที่สง่างามสำหรับนักดนตรีไทยไปแสดงตามงานต่าง ๆ ฝึกให้เด็ก ๆ มาฝึกซ้อมฝึกหัดในยามว่าง ซึ่งจะเป็นรายได้เลี้ยงตัวเองและครอบครัว ทั้งนี้หมอชอนจะบริการให้เสร็จสรรพ ทั้งค่าใช้จ่ายและค่าเลี้ยงอาหารในการฝึกซ้อม เวลาไปแสดงที่ไหนก็จัดเตรียมรถให้ และเรื่องรายได้จากค่าแสดงยกให้แก่นักดนตรีทั้งหมด ไม่มีการหักใด ๆ ทั้งสิ้น สิ่งทั้งหลายทั้งปวงที่หมอชอนสร้างสรรค์ ล้วนเป็นการจรรโลงสังคมและศิลปวัฒนธรรมไทยให้คงอยู่สืบไป เพียงเท่านี้ก็สุขใจเพียงพอแล้ว เพราะตระหนักดีว่าในบั้นปลายของชีวิตไม่อาจเอาอะไรติดตัวไปได้เลย

อีกเรื่องหนึ่งที่คุณสนั่น พวงมาลัย เล่าให้ฟังแต่ก็ออกตัวว่า ได้ฟังมาอีกต่อหนึ่ง ไม่กล้าเอ่ยอ้างหรือยืนยัน ในช่วงที่พ่อมีอายุมากแล้วกระดูกข้อเข่าเสื่อม ต้องใช้ไม้เท้าพยุงการเดินไปไหนมาไหน ถึงกระนั้นพ่อก็ยังทำประโยชน์ให้แก่สังคมอย่างต่อเนื่อง จึงมีโอกาสได้เข้าเฝ้าฯ หรือรับพระราชทานรางวัลจากสมเด็จพระเทพรัตน์ฯ เรื่องนี้ไม่แน่ชัด เมื่อทอดพระเนตรหมอชอนใช้ไม้เท้าพยุงเดิน ด้วยพระเมตตาจึงตรัสกับหมอชอนว่า

"*ตาหมอพุงอ้วน มองย่องแย่งแย่แล้ว*" หมอชอนกราบทูลว่า "*ยังหรอก ยังแข็งแรงอยู่ แต่ถ้ากระผมตาย ท่านไปจุดไฟให้กระผมด้วยก็แล้วกัน*" ถ้อยคำเหล่านี้ผสมเสียงเหน่อนิด ๆ เป็นภาษาพูดของคนเมืองเพชร จึงน่าจะมีความเป็นไปได้ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อวันเสาร์ที่ ๑๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ เวลา ๑๕.๓๐ น. สมเด็จพระเทพรัตน์ฯ เสด็จพระราชดำเนินมาพระราชทานเพลิงศพหมอชอน พวงมาลัย ณ วัดบันไดทอง ตำบลบ้านกุ่ม จังหวัดเพชรบุรี

และในวันเดียวกันนั้นเอง หลังจากพระราชทานเพลิงศพ หมอชอน พวงมาลัย สมเด็จพระเทพรัตน์ฯ ได้เสด็จขึ้นทอดพระเนตรกุฏิสงฆ์วัดบันไดทอง ตามคำกราบบังคมทูลของหลวงพ่อพระครูสิริพัชรานุโยค เรื่องนี้เป็นความประสงค์ของหลวงพ่อ ซึ่งเคยปรารภว่าอยากทูลเชิญสมเด็จพระเทพรัตน์ฯ เสด็จขึ้นทอดพระเนตรกุฏิสงฆ์ เพราะอยากให้ได้ทอดพระเนตรความงดงามของกุฏิสงฆ์ ซึ่งหลวงพ่อพระครูสิริพัชรานุโยคได้รังสรรค์ขึ้นมาแทนกุฏิหลังเก่าที่ไม่สามารถบูรณะขึ้นมาได้อีก แต่ท่านก็ยังรักษารูปแบบแผนผังดั้งเดิมไว้ทั้งหมด โดยใช้เวลาก่อสร้างถึง ๗ ปีเศษ ใช้งบก่อสร้างทั้งสิ้น ๓๒ ล้านเศษ

ในครั้งนั้นรูปทรงของกุฏิสงฆ์เป็นเรือนไทยประเพณีใต้ถุนสูง มีช่อฟ้า ใบระกา และหางหงส์ ฝาผนังเป็นฝาปะกนมีหย่องรองรับ (หย่องหน้าต่างงดงามมาก) ตัวเรือนมีหอกลาง (หอฉัน) และเรือนสกัดปิดหัวท้าย ตามคตินิยมโบราณ กล่าวคือ เป็นหอสวดมนต์หอฉัน และห้องครัว ชายคาไม้ปิดทึบ อากาศถ่ายเทได้สะดวก แสงแดดส่องผ่านได้โดยไม่ต้องพึ่งพาแสงไฟฟ้าในเวลากลางวัน เสาทุกต้นเป็นเสาไม้กลมมีคันทวยรับเชิงชายทุกต้น รูปแบบคันทวยนี้เป็นคันทวยหน้าตึ๊กแตน ได้อิทธิพลมาจากศาลาการเปรียญวัดใหญ่สุวรรณาราม เพชรบุรี กุฏิสงฆ์วัดบันไดทองเป็นศิลปกรรมพุทธศาสตร์ มีความสมบูรณ์ครบถ้วนทั้งในด้านประโยชน์ใช้สอยและวิจิตรศิลป์ที่ประณีต เชื่อว่าอนาคตเป็นมรดกไทยในเพชรบุรีอันล้ำค่าที่หาไม่ได้อีกในปัจจุบันนี้

พระครูสิริพัชรานุโยค ท่านเป็นพระสงฆ์ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล รอบรู้ในเชิงช่าง มีคติความเชื่อว่า "น้ำเก่าไม่ไหล น้ำใหม่ไม่มา" พระครูสิริพัชรานุโยคเป็นพระนักพัฒนา นักอนุรักษ์ มีสุนทรียภาพในศิลปะ และรอบรู้ภูมิปัญญาของคนโบราณ โดยเฉพาะการให้โอกาสแก่คนรุ่นใหม่ที่ไม่เคยฝึกปรือมาเลย ได้รังสรรค์งานขึ้นมาจนเป็นช่างที่มีฝีมือมีคุณภาพ หลวงพ่อพระครูสิริพัชรานุโยคจึงกล่าวว่า "*มีของดีต้องอวด*"

ในการนี้ได้มอบให้พระใบฎีกาสมลักษณ์ เตชธัมโม (พระเลขาฯ) ปัจจุบันเป็นเจ้าอาวาสวัดบันไดทอง (แทนพระครูสิริพัชรานุโยคซึ่งมรณภาพ) เป็นผู้ทำหนังสือกราบบังคมทูลขึ้นไปด้วย นานพอสมควรที่ทางสำนักพระราชวังไม่ได้ตอบมา แต่แล้วจนถึงวันที่สมเด็จพระเทพรัตน์ฯ จะเสด็จฯ พระราชทานเพลิงศพหมอชอน ได้มีเจ้าหน้าที่

สำนักพระราชวังมากราบเรียนหลวงพ่อพระครูสิริพัชรานุโยคว่า สมเด็จพระเทพรัตน์ฯ จะเสด็จขึ้นทอดพระเนตรกุฏิสงฆ์ตามที่หลวงพ่อฯ มีความประสงค์

พระใบฎีกาสมลักษณ์เล่าว่าในช่วงเวลานั้นสมเด็จพระเทพรัตน์ฯ กำลังเสด็จฯ เยือนประเทศจีน ทรงอ่านเอกสารที่กราบบังคมทูลเชิญบนเครื่องบิน และมีพระราชวินิจฉัยก่อนที่จะเสด็จฯ ลงจากเครื่องบินพระที่นั่งถึงการเสด็จเป็นการส่วนพระองค์ขึ้นทอดพระเนตรกุฏิสงฆ์วัดบันไดทองว่า มีพระราชประสงค์จะศึกษาเรียนรู้ความเป็นวัดบันไดทอง ถึงกับตรัสว่า "*งานนี้ที่ขออะไรให้ได้หมด*"

การเสด็จฯ ครั้งนี้ยังความปลื้มปีติแก่หลวงพ่อพระครูสิริพัชรานุโยคอย่างหาที่สุดมิได้ ในวันนั้นหลวงพ่อพระครูสิริพัชรานุโยคมิได้ตระเตรียมหรือตกแต่งประดับประดาอะไร บนกุฏิสงฆ์ทั้งหมดคงอยู่ในสภาพเดิม ๆ ทั้งนี้หลวงพ่อพระครูสิริพัชรานุโยค หมั่นตรวจตราคอยดูแลความเรียบร้อยเป็นอย่างดี และเป็นปกติปัจจุบันอยู่เสมอทั้งเรื่องของความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย

พระใบฎีกาสมลักษณ์เล่าว่า หลวงพ่อพระครูสิริพัชรานุโยคถ่ายทอดให้ฟังว่า ในขณะที่สมเด็จพระเทพรัตน์ฯ เสด็จขึ้นทอดพระเนตรบนกุฏิสงฆ์ หลังจากทรงฟังคำกราบบังคมทูลรายงานความเป็นมาของวัดแล้วตรัสว่า "*วัดบันไดทองมีเสาต้นเดียว ไม่ว่าจะมองด้านไหนก็เหมือนกัน*" ด้วยสายพระเนตรอันกว้างไกล ทรงพระปรีชาญาณ มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้งช่างสังเกตเป็นอัจฉริยภาพโดยแท้ ซึ่งหลาย ๆ คนที่ขึ้นบนกุฏิสงฆ์มิได้มองเห็นถึงเพียงนี้ สมเด็จพระเทพรัตน์ฯ มิได้ตรัสชมหลวงพ่อพระครูสิริพัชรานุโยคโดยตรง แต่ได้ตรัสเป็นเชิงปรัชญาที่ทรงเห็นความจริงได้ยิ่งกว่าที่เป็นจริงประมาณนั้น อีกเรื่องหนึ่งที่เห็นได้อย่างแจ่มชัด พระใบฎีกาสมลักษณ์เล่าเสริมว่า เมื่อสมเด็จพระเทพรัตน์ฯ ทอดพระเนตรตุ่มน้ำที่ตั้งเรียงรายอยู่บนกุฏินั้น ตรัสชมว่า *"ฝาตุ่มน้ำของวัดหลวงพ่อหันไปทิศทางเดียวกันทั้งหมด แม้ไม่ได้จบวิศวกรหรือสถาปนิกแต่สามารถสร้างกุฏิได้สวยงามเพียงนี้ ไม่น่าจะได้ปริญญาตรีกิตติมศักดิ์ น่าจะได้ปริญญาดุษฎีบัณฑิตเลย"*

เมื่อสมเด็จพระเทพรัตน์ฯ เสด็จขึ้นทอดพระเนตรกุฏิสงฆ์ ปรากฏว่าสมเด็จพระเทพรัตน์ฯ ได้ตรัสกับหลวงพ่อพระครูสิริพัชรานุโยคว่า "จะชมวัด" การเสด็จจึงเป็นไปตามพระราชประสงค์ การทอดพระเนตรบนกุฏิวัดบันไดทองจะทรงบันทึกพระอักษรทุกระยะ ทุกสิ่งทุกอย่างมิได้ผ่านพระเนตรพระกรรณเพียงเท่านั้น แต่ทรงพินิจพิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง ขณะที่เสด็จลงจากกุฏิสงฆ์แล้วประทับอยู่หน้ากุฏิ หลวงพ่อพระครูสิริพัชรานุโยคได้กราบทูลให้ทอดพระเนตรศาลาที่ตั้งคู่อยู่ข้างเสาหน้ามุขกุฏิสงฆ์ และทูลว่าเป็นศาลาพักร้อนย้ายมาจากในวัดนำมาตั้งเป็นคู่ขนาบเสาไว้ทั้งสองข้างเพื่อให้

ภาพความเป็นระเบียบ
ของฝาตุ่มและเสา
ที่ตรัสชื่นชม
เมื่อครั้งเสด็จวัดบันไดทอง

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จขึ้นทอดพระเนตรกุฏิวัดบันไดทอง ภายหลังจากเสร็จพระราชกิจในการพระราชทานเพลิงศพ หมอชอน พวงมาลัย เมื่อวันที่๑๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ พระครูสิริพัชรานุโยค เจ้าอาวาสเป็นผู้รับเสด็จและนำทอดพระเนตรภายในกุฏิทรงไทย ฝีมือสกุลช่างเพชรบุรี

เกิดความสมดุลกับหน้ามุขกุฏิสงฆ์ เวลาดูจะเห็นว่าในภาพรวมกุฏิไม่สูงชะลูดเกินไป อันนี้เป็นลักษณะภูมิปัญญาที่มีมาแต่โบราณ

สมเด็จพระเทพรัตน์ฯ ทอดพระเนตรศาลาหน้ากุฏิสงฆ์และตรัสถามว่า *“วัดบันไดทองมีแต่บันไดเท่านั้นหรือที่เป็นทอง น่าจะเรียกว่า วัดทองเป็นทองทั้งวัด”* ท้ายสุดก่อนที่สมเด็จพระเทพรัตน์ฯ จะเสด็จขึ้นประทับรถยนต์พระที่นั่งได้ตรัสกับหลวงพ่อพระครูสิริพัชรานุโยค อีกครั้งว่า “*ถ้ามีโอกาสจะกลับมาที่วัดอีกครั้ง*”

พระใบฎีกาสมลักษณ์ เตชธัมโม เจ้าอาวาสวัดบันไดทององค์ปัจจุบัน เล่าย้อนอดีตให้ฟังด้วยความประทับใจในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น และสรุปในตอนท้ายว่า ตามกำหนดการสมเด็จพระเทพรัตน์ฯ จะทอดพระเนตรกุฏิสงฆ์เพียง ๕ นาที แต่ด้วยพระเมตตาจึงเสด็จถึงครึ่งชั่วโมงเศษ ยังความปลื้มปีติเป็นที่สุดแก่หลวงพ่อพระครูสิริพัชรานุโยค อดีตเจ้าอาวาสวัดบันไดทองผู้ล่วงลับไปแล้วตามคติสำนวนไทยว่า **ช้างเหยียบนา พระยาเหยียบเมือง**

ใน พ.ศ. ๒๕๕๑ สมเด็จพระเทพรัตน์ฯ เสด็จพระราชดำเนินมาที่สวนสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีอำเภอชะอำ ส่วนใหญ่ผู้คนจะเรียกสั้นๆ ว่า สวนสมเด็จฯ ซึ่งขณะนั้นเป็นส่วนหนึ่งของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สวนสมเด็จมีพันธุ์พืชสมุนไพรมากมายหลายชนิด สมเด็จพระเทพรัตน์ฯ ทรงพาคณะคณะกรรมการนานาชาติมูลนิธิรางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหิดล พร้อมด้วยคณะผู้ติดตามมาศึกษาดูงานเกี่ยวกับพืชสมุนไพร จำนวนประมาณ ๓๐ คน มีทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ

คุณณัฐพงศ์ ลาภมี ผู้จัดการสวนสมเด็จฯ เล่าให้ฟังว่า สวนสมเด็จฯ วันนั้นงดงามด้วยดอกทานตะวันบานสะพรั่งเต็มทั่วบริเวณ เหมือนกับเตรียมต้อนรับสมเด็จพระเทพรัตน์ฯ ปานนั้น ภายในสวนสมเด็จฯ จัดบรรยากาศให้เหมือนกับสปาในป่าและสวนพักผ่อนแบบสบายๆ ตามธรรมชาติ

เมื่อสมเด็จพระเทพรัตน์ฯ เสด็จลงจากรถรางนำเที่ยวของอบต.ถ้ำรงค์ ที่นำมาถวายเป็นรถพระที่นั่งในสวนสมเด็จฯ ตรัสถามว่า “*ที่นี่มีหมอนวดด้วยหรือ*” คุณณัฐพงศ์จึงกราบบังคมทูลรายงานในภาพรวมถึงภารกิจของสวนสมเด็จฯ การสาธิตนวดแผนไทยด้วยน้ำมันต้นตำรับของหมอชอน พวงมาลัย รวมทั้งซุ้มสาธิตพืชสมุนไพรต่างๆ เช่น ยาดองน้ำ ยาดองน้ำผึ้ง

คุณฉัตรวณิช พวงมาลัย เล่าต่อไปว่า สมเด็จพระเทพรัตน์ฯ เสด็จทอดพระเนตรงานเกษตรและแปลงพืชสมุนไพร ทอดพระเนตรทุกซุ้มสาธิต และทรงชิมตามพระราชอัธยาศัยอย่างไม่ถือพระองค์ วันนั้นทางคณะได้จัดเตรียมเมี่ยงคำเพชรบุรีนำถวายด้วย จัดใส่กระด้งสานเล็กๆ ลายขัดแบบฉบับของเมืองเพชรในสมัยก่อน แต่ใส่ถาดละ ๒ คำ รวมทั้งกล้วยแขกเสวยเล่นๆ ก่อนเสวยพระกระยาหารกลางวัน ในวันนั้นสมเด็จพระเทพรัตน์ฯ ทรงเล่าถึงเรื่องหมอชอน พวงมาลัย ให้บรรดาคณะที่ทรงพามาศึกษาดูงานและผู้ติดตามฟัง ไม่แน่ใจว่ามีอะไรเป็นสิ่งบันดาลใจให้พระองค์รำลึกถึงหมอชอน ทรงใช้เวลาเล่าเกือบสองชั่วโมงจึงเสวยพระกระยาหารข้าวห่อใบบัว

ช่วงเวลานั้นมีการบรรเลงดนตรีไทยถวายด้วย คุณณัฐพงศ์บอกว่าได้เตรียมจัดเวทีของนักดนตรีไทยไว้อีกมุมหนึ่งบนแนวกั้นคลองชลประทานแบบเรียบง่ายทำด้วยแคร่ไม้ไผ่แล้วปูเสื่อทับเท่านั้น มีอาจารย์วินัย อยู่ยั่งยืน เกจิดนตรีไทยมือระนาดเอกของเมืองเพชรเป็นหัวหน้าคณะนำมาในฐานะศิษย์หมอชอน พวงมาลัย เป็นเครื่องดนตรีไทยของหมอชอนทั้งชุด เสียงดนตรีไทยขับกล่อมเบาๆ เมื่อสมเด็จพระเทพรัตน์ฯ ทรงได้ยินเสียงดนตรี จึงตรัสถามว่า “*วงดนตรีของใคร*” คุณณัฐพงศ์ กราบทูลว่า “*วงดนตรีคณะศิษย์หมอชอน*” เท่านั้นเอง จึงตรัสว่า “*ฉันขอเล่นด้วย*” พร้อมกับเสด็จขึ้นไปบนเวทีโดยไม่ถือพระองค์ แล้วทรงฉวยซอจากนักเรียนหญิงที่นั่งพับเพียบนิ่งด้วยความตกใจ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงซอเพลงลาวดวงเดือน ร่วมกับวงดนตรีไทย “คณะศิษย์หมอซอน”

พร้อมกับถอยหลังกรูดไปนั่งตัวแข็งที่อ อาจารย์วินัยเล่าให้ฟังอย่างนั้น และยังกล่าวอีกว่า ทุกคนทำอะไรไม่ถูกไม่คาดคิดว่าจะเสด็จขึ้นมาทรงดนตรีด้วย พอรู้สึกตัวก็ก้มลงกราบเป็นคนแรก และไม่รู้ตัวว่าทูลอะไรไปบ้าง สมเด็จพระเทพรัตน์ฯ หันพระพักตร์มาทางอาจารย์วินัยตรัสว่า “*จะเล่นเพลงอะไรว่ามา*” บรรดาคณะศึกษาดูงานหัวเราะชอบใจ แต่ปรากฏว่านักดนตรีทุกคนยังนิ่งเงียบ อาจารย์วินัยเล่าว่าไม่กล้าขึ้นเพลง ด้วยเกรงว่าจะไม่โปรด สมเด็จพระเทพรัตน์ฯ ตรัสขึ้นอีกว่า “*เงียบทำไม จะขึ้นเพลงอะไรทำไมไม่ขึ้น*” อาจารย์วินัยกราบทูลด้วยอาการประหม่าว่า “ไม่ทราบว่าจะทรงเพลงอะไร” จึงตรัสตอบด้วยความมั่นใจว่า “เพลงอะไรก็ได้ เล่นได้ทุกเพลง” เมื่อทรงอนุญาตต่างคนคอยเหลือบมองคนโน้นทีคนนี้ที จะหยิบจะจับอะไรก็กลัวจะผิดจะพลาด ในที่สุดอาจารย์วินัยตัดสินใจขึ้นระนาดด้วย เพลง “ลาวดวงเดือน” สมเด็จพระเทพรัตน์ฯ ทรงบรรเลงซอตามทันทีด้วยความคล่องแคล่ว นักดนตรีอื่น ๆ บรรเลงตามจนจบเพลง คณะศึกษาดูงานผู้ติดตามทั้งหลายต่างพร้อมใจกันปรบมือเสียงดังกึกก้อง

ก่อนหน้านี้ได้พบปะพูดคุยกับคุณแดนอรัญ แสงทอง นักเขียนซีไรต์ประจำปี ๒๕๕๗ คุยอะไรต่อมิอะไรไปเรื่อยเปื่อยแล้วมาลงเอยที่หมอซอน พวงมาลัย คุณแดนอรัญเล่าให้ผมฟังด้วยใบหน้าขึงขังและจริงจังว่า ครั้งหนึ่งเคยมาเช่าบ้านอาศัยอยู่ละแวกวัดบันไดทอง ได้ยินได้ฟังกิตติศัพท์หมอซอนมาทุกระยะ วันหนึ่งเข้ามาซื้อของ

ในตลาด บังเอิญได้ยินแม่ค้าในตลาดพูดคุยกันว่าหมอชอนเป็นใคร เจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดิน เสด็จมาพระราชทานเพลิงศพ

คุณแดนอรัญกล่าวคำพูดตอนท้ายว่า *เป็นเรื่องน่าคิดที่คนเพชรบุรีสมควรภูมิใจและปลื้มใจในพระมหากรุณาธิคุณที่พระราชทานให้แก่คนเมืองเพชรและครอบครัวพวงมาลัย ดุจน้ำทิพย์ชโลมใจ อย่างหาที่สุดมิได้*

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพาคณะกรรมการนานาชาติมูลนิธิรางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหิดล มาชมการดำเนินงานของสวนสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี

นายสนอง ประกอบชาติ
อดีตอาจารย์โรงเรียนเบญจมเทพอุทิศจังหวัดเพชรบุรี

๔๗

สมเด็จพระเทพรัตน์ฯ คือ “ฉัตรชัย”

วัดมหาธาตุวรวิหาร จัดเป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ตามประวัติศาสตร์ถือได้ว่าเป็นวัดเก่าแก่ มีพระปรางค์ ๕ ยอด เป็นจุดเด่นของวัด อันเป็นโบราณสถานที่มีความสำคัญทางพระพุทธศาสนา จากหลักฐานด้านโบราณคดีมีการสันนิษฐานว่าตั้งแต่สมัยขอมเรืองอำนาจ ดินแดนแถบนี้น่าจะเป็นโบราณสถานตามคติของพราหมณ์มาก่อน ภายหลังเมื่อพุทธศาสนารุ่งเรืองในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ โปรดให้สร้างพระพุทธรูป “พระชัยพุทธมหานาถ” ขึ้น ๒๓ องค์ แล้วอัญเชิญไปประดิษฐานยังเมืองต่าง ๆ หลักฐานจากศิลาจารึกปราสาทพระขรรค์ พ.ศ. ๑๗๓๔ ระบุว่ามีเมืองเพชรบุรีด้วย การประดิษฐานพระพุทธรูปครั้งนั้น คงได้สร้างพระปรางค์หรือศาสนสถานแบบขอมเพื่อประดิษฐานไว้

ยุคสมัยสุโขทัย ข้อความในศิลาจารึกหลักที่ ๑ กล่าวถึงพ่อขุนรามคำแหงเสด็จมารับพระพุทธสิหิงค์ที่ลังกาส่งมาถวายจากนครศรีธรรมราชขึ้นไปกรุงสุโขทัย (ราว พ.ศ. ๑๘๒๐-๑๘๓๔) สันนิษฐานว่าพ่อขุนรามคำแหงเสด็จผ่านและประทับที่เมืองเพชรบุรี ชาวเพชรบุรีคงต้องร่วมงานบุญในครั้งนั้น และวัดก็น่าจะก่อสร้างขึ้นในสมัยนั้น คนแต่ก่อนจึงเรียกว่า วัดหน้าพระธาตุ

ในสมัยกรุงศรีอยุธยา รัชสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ (พ.ศ. ๒๓๗๕ – ๒๓๐๑) ได้ทรงสร้างและปฏิสังขรณ์วัดต่าง ๆ หลักฐานศิลปะสมัยพระองค์มีอยู่ในวัดมหาธาตุหลายแห่ง ข้อสันนิษฐานว่าพระองค์อาจทรงเป็นองค์อุปถัมภกหรืออาจเป็นการบูรณะโดยพระบรมวงศานุวงศ์ก็ตาม ได้จากหลักฐานที่ว่าทรงมีพระมเหสี ๒ องค์ เป็นบุตรีพราหมณ์บ้านสมอพลือ (อำเภอบ้านลาด) ทรงพระนามว่ากรมหลวงอภัยนุชิต และกรมหลวงพิพิธมนตรี กรมหลวงพิพิธมนตรีมีพระราชโอรส ๓ พระองค์ คือ เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร (กุ้ง) พระเจ้าเอกทัศ และพระเจ้าอุทุมพร

จากบันทึกประวัติพระศรีรัตนมหาธาตุ (ปรางค์ใหญ่ ๕ ยอด) ที่พระครูสุวรรณมุณีนรสีหธรรมทายาทสังฆวาหะ (ชิต ชิตรัตน์) เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุวรวิหาร องค์ที่ ๘ บันทึกไว้ว่าพระปรางค์ได้ชำรุดหักพังลงมา ๓ ครั้ง ด้วยกัน ครั้งแรกไม่ทราบเป็นเมื่อใด ได้มีการซ่อมแซมใน พ.ศ. ๒๓๕๗ และใน พ.ศ. ๒๔๐๖ ได้หักพังลงมาอีกเป็นครั้งที่สอง ภายหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จทอดพระเนตรในปีนั้น

พระปรางค์ ๕ ยอด วัดมหาธาตุ เพชรบุรี ภาพถ่ายราว พ.ศ. ๒๔๖๕

ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ให้เจ้าพระยาสุรพันธ์พิสุทธิ์ (เทศ บุนนาค) ซ่อมแซมพระปรางค์ แต่ก็หักพังลงมาอีกเป็นครั้งที่สาม งานซ่อมแซมพระปรางค์จึงค้างคามาตลอด จนมาถึงสมัยหลวงพ่อชิตจึงได้ซ่อมแซมจนสำเร็จใน พ.ศ.๒๔๗๙ และได้ทราบประวัติพระปรางค์จากฝรั่งซึ่งเป็นสมาชิกสมาคมชั้นสูงชาวยุโรป นำเอกสารของตนมาตรวจสอบแล้วบอกไว้ว่าเดิมเป็นของเขมรสร้าง และมีอายุได้ ๑,๗๑๓ ปี (กล่าวไว้ใน พ.ศ.๒๔๗๒) นับว่าสอดคล้องกับหลักฐานศิลาแลงโบราณที่ได้ขุดพบ

ความตั้งใจของหลวงพ่อชิตที่จะปฏิสังขรณ์พระปรางค์ ๕ ยอด ของวัดมหาธาตุนั้น ท่านกล่าวว่ามีความคิดมาตั้งแต่อายุ ๑๐ ขวบ ช่วงที่ได้มาเรียนหนังสือไทยและขออยู่กับเจ้าอธิการครุฑ เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุวรวิหาร องค์ที่ ๔ ซึ่งเป็นตาของท่านและเห็นพระปรางค์หักพังอยู่ครึ่งองค์ จนเมื่ออุปสมบทอยู่วัดนี้อายุได้ ๒๒ ปี ก็ยิ่งคิดมากขึ้นจนได้เป็นเจ้าอาวาสและเจ้าคณะจังหวัดตามลำดับยิ่งมีความดำริที่จะทำการซ่อมแซมองค์พระปรางค์มากขึ้น

นิมิตของหลวงพ่อชิตต่อการซ่อมพระปรางค์เกิดขึ้นครั้งแรก เมื่อต้องการซ่อมเจดีย์ที่ชำรุดอยู่บนฐานพระปรางค์ เมื่อรื้ออิฐออกพบโครงกระดูกมีจารึกชื่อจีนแดง สร้างพระปรางค์ไม่สำเร็จ แล้วพบฝาโถและตลับลายครามที่ถูกขุดจนแตก ได้พบพระบรมธาตุ ๒ องค์ หลวงพ่อได้ตั้งสัตยาธิษฐานว่า *"ข้าพเจ้าได้ดำริมานานแล้วที่จะซ่อมให้ดีคงรูปเดิม ถ้าแม้นข้าพเจ้าจะสร้างสำเร็จได้ขอให้ปรากฏกับข้าพเจ้าในบัดนี้"* หลวงพ่อบังเกิดอาการขนพองสยองเกล้าทั้งสรรพางค์กาย มีปีติอิ่มเอิบกว่าปกติ นับว่าเป็นมงคลนิมิตครั้งแรก

จากนั้นหลวงพ่อชิตจึงเริ่มหารือกับผู้ใกล้ชิดทั้งที่เป็นคฤหัสถ์และบรรพชิตถึงดำริที่จะซ่อมพระปรางค์ให้ดีคงรูปเดิม ผู้ที่มาร่วมประชุมครั้งนั้นได้ลงชื่อบริจาคเงินตามกำลังศรัทธา หลวงพ่อได้กระทำการบวงสรวงที่พระปรางค์ถึง ๓ ครั้ง ก็ปรากฏอาการขนพองสยองเกล้าทุกครั้ง ทำให้หลวงพ่อมั่นใจว่าคงทำสำเร็จตามความประสงค์ ในระยะเดียวกันนั้นมีการพบพระบรมธาตุเพิ่มเติม แต่ยังไม่ชัดเจนว่าจะบรรจุที่ใด หลวงพ่อจึงหารือกับพระยาสุรพันธ์เสนี (อิ้น บุนนาค) ผู้ว่าราชการจังหวัดว่าคิดจะซ่อมพระปรางค์ ๕ ยอดให้บริบูรณ์ แล้วนำพระธาตุบรรจุไว้ในองค์พระปรางค์ ซึ่งพระยาสุรพันธ์เห็นชอบด้วยจึงมอบพระบรมธาตุไว้ให้อีก ๙ องค์

หลวงพ่อชิตได้ดำเนินการซ่อมแซมโดยมีนายช่างพิน อินฟ้าแสง ลูกศิษย์ของท่านเป็นผู้เขียนแบบแปลนในการบูรณะ และช่างที่รับงานคือจีนหลา รับประมูลค่าแรงต่ำสุดราคา ๑๓,๓๕๐ บาท ในขณะที่ช่างหลวงตีราคาไว้ไม่ต่ำกว่า ๘๐,๐๐๐ บาท การซ่อมแซม

ฉัตรทองคำขนาด ๕ ชั้น มีความสูงประมาณ ๑ เมตร ยอดฉัตรเป็นทองคำหล่อตัน
น้ำหนัก ๗๙.๕๐ บาท

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ มาทรงเป็นประธานพิธียกฉัตรทองคำ
ประดิษฐานบนยอดพระปรางค์ เมื่อวันที่ ๑๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๑

ในขณะที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ยกฉัตรทองคำ ได้บังเกิดปรากฏการณ์พระอาทิตย์ทรงกลดขึ้นในเวลานั้น

ใช้เวลา ๑ ปี ๑๑ เดือน ใน พ.ศ. ๒๔๗๑ แท่นฐานได้บรรจุพระบรมธาตุเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๒ การบรรจุพระบรมธาตุเกิดอัศจรรย์ เนื่องจากมาตรวจดูก่อนบรรจุพบว่ามีพระบรมธาตุเพิ่มขึ้นเป็น ๒๓ พระองค์ จากของเดิมที่มี ๑๑ (๒ + ๙) พระองค์ จึงเป็นนิมิตที่ดีแก่การบูรณะในครั้งนี้ ใน พ.ศ. ๒๔๗๕ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๗ พร้อมด้วยสมเด็จพระราชินี เสด็จฯ มาทอดพระเนตรและโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชทรัพย์จำนวน ๑,๕๐๐ บาท ช่วยในการซ่อมแซม พระปรางค์จึงได้เสร็จใน พ.ศ. ๒๔๗๙ และได้ทำการฉลองในเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๘๐

กล่าวได้ว่าการบูรณะพระปรางค์ ๕ ยอดได้สำเร็จ เป็นผลของความมุ่งมั่นจากสัตยาธิษฐานของหลวงพ่อชิต ความร่วมมือของครูช่างในเมืองเพชรซึ่งต่างให้ความเคารพหลวงพ่อชิต ตลอดจนศรัทธาจากช่างเมืองเพชรที่ร่วมบริจาคโดย มีคุณแม่เลี่ยม พิไชยชลสินธุ์ บริจาคสูงสุดเป็นจำนวนถึง ๙,๐๐๐ บาท ทางวัดได้จารึกนามของท่านร่วมกับพระนามพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และผู้มีศรัทธารายอื่น ๆ ไว้ภายในพระปรางค์ยอดใหญ่อีกด้วย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินมายังวัดมหาธาตุวรวิหาร ๔ ครั้ง เริ่มจากพระราชทานพระบรมสารีริกธาตุเพื่อประดิษฐานบนพระปรางค์ในวันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๖ (ต่อมาพระราชทานพระบรมสารีริกธาตุของหลวงอีก ๓ องค์ เมื่อวันที่ ๑๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๗ ทรงเป็นประธานในพระราชพิธีประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ประทับภายในพระอุโบสถวัดมหาธาตุวรวิหาร

บนบุษบกในพระปรางค์ เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๗ และเสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวันวิสาขบูชา ณ วัดมหาธาตุวรวิหาร เมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๐๘ ในการนี้ได้เสด็จเททองหล่อพระพุทธรูปปางประทานพร เมื่อวันที่ ๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๘

ต่อมาพระปรางค์ ๕ ยอดได้รับการบูรณะอีกครั้งใน พ.ศ. ๒๕๓๕ เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ (๖๐ พรรษา) เมื่อบูรณะเสร็จแล้ว พระธรรมรัตนดิลก (บุญรวม สีลภูษิโต) อดีตเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ และเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี ปรารถนาจะทำฉัตรทองคำประดิษฐานบนยอดพระปรางค์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชาและถวายเป็นพระราชกุศลเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ (๗๒ พรรษา) ในปี ๒๕๔๗ โดยจัดสร้างฉัตรทองคำนี้เป็นฉัตรทองคำ ๕ ชั้น มีความสูงประมาณ ๑ เมตร ยอดฉัตรเป็นทองคำหล่อตัน น้ำหนัก ๗๙.๕๐ บาท

ฉัตรเป็นร่มชั้นที่แสดงเกียรติยศ ในส่วนที่เป็นสิ่งก่อสร้าง เช่น พระปรางค์ หรือเจดีย์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ เป็นประเพณีนิยมที่จะยกฉัตรประดับเหนือยอดนพศูล เพื่อแสดงถึงสถานะและความสำคัญของโบราณสถาน ผู้สร้างหรือผู้บูรณะหรือทั้งสามสถานะประกอบกัน แต่การดำเนินการสร้างฉัตรทองคำยังไม่แล้วเสร็จ พระธรรมรัตนดิลกได้มรณภาพเสียก่อนเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๗ พระราชสุวรรณมุนี (แคล้ว อุตฺตโม) เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุวรวิหารและเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรีรูปต่อมา จึงได้ดำเนินงานต่อ

พระปรางค์ ๕ ยอด และพระวิหารหลวง วัดมหาธาตุวรวิหาร จังหวัดเพชรบุรี

พระราชสุวรรณมุนี (แคล้ว อุตฺตโม) เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุวรวิหาร ได้ถวายเงินและของที่ระลึกแด่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ในคราวเสด็จฯ มาเป็นประธานยกฉัตรเหนือยอดนพศูลพระปรางค์ ๕ ยอด

และได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จมาทรงยกฉัตรทองคำประดิษฐานบนยอดพระปรางค์เมื่อวันที่ ๑๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งพระมหากรุณาธิคุณในครั้งนี้ได้สร้างความปลื้มปีติยินดีเป็นล้นพ้นแก่พสกนิกรชาวเพชรบุรี และในโอกาสนี้พระราชสุวรรณมุณี (แคล้ว อุตฺตโม) ได้ถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัยจำนวน ๑ ล้านบาท

พระราชสุวรรณมุนีได้เล่าต่อไปว่า เมื่อครั้งที่สมเด็จพระเทพรัตน์ ฯ เสด็จพระราชดำเนิน ณ วัดคงคารามววิหาร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี มาทรงเป็นประธานในพิธีพระราชทานเพลิงศพครูช่างประสม สุสุทธิ เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ และในการนี้ได้มีการถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย ขณะที่กำลังเสด็จผ่านคณะสงฆ์และพสกนิกรชาวเพชรบุรี ครั้นเสด็จถึงพระราชสุวรรณมุณี (แคล้ว อุตฺตโม) ที่เตรียมถวายเงินด้วยเช่นกัน สมเด็จพระเทพรัตน์ฯ ตรัสว่า *"พระคุณเจ้าได้ให้ไปครั้งหนึ่งแล้ว ครั้งนี้ไม่ต้องให้อีกก็ได้นะ"* พระราชสุวรรณมุณี (แคล้ว อุตฺตโม) กล่าวถึงพระมหากรุณาธิคุณในครั้งนี้ว่า *"อาตมาคิดถึงเรื่องนี้ครั้งใดก็รู้สึกภาคภูมิใจและประทับใจในพระจริยวัตรที่เรียบง่าย ไม่ทรงถือพระองค์แต่อย่างใด"* สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงวางพระองค์สมกับเป็น "รัตนนารี จักรีสยาม" อย่างแท้จริง ขอพระองค์ทรงพระเจริญเทอญ

อ้างอิง

พระราชสุวรรณมุณี (แคล้ว อุตฺตโม). (๒๕๕๗, กันยายน ๒๔). เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุววิหาร. อดีตเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี. สัมภาษณ์.

วัดมหาธาตุววิหาร. (๒๕๕๑). สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเชิญฉัตรทองคำ วัดมหาธาตุววิหาร. เพชรบุรี : เพชรภูมิการพิมพ์.

นายจารุ สุกแสง
ครูชำนาญการพิเศษโรงเรียนคงคาราม

๔๘
เหตุการณ์เสด็จวัดและโรงเรียนคงคาราม

วัดคงคารามวรวิหารเป็นวัดโบราณเก่าแก่ แต่จะได้สร้างมายุคใด สมัยใดนั้น ยังหาข้อยุติไม่ได้ นับแต่มีหลักฐานบันทึกบอกกล่าว ได้มีความสัมพันธ์กับพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์หลายพระองค์ที่ค้นพบได้มีดังนี้

๑. พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ทรงปฏิสังขรณ์แล้วสถาปนาขึ้นเป็นพระอารามหลวงพระอารามแรกของเมืองเพชรบุรี ซึ่งเป็นพระอารามหลวงชั้นโท ชนิดวรวิหาร

๒. พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้ารำเพยภมราภิรมย์ เอกอัครมเหสี เสด็จประพาสเพชรบุรีทางชลมารคด้วยเรือกลไฟพระที่นั่งชื่อ มหาชัยเทพ ณ วันพุธ ขึ้น ๑๐ ค่ำ เดือน ๑๒ ปีมะแม เอกศก ๑๒๒๑ พ.ศ. ๒๔๐๒ เสด็จทอดพระกฐิน ณ วัดคงคาราม เพชรบุรี

๓. พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จออกพระนครคีรีไปตามถนนหน้าวิหาร วัดพระพุทธไสยาสน์ (พระนอน) เลี้ยวลงถนนทางเขาบันไดอิฐ ทรงหยุดสนทนากับพระพิศาลสมณกิจที่หน้าวัดคงคารามวรวิหาร ในวันที่ ๑๓ กันยายน พ.ศ. ๒๔๕๒

๔. สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ เสด็จมาทอดพระเนตรวัดคงคารามเป็นการส่วนพระองค์ เมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๕ สนพระทัยในหอไตรของวัดคงคารามวรวิหาร และเมื่อทรงทราบว่าจะมีการซ่อมใหญ่จึงได้โปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ไว้ร่วมปฏิสังขรณ์ ๕๐๐ บาท

๕. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินมาทรงเป็นประธานพิธียกช่อฟ้าพระอุโบสถ ทรงยกฉัตรพระประธาน ทรงปลูกต้นเสลาหน้าพระอุโบสถ ทรงรับเงินจากผู้ทูลเกล้าฯ ถวายและได้โปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ ๑๐,๐๐๐ บาท เพื่อบำรุงวัดคงคารามวรวิหาร เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๓

๖. สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินมาทรงวางศิลาฤกษ์โรงเรียนปริยัติธรรม วัดคงคาราม เมื่อวันที่ ๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๙

๗. สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินมาทรงประกอบพิธียกช่อฟ้าโรงเรียนปริยัติธรรม เสด็จทอดพระเนตรศูนย์วัฒนธรรมโรงเรียนและวัดคงคารามวรวิหาร เมื่อวันที่ ๑๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๔

ศูนย์วัฒนธรรมโรงเรียนและวัดคงคาราม ตั้งอยู่บริเวณโรงเรียนคงคารามและวัดคงคารามวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี เป็นอาคารไม้สองหลังของโรงเรียนคงคาราม คือ เรือนลิบสุทธิวนิชรังสรรค์ และเรือนสินธุบำรุง ซึ่งรวบรวมวัสดุ สิ่งของเครื่องใช้ อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นและภูมิปัญญาพื้นบ้านของจังหวัดเพชรบุรี จัดแยกเป็นหมวดหมู่ มีห้องจัดแสดงจำนวน ๖ ห้อง คือ ห้องแสดงวิถีชีวิตไทยพื้นบ้าน หมวดเครื่องปั้นดินเผา หมวดเครื่องจักสาน เครื่องครัว หมวดเครื่องมือเกษตร หมวดไม้แกะสลัก หมวดเงินตรา หมวดหนังสือโบราณ ห้องเก็บรักษาพระพุทธรูปและตู้พระไตรปิฎก โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑. เพื่อเป็นศูนย์รวบรวมข้อมูลมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้านของภาคกลาง โดยเฉพาะจังหวัดเพชรบุรี

๒. เพื่อเป็นแหล่งแสดงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยในอดีต

๓. เพื่อเป็นแหล่งสืบค้นศึกษาวิจัยร่องรอยของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

๔. เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้าน

๕. เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียน ประชาชน ผู้สนใจทั่วไป

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินมาทรงวางศิลาฤกษ์
โรงเรียนปริยัติธรรม และทรงเททองหล่อพระประธาน ณ วัดคงคาราม เมื่อวันที่ ๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๙

ศูนย์วัฒนธรรมโรงเรียนและวัดคงคาราม ได้เปิดดำเนินการตั้งแต่พ.ศ. ๒๕๓๐ เป็นต้นมา และเมื่อวันที่ ๑๙ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๔๔ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ มาทรงเป็นประธานยกช่อฟ้าอาคารโรงเรียนปริยัติธรรมและศาลาอเนกประสงค์ โดยการกราบทูลเชิญของท่านเจ้าคุณพระวิสุทธิวรกิจ เจ้าอาวาส ในครั้งนั้นเมื่อทรงประกอบพิธีเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ท่านเจ้าคุณพระวิสุทธิวรกิจ ได้กราบทูลเชิญสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารีทอดพระเนตรศูนย์วัฒนธรรมโรงเรียนและวัดคงคาราม และทรงรับคำกราบทูลเชิญ ทั้งนี้ไม่ได้อยู่ในกำหนดการเสด็จถือได้ว่าในครั้งนั้นเป็นการเสด็จส่วนพระองค์ ด้วยทรงมีความสนพระทัยในวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของเมืองเพชรบุรี

ท่านเจ้าคุณพระวิสุทธิวรกิจ เป็นผู้นำเสด็จมายังศูนย์วัฒนธรรมโรงเรียนและวัดคงคาราม ท่านผู้อำนวยการนคร ตังคะพิภพ ผู้อำนวยการโรงเรียนคงคารามในขณะนั้น ได้กราบบังคมทูลรายงานประวัติความเป็นมาของศูนย์วัฒนธรรมโรงเรียนและวัดคงคาราม พร้อมกับเบิกข้าพเจ้านายจารุ สุกแสง เป็นผู้กราบบังคมทูลรายงานและนำเสด็จทอดพระเนตรศูนย์วัฒนธรรมฯ

ในการเสด็จห้องที่ ๑ เป็นห้องหนังสือและเอกสารโบราณ พร้อมทั้งชุดไม้แกะสลักของมณฑปหลวงปู่ฉุย (อดีตเจ้าอาวาสวัดคงคาราม) ซึ่งเป็นฝีมือช่างสกุลเมืองเพชร พระองค์ท่านสนพระทัยหนังสือเล่มหนึ่งคือ *นางสาวสุวรรณ* (ต้นเรื่องของภาพยนตร์ไทย ๘ ม้วนของกรมรถไฟแผ่นดิน สยามภาพยนตร์บริษัท ฉายตามโรงภาพยนตร์ของบริษัท นายเฮนรี่ แมตเรย์ เป็นผู้ผูกจากเรื่องเดิม “เจ้าเงาะ”) เรียบเรียงในพากย์ไทย นาย ต. เง็กชวน พิมพ์จำหน่าย (พิมพ์ครั้งที่ ๒) พิมพ์ที่โรงพิมพ์อักษรศรีสวัสดิ์ ข้างสถานีหัวลำโพง พ.ศ. ๒๔๖๖ ราคา ๒๕ สตางค์

สมเด็จพระเทพรัตน์ฯ รับสั่งว่า “*หนังสือนางสาวสุวรรณ เอาไปทำเป็นภาพยนตร์เรื่องแรกของประเทศไทย*”

ข้าพเจ้าได้กราบบังคมทูลเรื่อง การดูตำราวัวดี ในสมุดข่อย

พระองค์ท่านตรัสว่า “*วัวดีที่เอาไปทำพิธีแรกนาขวัญที่ท้องสนามหลวงใช่ไหม*”

ข้าพเจ้ากราบบังคมทูลว่า “*ไม่ใช่ครับ แต่เป็นการดูตำราวัวดีของคนเพชรบุรีว่าวัวลักษณะดีเอาไปใช้งาน เช่น ไถนา หรือเอาไปแข่งวัวลาน*”

พระองค์ท่านตรัสว่า “*อ๋อ วัวลานเป็นการละเล่นของคนเพชรบุรี*”

(ตำราเล่มนี้เป็นตำราดูลักษณะวัว เช่น หน้าเป็นใบโพธิ์ หางดอก ลักษณะเด่นต่าง ๆ ของวัวที่คนโบราณในท้องถิ่นเพชรบุรีเชื่อว่า ถ้ามีลักษณะเป็นอย่างนี้แล้ว จะทำให้วัวนี้เป็นวัวดีเหมาะแก่การใช้งานและวิ่งลาน)

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทอดพระเนตรศูนย์วัฒนธรรมโรงเรียนและวัดคงคาราม โดยเป็นการเสด็จนอกเหนือจากกำหนดการเมื่อวันที่ ๑๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๔

เมื่อเสด็จมาถึงตู้จัดแสดงหม้อตาลเมืองเพชร ได้กราบบังคมทูลรายงานว่า หม้อตาลเมืองเพชรเป็นภาชนะสำหรับใส่น้ำตาลโตนดของชาวจังหวัดเพชรบุรีในอดีต เมื่อนำไปจำหน่ายมีหลายขนาดด้วยกัน เช่น ใบใหญ่ก็หนัก ๑ กิโลกรัม ใบเล็กหน่อยก็จะหนัก ๑/๒ กิโลกรัม นอกจากจะจำหน่ายในเมืองเพชรแล้วยังส่งออกไปจำหน่ายในต่างจังหวัดอีกด้วย แหล่งผลิตหม้อตาลอยู่ที่โรงหม้อซึ่งปัจจุบันคือ สถานีดับเพลิงของเทศบาลเมืองเพชรบุรี ติดกับแม่น้ำเพชรบุรี

ตรัสว่า "*พอทราบมาบ้างแล้ว*"

ข้าพเจ้ารู้สึกว่า พระองค์ท่านทรงศึกษาและสนพระทัยประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเมืองเพชรเป็นอย่างดี

ส่วนที่เป็นครัวจัดแสดงวิถีชีวิตแบบไทย ๆ เช่นการปรุงอาหารโดยใช้หม้อดินและครัวไฟ เมื่อสมเด็จพระเทพรัตน์ฯ ทอดพระเนตรหม้อดินที่กำลังปรุงอาหาร ได้ตรัสถามว่า "*ในหม้อดินต้มอะไร กลิ่นหอมดี*"

ข้าพเจ้ากราบบังคมทูลว่า "*ต้มเนื้อต้มครับ*" ข้าพเจ้าหยิบถ้วยลายผักชี พร้อมจวักที่ทำด้วยกะลามะพร้าว เพื่อให้พระองค์ทดลองเสวย

พระองค์ท่านตรัสว่า "*ไม่ได้รับประทานเนื้อแล้ว*"

สิ่งที่สนพระทัยอีกอย่างหนึ่งคือ หินบดยาไทยพร้อมทั้งครกตำยาไทย ได้ทรงทดลองนำครกตำยาขนาดเล็กมาทรงตำให้ดู และเมื่อเสด็จถึงห้องสุดท้ายคือ เครื่องจักสานประเภทต่าง ๆ ได้มีรับสั่งว่า "*ให้เปิดตลอด วันนี้มีเวลาน้อย ถ้าว่างผ่านมาจะเข้ามาดูอีก*" แล้วจึงเสด็จกลับ

พระองค์ท่านทรงใช้เวลาทอดพระเนตรศูนย์วัฒนธรรมฯ ประมาณ ๔๕ นาที นับว่าเป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นพ้น นับเป็นมิ่งมงคลแก่วัดคงคารามวรวิหารและศูนย์วัฒนธรรมโรงเรียนและวัดคงคาราม สืบต่อไป

นางสาวนฤมล สุตะวิริยะวัฒน์
อดีตนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

๔๙

พระมหากรุณาธิคุณแก่ครูช่าง “หลวงพ่อทุเรียน”

วัดลักษณารามนั้น เดิมประชาชนเรียกกันว่าวัดตาลักษณ์ (ตามชื่อผู้สร้างคือ นายลักษณ์ จีนหยง ผู้บริจาคเงิน) หรืออีกชื่อคือวัดใหม่ไตรลักษณ์ เนื่องจากเป็นวัดที่สร้างใหม่เมื่อ พ.ศ.๒๔๖๖ ต่อมาสมเด็จพระสังฆราช (จวน อุฏฐายี) วัดมกุฏกษัตริยาราม กรุงเทพฯ ในสมัยดำรงตำแหน่งเจ้าคณะมณฑลราชบุรี ได้เสด็จมาเยี่ยมประชาชนตำบลบ้านแหลม ท่านจึงดำริให้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็น “วัดลักษณาราม” อันเป็นมงคลนามตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

เมื่อครั้งที่สมเด็จพระสังฆราช (ปุ่น) วัดพระเชตุพนฯ ยังดำรงสมณศักดิ์ที่พระธรรมวโรดม ได้บันทึกไว้ในสมุดตรวจเยี่ยมเมื่อวันที่ ๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๔ ว่า “วัดนี้มีความเจริญสมัยเก่าเสนาสนะเป็นหลักฐาน แต่ไม่เข้าระเบียบ กล่าวคือหลายช่างปนกัน กำลังอยู่ในสภาพเริ่มจะโทรม เห็นว่าพระครูเจ้าอาวาสรูปใหม่ คงจะปรับปรุงต่อไป”

พระครูวิบูลวชิรสาร หรือ หลวงพ่อทุเรียน จิตฺติสาโร มีชาติภูมิอยู่ที่ตำบลบางตะบูน อำเภอบ้านแหลม และได้เป็นเจ้าอาวาสวัดลักษณารามองค์ที่ ๔ เมื่อ พ.ศ.๒๕๐๑ ท่านเป็นพระนักพัฒนาที่มีความรู้เชิงช่างเป็นอย่างดี ท่านเป็นศิษย์ของพระเทพวงศาจารย์ (อินทร์) วัดยาง ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ทางช่างไม้จนเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป ท่านจึงได้กำหนดแผนแม่บทในการพัฒนาวัดโดยรื้อของเก่าและก่อสร้างขึ้นใหม่ และควบคุมการก่อสร้างด้วยตนเอง อาทิ พระอุโบสถ กุฏิทรงไทย เมรุเผาศพทรงไทย ศาลาจตุรมุข เป็นต้น

ในส่วนของอุโบสถ สมเด็จพระสังฆราช (วาสน์ วาสโน) วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม เสด็จมาทรงเป็นประธานวางศิลาฤกษ์ เมื่อวันที่ ๒๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๓ และเมื่ออุโบสถสร้างเสร็จเรียบร้อย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ มาทรงเป็นประธานยกฉัตรพระประธานในอุโบสถ และทรงตัดหวายลูกนิมิตเมื่อวันที่ ๒๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๘ โดยสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชฯ ทรงเป็นประธานฝ่ายสงฆ์ จะเห็นได้ว่าวัดลักษณารามนั้นถือได้ว่ามีบุญบารมีที่ได้รับพระเมตตาจากสมเด็จพระสังฆราชหลายพระองค์ และพระเมตตาจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี อีกด้วย

พระครูวิบูลวชิรสาร หรือ หลวงพ่อทุเรียน ฐิติสาโร
พระผู้เป็นนายช่างใหญ่ของเมืองเพชร

หลวงพ่อพระครูวิบูลวชิรสารนั้น นอกจากที่ท่านได้ทำหน้าที่พัฒนาปรับปรุงอาคารสถานที่ภายในวัดให้เป็นระเบียบงดงามด้วยฝีมือเชิงช่าง ทั้งการออกแบบและควบคุมการก่อสร้างได้สวยงามอย่างน่าอัศจรรย์ใจยิ่ง ท่านยังได้มีคุณูปการแก่สาธารณชนในหลายรูปแบบ เช่น ตั้งศูนย์ช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่าง ๆ มอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่เรียนดีประพฤติดีแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ รวมทั้งการอนุเคราะห์พระภิกษุสามเณรไปศึกษาต่อยังกรุงเทพฯ จัดสรรที่ดินของวัดให้แก่ประชาชนที่ไม่มีที่อยู่อาศัย จัดตั้งที่อ่านหนังสือและห้องสมุดประจำวัด เป็นต้น

ดังนั้น เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๐ กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ จึงยกย่องให้วัดลักษณารามเป็น “วัดพัฒนาตัวอย่าง” นอกจากนี้หลวงพ่อพระครูวิบูลวชิรสารยังมีความเชี่ยวชาญงานสถาปัตยกรรมไทย โดยเฉพาะตัวงานช่างฝีมือของสกุลช่างเมืองเพชร ที่มีการสืบทอดกันมาตั้งแต่ครั้งสมัยกรุงศรีอยุธยา คือ การทำเมรุและโกศศพ ซึ่งได้มีพระบรมราชานุญาตจากพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๓ ไว้ว่า *“อันบ้านเมืองอื่นในหัวเมืองนั้น การจัดทำเมรุศพนั้นขอเสียเถิดอย่าริทำให้เป็นการเทียมเจ้านายเลย ยกให้แต่เมืองเพชรบุรีเขาเมืองหนึ่ง เพราะเขาทำกันมาช้านานแล้ว”* จากข้อความนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของวัฒนธรรมการสร้างเมรุในจังหวัดเพชรบุรีที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน

หลวงพ่อพระครูวิบูลวชิรสารนับว่าเป็นผู้หนึ่งที่ได้สืบสานอนุรักษ์การสร้างเมรุจนได้รับการกล่าวขานและเป็นที่ยอมรับในผลงานว่าเป็น “ศิลปินแห่งคณะสงฆ์”

ผลงานที่มีความโดดเด่นจนเป็นที่ประจักษ์ คือ ฝีมือการออกแบบก่อสร้างเมรุและโกศศพในงานพระราชทานเพลิงศพพระครูสมุทรคุณาธาร (มินทร์ สุเมธโส) อดีตเจ้าอาวาสวัดลักษณาราม เมื่อวันที่ ๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๔ มีความสูง ๑๑ วา และการสร้างเมรุ ๕ ยอด มีความสูง ๑๕ วา ในงานพระราชทานเพลิงศพพระเทพวงศาจารย์ เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๐ โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราช

ส่วนหนึ่งของผลงานสำคัญในด้านการออกแบบสถาปัตยกรรมของหลวงพ่อพระครูวิบูลวชิรสาร

กุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินมาทรงเป็นประธาน เมรุหลังนี้เป็นที่กล่าวขานชื่นชมแก่ผู้มาร่วมงานเป็นอันมาก นับว่าเป็นผลงานที่ประกาศเกียรติศักดิ์งานสถาปัตยกรรมเมรุของสกุลช่างเมืองเพชรบุรีโดยแท้จริง

นอกจากนี้ ความสามารถเชิงช่างของหลวงพ่อยังมีงานรังสรรค์ปูนปั้นรูปสัตว์ต่าง ๆ สร้างสีสันความสวยงาม เพื่อใช้ในกระบวนแห่ในงานประเพณีสงกรานต์ของจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งจัดเป็นประจำทุกปี งานปูนปั้นและงานออกแบบจัดสร้าง แกะสลักเรือสุพรรณหงส์ เพื่อร่วมกระบวนแห่พระราชพิธีถวายช้างสำคัญของจังหวัดเพชรบุรี เป็นที่ชื่นชมและกล่าวขานมาจนถึงทุกวันนี้

หลวงพ่อพระครูวิบูลวชิรสาร ได้สร้างชิ้นงานและผลงานอันทรงคุณค่ายิ่งจนเป็นที่ประจักษ์ เป็นที่ยอมรับแก่บุคคลโดยทั่วไป ทั้งในระดับท้องถิ่น จนถึงระดับประเทศ ได้รับการยกย่องเกียรติคุณและได้รับรางวัลที่สำคัญหลายครั้ง ดังนี้

พ.ศ. ๒๕๓๒ - ได้รับยกย่องจากศูนย์วัฒนธรรม จังหวัดเพชรบุรี ให้เป็นผู้อนุรักษ์วัฒนธรรมไทยดีเด่นประจำจังหวัดเพชรบุรี

พ.ศ. ๒๕๓๓ - ได้รับรางวัลบุคคลผู้มีผลงานดีเด่นด้านวัฒนธรรม สาขาศิลปะ จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

พ.ศ. ๒๕๓๔ - ได้รับพระราชทานเสมาทองคำในฐานะเป็นผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี

- ได้รับพระราชทานโล่รางวัล ในฐานะผู้มีผลงานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมภาคกลางตอนล่าง ด้านการช่างศิลปะ และช่างฝีมือ จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี

พ.ศ. ๒๕๔๐ - ได้รับปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิตกิตติมศักดิ์ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินในการพระราชทานเพลิงศพ พระครูวิบูลวชิรสาร เมื่อวันที่ ๒๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๒ ณ วัดลักษณาราม

- ได้รับโล่รางวัลและเข็มบุคคลผู้มีผลงานดีเด่นที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนในด้านการอนุรักษ์ สร้างสรรค์ และสืบทอดศิลปะสถาปัตยกรรมไทย เนื่องในวันอนุรักษ์มรดกไทย ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๐ จากคณะกรรมการอำนวยการ วันอนุรักษ์มรดกโลก

- ได้รับโล่รางวัลบอนไซเพชรบุรี รางวัลบอนไซมาตรฐาน

หลวงพ่อพระครูวิบูลวชิรสาร มรณภาพเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๐ และได้รับพระราชทานพวงมาลาจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี วางหน้าหีบศพ

หลวงพ่อพระครูวิบูลวชิรสาร เป็นพระผู้เปี่ยมด้วยความเมตตากรุณาอันไม่มีประมาณ มีความเป็นอยู่อย่างสมถะ เรียบง่าย เป็นพระนักพัฒนา คือ พัฒนาคนด้วยการศึกษา เป็นพระผู้อัจฉริยะในงานฝีมือสกุลช่างเมืองเพชร จนเป็นที่กล่าวขวัญถึงตลอดมา แม้ท่านจะได้ละสังขารตามกฎแห่งไตรลักษณ์ ซึ่งเป็นหลักสัจธรรมของโลก อนุสรณ์ที่ท่านได้ฝากไว้ให้แก่ชนรุ่นหลังได้รำลึกถึงคือ คุณธรรม ความดี และผลงานช่างฝีมือเมืองเพชรบุรี โดยเฉพาะการสร้างเมรุและโกศ ได้รับการยกย่องว่าเป็นช่างเอกของเมืองเพชรบุรี

เมื่อถึงคราวพิธีพระราชทานเพลิงศพ หลวงพ่อพระครูวิบูลวชิรสารได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินมาทรงเป็นประธานในการพระราชทานเพลิงศพ เมื่อวันที่ ๒๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๒ นับเป็นเกียรติยศแก่หลวงพ่อพระครูวิบูลวชิรสาร วัดลักษณาราม และประชาชนชาวบ้านแหลมทุกหมู่เหล่า

ชาวบ้านแหลมจะจารึกพระมหากรุณาธิคุณนี้ไว้จนชั่วชีวิต

นายแสนประเสริฐ ปานเนียม
รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

๕๐

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ กับโบราณสถานเมืองเพชร

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระอัฉจริยภาพในศาสตร์และศิลป์หลากหลายด้าน ทรงสนพระทัยในด้านศิลปวัฒนธรรมมาตั้งแต่ครั้งทรงพระเยาว์ โดยเฉพาะทางด้านดนตรีไทย นอกจากนี้ยังทรงประกอบพระราชกรณียกิจมากมายเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมไทยทั้งในด้านงานช่างศิลปกรรมไทย นาฏศิลป์ไทย งานพิพิธภัณฑ์ ประวัติศาสตร์และโบราณสถาน ภาษาและวรรณกรรมไทย ทรงได้รับการถวายพระสมัญญาว่า *เอกอัครราชูปถัมภกมรดกวัฒนธรรมไทย* เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๑ และ *วิศิษฏศิลปิน* เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๖ เพื่อเทิดพระเกียรติที่ทรงพระปรีชาสามารถในศิลปะหลายสาขา รวมทั้งทรงมีคุณูปการต่อเหล่าศิลปินและศิลปวัฒนธรรมของชาติ

นอกจากนี้ คณะรัฐมนตรีในสมัยพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ได้มีมติให้วันที่ ๒ เมษายน ซึ่งเป็นวันคล้ายวันพระราชสมภพของพระองค์เป็น “วันอนุรักษ์มรดกของชาติ” เพื่อเทิดพระเกียรติที่ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจในด้านการอนุรักษ์มรดกของชาติในสาขาต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก

เพชรบุรี เป็นเมืองเก่าแก่ที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน พบหลักฐานการอยู่อาศัยของผู้คนตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ต่อมาชุมชนก่อนประวัติศาสตร์เหล่านี้ได้พัฒนาขึ้นมาเป็นบ้านเมือง โดยรับอิทธิพลของพุทธศาสนาและพราหมณ์ในยุควัฒนธรรมทวารวดี และได้กลายเป็นรัฐที่มีกษัตริย์ปกครองในที่สุด ที่ตั้งของเมืองเพชรบุรีอยู่ในยุทธศาสตร์สำคัญของการเดินทางจากคาบสมุทรขึ้นมาสู่แผ่นดินตอนบนของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังนั้นเพชรบุรีจึงมีความสำคัญในฐานะเมืองท่าและเส้นทางการเดินทางสำคัญของภูมิภาคมาแต่โบราณ

ดังปรากฏหลักฐานการเดินทางของพระมหาเถรศรีศรัทธาราชจุฬามุนี พระภิกษุเชื้อพระวงศ์สำคัญของสุโขทัยซึ่งเดินทางไปศรีลังกา และได้เดินทางกลับโดยใช้เส้นทางข้ามคาบสมุทรผ่านมาทางเมืองเพชรบุรี บทบาทหน้าที่นี้มีผลให้เพชรบุรีได้รับการสั่งสมวัฒนธรรมอันหลากหลายของผู้ที่เข้ามาในดินแดนตั้งแต่โบราณสืบมาถึงปัจจุบัน

ในสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ตอนต้น เพชรบุรีเป็นเมืองหน้าด่านสำคัญในการป้องกันศึกจากพม่า อีกทั้งยังมีสายสัมพันธ์กับราชธานีอย่างใกล้ชิด เพชรบุรีจึงเป็นเมืองสำคัญที่รับอิทธิพลทางด้านศิลปวัฒนธรรมจากราชธานีเสมอมา และชาวเพชรบุรีได้นำองค์ความรู้ในเรื่องดังกล่าวมาพัฒนาปรับปรุงจนเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

เมื่อกรุงศรีอยุธยาแตกครั้งที่ ๒ ในพ.ศ. ๒๓๑๐ เพชรบุรีไม่ได้ถูกเผาทำลายลงอย่างที่กรุงศรีอยุธยาประสบ งานศิลปกรรมสมัยอยุธยาจึงตกค้างอยู่ที่เพชรบุรีเป็นจำนวนมาก ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นก็ได้มีการสร้างสรรค์งานศิลปกรรมตามขนบช่างเมืองเพชรบุรีสืบต่อมา ล่วงเข้าถึงสมัยรัชกาลที่ ๔ ถึงรัชกาลที่ ๖ ก็ได้มีการสร้างพระราชวังขึ้นในจังหวัดเพชรบุรี และเมื่อมีทางรถไฟและถนนเพชรเกษมแล้ว เพชรบุรีก็ได้พลิกโฉมเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีแหล่งท่องเที่ยวครบถ้วนทั้งธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิต

โบราณสถานในเพชรบุรีทั้งวัด วัง และย่านเก่าของเพชรบุรี เป็นที่นิยมศึกษาของผู้ชื่นชอบมรดกทางวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก วัดใหญ่สุวรรณาราม วัดเกาะ วัดสระบัว วัดไผ่ล้อม วัดเขาบันไดอิฐ เป็นแหล่งงานศิลปกรรมชิ้นเอกสมัยอยุธยา วัดมหาธาตุวรวิหารคือโบราณสถานสมัยลพบุรี ในเงาของงานศิลปกรรมรัตนโกสินทร์ วัดพระทรง วัดชีว์ประเสริฐ มีธรรมาสน์ยุครัชกาลที่ ๖ ถึงรัชกาลที่ ๗ แต่นายช่างผู้แกะสลักนั้นฝีมืออาจหาญเจนจัดสู้งานช่างครั้งกรุงเก่าได้อย่างสบาย นอกจากนี้ยังมีพระนครคีรี พระรามราชนิเวศน์ และพระราชนิเวศน์มฤคทายวัน ซึ่งเป็นพระราชวังที่สร้างขึ้นตั้งแต่ครั้งรัชกาลที่ ๔ ถึงรัชกาลที่ ๖ ให้ได้ศึกษาเพิ่มเติมถึงรูปแบบศิลปกรรมในยุคของพระมหากษัตริย์ทั้งสามพระองค์อีกด้วย

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นจะเห็นว่าเพชรบุรีเป็นเมืองที่มีมรดกด้านศิลปวัฒนธรรมเป็นจำนวนมาก เพชรบุรีจึงเป็นเมืองหนึ่งที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ มาทอดพระเนตรแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมไทยอยู่บ่อยครั้ง การเสด็จพระราชดำเนินในครั้งต่าง ๆ นั้น สำนักศิลปากรที่ ๑ ราชบุรี ได้ค้นคว้าและตีพิมพ์ไว้ใน *สมุดภาพนิทรรศการวันอนุรักษ์มรดกไทย* ดังจะยกเนื้อความมาดังนี้

“การเสด็จพระราชดำเนินมายังแหล่งประวัติศาสตร์และโบราณสถานในจังหวัดเพชรบุรี

วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๑๓ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จเป็นการส่วนพระองค์พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์อัครราชกุมารี เสด็จไปทอดพระเนตรและทรงศึกษาโบราณสถานและศิลปวัตถุ ในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ วัดใหญ่สุวรรณาราม, วัดกำแพงแลง, วัดไผ่ล้อม, วัดชีว์ประเสริฐ,

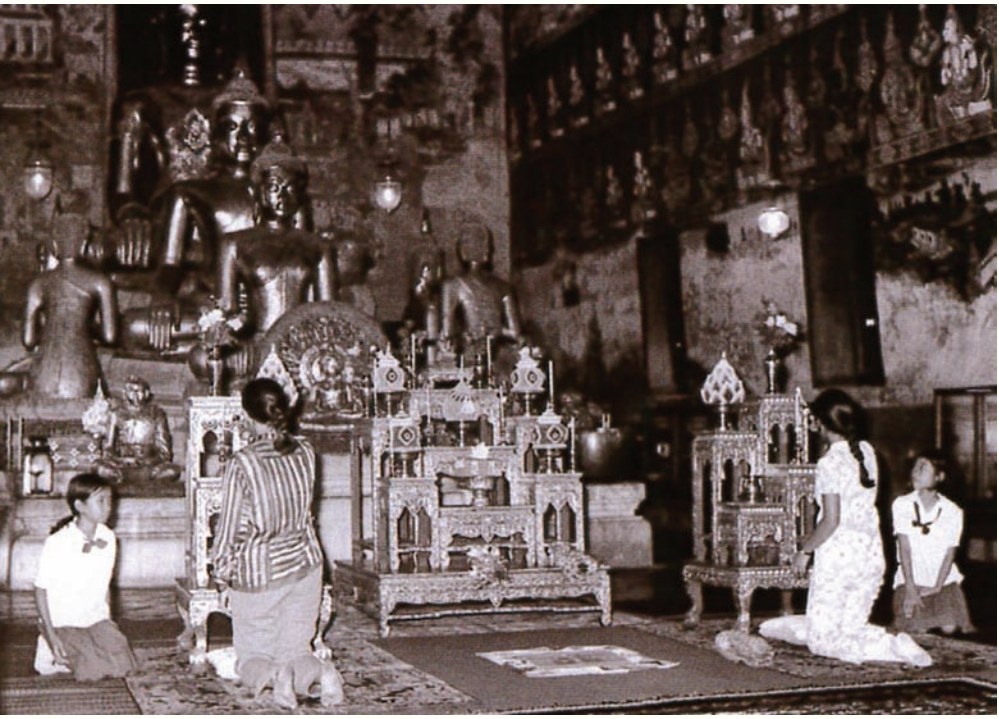

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จเป็นการส่วนพระองค์พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ทอดพระเนตรและทรงศึกษาโบราณสถานและศิลปวัตถุ ในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๑๓ (ในภาพเสด็จฯ ณ วัดมหาธาตุวรวิหาร พระครูศรีวชิรภูษิต สมณศักดิ์ในขณะนั้น เจ้าอาวาสรับเสด็จ)

วัดเพชรพลี, วัดเกาะ, วัดพลับพลาชัย, วัดมหาธาตุ, พระนครคีรี, วัดมหาสมณาราม, วัดสระบัว และวัดพระพุทธไสยาสน์

ข้อมูลจากสำนักราชเลขาธิการบันทึกไว้ว่า สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินจากพระราชวังไกลกังวลไปยังจังหวัดเพชรบุรี เพื่อทอดพระเนตรและทรงศึกษาโบราณสถานและศิลปวัตถุ ดังนี้

๑. เสด็จถึงวัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร นายเอนก พยัคฆันตร ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี เฝ้ารับเสด็จ เสด็จขึ้นไปยังศาลาการเปรียญ ทรงนมัสการพระ แล้วเสด็จทอดพระเนตรศาลาการเปรียญ พระอุโบสถ ภาพผนัง และพระพุทธรูปสำคัญในวัด

๒. เสด็จถึงวัดกำแพงแลง พระมานิตย์ จิตตาวิโล เจ้าอาวาสรับเสด็จ แล้วเชิญเสด็จทอดพระเนตรโบราณสถาน และทรงนมัสการพระในวิหาร

๓. เสด็จต่อไปยังวัดไผ่ล้อม เพื่อทอดพระเนตรภาพปูนปั้นในห้องหลังอุโบสถ

๔. เสด็จไปยังวัดชีว์ประเสริฐ เสด็จขึ้นไปยังศาลาการเปรียญ พระครูรัตนรังสี เจ้าอาวาสรับเสด็จ ทรงนมัสการพระ แล้วทอดพระเนตรธรรมาสน์บุษบกบนศาลาการเปรียญ

๕. เสด็จไปยังวัดเพชรพลี เสด็จขึ้นไปยังศาลาการเปรียญ พระครูพิสิฐศีลปาคม เจ้าอาวาสรับเสด็จ แล้วทอดพระเนตรธรรมาสน์บุษบกของโบราณบนศาลาการเปรียญ ทอดพระเนตรเจดีย์ใหญ่ พิพิธภัณฑ์ของวัด

๖. เสด็จวัดเกาะ เสด็จเข้าสู่อุโบสถ พระอธิการเสี่ยน เจ้าอาวาสรับเสด็จ ทรงนมัสการพระแล้วทอดพระเนตรภาพผนัง เสด็จออกจากอุโบสถ ขึ้นยังศาลาการเปรียญ ทอดพระเนตรภาพเขียนและธรรมาสน์บุษบก

๗. เสด็จวัดพลับพลาชัย เสด็จเข้าสู่อุโบสถ พระครูอาทรวชิรธรรม เจ้าอาวาสเฝ้ารับเสด็จ ทรงนมัสการพระแล้วทอดพระเนตรลายสลักไม้ที่ประตูอุโบสถ แล้วเสด็จไปยังวิหาร

๘. เสด็จวัดมหาธาตุวรวิหาร เสด็จเข้าสู่พระวิหาร พระครูศรีวชิรภูษิต เจ้าอาวาสรับเสด็จ ทรงนมัสการพระแล้วทอดพระเนตรภาพผนังพระวิหาร ทอดพระเนตรพิพิธภัณฑ์ของวัด แล้วเสด็จไปทรงสักการะพระบรมสารีริกธาตุ

๙. เสด็จไปยังพระนครคีรี เสด็จไปยังพระที่นั่งเพชรภูมิไพโรจน์ ทรงนมัสการพระแล้วถวายบังคมพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประทับเสวยพระกระยาหารกลางวันร่วมกับผู้ว่าราชการจังหวัด และผู้ติดตามในขบวนเสด็จ จากนั้นเสด็จไปถวายบังคมพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ เวชยันตร์วิเชียรปราสาท เสด็จทอดพระเนตรพระที่นั่งต่าง ๆ

๑๐. เสด็จพระราชดำเนินลงมายังวัดมหาสมณารามราชวรวิหาร เข้าสู่พระอุโบสถ ทรงนมัสการพระ แล้วทอดพระเนตรภาพผนังพระอุโบสถ

๑๑. เสด็จไปยังวัดสระบัว เข้าสู่อุโบสถ ทรงนมัสการพระ แล้วทอดพระเนตรลายปูนปั้นต่าง ๆ ซึ่งเป็นฝีมือโบราณ

๑๒. เสด็จไปยังวัดพระพุทธไสยาสน์ แล้วเสด็จขึ้นสู่วิหารพระพุทธไสยาสน์ พระครูพิทักษ์ไสยาสน์ เจ้าอาวาสรับเสด็จ แล้วทอดพระเนตรพระพุทธไสยาสน์

วันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๑๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี จากพระราชวังไกลกังวลหัวหินมายังจังหวัดเพชรบุรี มีพระราชกรณียกิจดังนี้

๑. เสด็จพระราชดำเนินมายังวัดพระพุทธไสยาสน์ จังหวัดเพชรบุรี แล้วเสด็จเข้าวิหารพระพุทธไสยาสน์ ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการ แล้วทอดพระเนตรบริเวณวัดตามพระราชอัธยาศัย เสร็จแล้วเสด็จเยี่ยมราษฎรที่มาเฝ้ารับเสด็จ

๒. เสด็จไปยังวัดสระบัว นมัสการพระพุทธรูปในอุโบสถ แล้วทอดพระเนตรอุโบสถและโบราณสถานโดยรอบ

๓. เสด็จพระราชดำเนินขึ้นไปยังพระนครคีรี เทียบรถยนต์พระที่นั่งบริเวณศาลาลูกขุน เสด็จไปยังพระที่นั่งเวชยันตร์วิเชียรปราสาท ทรงจุดธูปเทียนเครื่องราชสักการะและทรงถวายบังคมพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แล้วเสด็จไปยังพระที่นั่งราชธรรมสภา เสวยพระกระยาหารกลางวัน ประทับพักพระราชอิริยาบถและเสวยพระสุธารสชา จากนั้นเสด็จพระราชดำเนินไปยังพระธาตุจอมเพชร เพื่อทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวิสาขบูชา ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระบรมธาตุและทรงสวดสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย แล้วเสด็จพระราชดำเนินประทักษิณพระธาตุจอมเพชรถ้วน ๓ รอบแล้ว จากนั้นเสด็จทอดพระเนตรโบราณสถาน ณ พระอุโบสถวัดพระแก้วซึ่งอยู่บริเวณนั้น

วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๑๕ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จเป็นการส่วนพระองค์พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ไปทอดพระเนตรวิหารและอุโบสถวัดเขาบันไดอิฐ วัดคงคาราม และถ้ำเขาหลวง อำเภอเมืองเพชรบุรี

วันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๑๖ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ทรงประกอบพิธียกช่อฟ้าอุโบสถวัดเขาพระ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี และทรงปลูกต้นโพธิ์

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
มาทรงนมัสการพระพุทธไสยาสน์ ณ วัดพระพุทธไสยาสน์ เพชรบุรี
เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๕

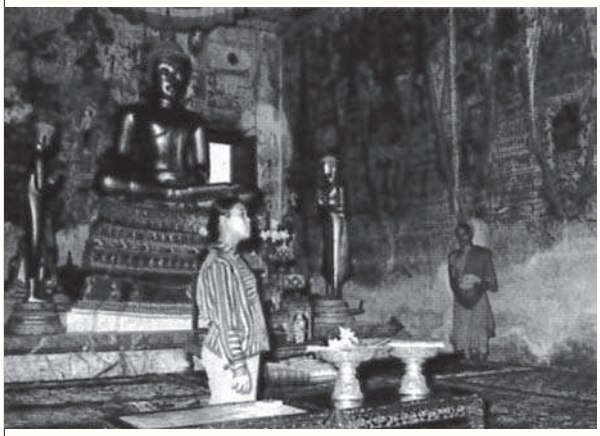

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณ
วลัยลักษณ์ อัครราชกุมารีเสด็จทอดพระเนตรภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในอุโบสถวัดใหญ่
สุวรรณาราม และวัดเกาะแก้ว เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๓

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ มาทรงบำเพ็ญพระราชกุศล ณ พระอุโบสถวัดใหญ่สุวรรณาราม เมื่อวันที่ ๑๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๑

วันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๑๗ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินเป็นการส่วนพระองค์ไปทอดพระเนตรโบราณสถานวัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี โดยเสด็จฯ

วันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๑๗ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินเป็นการส่วนพระองค์ไปยังวัดเขาตะเครา อำเภอบ้านแหลม สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี โดยเสด็จฯ

วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๑๗ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินเป็นการส่วนพระองค์ไปยังพระนครคีรี และวัดยาง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี โดยเสด็จฯ”

นอกจากนี้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ยังได้เสด็จพระราชดำเนินมายังแหล่งประวัติศาสตร์และโบราณสถานในจังหวัดเพชรบุรีอีก ดังนี้

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี
และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณ
วลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี เสด็จฯ มาทรงนมัสการ
พระประธานพระอุโบสถ วัดใหญ่สุวรรณาราม

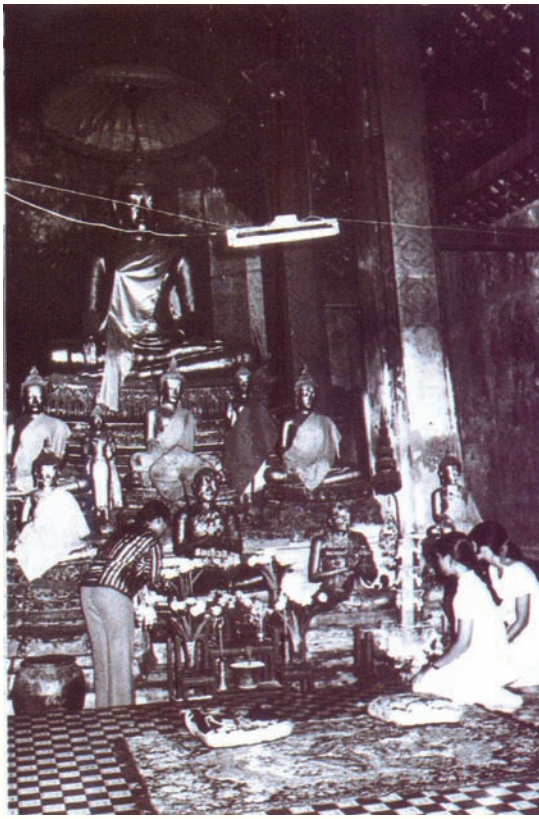

ทอดระเนตรตัวหนังใหญ่ ภายในอุโบสถวัดพลับพลาชัย

ทอดพระเนตรงานแกะสลักบานประตูอุโบสถวัดพลับพลาชัย

ทอดพระเนตรบริเวณโดยรอบ
พระอุโบสถวัดใหญ่สุวรรณาราม

วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๒๒ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปทรงยกช่อฟ้าอุโบสถ วัดคีรีวงศ์ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๒๘ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินมาทอดพระเนตรจิตรกรรมฝาผนังที่วัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร ในครั้งนี้ทางวัดได้กราบทูลว่า ภาพผนังที่เลือนลางจืดจางแทบว่าจะมองไม่เห็น น่าจะเพิ่มเติมให้ชัดเจน รับสั่งว่า "*อย่าไปทำอะไรของเขา*"

วันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๓๐ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไปพระราชทานเพลิงศพพระเทพวงศาจารย์ (อินทร์ อินฺทโชโต) ณ เมรุวัดยาง จังหวัดเพชรบุรี

วันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๔๔ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปทรงบรรจุพระบรมสาริริกธาตุและอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุขึ้นประดิษฐานในเจดีย์เขาพนมขวด อำเภอเมืองเพชรบุรี และเสด็จพระราชดำเนินไปทรงยกช่อฟ้าอุโบสถ วัดห้วยทรายใต้ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี

วันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๕๑ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินมาทรงอัญเชิญฉัตรทองคำขึ้นสู่ยอดพระปรางค์ ที่วัดมหาธาตุวรวิหาร

วันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๕๑ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี โดยเสด็จสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มาทรงบำเพ็ญพระราชกุศลในวันธรรมสวนะ ที่วัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร ในครั้งนี้ได้ทรงธรรมในพระอุโบสถ และทอดพระเนตรศาลาการเปรียญ

จะเห็นได้ว่าสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมในจังหวัดเพชรบุรีหลายครั้ง บางแห่งเสด็จพระราชดำเนินมากกว่า ๑ ครั้ง นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณต่อชาวเพชรบุรีอย่างหาที่สุดมิได้ จึงควรที่ชาวเพชรบุรีจะได้ร่วมกันรักษาแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมของจังหวัดให้ยั่งยืนสืบไปเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปวิทยาการต่าง ๆ ประจำเมือง

ทรงสืบสานศิลปะและสกุลช่างเมืองเพชร

พระอุโบสถ วัดใหญ่สุวรรณาราม ทางทิศตะวันออก
ภาพถ่ายโดย ศาสตราจารย์ศักดา ศิริพันธุ์ ชาวเพชรบุรี
อดีตผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์เทคโนโลยีทางภาพ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

"มาหยุดที่วัดใหญ่สุวรรณาราม ซึ่งเป็นที่ฉันชอบใจฝีมือช่างในวัดนั้น บรรดาฝีมือที่ทำทุกอย่างปรากฏว่าเป็นช่างหลวงทำได้อย่างวิเศษตั้งแต่เสาเม็ดทรงมันมุมกำแพงเป็นต้น...

...มีงานที่ได้ทำขึ้นใหม่ คือ ได้สร้างพระระเบียงล้อมพระอุโบสถ แต่เป็นความคิดที่แปลกใหม่ดีมาก... เป็นเหตุให้ต้องเสาะสืบหาผู้ซึ่งเป็นเจ้าความคิด ได้ตัวขุนศรีวังยศ (ขันธ์ เกิดแสงสี) ซึ่งเป็นคนเจ้าพระยาสุรพันธ์ใช้ในการช่าง..คิดตัวอย่าง และจัดการก่อสร้างทั้งสิ้น..."

พระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
เมื่อคราวเสด็จประพาสมณฑลราชบุรี ๑๕ กันยายน ร.ศ. ๑๒๘ (พ.ศ. ๒๔๕๓)

ทรงสืบสานศิลปะและสกุลช่างเมืองเพชร

นายธีรชัย ลี้สุรพลานนท์
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

๕๑

อุทยานเฉลิมพระเกียรติพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระนครคีรี

ความเป็นมาของโครงการ

โครงการอุทยานเฉลิมพระเกียรติพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระนครคีรี จัดสร้างขึ้นเนื่องด้วยทางจังหวัดเพชรบุรีและพสกนิกรชาวเพชรบุรีสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ที่ทรงมีต่อเมืองเพชรบุรีนานัปการ ดังที่ได้ทรงวางแบบแผนด้านศิลปวัฒนธรรม ทรงนำวิทยาการอันทันสมัยจากตะวันตกมาพัฒนาเมือง และที่สำคัญคือ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้าง “พระนครคีรี” เป็นพระราชวังที่ประทับเมื่อเสด็จประพาสเมืองเพชรบุรี นำมาซึ่งความเจริญรุ่งเรืองของเมืองเพชรบุรีมาจนถึงปัจจุบัน และเนื่องในโอกาสที่วันพระราชสมภพครบ ๒๐๐ ปี ใน พ.ศ. ๒๕๔๗ พร้อมกันนี้ยังเป็นการน้อมถวายในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ใน พ.ศ.๒๕๕๐ จังหวัดเพชรบุรีจึงจัดสร้าง “อุทยานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระนครคีรี” ณ สนามหน้าเขาวัง จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งภายในอุทยานแห่งนี้เป็นสถานที่ประดิษฐานพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่มีความสง่างามสมพระเกียรติ

พระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ อุทยานเฉลิมพระเกียรติฯ

คณะกรรมการพิจารณาการสร้างอนุสาวรีย์แห่งชาติ เห็นชอบให้จัดสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นพระบรมรูปที่หล่อด้วยโลหะขนาดสองเท่าครึ่งของพระองค์จริง ในพระราชอิริยาบถประทับบนพระที่นั่งกง ทรงพระมหาพิชัยมงกุฎ ตั้งอยู่บริเวณด้านทิศเหนือของอุทยาน หันพระพักตร์ไปทางทิศใต้เสมือนพระองค์กำลังทอดพระเนตรไปยังพระนครคีรีและตัวเมืองเพชรบุรีที่อยู่เบื้องหน้าพระบรมราชานุสาวรีย์ ณ อุทยานแห่งนี้

พระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าอยู่หัว มีรายละเอียดคือ ประทับนั่งบนพระที่นั่งกง ทรงเครื่องราชภูษิตาภรณ์ ฉลองพระองค์กรองทอง เครื่องราชูปโภค

พระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
อันเป็นต้นแบบของพระบรมราชานุสาวรีย์

ท่านผู้หญิง บุตรี วีระไทยะ เลขานุการ
มูลนิธิเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว ในพระบรมราชูปถัมภ์เป็นประธานพิธี
บวงสรวงพระบรมรูป พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว ณ โรงหล่อที่จังหวัดฉะเชิงเทรา
เมื่อวันศุกร์ที่ ๑๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๘

ประกอบด้วยพระมหาพิชัยมงกุฎ เป็นราชศิราภรณ์ทำด้วยทองลงยาประดับเพชร (สร้างครั้งรัชกาลที่ ๑ น้ำหนักโดยรวม ๗.๓ กิโลกรัม) ฉลองพระองค์ชั้นในแบบเสื้อเครื่อง แขนยาวคอตั้ง ผ่าอกติดกระดุมทองสำริด ปลายแขนและชายฉลองพระองค์ครุยชั้นนอกผ้าปัตหล่า ทรงพระมหาสังวาลนพรัตน์ราชวราภรณ์ เฉวียงพระอังสาเป็นสังวาลแผดทำด้วยทองคำล้วน มีดอกประจำยาม ๓๖ ดอก ทำด้วยทองคำฝังนพรัตน์ดอกละชนิด รวม ๙ อย่างสลับกันทั้งสาย ได้แก่ เพชร ทับทิม มรกต บุษราคัม โกเมน นิล มุกดา เพทาย ไพฑูรย์ พร้อมพระสังวาลนพรัตน์ เป็นสร้อยอ่อน ๓ เส้น ทองล้วน มีดอกประจำยามทองประดับด้วยนพรัตน์คั่นเป็นระยะ นิ้วพระหัตถ์สวมพระธำมรงค์วิเชียรจินดาทำด้วยทองคำ ด้านในลงยาฝังเพชรรอบวง ประดับดอกไม้เพชรที่ก้านข้างละ ๑ ดอก มงคลเพชรสองชั้น รัตนวราวุธทำด้วยทองเนื้อแปด ข้างหนึ่งทำเป็นรูปตรีศูลและคทาฝังเพชร ข้างหนึ่งเป็นรูปสังข์และจักร ตัววงฝังเพชรเป็นนพรัตน์ ฉลองพระองค์ภูษาโจง รัดบั้นพระองค์ด้วยรัดประคต ฉลองพระบาทเชิงงอน วางพระบาทบนหมอนรองซึ่งหุ้มด้วยหนังเสือ

ประติมากรผู้ออกแบบและปั้นต้นแบบคือ นายพงษ์พันธ์ จันทนมัฏฐะ ได้ปั้นต้นแบบขนาดสองเท่าครึ่งพระองค์จริง และทางจังหวัดเพชรบุรีได้ทำหนังสือเพื่อนำความกราบบังคมทูลขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้จัดสร้าง และสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้ทำหนังสือแจ้งกลับมา ลงวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ ว่า “พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้จัดสร้างได้”

พระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ อุทยานเฉลิมพระเกียรติ

การดำเนินงานในส่วนของจังหวัดเพชรบุรี เริ่มต้นจากพิธีวางศิลาฤกษ์พระบรมราชานุเสาวรีย์ และพิธีเททองหล่อพระบรมรูป พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อวันศุกร์ที่ ๑๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๗ ณ บริเวณอุทยานเฉลิมพระเกียรติฯ มีการประกอบพิธีพราหมณ์และพิธีสงฆ์ โดยพลเรือเอก หม่อมเจ้าปุสาณ สวัสดิวัฒน์ ทรงเป็นประธานในพิธี ต่อมามีพิธีบวงสรวงพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ โรงหล่อ บริษัทไฟน์ อาร์ท คลาสติ้งจำกัด ตำบลเมืองใหม่ อำเภอราชสาสน์ จังหวัดฉะเชิงเทรา เมื่อวันศุกร์ที่ ๑๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ โดยมี ท่านผู้หญิงบุตรี วีระไทยะ เลขานุการมูลนิธิเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในพระบรมราชูปถัมภ์เป็นประธาน เป็นพิธีพราหมณ์จัดเครื่องสังเวยเครื่องสักการะพระบรมรูปประธานในพิธีหลั่งน้ำ และเจิมพระบรมรูปที่พระบาท

พิธีอัญเชิญพระบรมรูปมาที่เพชรบุรี จัดขึ้นในวันที่ ๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ โดยจังหวัดเพชรบุรีจัดริ้วขบวนอัญเชิญพระบรมรูป พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมาจากโรงหล่อที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ต่อมาในวันที่ ๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ เวลา ๑๑.๑๙ น. เป็นพิธีอัญเชิญพระบรมรูปประดิษฐานบนแท่นฐานพระบรมราชานุเสาวรีย์ ภายในอุทยานเฉลิมพระเกียรติ มีการประกอบพิธีสงฆ์ พิธีพราหมณ์ และการถวายเครื่องราชสักการะ โดยมี พลเรือเอก หม่อมเจ้าปุสาณ สวัสดิวัฒน์ ทรงเป็นประธานในพิธี พร้อมด้วยตัวแทนราชสกุลในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คณะราชนิกูล ข้าราชการ และประชาชนของจังหวัดเพชรบุรี และในเวลา ๑๗.๓๐ น. อาสาสมัครชาวเพชรบุรีจำนวนกว่า ๔๐๐ คน โดยการนำของนายเกรียงศักดิ์ กล่อมสกุล ผู้ประสาน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารีเสด็จทอดพระเนตรนิทรรศการงานออกแบบอุทยานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

งานองค์กรภาคประชาชนกลุ่มยายกับตา ทั้งชายและหญิงในชุดไทยสีส้มอันเป็นสีประจำวันพระราชสมภพ ร่วมกันรำถวายมือแบบฉบับของละครชาตรีเมืองเพชร เพื่อเทิดพระเกียรติและแสดงความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงประกอบพระราชกรณียกิจนานัปการที่ยังประโยชน์ให้แก่ชาวเพชรบุรี

พระกรุณาธิคุณของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ต่อโครงการอุทยานเฉลิมพระเกียรติฯ

จังหวัดเพชรบุรีได้ให้ความไว้วางใจต่อคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ให้ทำการศึกษาข้อมูลเพื่อออกแบบอุทยานเฉลิมพระเกียรติพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระนครคีรี โดยเริ่มโครงการตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๔๙ เป็นต้นมา ซึ่งคณะทำงานได้รับพระกรุณาธิคุณจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จทอดพระเนตรนิทรรศการผลงานการออกแบบถึง ๒ วาระดังนี้

วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๙ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเป็นประธานเปิดงานนิทรรศการ “ลาดกระบังนิทรรศ ๔๙” ซึ่งคณะทำงานได้นำผลงานการออกแบบวางผังบริเวณอุทยานฯ พร้อมหุ่นจำลองที่จัดทำเป็น ๓ ทางเลือกมาจัดแสดงในงานนิทรรศการดังกล่าว โดยคณะทำงานได้ถวายรายงานความเป็นมาของโครงการและแนวความคิดในแต่ละรูปแบบทางเลือกต่อสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี

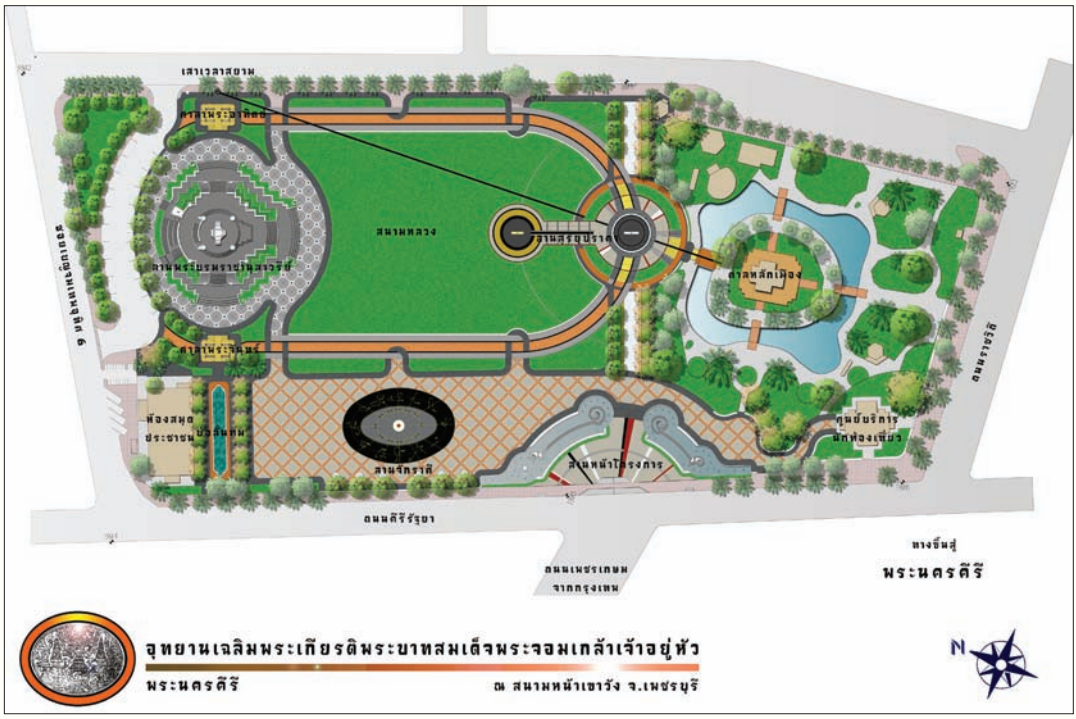

ผังบริเวณอุทยานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระนครคีรี

วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๓ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเป็นประธานเปิดงานนิทรรศการ “๕๐ ปีพระจอมเกล้าลาดกระบัง” โดยในนิทรรศการครั้งนี้ คณะทำงานได้นำผลงานงานออกแบบขั้นสุดท้ายของอุทยานเฉลิมพระเกียรติฯ มาจัดแสดง ซึ่งเป็นผลงานที่เกิดจากการประชุมสรุปเลือกรูปแบบผังบริเวณจากแบบเสนอแนะ ๓ รูปแบบ โดยคณะกรรมการจากจังหวัดเพชรบุรีและได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการพิจารณาการก่อสร้างอนุสาวรีย์แห่งชาติแล้ว การจัดแสดงครั้งนี้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เสด็จทอดพระเนตรหุ่นจำลองอุทยานเฉลิมพระเกียรติฯ และทรงฟังคำกราบบังคมทูลรายงานความคืบหน้าของโครงการโดยมีพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกสภาสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังเป็นผู้นำชม

แนวความคิดในการออกแบบ

การออกแบบและวางผังบริเวณอุทยานเฉลิมพระเกียรติฯ แห่งนี้ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ได้น้อมนำพระราชอัจฉริยภาพทางด้านวิทยาศาสตร์และดาราศาสตร์ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มาผสมผสานกับคติความเชื่อและระบบสัญลักษณ์ของไทย ถ่ายทอดผ่านเอกลักษณ์ของงานสกุลช่างเมืองเพชร

พระราชอัจฉริยภาพทางด้านวิทยาศาสตร์และดาราศาสตร์

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาเส้นแวงที่ ๑๐๐ องศาตะวันออก ผ่านใกล้พระนครคีรี เป็นเส้นแวงหลักของระบบเวลามาตรฐานของสยาม เมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๐ ก่อนการตกลงใช้เส้นเมอริเดียนที่ผ่านเมืองกรีนิชในอังกฤษเป็นเส้นเมอริเดียนหลักถึง ๒๗ ปี อีกทั้งยังโปรดเกล้าฯ ให้สร้าง “หอชัชวาลเวียงชัย” หรือกระโจมแก้ว ที่มีลักษณะเป็นหอสังเกตการณ์ทางดาราศาสตร์ขึ้นภายในพระนครคีรี เพื่อเป็นเครื่องยืนยันสัมฤทธิผลแห่งการสถาปนาเวลามาตรฐานของสยาม

ทรงคำนวณการเกิดสุริยุปราคาเต็มดวงได้ล่วงหน้าถึง ๒ ปี อย่างแม่นยำทั้งวัน เวลา และสถานที่ นั่นคือวันที่ ๑๘ สิงหาคม พ.ศ.๒๔๑๑ เวลา ๑๑.๔๒ น. ณ บ้านหว้ากอ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ด้วยพระราชอัจฉริยภาพดังกล่าวของพระองค์ แปรมาสู่แนวความคิดในการวางผังบริเวณ โดยศาลหลักเมืองที่มีอยู่เดิมตั้งเอียงตามแนวเส้นแวงซึ่งใกล้เคียงกับเส้นแวงที่ ๑๐๐ องศาตะวันออก ดังนั้นการออกแบบจึงยังคงเก็บรักษาไว้ซึ่ง “แนวเส้นแวงที่พาดผ่านศาลหลักเมือง” อันเป็นเส้นแวงที่ ๙๙ องศา ๙๓ ลิปดา ตะวันออก แล้วจึงออกแบบพื้นที่เชื่อมสัมพันธ์บริเวณที่ว่างใจกลางของอุทยานฯให้เป็น “ลานสุริยุปราคา” เพื่อเป็นการรำลึกถึงพระราชอัจฉริยภาพที่ทรงคำนวณการเกิดสุริยุปราคาเต็มดวงได้ล่วงหน้า จากนั้นจึงเปลี่ยนแนวแกนเข้าสู่พระบรมราชานุสาวรีย์ฯ ในบริเวณทิศเหนือของอุทยาน ส่วนเส้นแวงดังกล่าวจะไปบรรจบที่ “เสาเวลาสยาม” อันเป็นสัญลักษณ์แห่งพระราชอัจฉริยภาพในการสถาปนาระบบเวลามาตรฐานของสยาม

นอกเหนือจากนี้ บริเวณพื้นที่ระหว่างห้องสมุดประชาชนเทศบาลเมืองเพชรบุรีและลานหน้าเมือง ฝั่งถนนคีรีรัฐยา ออกแบบเป็นลานจักรราศีซึ่งจัดแสดงกลุ่มดาวทั้ง ๑๒ ราศีที่มนุษย์จินตนาการเป็นรูปร่างต่าง ๆ ทั้งมนุษย์ สัตว์ และสิ่งของ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ใหม่โดยใช้เทคโนโลยีอันทันสมัยในการจัดแสดง

คติความเชื่อและระบบสัญลักษณ์ของไทย

คติจักรวาล

การออกแบบผังลานพระบรมราชานุสาวรีย์ เป็นการจำลองคติจักรวาลโดยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวผู้ทรงเป็นเสมือนสมมุติเทพ ประดิษฐานอยู่บนยอดเขาพระสุเมรุ โดยมีกระโจมแก้วรายล้อมทั้ง ๔ มุม อันเป็นสัญลักษณ์แสดงถึงทวีปทั้ง ๔

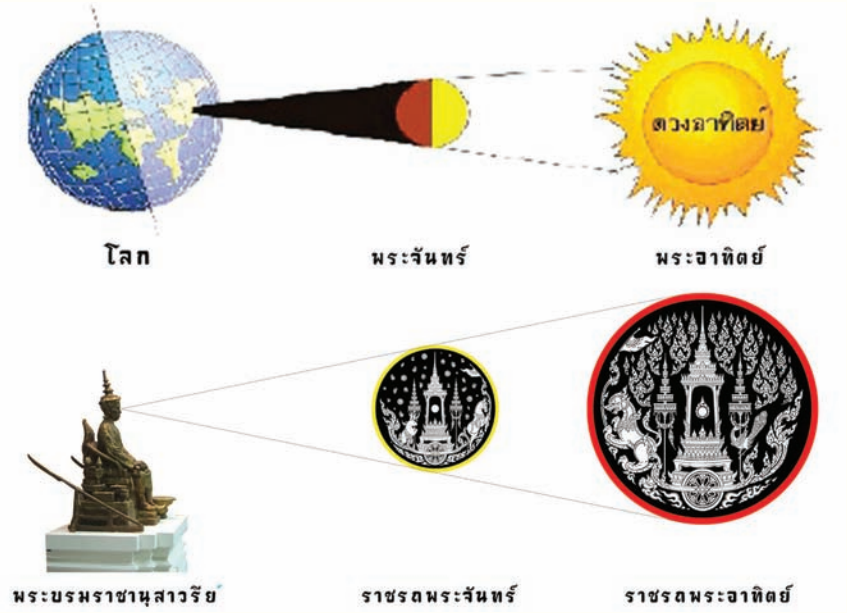

ตราสุริยมณฑล และตราจันทรมณฑล

การเกิดสุริยุปราคาเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติอันเกิดขึ้นจากการที่พระอาทิตย์ พระจันทร์ และโลก โคจรมาเรียงอยู่ในแนวเดียวกัน ดังนั้นเงาของพระจันทร์จึงตกทอดลงบนพื้นโลก เมื่อเรามองขึ้นไปบนท้องฟ้าจึงเห็นเงาพระจันทร์เคลื่อนเข้ามาบดบังพระอาทิตย์ ดังนั้นในบริเวณลานสุริยุปราคาจึงได้อัญเชิญตราสุริยมณฑล และตราจันทรมณฑมาไว้ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเคยพระราชทานให้สมเด็จเจ้าพระยามหาประยูรวงศ์ (ดิศ บุนนาค) และสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาพิชัยญาติ (ทัต บุนนาค) ตามลำดับ ดังนั้นโดยองค์รวมจึงเป็นการจำลองภาพเหตุการณ์ที่พระองค์ประทับเพื่อทอดพระเนตรการเกิดสุริยุปราคานั่นเอง

ในพิธีอัญเชิญพระบรมรูปประดิษฐานบนแท่นฐานพระบรมราชานุสาวรีย์ อาสาสมัครชาวเพชรบุรี จำนวนกว่า ๔๐๐ คน ทั้งชายและหญิงในชุดไทยสีส้มอันเป็นสีประจำวันพระราชสมภพ ร่วมกันรำถวายมือแบบฉบับของละครชาตรีเมืองเพชร เพื่อเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เอกลักษณ์ของงานสกุลเมืองเพชร

ปูนปั้นสกุลช่างเมืองเพชร

บริเวณลานหน้าเมืองเป็นจุดแสดงงานประติมากรรมนูนต่ำ ภาพพระราชประวัติของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยช่างปูนปั้นเมืองเพชรอันเป็นเอกลักษณ์โอบล้อมด้วยลานน้ำพุ เพื่อแสดงถึงการต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองอย่างสง่างาม

หนังใหญ่เมืองเพชร

บริเวณลานสุริยุปราคา การนำเสนอภาพเหตุการณ์การเกิดสุริยุปราคา ได้รับแรงบันดาลใจมาจากการเชิดหนังใหญ่ของเมืองเพชร โดยภาพที่เกิดขึ้นตรงหน้าเป็นเสมือนฉากที่กำลังมีการเชิดตัวหนังรูปราชรถพระอาทิตย์และราชรถพระจันทร์กำลังเคลื่อนทัพเข้าหากัน โดยใช้น้ำพุที่พวยพุ่งภายในบ่อพระอาทิตย์แล้วไหลต่อเนื่องลงไปยังบ่อพระจันทร์ที่น้ำอยู่ในลักษณะนิ่งสงบเป็นสื่อสัญลักษณ์แห่งความเคลื่อนไหว

ด้วยแนวความคิดในการออกแบบอุทยานเฉลิมพระเกียรติฯ ซึ่งได้น้อมนำพระราชอัจฉริยภาพด้านวิทยาศาสตร์และดาราศาสตร์ ผสมผสานกับคติความเชื่อโบราณและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพชรบุรี ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณอันล้นพ้น และเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ พระผู้เป็นพระบิดาแห่งวิทยาศาสตร์ไทย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พจนารถ บัวเขียว
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

๕๒

เสด็จฯ หอวัฒนธรรมเฉลิมพระเกียรติ

เมื่อรถยนต์พระที่นั่งของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ผ่านซุ้มประตูของสถาบันราชภัฏเพชรบุรีมาจอดบริเวณหลวงพ่อเกตุน้อย พระพุทธรูปประจำสถาบัน โดยมิได้นัดหมายประชาชนที่มาเฝ้ารับเสด็จได้เปล่งเสียงอันดังพร้อมกัน “ทรงพระเจริญ” ดังกึกก้อง หลายคนมีน้ำตาคลอด้วยความปลื้มปีติที่เจ้าฟ้าอันเป็นที่รักของพวกเราเสด็จเป็นการส่วนพระองค์เพื่อทรงเปิดอาคารหอวัฒนธรรมเฉลิมพระเกียรติของสถาบันราชภัฏเพชรบุรี (ชื่อในขณะนั้น) เมื่อวันที่ ๒๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๓ ซึ่งถือได้ว่าเป็นวันประวัติศาสตร์ของพวกเราทุกคนที่จะจดจำตลอดไป

แนวคิดและแรงบันดาลใจในการสร้างหอวัฒนธรรมเฉลิมพระเกียรติ

ในอดีตสถาบันการศึกษายังไม่ได้ให้ความสำคัญกับงานศิลปวัฒนธรรมมากนัก เนื่องจากภารกิจสำคัญคือการเรียนการสอน แต่มีบุคคลคณะหนึ่งของวิทยาลัยครูเพชรบุรี ประกอบด้วยอาจารย์สุนันท์ อุดมเวช (ปัจจุบันคือ รศ.สุนันท์ นีลพงศ์) อาจารย์ล้อม เพ็งแก้ว ผศ.มนู อุดมเวช ผศ.สมบูรณ์ แก่นตะเคียน อาจารย์สวัสดิ์ เรืองศรี อาจารย์ปราณี ชุมน้อย และผศ.บัวไทย แจ่มจันทร์ เป็นต้น ได้มีแนวคิดตรงกันว่าวิทยาลัยครูเพชรบุรีนอกจากเป็นสถาบันทางการศึกษาที่สอนนักศึกษาให้มีความรู้ด้านวิชาการแล้ว ควรเป็นสถาบันหลักในการปลูกฝังให้เยาวชนได้เกิดความรัก ความภาคภูมิใจ และหวงแหนในศิลปวัฒนธรรมของชาติ โดยเฉพาะงานศิลปวัฒนธรรมของคนเพชรบุรี

คณะทำงานจึงได้ขออนุญาตจากคณะผู้บริหารไปศึกษาดูงานด้านศิลปวัฒนธรรมทางแถบอีสานใต้ เพราะบริเวณดังกล่าวมีศิลปวัฒนธรรมที่น่าสนใจ และมีการอนุรักษ์พัฒนาศิลปวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง โดยคณะทำงานมีแนวคิดว่าในการไปศึกษาดูงานถ้าสิ่งที่บุคคลอื่นได้ทำแล้วและเป็นสิ่งที่ดี เราจะนำแนวคิดนั้นกลับมาพัฒนางานของเรา แต่ถ้าไปศึกษาแล้วพบว่าเราทำได้ดีกว่าเขาก็จะเกิดกำลังใจ ความภาคภูมิใจในการทำงาน ในการไปศึกษาดูงานด้านวัฒนธรรมทางแถบอีสานใต้พบว่า หลายจังหวัดมีศูนย์วัฒนธรรมหรือมีหอวัฒนธรรมที่สร้างขึ้นจากงบประมาณแผ่นดิน งบพัฒนาจังหวัดหรืองบบริจาคโดยบุคคลที่เห็นความสำคัญของงานวัฒนธรรม รวมถึงงบประมาณจากการแปรญัตติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

จากการไปศึกษาดูงานในครั้งนี้ทำให้เกิดแรงบันดาลใจที่จะผลักดันก่อสร้างศูนย์วัฒนธรรมของเมืองเพชรให้เกิดขึ้น โดยมุ่งหวังที่จะสร้างเป็นเรือนไทยเมืองเพชรจำนวน ๕ หลัง มีชานแล่นถึงกันโดยตลอด เพื่อใช้จัดกิจกรรมและแสดงนิทรรศการต่าง ๆ โดยกำหนดสถานที่ ณ ลานกว้างด้านหน้าทางด้านซ้ายของวิทยาลัย บริเวณถัดจากสระน้ำเมื่อเข้าวิทยาลัยมา โดยวางแผนให้บริเวณโดยรอบอาคารเรือนไทยเป็นสวนวรรณคดีอุดมด้วยดอกไม้นานาพรรณ และมีลำธารเลาะลัดโดยรอบบริเวณเรือนไทย

จากแนวคิดดังกล่าว เมื่อคณะทำงานกลับจากการศึกษาดูงานพบว่า เคยมีบุคคลบางท่านได้มีแนวคิดในการสร้างอาคารเรือนไทยไว้ก่อนแล้ว โดยมีการค้นพบกระดาษแบบแปลนดั้งเดิมของอาจารย์ภิญโญ สุวรรณคีรี (อาจารย์คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) ได้เคยร่างไว้เป็นรูปเรือนไทยเมืองเพชร ๓ หลัง หลังใหญ่เป็นด้านสกัด และมีนอกชานเชื่อมเรือนไทยทั้ง ๓ หลัง คณะทำงานมีความรู้สึกยินดีเป็นอย่างยิ่งที่มีบุคคลที่มีชื่อเสียงด้านวัฒนธรรมมีความคิดเหมือนเราในการสร้างอาคารเรือนไทยสำหรับงานด้านวัฒนธรรม แต่คณะทำงานก็ยังคงยืนยันความคิดเดิมที่จะสร้างอาคารเรือนไทย ๕ หลัง เพื่อเป็นอาคารศูนย์วัฒนธรรมของคนเมืองเพชรต่อไป เพราะเมืองเพชรบุรีเป็นเมืองที่มีอาคารเรือนไทยสวยงามมากที่สุด

เรือนไทยหลังแรกได้เริ่มปรากฏเป็นรูปร่างขึ้นในสมัยอธิการนิทัศน์ เพรียกขุนทด โดยคุณแม่บุญรวม เสนาดิศัย ได้เริ่มบริจาคเสาเอกแรกให้แก่เรือนไทย จำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท รวมถึงคุณภิมุข อังกินันทน์ ก็ได้จัดสรรงบพัฒนาจังหวัดจำนวน ๑๔๗,๐๐๐ บาท เพื่อสร้างฐานรากของอาคารเรือนไทย ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๓๓ สมัยอธิการ รศ.สันต์ ธรรมบำรุง คุณแม่บุญรวม เสนาดิศัย ก็ได้บริจาคเงิน ๙๐๐,๐๐๐ บาท เพื่อก่อสร้างอาคารเรือนไทยหลังแรก ซึ่งใช้เป็นอาคารสำนักงานของศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดและศูนย์ศิลปวัฒนธรรมของวิทยาลัยครูเพชรบุรีจนสำเร็จ สมความมุ่งหวังก่อให้เกิดความปลื้มปิติในหัวใจของคณะทำงานทุกคน

เรือนไทยหลังที่ ๒ เกิดขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๔ จากแรงศรัทธาและมองเห็นคุณค่าในงานศิลปวัฒนธรรมของคุณประโยชน์ สุนทรวาทะ ที่ท่านได้แจ้งแก่คณะทำงานว่าพี่สาวของท่านคือคุณประโลม ชาญใช้จักร ได้บริจาคเงินจำนวน ๖๐๐,๐๐๐ บาท เพื่อสร้างเรือนไทยหลังที่ ๒ โดยในช่วงเวลาดังกล่าวได้มีผู้ร่วมบริจาคเงินสมทบเพื่อสร้างเรือนไทยทั้ง ๒ หลัง ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

เรือนไทยหลังที่ ๓ – ๕ ฝันที่เป็นจริง

แม้ในขณะนั้นเราจะมีเรือนไทยจำนวน ๒ หลังแล้ว แต่ความตั้งใจของคณะทำงานและคณาจารย์ของวิทยาลัยครูทุกคนต้องการที่จะสร้างอาคารเรือนไทย ๕ หลังเพื่อใช้

เป็นแหล่งในการรวบรวมข้อมูลด้านศิลปวัฒนธรรม การค้นคว้า วิจัยของสถาบันทางการศึกษา เพื่อศักดิ์ศรีของคนเพชรบุรีที่จะมีอาคารเรือนไทยที่มีความงดงามที่สุด ซึ่งต่อไปก็จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดเพชรบุรีที่แสดงถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม และประวัติบุคคลสำคัญอันเป็นเกียรติภูมิของคนเพชรสืบต่อไป แต่งบประมาณที่ต้องใช้จำนวน ๑๒ ล้านบาท คงเป็นการยากที่จะได้จากการบริจาคของบุคคลทั่วไป

จากการบอกเล่าของ ผศ.มนู อุดมเวช ได้กล่าวถึงแหล่งที่มาของงบประมาณในการสร้างว่าได้จากความอนุเคราะห์จากนักการเมืองท่านหนึ่ง ที่มีความสนิทสนมเป็นการส่วนตัวกับคณะทำงาน คือ คุณบุญชู ตรีทอง (รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลังในขณะนั้น) ได้ช่วยเจรจาประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจนได้รับการจัดสรรงบประมาณจำนวน ๑๔ ล้านบาท เพื่อใช้ในการก่อสร้างอาคารเรือนไทยหลังที่ ๓-๕ จนสำเร็จและมีเงินเหลือจำนวนหนึ่ง จึงได้สร้างอาคารห้องประชุมติดกับหมู่เรือนไทยได้อีก ๑ หลัง (หอประชุมภูมิแผ่นดิน) เพื่อใช้ในการจัดแสดงศิลปวัฒนธรรมและประชุมของบุคคลทั่วไป

หอวัฒนธรรมเฉลิมพระเกียรติ ประกอบด้วยหมู่เรือนไทย ๕ หลังมีชานแล่นถึงกันโดยตลอด เรือนเอกคือเรือนขนาด ๔ ห้อง หลังคาแฝดอยู่ด้านขวาง ด้านสกัดของหมู่เรือนไทย ส่วนอีก ๔ หลัง เป็นเรือนขนาด ๓ ห้อง และ ๒ ห้องเรียงเป็นลำดับกันไปจนถึงบันไดทางขึ้นเรือนด้านหน้า

หมู่เรือนไทย ๕ หลัง ใช้ชื่อคล้องจองกันตั้งแต่เรือนเอก ดังนี้

เรือนศรีสุรินทภาไชย เป็นเรือนหลังเอก ภายในจัดแสดงบทพระราชนิพนธ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ภาพเก่าในอดีตของเมืองเพชร ศิลปะโบราณ และหนังสือสำคัญ

เรือนเพชรพิไลยศรีสวัลดิ์ จัดแสดงครัวไทยในอดีต และเครื่องปั้นดินเผาหม้อทะนน

เรือนพิพัฒนเพชรภูมิ จัดแสดงผลงานปูนปั้น ของบรรดาศิลปินช่างฝีมือชั้นครูของเมืองเพชร

เรือนแสนภูมิบุญรวมรวมบุญรัก จัดแสดงงานจำหลักไม้ของช่างฝีมือเมืองเพชร

เรือนเพชรประจักษ์ประโลมหล้า จัดแสดงหนังใหญ่ หนังตะลุงในอดีต

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จเป็นการส่วนพระองค์ทรงเปิดอาคารหอวัฒนธรรมเฉลิมพระเกียรติ ของสถาบันราชภัฏเพชรบุรี (ชื่อในขณะนั้น) เมื่อวันที่ ๒๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๓

๓ เรือนแรกเป็นชื่อตำแหน่งทางการปกครองของเมืองเพชรบุรีในสมัยโบราณ คือ เป็นตำแหน่งเจ้าเมือง ปลัดเมือง และยกกระบัตรเมือง ส่วนชื่อเรือนอีก ๒ หลังนั้นได้นำมาจากนามผู้บริจาคในการสร้างเรือนไทย

นามพระราชทาน “อาคารหอวัฒนธรรมเฉลิมพระเกียรติ”

เมื่ออาคารเรือนไทยได้สร้างแล้วเสร็จในต้นปีพ.ศ. ๒๕๓๙ สถาบันราชภัฏเพชรบุรี โดยท่าน ผศ.ดร.ปัญญา การพานิช อธิการบดีในขณะนั้นและคณะทำงานของศูนย์วัฒนธรรมได้มีดำริตรงกันว่า เนื่องในโอกาสงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี ทางสถาบันราชภัฏเพชรบุรีได้ก่อสร้างอาคารเรือนไทยและสร้างหอประชุมจนแล้วเสร็จ โดยใช้อาคารดังกล่าวเป็นหอวัฒนธรรมและสถานที่ปฏิบัติงานศิลปวัฒนธรรม ดังนั้นเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่อาคารและผู้ปฏิบัติงานทุกท่าน สถาบันราชภัฏเพชรบุรีจึงขออนุญาตใช้ตราสัญลักษณ์งานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี และขออนุญาตใช้ชื่ออาคารดังกล่าวว่า “หอวัฒนธรรมกาญจนาภิเษก” เมื่อวันที่ ๒๓ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๓๙

ต่อมาวันที่ ๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๙ สำนักพระราชวังได้มีหนังสือที่ รล ๐๐๐๓/๑๓๕๓๔ ถึงอธิการบดี แจ้งให้ทราบว่าสำนักราชเลขาธิการพิจารณาแล้ว เห็นสมควรให้ใช้ชื่ออาคารแห่งนี้ว่า **“หอวัฒนธรรมเฉลิมพระเกียรติ”** พร้อมทั้งประดิษฐานตราสัญลักษณ์งานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี ที่ป้ายชื่ออาคารด้วย

จากหนังสือดังกล่าวนำมาซึ่งความปลาบปลื้มปีติยินดีแก่คณะทำงานและชาวสถาบันราชภัฏเพชรบุรีทุกคนที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณ พระราชทานชื่ออาคาร **หอวัฒนธรรมเฉลิมพระเกียรติ** ซึ่งจะเป็นอาคารที่อยู่คู่กับสถาบันราชภัฏเพชรบุรีและคนเพชรบุรีสืบต่อไป

อาคารเรือนไทยเพชรบุรี
หอวัฒนธรรม
เฉลิมพระเกียรติ

วันแห่งการรอคอย...เสด็จทรงเปิดอาคารหอวัฒนธรรมเฉลิมพระเกียรติ

เมื่อได้รับนามพระราชทานอาคารหอวัฒนธรรมเฉลิมพระเกียรติที่นำมาซึ่งความปลื้มปีติแก่พวกเราแล้ว แต่ความสุขของพวกเราไม่ได้หยุดเพียงแค่นั้น เมื่อชาวราชภัฏเพชรบุรีได้ทราบข่าวว่าสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี จะเสด็จเป็นการส่วนพระองค์มายังจังหวัดเพชรบุรี พวกเราได้แต่หวังว่าถ้าพระองค์ท่านได้เสด็จมาทรงเปิดอาคารหอวัฒนธรรมของพวกเรา คงจะเป็นวันที่พวกเรามีความสุขมากที่สุดในชีวิต คณะทำงานศูนย์วัฒนธรรมจึงได้พยายามประสานและดำเนินการทุกทางเพื่อให้ความฝันนั้นเป็นจริง ในที่สุดด้วยความเมตตาของท่าน ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล นายกสภาสถาบันราชภัฏเพชรบุรี และนายกสมาคมชาวเพชรบุรี ได้แจ้งให้พวกเราทราบว่า ทรงมีหมายกำหนดการที่จะแวะมาเสวยพระกระยาหารกลางวันที่สถาบันราชภัฏเพชรบุรี และทรงพระกรุณาเสด็จเปิดอาคารหอวัฒนธรรมเฉลิมพระเกียรติ เป็นการส่วนพระองค์ในวันที่ ๒๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๓

เพียงแค่ ๑ วันที่พวกเราได้รับทราบข่าวดี ท่านอธิการบดี ผศ.ดร.ปัญญา การพานิชคณาจารย์ และคณะกรรมการศูนย์วัฒนธรรม ผู้ทรงคุณวุฒิ ปราชญ์ท้องถิ่นศิลปินเมืองเพชรทุกท่าน ได้ร่วมกันประชุมเพื่อเตรียมงานในการรับเสด็จฯ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ทุกคนมีความสุขที่จะได้ทำงานสนองพระเดชพระคุณพระองค์ท่าน ฝ่ายที่ตื่นเต้นและมีการจัดประชุมกันมากที่สุดคือฝ่ายพิธีเปิดงานที่จะทำอย่างไรให้อลังการสมพระเกียรติ โดยที่ประชุมได้กำหนดโจทย์ไว้ ๓ ข้อ คือ ในพิธีเปิดต้องเกี่ยวข้องกับน้ำ ต้องมีดอกไม้ที่สวยงาม และต้องใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเป็นพิธีเปิดอาคารที่ต้องแตกต่างจากที่อาคารอื่น ๆ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงทักทายประชาชนที่มาเข้าเฝ้าฯ รอรับเสด็จบริเวณด้านหน้าหอวัฒนธรรมเฉลิมพระเกียรติ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารีทอดพระเนตรการจัดแสดงและสนพระทัยการสาธิตการทำขนมโตนดทอด

พวกเราทราบว่าพระองค์ท่านโปรดการเปิดงานแบบบูรณาการระหว่างงานศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าด้วยกัน จากมติที่ประชุมได้สรุปว่า ในพิธีเปิดเราจะใช้ม่านน้ำที่เกิดจากกระบอกไม้ไผ่ที่เจาะรู โดยในพิธีเปิดจะทรงดึงเชือกที่ได้เตรียมไว้ทำให้ม่านน้ำที่ปกคลุมแผ่นป้ายอยู่ค่อย ๆ หายไป ซึ่งจะปรากฏป้ายชื่ออาคารหอวัฒนธรรมเฉลิมพระเกียรติและตราสัญลักษณ์งานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี เป็นที่งดงามอย่างยิ่ง

ภายหลังพิธีเปิดอาคารพระองค์ท่านได้เสด็จเยี่ยมเยียนราษฎรที่มาเฝ้ารับเสด็จฯ เป็นจำนวนมาก และมีพระราชปฏิสันถารกับคณาจารย์และราษฎรที่มาเฝ้ารับเสด็จอย่างใกล้ชิด นำมาซึ่งความปลื้มปีติแก่พวกเราทุกคน สังเกตได้ว่ามีประชาชนหลายท่านแม้ใบหน้าจะยิ้มแย้มเต็มไปด้วยความสุข แต่หลายคนก็มีน้ำตาคลอเบ้าด้วยความตื้นตันที่มีโอกาสได้เฝ้ารับเสด็จอย่างใกล้ชิดเช่นนี้ ซึ่งในชีวิตอาจจะไม่มีโอกาสเช่นนี้อีกแล้ว

สิ่งที่ประทับใจพวกเราอีกเรื่องหนึ่งก็คือ การจัดเตรียมพระกระยาหารเพื่อถวายพระองค์ท่าน จำได้ว่าวันนั้นพี่น้องประชาชนได้จัดเตรียมอาหารคาวหวานมาถวายเป็นจำนวนมาก อาหารที่เสวยในวันนั้นประกอบด้วย แกงหัวโตนด ข้าวแช่ ยำหัวปลี กล้วยทอด ถั่วลิสงต้ม และลูกเผือกต้มจิ้มน้ำตาลปี๊บ เป็นต้น มีรับสั่งกับพวกเราว่า “*อาหารอร่อยมาก*” ทำให้พวกเราที่อยู่ที่นั่นหันมามองหน้ากันและยิ้มให้กันอย่างมีความสุขในชีวิต และก้มลงกราบพระองค์โดยพร้อมเพรียง “ขอพระองค์จงทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน”

นายชัชวาลย์ ลหัสลพาศน์
ช่างปูนปั้นจังหวัดเพชรบุรี

๕๓

ความภูมิใจจากครูสู่ศิษย์สืบสานงานปูนปั้น

งานสกุลช่างเมืองเพชรที่จะไม่พูดถึงไม่ได้เลยก็คือ งานปูนปั้น เพราะศิลปกรรมแขนงนี้ได้สร้างชื่อเสียงแก่ชาวเมืองเพชรเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะฝีมือการบูรณะวัดพระแก้วและพระบรมมหาราชวังมาแต่ครั้งเก่าก่อน ช่างปูนปั้นคนสำคัญ ครูทองร่วง เอมโอษฐ์ ศิลปินแห่งชาติประจำปี ๒๕๕๔ สาขาทัศนศิลป์ (ประณีตศิลป์ – ศิลปะปูนปั้น) ได้เคยฝากฝีมือไว้ในการปฏิสังขรณ์วัดพระแก้วและพระบรมมหาราชวัง เมื่อครั้งงานฉลอง ๒๐๐ ปี กรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๕ กล่าวว่า

“เมื่อปี ๒๕๒๓ กรมศิลปากรมีโครงการจะบูรณะวัดพระแก้วและพระบรมมหาราชวัง ผมได้รู้จักกับอาจารย์ประเวศ ลิมปรังษี ซึ่งท่านเป็นศิลปินแห่งชาติและทำงานอยู่ในกรมศิลป์ ในขณะนั้นท่านได้ชักชวนให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการบูรณปฏิสังขรณ์งานดังกล่าว โดยมอบตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรมและประติมากรรมไทย มีหน้าที่ควบคุมดูแลการบูรณะตลอดจนควบคุมการทำงานของช่าง ในการนี้ได้นำทีมช่างจากเพชรบุรีไปราว ๑๐๐ คน ได้สมทบกับกลุ่มช่างของกรมศิลป์อีกราว ๓๐๐ คน มีสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงเป็นประธานในการบูรณะครั้งนี้”

การได้ถวายงานของเหล่าช่างปูนปั้นในครั้งนั้นทำให้เป็นโอกาสที่ช่างเมืองเพชรจะได้แสดงฝีมืออย่างสุดกำลัง และครูทองร่วงเองก็ได้เป็นผู้มีหน้าที่ในการนำเสด็จและกราบบังคมทูลถวายรายงานร่วมกับเจ้าหน้าที่กรมศิลปากรเมื่อครั้งที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จมาทรงตรวจความคืบหน้าในการทำงาน กล่าวกันว่าทรงนำคณะมาตรวจงานตั้งแต่เช้าจนเที่ยง โดยมิได้หยุดประทับเลยจนเสด็จกลับ

ตลอดระยะเวลาในการทำงาน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระเมตตาต่อคณะช่างผู้ทำงานเป็นอย่างยิ่ง โปรดให้เจ้าหน้าที่นำอาหารมาเลี้ยงมื้อกลางวันที่วัดพระแก้วอยู่เสมอ และภายหลังยังได้มีพระเมตตาต่อคณะนายช่างทั้งหลายโดยพระราชทานเลี้ยงเป็นการส่วนพระองค์อีกครั้งหนึ่ง นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณต่อคณะช่างปูนปั้นเมืองเพชรเป็นล้นพ้น

ครูทองร่วงกล่าวว่า การบูรณะวัดพระแก้วและพระบรมมหาราชวังในครั้งนั้น เป็นหนึ่งในผลงานที่ทำให้คนไทยได้รู้จักฝีมือของช่างเมืองเพชร และหลังจากงานบูรณะ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จทรงตรวจงานบูรณะวัดพระแก้ว ในคราวงานสมโภชฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี

แล้วเสร็จ ครูทองร่วงได้มีโอกาสไปสอนที่โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ (วิทยาลัยในวังชาย) ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๖ – ๒๕๓๓ เป็นเวลา ๘ ปี และได้มีโอกาสเข้าเฝ้ารับเสด็จสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทุกครั้งที่เสด็จทรงตรวจผลการดำเนินงานของโรงเรียน ทรงแสดงความห่วงใยและมีพระราชปรารภกับครูทองร่วงว่า ให้ดูแลเรื่องการสอนอย่างจริงจังเพื่อสืบสานงานศิลปะปูนปั้นก่อนที่จะหมดไป

จนถึงทุกวันนี้เมื่อถามถึงความภาคภูมิใจแล้ว ครูทองร่วงจะกล่าวด้วยแววตาและรอยยิ้มบนใบหน้าว่า

“เป็นสิ่งที่ไม่ได้เกิดขึ้นกับใคร ๆ เป็นโอกาสในชีวิตที่ยิ่งใหญ่ที่ได้มีโอกาสถวายงานและนำเสด็จการติดตามงาน เป็นปรากฏการณ์ที่ไม่ได้เกิดขึ้นบ่อย ๆ ในชีวิตคน ๆ หนึ่ง มันเป็นความทรงจำที่ยังประทับใจ”

ช่างทองร่วง เอมโอษฐ์ หัวหน้าคณะช่างปูนปั้นเพชรบุรี กำลังถวายรายงานความคืบหน้าในการทำงานบูรณะวัดพระแก้ว

ช่างทองร่วง เอมโอษฐ์ คิลปินแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๔ และนางบุญเจือน เอมโอษฐ์ ภรรยา

จากผลของการทำงานในครั้งนั้น ทำให้มีส่วนเป็นอย่างมากในการบ่มเพาะช่างปูนปั้นเมืองเพชรรุ่นใหม่ให้เกิดมากขึ้น คณะนายช่างที่ได้มีโอกาสทำงานในครั้งนั้นก็ได้สร้างลูกศิษย์ขึ้นมาทำงานศิลปะปูนปั้นกันอย่างต่อเนื่อง ด้วยผลของการอนุรักษ์มาอย่างยาวนานทำให้งานปูนปั้นสกุลช่างเมืองเพชรมีการสืบสานกันอย่างเป็นรูปธรรม นับเป็นผลอันหนึ่งที่เกิดจากพระมหากรุณาธิคุณในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงห่วงใยงานแขนงนี้

ปัจจุบันผลงานศิลปะปูนปั้นของช่างเมืองเพชรได้แพร่หลายและฝากผลงานไว้ในจังหวัดต่าง ๆ ทั่วทั้งประเทศ ซึ่งเป็นที่ยอมรับและยกย่องจากสังคมว่าหนึ่งในความเป็นเอกลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมเมืองเพชรที่คนทั่วไปรู้จักอย่างมีอัตลักษณ์ชัดเจนก็คือ ศิลปะงานปูนปั้นเมืองเพชร

นายวิริยะ สุสุทธิ
หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
โรงเรียนเซนต์โยเซฟเพชรบุรี

๕๔.
ถวายงานแทงหยวกจากพ่อก่อให้ลูก

ในวันหนึ่งเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๘ หลังจากทราบข่าวการเสด็จสวรรคตของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี พวกเราในครอบครัวต่างไม่มีใครฉุกคิดหรือคาดหวังว่าจะมีภารกิจอันใหญ่หลวงรออยู่เบื้องหน้า แต่หลังจากวันเวลาผ่านไปได้ชั่วระยะหนึ่งก็มีหนังสือจากสำนักพระราชวังผ่านมาทางศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี ให้ไปปฏิบัติงาน “แทงหยวก” ตกแต่งพระจิตกาธาน พระเมรุมาศสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ในครั้งนั้นคณะช่างแทงหยวกของพวกเราจากเพชรบุรีได้เข้าไปถวายงานอย่างสุดฝีมือ เป็นความปลาบปลื้มใจอย่างที่สุดเป็นล้นพ้น

ต่อมาเมื่อล่วงเข้าสู่ปีใหม่ของปี ๒๕๕๑ ก็ได้ทราบข่าวการสิ้นพระชนม์ของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ภายหลังจากการว่างเว้นงานพระเมรุมาเกือบ ๑๒ ปี พ่อประสมได้พูดว่า “*เราคงไม่ต้องไปทำหยวกหรอกคราวนี้ เพราะช่างหลวงก็เก่งมากแล้ว*” แต่ไม่กี่วันหลังจากมีแถลงการณ์กำหนดการขึ้นพระเมรุถวายพระเพลิงแล้ว พลอากาศตรี อาวุธ เงินชูกลิ่น อดีตอธิบดีกรมศิลปากรได้เดินทางมาพบพ่อที่บ้านหน้าวัดคงคาราม ได้ไต่ถามความเป็นอยู่และสุขภาพร่างกายพอสมควร แล้วท่านจึงบอกว่า “*สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ มีรับสั่งให้มาพบครูช่างประสม สุสุทธิ ว่าเป็นอย่างไร ไปทำหยวกให้ได้ไหมและสุขภาพดีไหม*”

ในตอนนั้นพ่อเริ่มป่วยเป็นมะเร็งปอดแล้ว แต่เมื่อได้ฟังความจบพ่อยกมือประนมด้วยน้ำตาอาบแก้ม แล้วตอบรับสั่งไปว่า *“ถึงจะตาย ไม่ไหว ก็จะไปทำงานหยวกถวาย”* พูดจบก็โทรศัพท์หาลูก ๆ ทุกคน ผมเองเป็นลูกชายคนเล็กของบ้าน มาถึงเห็นท่านอดีตอธิบดีกรมศิลปากรและพ่อนั่งน้ำตาไหลก็พอจะทราบเรื่องราวที่เกิดขึ้น จึงนั่งลงกราบพ่อแล้วบอกว่า “*เราจะไปถวายงานให้พระองค์ท่านกันทั้งคณะช่างของเราในจังหวัดเพชรบุรี*” ทำให้พ่อประสมมีความสุข มีความมุ่งมั่น มีความปลื้มปีติในพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงนึกเป็นห่วงและให้ความสำคัญกับช่างบ้านนอกคนหนึ่ง

ในวันนั้นพวกเราทั้งหมดที่มารวมรับทราบข่าวดีต่างก็มีแต่ความสุข และเริ่มเตรียมความพร้อมไปทำหน้าที่ของตัวแทนช่างแทงหยวกเมืองเพชรที่จะได้มีโอกาสถวายงานอีกครั้ง พ่อเริ่มเรียกพวกเราไปวางแผนการทำงาน การกำหนดลาย การ

ประสานงานกับกองช่างในสำนักพระราชวังถึงรูปแบบลวดลาย รวมทั้งกำหนดวันเวลาที่จะเข้าไปถวายงาน โดยมีการประสานงานกับพลอากาศตรีอาวุธ เงินชูกลิ่น ตลอดเวลา

การถวายงานคราวนี้คณะช่างของพวกเรา ได้ลงมือปลูกกล้วยกันเองเพื่อจะนำเอาไปใช้ในภารกิจได้อย่างเหมาะสมกับการใช้งาน พ่อได้ทำพิธีตัดต้นกล้วยแล้วกลับมาพักที่บ้านด้วยรอยยิ้มเปื้อนน้ำตาแห่งความสุข ในวันต่อมาก็เดินทางสู่พระบรมมหาราชวังมาถวายการแทงหยวก โดยใช้สถานที่ในการทำงานคือหอประชุมสโมสรข้าราชบริพาร ทั้งพ่อประสมและคณะช่างแทงหยวกได้รับพระมหากรุณาธิคุณเป็นอย่างดี ทั้งอาหาร ที่พัก และวัสดุอุปกรณ์ร่วมกับคณะกองช่างในพระราชวัง ในระหว่างนั้นพ่อประสมอาการไม่สู้จะดีนัก แต่ใบหน้าเต็มเปี่ยมไปด้วยความสุข มองดูลูก ๆ ทำงานด้วยความภาคภูมิใจ และเข้าใจว่าทุกคนที่มาทำงานคือการตอบแทนคุณแผ่นดินและแสดงความจงรักภักดี

เมื่อใกล้ถึงวันพระราชพิธี เริ่มมีสื่อมวลชนมาทำข่าวและหาข้อมูลเกี่ยวกับงานแทงหยวกตกแต่งพระจิตกาธาน ทำให้พ่อประสมเหนื่อยมาก เนื่องจากในขณะนั้นพ่อเริ่มป่วยมาก แต่ด้วยความตั้งใจและความจงรักภักดีที่จะถวายตัวถวายงาน จึงทำให้พ่อมุ่งมั่นที่จะถวายงานมากกว่าสิ่งอื่นใด

ในวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๑ ก่อนวันพระราชพิธีพระราชทานเพลิงพระศพ ทางสำนักพระราชวังแจ้งว่า สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี มีรับสั่งจะเสด็จฯ มาทรงติดตามงานแทงหยวกก่อนจะนำไปตกแต่งบนพระจิตกาธาน เมื่อทราบกำหนดการทั้งพ่อประสมและแม่พนอ ต่างมีแต่รอยยิ้มเต็มใบหน้า ส่วนลูก ๆ และคณะช่างแทงหยวกต่างก็แทงหยวกให้ทันเวลา และรอเฝ้ารับเสด็จ

จนกระทั่งเวลา ๑๙.๔๐ น. สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จมาถึงบริเวณทำงาน ได้ทรงพระดำเนินตรงมายังพ่อประสมและแม่พนอ สุสุทธิ ได้ตรัสถามเบื้องต้นก่อนว่าสุขภาพเป็นอย่างไร เหนื่อยมากไหม แล้วทอดพระเนตรการทำงานแทงหยวกของคณะช่างในวิธีการและรูปแบบต่าง ๆ และได้ทรงแทงหยวกร่วมกับคณะช่าง โดยช่างเลี่ยม เครือนาค เป็นผู้ถวายมีดและกราบบังคมทูลแนะนำวิธีการแทงหยวก

หลังจากเสร็จสิ้นการทอดพระเนตรการทำงานของคณะช่างแทงหยวกแล้ว จึงมีรับสั่งให้รับพ่อประสม สุสุทธิ เข้าเป็นคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์โดยด่วน หลังจากนั้นจึงเสด็จกลับ ในระหว่างทรงพระดำเนินไปยังรถยนต์พระที่นั่ง ทรงหันกลับมารับสั่งกับผมว่า “*ให้ดูแลพ่อแม่ดี ๆ และสืบสานงานศิลปะการแทงหยวกต่อไป*” ใบหน้าผมเต็มไปด้วยความสุข กลับมาแทงหยวกต่ออย่างไม่รู้จักคำว่าหิว ปวด เมื่อยใด ๆ เลย แต่มีความสุขปีติในรับสั่งดังกล่าว

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงตรวจเยี่ยมและติดตามงานของคณะช่างแทงหยวกพระจิตกาธาน งานพระเมรุสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ณ หอประชุมสโมสรข้าราชบริพาร พระบรมมหาราชวัง

วันประกอบหยวก คณะช่างได้นำหยวกไปประดับบนพระจิตกาธาน พ่อประสมได้ไปควบคุมงาน และเฝ้ารอการประกอบหยวกจนเกือบเสร็จ แต่ร่างกายไม่ไหว ทางสำนักพระราชวังได้นำคุณพ่อประสมขึ้นรถตู้ไปยังโรงพยาบาลศิริราชในทันที โดยให้พ่อเข้ารับการรักษาตัวเป็นคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์ ทางโรงพยาบาลก็เริ่มทำการรักษาโรคไต โรคมะเร็ง จนอาการดีขึ้น ทำให้พ่อถึงกับพูดกับลูก ๆ ว่า “*พ่อถึงตายก็ไม่เสียใจแล้ว*” จากนั้นพ่อจึงกลับมาพักผ่อนที่บ้าน

พ่อประสมกลับบ้านมาทำหน้าที่หัวหน้าคณะช่างแทงหยวกเพชรบุรี ถ่ายทอดความรู้สอนแทงหยวกตามสภาพร่างกายที่อำนวยเป็นเวลา ๓ ปี พ่อก็ล้มป่วยด้วยอาการโรคมะเร็งระยะสุดท้าย และสิ้นลมในวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ ที่โรงพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี ความทราบถึงสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพวงมาลาเคารพศพพ่อประสม สุสุทธิ และต่อมาทางสำนักพระราชวังได้แจ้งหมายกำหนดการที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จะเสด็จฯ มาทรงเป็นประธานในการพระราชทานเพลิงศพพ่อประสม สุสุทธิ อีกด้วย จึงเป็นพระมหากรุณาธิคุณและเป็นที่สุดอันสูงส่งของคุณพ่อและตระกูลสุสุทธิ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยาม
บรมราชกุมารี ทรงตรวจงานติดตั้ง
พระจิตกาธานเครื่องสด ณ พระเมรุมาศ
สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
เวลาเช้าตรู่ของวันที่ ๙ มีนาคม
พ.ศ. ๒๕๓๙

ในคราวเสด็จมาทรงติดตามงาน
คณะช่างแทงหยวกพระจิตกาธาน
งานพระเมรุสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ
เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา
กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยาม
บรมราชกุมารี มีพระปฏิสันถารกับ
ช่างประสม สุสุทธิ หัวหน้าคณะช่าง

ตอนยังมีชีวิตอยู่พ่อได้เขียนเอกสาร หนังสือ และบทความไว้หลายเรื่อง มักจะกล่าวถึงการรับใช้ใต้เบื้องพระยุคลบาท การถวายงานศิลปะแบบพื้นบ้าน และการที่เจ้าฟ้าให้ความสนพระทัยงานช่างทุกแขนง พ่อได้เขียนไว้ว่าไม่เสียทีที่เกิดมา และได้ทำคุณงามความดีถวายงานรับใช้ใต้พระบารมี

ในขณะดำเนินการเตรียมงานพระราชทานเพลิงศพพ่อประสม สุสุทธิ คณะช่างแทงหยวกเพชรบุรีได้มีโอกาสเข้าไปถวายงานแทงหยวกงานพระเมรุสมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี อีกครั้งหนึ่ง นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอีกวาระหนึ่งที่ช่างแทงหยวกเพชรบุรียังได้เข้าไปถวายงานอันเป็นมงคลสูงสุดและยิ่งใหญ่เพื่ออนุรักษ์สืบสานไว้ในมรดกทางภูมิปัญญาของชาติ

จากพระมหากรุณาธิคุณในการได้ถวายฝีมือในงานพระเมรุสมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี นั่นเอง คือความรับผิดชอบที่พ่อประสมส่งมรดกอันล้ำค่าสู่ลูก ๆ และช่างแทงหยวกเมืองเพชรทุกคน ที่ต้องนำวิชาความรู้ที่สืบสานสั่งสมมาปฏิบัติให้เห็นเป็นงานแทงหยวกในการถวายการรับใช้ใต้เบื้องพระยุคลบาทอันเป็นที่หน้าที่สูงสุดของลูก ๆ และคณะช่างทุกคน โดยจะได้ทำหน้าที่แทนพ่อสืบไป

ในวันก่อนจะนำหยวกขึ้นไปประดับพระจิตกาธานพระเมรุสมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดีนั้น สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จเป็นการส่วนพระองค์เพื่อทอดพระเนตรผลงานการแทงหยวกก่อนนำไปติดตั้ง เมื่อพระองค์ท่านเสด็จมาถึงได้ทอดพระเนตรเห็นโต๊ะบูชาครู มีรูปพระเพชรฉลูกรรม รูปพ่อประสม สุสุทธิ ทรงพนมมือไหว้ครู ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดีควรแก่การนำไปบอกกล่าวถึงการเป็นบุคคลศิลปินโดยแท้

หลังจากนั้นได้ทอดพระเนตรงานแทงหยวกแบบต่าง ๆ ทรงแทงหยวกลายฟันสามร่วมกับคณะผู้ทำงานแทงหยวก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นลูกของพ่อประสม ทรงทักทายคุณแม่พนออย่างเป็นกันเองและตรัสถามถึงสุขภาพ ได้พระราชทานยาให้แก่คุณแม่เป็นการส่วนพระองค์ด้วย ทำให้คุณแม่และลูก ๆ น้ำตาไหลออกมาด้วยซาบซึ้งถึงพระมหากรุณาธิคุณเป็นที่สุด ภายหลังจากเสร็จงานพระราชพิธีครั้งนี้แล้ว การน้อมรับกระแสรับสั่งถือเป็นสิ่งสำคัญที่ลูก ๆ ของพ่อประสม สุสุทธิ จะต้องกระทำ เพื่อให้ศิลปะการแทงหยวกแขนงนี้ได้คงอยู่ และสืบสานต่อตามพระกระแสรับสั่งที่ว่า *“ให้ดูแลพ่อแม่ดี ๆ และสืบสานงานแทงหยวกต่อไป”* ลูก ๆ ของพ่อประสม สุสุทธิ ทุกคน จะยังคงสืบสานเผยแพร่และสอนงานศิลปะแทงหยวกเพื่ออนุรักษ์ให้ศิลปะแขนงนี้คงอยู่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมต่อไป

ผมซึ่งเป็นลูกชายคนเล็กและได้ทำงานแทงหยวกกับพ่อมาราว ๒๙ ปี ปัจจุบันยังสืบสานศิลปะการแทงหยวกตามพระราชดำรัสสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ในครั้งนั้นให้เป็นวิชาที่จับต้องได้ เป็นหลักสูตรการแทงหยวกที่ใช้สอนอย่างจริงจังแก่นักเรียนของโรงเรียนเซนต์โยเซฟเพชรบุรีและผู้สนใจทั้งในจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดอื่น ๆ โดยเฉพาะเยาวชนจังหวัดเพชรบุรีที่ได้เรียนรู้ จะได้เกิดความภาคภูมิใจในคุณค่าของสกุลช่างแทงหยวกเมืองเพชรบุรี

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ มาทรงเป็นประธานในการพิธีพระราชทานเพลิงศพพ่อประสม สุสุทธิ ณ เมรุวัดคงคาราม จังหวัดเพชรบุรี เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๕

นายสุปรีดิ์ ณ นคร
บรรณาธิการสำนักพิมพ์ต้นฉบับ

๕๕

พระ “วิศิษฏศิลปิน” กับงานช่างทองเมืองเพชร

ในบรรดางานช่างของคนเมืองเพชรต่างเลื่องลือในฝีมือไปทั่วทุกทิศทุกแดน ทั้งงานปูน งานไม้ หรืองานวาด ทว่างานช่างศิลป์แขนงสำคัญที่อาจกล่าวได้ว่ามีชื่อเสียงโด่งดังเป็นเอกอุ เป็นสกุลช่างเพชรบุรีอีกแขนงหนึ่งที่ได้รับการยอมรับเป็นที่ชื่นชมนิยมในทุกกลุ่มชนชั้นก็คือ งานช่างทองโบราณ

กล่าวกันว่างานช่างทองเมืองเพชรเป็นงานฝีมือแบบโบราณ ทั้งรูปพรรณงานชิ้นที่สำเร็จออกมาล้วนแล้วแต่เป็นของประณีตศิลป์ที่ต้องผ่านกระบวนการอย่างโบราณ จนเกิดเป็นรูปแบบงานทองรูปพรรณที่เป็นเอกลักษณ์ของสกุลช่างทองเมืองเพชรเอง ทั้งสร้อยเกลียวสมอตัน สร้อยปะวะหล่ำ สร้อยข้อมือตะเกียบคู่ลูกมัด ปิ่นประดับเสื้อ ตุ้มหูพวงเต่าร้าง กำไลดอกพิกุล เหล่านี้ยิ่งเป็นงานฝีมือโบราณก็นับเป็นของนิยมหายากและมีราคาแพงในปัจจุบัน

จากความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ในงานทองโบราณเมืองเพชรนี้เอง จึงทำให้ชื่อเสียงของช่างทองเมืองเพชรเป็นที่ยกย่องกล่าวขานมาอย่างยาวนาน ซึ่งคุณยายเนื่อง แฝงสีคำ ปูชนียบุคคลของเมืองเพชรคนสำคัญคือผู้ที่สืบสานงานช่างทองโบราณเหล่านี้ไว้ในปัจจุบัน และผลของการสร้างสรรค์งานช่างทองโบราณที่พรั่งพร้อมทั้งวิจิตรศิลป์และประณีตศิลป์มากว่า ๘๐ ปี ทำให้คุณยายเนื่องได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (ประณีตศิลป์) พุทธศักราช ๒๕๕๕ อันเป็นความภาคภูมิใจยิ่งของชาวเพชรบุรี

ด้วยเหตุที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็น “วิศิษฏศิลปิน” คือองค์อุปถัมภ์ค้ำชูศิลปิน และทรงส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมอันเป็นมรดกของชาติอย่างต่อเนื่องตลอดมา ยังผลให้กิจการงานช่างของเพชรบุรีนั้นได้รับการอุปถัมภ์ค้ำชูมาโดยตลอด อันประจักษ์ได้ว่าทรงสนพระทัยในงานช่างทุกแขนงของเมืองเพชรมาก และบรรดาช่างเมืองเพชรก็ได้มีโอกาสสนองงานในราชสำนักมาโดยตลอด ทั้งช่างปูนปั้น ช่างแทงหยวก หรือช่างทองโบราณเมืองเพชรเอง โดยคุณยายเนื่อง แฝงสีคำ ก็ได้มีโอกาสเข้าเฝ้าฯ ถวายชิ้นผลงานทองรูปพรรณแบบโบราณฝีมือของตนเองแด่สมเด็จพระเทพ

คุณยายเนื่อง แฝงสีคำ เข้าเฝ้าฯ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทูลเกล้าฯ ถวายผลงาน “ปิ่นประดับหน้าอกเสื้อ” เมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๙ ณ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม

รัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารีอีกด้วย บรรยากาศที่ทรงพระกรุณาต่องานช่างทองเมืองเพชรนั้น ยังคงเป็นที่จดจำและปลาบปลื้มใจต่อคณะของคุณยายที่เข้าเฝ้าฯ ในวันนั้นเป็นอย่างยิ่ง

กล่าวย้อนถึงเหตุการณ์ที่คุณยายเนื่องได้มีโอกาสเข้าเฝ้าฯ ในครั้งนั้น คือ ช่วงกลางเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๙ ทางมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม ได้แจ้งกำหนดการเนื่องในวันรับพระราชทานปริญญาบัตรที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี จะเสด็จพระราชดำเนินมาทรงเป็นประธานในการนี้ ด้วยทางมหาวิทยาลัยประจักษ์ดีอยู่แล้วในชื่อเสียงของช่างทองโบราณเมืองเพชร และเล็งเห็นว่าจะเป็นของที่ระลึกที่ทรงคุณค่ายิ่ง จึงมอบหมายให้ทางคุณยายเนื่องเป็นผู้จัดทำของที่ระลึกสำหรับขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายในการเสด็จครั้งนี้

แม้ว่าจะได้รับแจ้งให้จัดทำชิ้นผลงานที่สำคัญที่สุดของชีวิตในห้วงเวลาที่กระชั้นชิดก็ตาม แต่ด้วยความปีติปลาบปลื้มที่จะได้ทูลเกล้าฯ ถวายผลงานของตนเองแด่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารีด้วยตนเองแล้ว ซึ่งเป็นโอกาสครั้งหนึ่งในชีวิตนี้ ทำให้คุณยายเนื่องตั้งใจที่จะทำงานชิ้นนี้อย่างเต็มกำลังและสุดฝีมือถึงตัวเองจะมีอายุในขณะนั้นล่วงเข้า ๙๒ ปีแล้วก็ตาม

ส่วนประเด็นสำคัญที่คุณยายเนื่องต้องใช้เวลาในการขบคิดอย่างมากก็คือ การทำสิ่งของถวายที่เหมาะสมสำหรับพระองค์ ด้วยงานทองรูปพรรณโบราณที่มีหลากหลาย

รูปแบบทำให้ยากต่อการตัดสินใจ แต่ในท้ายที่สุดก็พิจารณาแล้วว่า งานทองรูปพรรณที่เป็นเลิศทั้งด้านความงามและเป็นที่สุดในทักษะเชิงช่าง อีกทั้งยังเป็นของประดับชั้นสูงอันเหมาะสมที่สุดในคราวนี้ก็คือ "ปิ่นประดับหน้าอกเสื้อ" ปิ่นทองคำเล่มนี้มีรูปพรรณเป็นทองคำน้ำหนักถึง ๒ บาท โดยคุณยายเป็นผู้ลงมือทำเองทั้งเล่ม

ครั้นถึงวันเสาร์ที่ ๒๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๙ เมื่อคณะของคุณยายเนื่องเดินทางถึงสถานที่ในพิธีก็ได้ทราบภายหลังว่าสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี จะโดยเสด็จเป็นการส่วนพระองค์ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรในครั้งนี้ด้วย จึงยิ่งเกิดปีติตื่นเต้นที่จะได้เข้าเฝ้าฯ ในครั้งนี้เป็นอย่างมาก เมื่อพิธีพระราชทานปริญญาบัตรได้เข้าสู่ช่วงของการพักจากภาคเช้า จึงได้รับพระราชทานโอกาสให้ทางมหาวิทยาลัยเบิกตัวคุณยายเนื่อง เป็นหนึ่งในตัวแทนของมหาวิทยาลัยเข้าเฝ้าฯ เพื่อถวายของที่ระลึกในการเสด็จครั้งนี้ อาจารย์คัมภีร์ แฝงสีคำ บุตรชายของคุณยายเนื่องเป็นผู้ติดตามได้ถ่ายทอดเหตุการณ์ในครั้งนั้นว่า

เมื่อคุณยายเนื่องเข้าไปเฉพาะพระพักตร์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ที่ประทับอยู่ด้านข้างแล้ว จึงทูลเกล้าฯ ถวาย "ปิ่นประดับหน้าอกเสื้อ" สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงรับ "ปิ่น" จากคุณยายแล้วตรัสถามว่า "*คุณยายยังทำไหวไหม?*" คุณยายเนื่องทูลตอบว่า *"ยังทำได้อยู่จ้า"*

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพิจารณา "ปิ่น" อยู่สักครู่แล้วจึงตรัสถามต่อว่า "*ทำเองหรือจ๊ะ*" คุณยายเนื่องทูลตอบอีกว่า "*ทำเองจ้า*"

จากนั้นทรงถือ "ปิ่น" ไว้ในพระหัตถ์แล้วตรัสถามต่อว่า "*มีใครสืบทอดบ้างไหม*" คุณยายเนื่องได้ทูลตอบว่า "*ลูกสาวฉันจ้ะ*"

ด้วยเป็นวาระที่ยังจะต้องเบิกตัวบุคคลอื่นเข้าเฝ้าฯ ต่อไป จึงทำให้มีพระราชกระแสเพียงนี้ แม้จะเป็นเหตุการณ์เพียงระยะสั้น ๆ แต่ก็ยังความปลาบปลื้มในฐานะตัวแทนของช่างทองเมืองเพชรที่ได้มีโอกาสถวายผลงานอันทรงคุณค่านี้เป็นอย่างยิ่ง ซึ่งนอกจากคุณยายเนื่องจะได้มีโอกาสเข้าเฝ้าฯ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารีในครั้งนี้ ล่วงถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๖ คุณยายเนื่อง แฝงสีคำ ยังได้มีโอกาสพิเศษเข้าเฝ้าฯ พระองค์ท่านอีกครั้งหนึ่ง และในครั้งนี้เป็นวาระสำคัญเสมือนเป็นรางวัลชีวิตของคุณยายเนื่อง ที่ได้สร้างคุณูปการต่องานช่างทองเมืองเพชร มาอย่างยาวนานตลอดชีวิตของตน นั่นคือการเข้ารับพระราชทานรางวัลศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (ประณีตศิลป์) พุทธศักราช ๒๕๕๕

ในการเข้าเฝ้าฯ ณ ศาลาดุสิดาลัย พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๖ นั้น ขณะเข้ารับพระราชทานเข็มศิลปินแห่งชาติจากพระหัตถ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี พระองค์ทรงจำคุณยายเนื่องได้ว่าเป็นช่างทองโบราณเพชรบุรี จึงตรัสทักทายกับคุณยายเนื่องด้วยระยะเวลานานเป็นพิเศษก่อนที่จะพระราชทานรางวัลแก่ศิลปินท่านอื่นต่อไป

คุณยายเนื่องได้บอกเล่าสู่คณะลูกหลานที่ติดตามคุณยายมาเข้าเฝ้าฯ ในครั้งนี้ความว่า สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ทรงมีพระเมตตาห่วงใยในสุขภาพของคุณยายเนื่องว่ายังทำงานได้อยู่หรือไม่ และทรงห่วงใยในงานช่างทองโบราณของเมืองเพชรด้วยทรงเกรงว่าจะไม่มีผู้สืบทอดงานสำคัญด้านนี้ คุณยายได้กราบทูลตอบว่า “*ได้หยุดทำงานแล้วเนื่องจากมีอาการมือสั่น และได้ถ่ายทอดงานช่างทองทั้งหมดไว้กับลูกสาว (นางสาวมณฑา แฝงสีคำ) เป็นผู้สืบต่อแล้ว*” ในช่วงสุดท้ายสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ตรัสกับคุณยายเนื่องอีกครั้งว่า “*ขอให้อนุรักษ์ไว้เป็นมรดกลูกหลานสืบต่อไปด้วยนะจ๊ะ*”

ชิ้นผลงานทองรูปพรรณลวดลายแบบโบราณสกุลช่างเพชรบุรี ฝีมือคุณยายเนื่อง แฝงสีคำ

ผลงาน “ปิ่นประดับหน้าอกเสื้อ” ฝีมือคุณยายเนื่อง แบบตัวอย่างที่ทูลเกล้าฯ ถวายสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี

คุณยายเนื่อง แฝงสีคำ
ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (ประณีตศิลป์) พุทธศักราช ๒๕๕๕

หากประมวลจากพระราชดำรัสในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ที่พระราชทานแด่คุณยายเนื่องในวาระทั้งสองนี้แล้ว สามารถจับความสำคัญได้ว่า ทรงห่วงใยในงานศิลปะที่เป็นมรดกของชาติเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะงานช่างทองโบราณของเพชรบุรีที่นับวันจะหาตัวผู้ทำงานด้านนี้ได้น้อยลง การที่คุณยายเนื่องเป็นช่างทองมาเกือบ ๙๐ ปี จึงเป็นบุคคลที่สั่งสมความรู้และประสบการณ์ในงานแขนงนี้ไว้อย่างมากมาย ทำให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สนพระทัยคุณยายเนื่องเป็นพิเศษ และทรงให้ความสำคัญต่อการถ่ายทอดงานช่างทองของคุณยายเนื่องว่ามีแนวทางอย่างไร

ปัจจุบันงานช่างทองโบราณเมืองเพชรยังคงเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลาย การมีเครื่องมือเครื่องไม้ที่ทันสมัยขึ้นกว่าเดิม ทำให้ช่างทองในปัจจุบันทำงานได้ง่ายขึ้นมาก และยังคงรักษารูปแบบงานทองรูปพรรณแบบสกุลช่างเพชรบุรีได้อย่างต่อเนื่อง จะผิดแผกกันแต่ว่าฝีมือของใครจะประณีตมีความละเอียดและวิจิตรงดงามกว่ากัน แม้คุณยายเนื่องจะได้ถึงแก่กรรมลงแล้วเมื่อช่วงสงกรานต์ที่ผ่านมา (๑๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๘) แต่คุณมณฑา แฝงสีคำ ผู้เป็นบุตรสาวของคุณยายเนื่องเองก็ได้สืบทอดองค์ความรู้ในการทำทองโบราณต่าง ๆ จนสามารถรับช่วงงานไว้ทั้งสิ้นแล้ว จึงถือว่างานช่างทองเมืองเพชรนี้ได้มีการอนุรักษ์ไว้อย่างมั่นคงดีแล้ว

ด้วยพระเมตตาของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงห่วงใยในงานมรดกทางวัฒนธรรมของชาติเช่นนี้ ทำให้ศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะต่าง ๆ ของตน ได้ตระหนักที่จะทำนุบำรุงรักษางานมรดกเหล่านั้นให้ได้สืบทอดสู่รุ่นลูกรุ่นหลานในภายหน้าสืบไป นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณที่ยิ่งใหญ่และทรงคุณค่าอเนกอนันต์ สมดังพระสมัญญา “วิศิษฏศิลปิน” พระผู้เป็นเลิศในทางศิลปิน ผู้เป็นดั่งร่มโพธิ์แก้วของศิลปิน ศิลปะ และวัฒนธรรมไทย

นางสาวดวงพร มหากลั่น
ครูชำนาญการโรงเรียนเทศบาล ๓ (วัดจันทราวาส)

๕๖

พระผู้ทรงเป็นแรงบันดาลใจให้โขนเมืองเพชร

“อย่าแสดงเพียงอย่างเดียวนะ ช่วยกันเผยแพร่ด้วย” นั่นคือความตอนหนึ่งของพระราชกระแสรับสั่งในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ได้พระราชทานแก่คณะนักแสดงโขน ที่มีโอกาสแสดงเฉพาะพระพักตร์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ณ อุทยานพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย จังหวัดสมุทรสงคราม เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๖ ครั้งนั้นสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงพระดำเนินตรงมายังกลุ่มนักแสดงโขน และมีพระราชปฏิสันถารพร้อมมีพระราชกระแสรับสั่งดังกล่าว ยังความปลาบปลื้มมาสู่นักแสดงโขนทุกคน และนั่นก็นับเป็นแรงบันดาลใจสำคัญที่มีส่วนผลักดันให้ชายหนุ่มอดีตนักเรียนวิทยาลัยนาฏศิลป์ เอกการแสดงโขน ซึ่งเป็นหนึ่งในนักแสดงกลุ่มนั้น ยิ่งทวีความมุ่งมั่นที่จะถ่ายทอดและธำรงรักษาศิลปะการแสดงชั้นสูงแขนงนี้ของไทยให้ดำรงสืบไป จนกลายมาเป็นคณะโขนเมืองเพชรในเวลาต่อมา

นายฤทธิชัย ชำนิราชกิจ หรือที่ปัจจุบันผู้คนในสังคมเมืองเพชรบุรีจำนวนไม่น้อยเริ่มรู้จักเขาในนาม “ครูโจ้” เขาคือนักแสดงโขนที่เป็นเลือดเนื้อเชื้อไขชาวเมืองเพชรผู้มากด้วยฝีไม้ลายมือ และมีความมุ่งมั่นตั้งใจจริงที่จะฝึกซ้อมให้เยาวชนคนรุ่นใหม่รู้จักและชาบซึ้งกับศิลปะการแสดงโขน ทั้งยังต้องการจะอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมชั้นสูงแห่งสยามประเทศแขนงนี้ให้ดำรงคงอยู่สืบต่อไป และถือเป็นการได้สนองพระราชประสงค์ตามพระราชกระแสรับสั่งในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารีในครั้งนั้น พระราชกระแสรับสั่งของพระองค์นั้นเป็นเหมือนดั่งน้ำทิพย์ชโลมใจ ด้วยว่าแม้เจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดินก็ยังเห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์มหรสพเก่าแก่ของไทยแขนงนี้ ทั้งยังทรงอิทธิพลต่อจิตใจของเขายิ่งนัก เพราะพระราชกระแสรับสั่งนั้นยังคงวนเวียนก็กก้องอยู่ในความคิดคำนึงของเขามาโดยตลอด จนกลายเป็นปณิธานและแรงขับสำคัญที่มีส่วนทำให้โรงโขนเพชรบุรีเกิดขึ้นได้ในวันนี้

หลายครั้งหลายคราที่เขามักจะได้ยินว่าอาชีพนักแสดงนั้นต้องเต้นกิน รำกิน ไม่เว้นกระทั่งนักแสดงโขนผู้ซึ่งทำหน้าที่สืบสานศิลปะการแสดงชั้นสูง ซึ่งในอดีตมีให้ได้

รับชมอยู่แต่ในรั้วในวังเท่านั้น เพราะถือเป็นมหรสพสำหรับพระมหากษัตริย์ แม้ในปัจจุบันการแสดงโขนจะแพร่หลายมากขึ้น แต่ก็มิวายถูกมองว่าเป็นการหากินตามงานศพ เขาไม่ปฏิเสธว่ามีหลายครั้งที่เขาต้องแสดงโขนหน้าไฟ หากแต่ทุกครั้งที่ได้แสดงเขากลับยิ่งมีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการเผยแพร่และธำรงรักษาศิลปะการแสดงอันงดงามตรึงตราแขนงนี้

มีหลายครั้งเช่นกันที่ครูโจ้ได้มีโอกาสแสดงโขนเฉพาะพระพักตร์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระบรมวงศานุวงศ์ โดยเฉพาะในคราวงานพระราชพิธีพระราชทานเพลิงพระศพสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เขารู้สึกปลาบปลื้มปีติยิ่งนักที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จทอดพระเนตรโขนที่มีเขาแสดงอยู่ด้วยทุกตอน แสดงให้เห็นว่าพระองค์เอาพระราชหฤทัยใส่ และทรงเห็นความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมประจำชาติสมกับที่ทรงเป็นองค์อัครศิลปินอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ ครูโจ้ยังได้มีโอกาสแสดงโขนให้พระราชอาคันตุกะจากนานาอารยประเทศได้ชมอีกด้วย เช่นเมื่อครั้งที่กษัตริย์จากประเทศสวีเดนเสด็จเยือนประเทศไทยในฐานะพระราชอาคันตุกะในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ครั้งนั้นเป็นโอกาสสำคัญอีกครั้งที่เขามีโอกาสได้แสดงโขนเฉพาะพระพักตร์ในพระบรมมหาราชวัง ครูโจ้ต้องแสดงเป็นเสนายักษ์ตนหนึ่ง ต้องแต่งตัวรอตั้งแต่เวลา ๑๕.๐๐ น. และได้แสดงจริงราว ๐๒.๐๐ น. ของวันรุ่งขึ้น หากแต่เขาไม่ได้รู้สึกง่วงเหงาหาวนอน ทรมาน หรือเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าแม้เพียงสักนิด แต่กลับยิ่งบังเกิดความภาคภูมิใจและปลื้มปีติอย่างเหลือล้นโดยเฉพาะเมื่อถึงเวลาแสดง ซึ่งสถานที่จัดแสดงห่างจากพระที่นั่งราว ๓ เมตรเท่านั้น สายตาของเขาเหลือบมองทะลุหัวโขนออกไป เห็นทุกพระองค์กำลังทอดพระเนตรมาที่ตัวของเขา พลันก่อให้เกิดอาการขนลุกอย่างประหลาด ซ้ำยิ่งตื้นตันใจ เมื่อเสร็จสิ้นการแสดงในครั้งนั้นเขาถึงกับมีความคิดว่าหลังจากนี้หากต้องตายก็ถือว่าคุ้มแล้วกับชีวิตที่เกิดมาในชาตินี้เลยทีเดียว

ผู้ที่เป็นเบื้องหลังสำคัญยิ่งผู้หนึ่งที่ทำให้เขาได้ก้าวเดินมาสู่ถนนสายศิลปะการแสดงแขนงนี้คือครูชนะ ชำนิราชกิจ หรือที่ผู้คนในแวดวงดนตรีไทยรู้จักกันในนามครูเล็กปี่ ท่านนับเป็นบุคคลสำคัญระดับประเทศ เป็นอดีตหัวหน้างานดนตรีไทย สังกัดกองสวัสดิการกองการสังคีต กรุงเทพมหานคร ท่านเป็นผู้คร่ำหวอดในแวดวงดนตรีไทย มีความสามารถเล่นดนตรีไทยได้ดีทุกประเภท โดยเฉพาะฝีมือการเป่าปี่ของท่านนับว่าไพเราะเพราะพริ้งเป็นเอกอุ ยากจะหาใครเทียบ ทั้งยังเป็นอดีตนักแสดงโขนของกรมศิลปากร ไม่เพียงแค่นั้น ท่านยังโด่งดังเป็นถึงหนึ่งในนักแสดงตัวหลักของละคร

ผลงานของคณะโขนเมืองเพชรได้เป็นที่ประจักษ์ยิ่งในความสามารถของเยาวชนเพชรบุรีในการธำรงรักษาศิลปะการแสดงของชาติ

คณะโขนเยาวชนเมืองเพชร ภายใต้การดูแลของ “ครูโจ้” ฤทธิชัย ชำนิราชกิจ

คณะโขนเยาวชนเมืองเพชรได้เข้าร่วมแสดงโขนในโครงการเพชรบุรี...ดีจัง

เรื่องระนาดเอก ที่ออกอากาศทางสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง ๗ ราว พ.ศ. ๒๕๒๘ ทั้งยังสืบเชื้อสายเป็นทายาทของครูกริบ ชำนิราชกิจ ซึ่งเป็นมือระนาดเอกของครูจางวางทั่ว พาทยโกศล ครูดนตรีไทยในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ร่ายยาวมาถึงขนาดนี้เพียงเพื่อจะบอกว่าครูชนะ ชำนิราชกิจ ผู้นี้ก็คือพ่อผู้ให้กำเนิดครูโขนนามฤทธิชัย ชำนิราชกิจ นั่นเอง การสืบสานงานดนตรีไทยในตระกูลชำนิราชกิจ จากรุ่นสู่รุ่น ทำให้ครูชนะเชื่อแน่ว่าแม้ในวัยเยาว์แววศิลปินเอกของลูกชายจะยังไม่ปรากฏ แต่ลูกไม้ย่อมหล่นไม่ไกลต้นอย่างแน่นอน นั่นเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ครูโจ้ ฤทธิชัย ชำนิราชกิจ ได้ใช้ความสามารถของตนฝ่าฟันเข้าไปเรียนในวิทยาลัยนาฏศิลป์ เอกการแสดงโขน ได้เป็นผลสำเร็จ และในเวลาต่อมาเขาก็ได้เป็นส่วนหนึ่งของคณะนักแสดงโขนของกรมศิลปากร มีประสบการณ์การแสดงทั้งในและต่างประเทศ ผู้ชมการแสดงของเขามีตั้งแต่ชั้นเจ้าฟ้าพระมหากษัตริย์กระทั่งถึงสามัญชน ดังนั้นเรื่องทักษะฝีมือ และประสบการณ์ทางการแสดงโขนของเขาจึงนับว่าอยู่ในระดับแนวหน้าคนหนึ่งเลยทีเดียว

แม้จะมีรากเหง้าเป็นคนเมืองเพชร หากแต่ชีวิตที่ผ่านมาของเขากลับโลดแล่นอยู่แต่ในเมืองหลวง จนกระทั่งเมื่อเขาเสร็จสิ้นการแสดงโขนที่ประเทศสิงคโปร์ แล้วกลับมาพักผ่อนอยู่กับพ่อผู้เกษียณอายุราชการแล้วกลับมาอยู่ที่บ้านอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี วันหนึ่งมีครูจากโรงเรียนวัดกุฏิ (บางเค็ม) ซึ่งเป็นโรงเรียนใกล้บ้านมาติดต่อคุณพ่อของเขา ให้ไปสอนดนตรีไทยให้แก่เด็กๆ ที่โรงเรียน ขณะนั้นครูโจ้นั่งฟังอยู่ด้วย จึงเกิดความคิดว่าน่าจะทดลองสอนเด็กแสดงโขนเสียด้วยในคราวเดียวกัน เพราะ

ถือเป็นการใช้เวลาว่างของเด็ก ๆ ให้เกิดประโยชน์นอกเหนือไปจากเลี้ยงไก่ชน หรือเล่นวัวลานไปวัน ๆ อย่างที่เขาเห็นเยาวชนในละแวกนั้นนิยมกัน ประกอบกับเขามีความเชื่อว่า เพชรบุรีเป็นเมืองแห่งศิลปวัฒนธรรม เป็นสถานสืบสานงานช่าง ภูมิปัญญาและศิลปะการแสดงหลายแขนง เลือดศิลปินคงมีอยู่ในตัวเยาวชนคนรุ่นใหม่ไม่มากก็น้อย นั่นจึงเป็นจุดพลิกผันที่ทำให้เขาได้กลับมาอยู่เมืองเพชรในฐานะครูสอนโขนให้แก่เยาวชนในระดับชั้นประถมศึกษาซึ่งล้วนแล้วแต่ไม่มีพื้นฐานการแสดงโขนมาก่อน

จุดเปลี่ยนในครั้งนี้ถือเป็นงานที่ท้าทายความสามารถอย่างยิ่ง ศาสตร์และศิลป์ที่เขาได้รับการถ่ายทอดจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ถูกนำมาใช้อย่างเต็มกำลังความสามารถ นักแสดงโขนรุ่นเยาว์ทุกคนต้องผ่านการเต้นเสา ดัดมือ ถีบเหลี่ยม ซึ่งเป็นท่าพื้นฐานสำหรับนักแสดงโขนที่ยากเย็นและเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้า ซ้ำต้องรับน้ำหนักของเครื่องแต่งกายที่หนักราว ๔ กิโลกรัม เมื่อต้องแต่งกายครบเครื่อง แล้วต้องออกไปกระโดดโลดเต้น ยิ่งไม่ใช่เรื่องง่าย แต่ลูกศิษย์ของครูโจ้ก็ไม่เคยท้อแท้ เพราะเข้าใจดีถึงเหตุผลที่ครูโจ้บอกว่าเป็นนักแสดงโขนต้องแข็งแรง และต้องมีระเบียบวินัย

อีกทั้งแม้การแสดงโขนจะห่างไกลกับวิถีชีวิตชาวเมืองเพชรที่ผูกพันอยู่กับละครชาตรี หนังตะลุง และเพลงรำวงมากกว่า แต่ครูโจ้ก็ได้พยายามหาวิธีการทำความเข้าใจกับลูกศิษย์ทั้งหลาย รวมถึงผู้ปกครองให้รู้จักศิลปะการแสดงแขนงนี้อย่างถ่องแท้จนทุกคนเข้าใจและรับรู้ถึงความมุ่งมั่นตั้งใจของครูโจ้ ระยะเวลาผ่านไปราว ๒ เดือน การแสดงโขนของเยาวชนคนเมืองเพชรในฐานะตัวแทนนักเรียนจากโรงเรียนวัดกุฏิ ก็ปรากฏสู่สายตาประชาชนเป็นครั้งแรก แม้จะมีข้อผิดพลาดอยู่บ้าง แต่ก็ต้องนับว่าประสบความสำเร็จเป็นที่ชื่นชมอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเหล่าผู้ปกครองของนักแสดงเองยังรู้สึกทึ่งและปลาบปลื้มในฝีไม้ลายมือของบุตรหลานตนเองอยู่ไม่น้อย ความผิดพลาดในการแสดงแต่ละครั้งกลายเป็นประสบการณ์ที่ดีที่ครูโจ้ได้นำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนาฝีมือของลูกศิษย์ตัวน้อย ๆ ต่อไป

ผ่านไป ๓ ปี บทบาทความเป็นครูสอนการแสดงโขนของครูโจ้ชัดเจนขึ้น เขาได้มีโอกาสมาสอนนักเรียนโรงเรียนราษฎร์วิทยาในเขตอำเภอเมืองเพชรบุรี มีลูกศิษย์ลูกหาเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะลูกศิษย์ที่อยู่ในตัวเมือง พ่อแม่ผู้ปกครองก็ให้การสนับสนุนบุตรหลานให้มาฝึกโขนกับครูโจ้กันมากขึ้นเช่นกัน แต่ลูกศิษย์รุ่นแรกที่โรงเรียนวัดกุฏิก็ยังคงไปมาหาสู่กัน บ้างก็มาช่วยเป็นผู้ฝึกซ้อม ฝึกสอนน้อง ๆ รุ่นใหม่ บ้างก็มาร่วมแสดง ลูกศิษย์รุ่นแรกหลายคนตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในวิทยาลัยนาฏศิลป์ที่กรุงเทพฯ ชื่อเสียงของครูโจ้กลายเป็นเครื่องการันตีที่วิทยาลัยนาฏศิลป์พร้อมจะอ้าแขนรับนักเรียนทุกคน เพราะขึ้นชื่อว่าเป็นลูกศิษย์ครูโจ้แล้วย่อมมีพื้นฐานที่ดีนำมาต่อยอดได้ไม่ยาก

โขนอาเซียน เรื่องรามเกียรติ์ จากนักแสดงคณะโขนเยาวชนเมืองเพชร กับนักแสดงชาวบาหลี อินโดนีเซีย ในงานเพชรบุรีดีจัง...ไม่รู้จบ เมื่อ ๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๘

การแสดงโขนแต่ละครั้งต้องใช้ค่าใช้จ่ายสูง โดยเฉพาะเครื่องแต่งกายที่ต้องเช่า (ด้วยราคาแพงราว ๕๐๐ บาทต่อชุด) ทุกครั้ง เนื่องจากไม่มีงบประมาณที่จัดซื้อจัดหามาใช้ได้เพียงพอ แต่ครูโจ้ก็ไม่ล้มเลิกเจตนารมณ์ที่จะสืบสานศิลปะการแสดงโขน เขายอมเสียสละเวลาและรายได้ที่เก็บหอมรอมริบในช่วงที่เป็นนักแสดงซึ่งมีจำนวนไม่น้อยมาทุ่มเทฝึกซ้อมการแสดงโขนให้แก่เยาวชนเมืองเพชรอย่างเต็มกำลังความสามารถ ยิ่งเป็นที่รู้จัก การแสดงก็ต้องพัฒนา จะเล่นโขนตอนเดิมซ้ำบ่อย ๆ ไม่ได้ แม้จะไม่มีปัญหาด้านการฝึกซ้อม แต่ปัญหาด้านอื่น ๆ เช่น ปัญหาด้านค่าใช้จ่ายชุดการแสดง ปัญหาเรื่องนักร้อง นักดนตรี หรือนักพากย์ ก็ยังมีอยู่ เมื่อมีปัญหาที่ปรึกษาคนสำคัญก็คือพ่อของครูโจ้ ด้วยท่านมีประสบการณ์ทางการแสดงโขนและดนตรีไทยในระดับสูง จึงสามารถช่วยได้ทั้งการเล่นดนตรี การพากย์ตัวละครสำคัญ ซ้ำยังเป็นตัวแสดงประกอบในบางครั้ง และช่วยสนับสนุนด้านการเงินแก่คณะโขนของเขาอย่างสม่ำเสมอ แม้จะรู้ดีว่านั่นเป็นเพียงการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเท่านั้น แต่ครูโจ้ก็ยังไม่หมดกำลังใจ ยังคงเดินหน้าฝึกซ้อมและดำเนินการแสดงต่อไป

ในเวลาต่อมาครูโจ้ได้พบกับอาจารย์จำลอง บัวสุวรรณ์ ประธานกลุ่มลูกหว้า ซึ่งเป็นกลุ่มเยาวชนที่สืบสานงานศิลปะและสกุลช่างเมืองเพชร และเป็นผู้ประสานงานโครงการเพชรบุรี....ดีจัง ซึ่งได้ทาบทามให้กลุ่มโขนเยาวชนเมืองเพชรได้เข้าร่วมแสดงโขนในโครงการเพชรบุรี...ดีจัง โดยได้รับเงินทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมคุณภาพ (สสส.) ครั้งละ ๑๐,๐๐๐ บาท แน่นอนว่าไม่ใช่จำนวนเงินที่มากมายนัก ซ้ำอาจจะน้อยไปเมื่อเทียบกับความทุ่มเทในการฝึกซ้อมของครูและลูกศิษย์ซึ่งต้องทำต่อเนื่องเป็นเวลานาน ความอลังการของเครื่องแต่งกาย การพากย์ และดนตรีที่ใช้การบรรเลงสด ครบเครื่อง หากแต่ความมุ่งหวังของครูโจ้คือการได้ฝึกซ้อมนักแสดงเพื่อให้มีเวทีในการแสดงออกถึงความสามารถที่ลูกศิษย์แต่ละคนได้ทุ่มเทสะสมมา ไม่ได้มุ่งหวังเรื่องกำไรหรือขาดทุน ครูโจ้สอนลูกศิษย์เสมอว่าเงินไม่ใช่จุดสูงสุดของการแสดง

ครูชนะ ชำนิราชกิจ (พ่อครูโจ้)
โรงโขนเพชรบุรี

หากแต่การได้มีโอกาสแสดงต่อหน้าผู้คน การทำให้ผู้ชมมีความสุขด้วยรอยยิ้มและเสียงหัวเราะ และความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาตินั้นมีคุณค่าและยิ่งใหญ่มากกว่าเงินค่าจ้างที่ใช้ไม่กี่วันก็หมด

ครูโจ้ตัดสินใจย้ายมาเช่าบ้านอยู่บริเวณสามแยกวัดสระบัว ที่นี่เป็นทั้งสถานที่พักและสถานที่ฝึกซ้อมซึ่งจะสะดวกมากขึ้นสำหรับลูกศิษย์ที่อยู่ในเมือง ณ ที่แห่งนี้เปรียบเสมือนครอบครัวโรงโขนเพชรบุรี ลูกศิษย์ของเขาทุกคนยังคงทุ่มเทฝึกซ้อมด้วยหัวใจ โดยจะถูกฝึกฝนตั้งแต่ท่วงท่า การรำ เต้น ร้อง เจรจา จากระดับพื้นฐานไปจนถึงลีลาที่ซับซ้อนจนชำนาญ ปลูกฝังระเบียบวินัยและความสามัคคีในหมู่คณะ การออกแสดงต่อสาธารณชน ฝึกความกล้า ทั้งยังสร้างความภาคภูมิใจที่เป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประจำชาติ ลูกศิษย์ทุกคนจึงเกิดความรักความผูกพันซึ่งกันและกัน ทุกคนอยู่ด้วยกันอย่างพี่น้อง เอื้ออาทร แบ่งปันกัน อิ่มด้วยกัน และอดด้วยกัน ไม่มีการแก่งแย่งชิงดีชิงเด่น ไม่มีการเฉียดกรายเข้าใกล้อบายมุข ในแต่ละวันลูกศิษย์ทุกคนต่างมุ่งมั่นตั้งใจฝึกซ้อม เมื่อมีเวลาว่างก็จะมาช่วยกันประดิดประดอยทำเครื่องประดับตกแต่งกันเท่าที่จะพอมีฝีมือทำได้ เพื่อลดค่าใช้จ่ายด้านการแต่งกายลง

ความคิดที่จะทำโรงโขนเพชรบุรีดูจะเป็นรูปเป็นร่างขึ้นเมื่อครูโจ้ได้มีโอกาสร่วมเดินทางไปศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมที่เมืองบาหลี ประเทศอินโดนีเซีย ในนามของสมาชิกโครงการพื้นที่นี้...ดีจัง เขาได้แนวคิดกลับมาว่าการเปิดการแสดงแต่ละครั้งไม่จำเป็นต้องสร้างโรงละคร เพราะสามารถขอใช้พื้นที่สาธารณะที่มีอยู่ในชุมชน เป็นพื้นที่จัดแสดงศิลปวัฒนธรรมของเมืองได้ เมื่อครอบครัวโรงโขนเพชรบุรีอยู่ไม่ห่างจากวัดสระบัวซึ่งเป็นวัดที่เก่าแก่และงดงามวัดหนึ่ง แต่มีพุทธศาสนิกชนเข้ามาทำกิจกรรมทางศาสนาน้อยมากเมื่อเทียบกับวัดในละแวกเดียวกัน ครูโจ้จึงเกิดความคิดว่าน่าจะจัดกิจกรรมอะไรบางอย่างเพื่อเชิญชวนให้คนเข้าวัดมากขึ้น เมื่อความคิดเกิดจุดประกายขึ้นดังนี้ ครูโจ้ไม่รีรอที่จะเข้าไปขอความอนุเคราะห์จากท่านเจ้าอาวาส โดย

ขอใช้พื้นที่ลานกิจกรรมหน้าอุโบสถวัดสระบัวเป็นสถานที่ฝึกซ้อมและจัดการแสดงโขน ซึ่งดร.พระมหาทศพร อิทธิวโร ท่านเจ้าอาวาสก็เต็มใจให้ความอนุเคราะห์ โรงโขนเพชรบุรีจึงถือกำเนิดอย่างเป็นรูปธรรมนับแต่บัดนั้น

การแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ได้มีขึ้นทุกวันเสาร์แรกของทุกเดือน เริ่มตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ เปิดให้ประชาชนทั่วไปเข้าชมฟรีที่โรงโขนเพชรบุรี วัดสระบัว โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมคุณภาพ (สสส.) ผ่านโครงการเพชรบุรี...ดีจัง ที่ขับเคลื่อนเรื่องพื้นที่สร้างสรรค์ด้วยสื่อศิลปะในท้องถิ่น ให้เมืองเพชรบุรีมีชีวิตชีวาด้วยศิลปวัฒนธรรม และทำให้กลุ่มโรงโขนเมืองเพชรกับนักแสดงจากบาหลีของอินโดนีเซีย ได้แสดงเรื่องรามเกียติ์ร่วมกัน

ครูโจ้มองว่าการที่กลุ่มโรงโขนเมืองเพชรมีพื้นที่แสดงโขนเป็นประจำทำให้นักแสดงมีพัฒนาการทางการแสดงดีขึ้น ทั้งยังมีคนดูเพิ่มขึ้น ที่สำคัญคือเยาวชนกลุ่มนี้มีศักยภาพในการทำงานเพิ่มขึ้นมาก ทั้งในเรื่องการทำเครื่องประดับตกแต่งกันเองเพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย รวมถึงมีความกระตือรือร้นในการแสดงมากยิ่งขึ้น บางคนรู้ตัวว่ายังแสดงได้ไม่ดีก็มุ่งมั่นพัฒนาตัวเองโดยที่ครูโจ้ไม่ต้องบังคับเคี่ยวเข็ญใด ๆ เป็นที่น่าปลาบปลื้มใจสำหรับคนเป็นครูอย่างยิ่ง ที่น่าชื่นชมยิ่งกว่าคือในคราวที่เปิดการแสดงโขนตอนพาลีสอนน้อง เมื่อต้นเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ เยาวชนที่เป็นนักแสดงได้มีโอกาสทำหน้าที่กำกับการแสดงทั้งหมด ทั้งภาคการแสดง ดนตรี บทพากย์ แสงสี อุปกรณ์ประกอบฉาก ถือเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้เรียนรู้บทบาทใหม่ ๆ นอกเหนือจากการเป็นนักแสดงเท่านั้น

นับจากวันแรกจนถึงวันนี้เป็นเวลา ๕ ปีแล้วที่ครูโจ้ใช้ชีวิตอยู่ในฐานะครูสอนโขนแห่งครอบครัวโขนเพชรบุรี เขาสัมผัสได้ถึงความสุขในการที่ได้ทำในสิ่งที่เขารัก แม้จะพบเจอปัญหาและอุปสรรคบ้าง ทว่าลูกศิษย์กลุ่มนี้คือกำลังใจที่ดีที่ทำให้เขามีกำลังต่อสู้ฟันฝ่าอุปสรรคทั้งหลาย อนาคตของโรงโขนจะเป็นอย่างไรถ้าไม่มีงบประมาณจาก สสส. ซึ่งสิ้นสุดการสนับสนุนในเดือนธันวาคม ๒๕๕๗ สิ่งที่ครูโจ้คิดแก้ปัญหาในเบื้องต้นคือคงต้องมีการเก็บค่าบัตรเข้าชมการแสดง ครูโจ้เชื่อว่าจะต้องมีผู้ชมยอมจ่ายค่าเข้าชมเพื่อมาชมการแสดงโขน เพราะผู้ที่เคยเห็นผลงานของเขาทุกคนเล็งเห็นถึงความมุ่งมั่นตั้งใจจริงของคณะโขน และแน่นอนว่าความตื่นตาตื่นใจย่อมมีเพิ่มขึ้นด้วย ทั้งยังเป็นความท้าทายและต้องทำงานหนักยิ่งขึ้นที่จะต้องฝึกซ้อมการแสดงโขนในแต่ละเดือนให้เป็นตอนที่ไม่ซ้ำกัน

แต่เหนือสิ่งอื่นใดสิ่งที่เขาปรารถนาให้เกิดขึ้นมากที่สุดคืออยากให้มีผู้ใหญ่ใจดีในบ้านเมืองเห็นคุณค่าความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมชั้นสูงที่ควรมีการสืบทอดจาก

รุ่นสู่รุ่นของจังหวัดเพชรบุรี ดังเช่นที่นายยุทธ อังกินันทน์ นายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองเพชรบุรี ให้โอกาสแก่นักแสดงโขนของโรงโขนเพชรบุรีได้แสดงเทิดพระเกียรติวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ ที่ผ่านมา และควรส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมที่มีชีวิตชีวา มีเวทีหรือลานกิจกรรมให้ได้แสดงออกในเชิงสร้างสรรค์ให้มากกว่านี้ หากสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้จริงก็คงจะเป็นทางออกในการพัฒนาศักยภาพของท้องถิ่นรวมทั้งเยาวชนได้อย่างยั่งยืน

ความฝันอันสูงสุดในการเป็นครูสอนโขนแห่งโรงโขนเพชรบุรีของครูโจ้ ฤทธิชัย ชำนิราชกิจ ที่เขาแอบตั้งความหวังไว้ คือการที่จะได้มีโอกาสนำนักแสดงผู้เป็นเยาวชนทั้งหลายขึ้นไปแสดงโขนเฉพาะพระพักตร์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี พระผู้ทรงเป็นแรงบันดาลใจที่ยิ่งใหญ่ของเขา ณ โรงโขนพระนครคีรี ซึ่งเป็นโรงโขนที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานคู่บ้านคู่เมืองมาตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หากฝันนั้นเป็นจริงก็เท่ากับจะได้คืนลมหายใจให้แก่โรงโขนประวัติศาสตร์แห่งนั้นอีกครั้งหนึ่ง และจะเป็นการแสดงให้พระองค์ได้ทรงเห็นว่าเขามิได้ลืมกระแสพระราชดำรัสที่พระราชทานไว้เมื่อครั้งนั้น หากแต่เขาได้มุ่งมั่นดำเนินตามพระกระแสรับสั่งของพระองค์ท่านมาแล้วทั้งชีวิตและหัวใจมาโดยตลอด

นายสุคนธ์ แสนหมื่น
ครูเชี่ยวชาญโรงเรียนบ้านแหลมทอง

๕๗

พระอัจริยภาพด้านดนตรีไทยที่เมืองเพชร

“การดนตรีนาฏศิลป์ไม่สิ้นแล้ว เพราะพระทูลกระหม่อมแก้วเอาใจใส่” จากคำประพันธ์ข้างต้นของอาจารย์เสรี หวังในธรรม นับเป็นที่ประจักษ์แก่ผู้อยู่ในวงการดนตรีและนาฏศิลป์ไทย เพราะเป็นความจริงแท้ว่ารากเหง้าที่แสดงความเป็นไทยอย่างหนึ่งก็คือ การดนตรีนาฏศิลป์ไทยที่กำลังจะถูกกลืนไปตามกระแสสมัยนิยมของโลก จึงประดุจดั่งฟ้ามาโปรด เหมือนฝนมาประทานความชุ่มฉ่ำให้โตวันโตคืน ด้วยพระมหากรุณาธิคุณของพระทูลกระหม่อมแก้ว สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงเห็นคุณค่าของศิลปะไทย ประกอบกับพระอัจฉริยภาพที่มีเป็นพิเศษของพระองค์ท่านในด้านดนตรีไทย ทั้งการบรรเลง ขับร้องเพลง และพระราชนิพนธ์เพลงได้อย่างลึกซึ้งและเข้าใจ จึงเสมือนได้ต่อลมหายใจให้แก่การดนตรีนาฏศิลป์ไทยให้กลับคืนมา

ประวัติศาสตร์ครั้งหนึ่งของเมืองเพชรที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงแสดงพระอัจฉริยภาพในการดนตรีได้เป็นที่ประจักษ์ และเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างสุดซึ้งแก่ชาวเพชรบุรี เมื่อวันที่ ๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๑ ด้วยพระเมตตาเสด็จมาคืนชีวิตให้แม่น้ำเพชรบุรี ทรงล่องเรือทอดพระเนตรทัศนียภาพตามลำน้ำเพชรฯ ยังซึ่งเหตุการณ์ที่น่าประทับใจหลายครั้งกล่าวคือ

ในวันนั้นข้าพเจ้ายังจำใส่เกล้าฯ ไว้มิลืม ด้วยได้รับเชิญจากท่านกำนันชัด (สมศักดิ์ แสงหิรัญภาดา) กำนันตำบลสมอพลือ (ในสมัยนั้น) ให้นำวงดนตรีไทยของโรงเรียนบ้านแหลมทองมาบรรเลงที่ท่าน้ำวัดท่าไชยศิริ ซึ่งเป็นท่าน้ำศักดิ์สิทธิ์มาแต่โบราณ ด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงขึ้นจากเรือบริเวณฝั่งวัดไม้รวกสุขาราม ซึ่งตรงกันข้ามกับเวทีบรรเลงของคณะวงดนตรีโรงเรียนบ้านแหลมทอง จำได้ว่าวันนั้นมีเรือหลายลำมาเป็นระลอกคลื่น จึงบรรเลงเพลง “คลื่นกระทบฝั่ง” ถวาย พวกเราได้เห็นว่าพระองค์ท่านทอดพระเนตรและแย้มพระสรวลมาทางวงดนตรีอีกด้วย ทำให้พวกเราเด็ก ๆ วัยรุ่นราวอายุ ๑๔ – ๑๕ ปี ที่กำลังเรียนชั้น มัธยมต้น เป็นนักอนุรักษ์ดนตรีไทยรู้สึกดีใจเป็นอย่างมาก

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จทอดพระเนตรบ้านท่านผู้หญิงประสานสุข
เมื่อวันที่ ๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๑

ต่อจากนั้นพระองค์ท่านจึงเสด็จยังบ้านของท่านผู้หญิงประสานสุข ตันติเวชกุล มารดาของ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล ซึ่งติดกับแม่น้ำเพชรฯ และที่นี่เองได้ปรากฏพระอัจฉริยภาพด้านดนตรีไทยที่มีต่อชาวเพชรบุรี คือมีนักดนตรีฝีมือระดับครูมารวมตัวกันเป็นคณะวงดนตรีเฉพาะกิจรับเสด็จ และได้รับพระมหากรุณาธิคุณทรงร่วมบรรเลงกับวงดนตรีคณะนี้อีกด้วย

กล่าวถึงนักดนตรีในคณะวงดนตรีเฉพาะกิจครั้งนี้ ประกอบด้วยนักดนตรีกิตติมศักดิ์ทั้งสิ้น คือ คุณวิลิต เตชะไพบูลย์ (เล่นกู่เจิ้ง ขลุ่ยจีน) คุณรังสิต ฌานสิทโธ นักดนตรีวงต้นกล้า ผู้ใหญ่ทวี วันเสือ และชาวคณะวงดนตรีดอกหญ้าไหว รวมแล้วประมาณ ๘ คน ได้รวมตัวกันฝึกซ้อมที่บ้านผู้ใหญ่ทวีมากว่า ๑ เดือนเต็ม สำหรับเพลงที่เตรียมฝึกซ้อมบรรเลงในวันนั้นเป็นเพลงเพื่อชีวิตร่วมสมัย เช่น เพลงคนนำทาง เพลงกำลังใจ

เมื่อสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ มาถึงบ้านของท่านผู้หญิงประสานสุข ได้ทอดพระเนตรบ้านและประทับพักผ่อนพระอิริยาบถเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงได้เสด็จตรงมายังคณะวงดนตรี ในการนี้คุณวิลิตได้ทูลเกล้าฯ ถวายเครื่องดนตรีกู่เจิ้ง จากนั้นจึงได้ตรัสกับนักดนตรีถึงเพลงที่บรรเลง โดยมีพระราช

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชปฏิสันถารกับ คุณรังสิต ฌานสิทโธ ถึงเรื่องการรวมคณะวงดนตรี

ทรงพระกรุณาบรรเลงเครื่องดนตรีซอจีน (เอ้อร์หู) ร่วมกับคณะนักดนตรีในเพลงลาวดำเนินทราย

ปฏิสันถารกับคุณรังสิต ฌานสิทโธ ถึงเรื่องการรวมวงดนตรี และได้ทรงพระกรุณาบรรเลงเครื่องดนตรีซอจีน (เอ้อร์หู) ร่วมกับนักดนตรีอาวุโสในเพลงลาวดำเนินทราย

นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณ และเป็นบุญแก่ผู้ชมผู้ฟังที่อยู่ในบริเวณบ้านด้วยกันทุกคน ซึ่งทุกคนต่างกล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่าเป็นความไพเราะของวงดนตรีอย่างยิ่ง ด้วยประกอบเครื่องดนตรีหลากหลายชนิดบรรเลงผสมผสานกัน ได้แก่ กู่เจิ้ง เอ้อร์หู ซออู้ ซอด้วง ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ขิม ขลุ่ยจีน ขลุ่ยเพียงออ กลองแขก ทำให้เห็นได้ว่าแม้พระองค์ท่านจะมิได้ร่วมทรงซ้อมกับคณะวงดนตรีวงนี้มาก่อน แต่ด้วยพระปรีชาสามารถที่เป็นเอกในทางการดนตรี ทำให้ทรงบรรเลงเพลงลาวดำเนินทรายร่วมกับคณะวงดนตรีได้อย่างสอดคล้องลงตัวและมีความไพเราะอย่างเป็นที่สุด

นับเป็นพระอัจฉริยภาพทางด้านดนตรีไทยที่ทรงมีต่อชาวเพชรบุรี เป็นครั้งหนึ่งของหน้าประวัติศาสตร์ที่ควรจารึกและน่าจดจำ ข้าพเจ้าต้องขอขอบพระคุณ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล รศ. สุนันท์ นิลพงษ์ คุณรังสิต ฌานสิทโธ ที่กรุณาให้ข้อมูลอันน่าประทับใจครั้งนี้

นางสุมาลี กายสอน
อดีตครูชำนาญการพิเศษวิทยาลัยเทคนิคเพชรบุรี

๕๘

เซียนหนิงซีฟู้ด และจีราด้าลีเธอร์ฯ ลำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ

๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๑ พระกรุณาธิคุณของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ต่อพสกนิกรชาวประมงบ้านแหลม : เสด็จทรงเยี่ยมโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์ปลานิล (บริษัท เซียนหนิง ซีฟู้ด จำกัด)

สืบเนื่องจากวันประมงน้อมเกล้าฯ ที่จังหวัดนครนายก สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ มาทรงเป็นประธานเปิดงานและทอดพระเนตรสินค้าของ “บริษัท จีราด้า เลเธอร์ แอนด์ โปรดักส์ จำกัด” อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นบริษัทในเครือของบริษัท เซียนหนิง ซีฟู้ด จำกัด ที่นำหนังปลานิลมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ อาทิ กระเป๋า รองเท้า ซองใส่โทรศัพท์ ถุงมือสำหรับตีกอล์ฟ รองเท้า ฯลฯ ด้วยความสนพระทัยสินค้าเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะรองเท้า ทรงให้ผู้ตามเสด็จจัดซื้อเพื่อนำไปฝากพระสหายที่ประเทศเยอรมนี

ต่อมาได้เสด็จเยี่ยมโรงงานเป็นการส่วนพระองค์ในวันที่ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๑ ได้มีพระราชดำรัสแก่คุณจักรกริช พิมลชีวิน และทรงฉายภาพคุณจักรกริชในขณะกราบบังคมทูลรายงานในนามเจ้าของโรงงานผลิตภัณฑ์สินค้าแปรรูปจากหนังปลานิล ในการเสด็จเยี่ยมโรงงานครั้งนั้น พระองค์ท่านทอดพระเนตรโรงงานด้วยความสนพระทัยเป็นอย่างยิ่ง และก่อนการทอดพระเนตรทรงพระเมตตารับสั่งว่า “*โรงงานมีข้อปฏิบัติอย่างไรให้ปฏิบัติอย่างนั้น*” ได้ทรงเปลี่ยนฉลองพระองค์และทรงลงลายพระหัตถ์ก่อนเข้าโรงงาน ทรงปฏิบัติตามกฎระเบียบเสมือนบุคคลทั่วไป ขณะทอดพระเนตรทรงแสดงความสนพระทัยจากการทอดพระเนตรกิจกรรมต่างๆ ของโรงงาน ทรงไต่ถามคุณจักรกริชและเจ้าหน้าที่หลายคนถึงกระบวนการผลิต เมื่อจะเสด็จกลับได้ตรัสกับคุณจักรกริชและบุคคลอื่นๆ ว่า “*ถ้ามีโอกาสจะแวะมาเยี่ยมอีก*” ยังความปลาบปลื้มแก่คุณจักรกริช และครอบครัวเป็นอย่างยิ่ง

ในปีต่อมาเมื่อได้เสด็จพระราชดำเนินมาทรงเป็นประธานในการพระราชทานเพลิงศพพระครูวิมลวชิรสาร เจ้าอาวาสวัดลักษณาราม อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี เมื่อวันที่ ๒๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๒ โดยเสด็จทางเฮลิคอปเตอร์ และใช้พื้นที่

ในบริษัท เซียนหนิง ซีฟู้ด จำกัด ให้เฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งลงจอด ทั้งการเสด็จมาและเสด็จกลับ โดยมีเจ้าของโรงงาน พนักงาน และประชาชนชาวบ้านแหลมที่ทราบข่าวมารอรับเสด็จและส่งเสด็จกันอย่างเนืองแน่น นับว่าเป็นพระกรุณาธิคุณเสด็จเยี่ยมโรงงานเป็นครั้งที่ ๒ ทั้งนี้เจ้าของโรงงานผลิตภัณฑ์รู้สึกซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณว่า “นับเป็นเรื่องมหัศจรรย์ที่เกิดขึ้นในชีวิต” ที่เสด็จมาเยี่ยมโรงงานถึงสองครั้ง และเมื่อจะเสด็จประทับเฮลิคอปเตอร์ ทรงได้ยินเสียงอันดังว่า “*ทรงพระเจริญ*” เมื่อทอดพระเนตร ทรงจำได้ว่าเป็นมารดาของคุณจักรกริช จึงทรงพระดำเนินกลับมาและตรัสทักทายกับอาม่าว่า “*สบายดีไหม*” เหตุการณ์นี้อาม่าหรือมารดาของคุณจักรกริช มักเล่าด้วยความภาคภูมิใจกับลูกหลานและคนใกล้ชิดอยู่เสมอ

โครงการ “จีราด้า” เครื่องหนังปลานิลเจ้าแรกของโลก เกิดจากแนวคิดของบริษัท เซียนหนิง ซีฟู้ด จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทร่วมทุนระหว่างไทยกับไต้หวัน เริ่มก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๙ ด้วยเงินทุนจดทะเบียน ๘๘.๘ ล้านบาท และเพิ่มเป็น ๒๕๐ ล้านบาทในปัจจุบัน บริษัทได้รับการส่งเสริมการลงทุนจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (บีโอไอ) เพื่อทำการผลิตกุ้งและอาหารทะเลแช่แข็งส่งออกไปต่างประเทศทั่วโลก

โรงงานตั้งอยู่ที่ อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี บนเนื้อที่ ๔๐ ไร่ เป็นพื้นที่อาคารโรงงาน ๕,๖๐๐ ตารางเมตร มีพนักงานประมาณ ๘๐๐ คน ทำการผลิตอาหารด้วยเครื่องจักรที่มีเทคโนโลยีก้าวหน้า ทันสมัย และมีประสิทธิภาพ มีประสบการณ์ในด้านอุตสาหกรรมอาหารแช่แข็งมากกว่า ๓๐ ปี ได้รับการรับรองมาตรฐานในระบบสากล ได้แก่ ISO ๙๐๐๑:๒๐๐๐, BRC Issue ๕ (British Retail Consortium), ACC (Aqua Culture Certification), HACCP, GMP, HALAL, รวมทั้งมาตรฐานแรงงานไทย TLS ๘๐๐๑-๒๐๐๓ ในการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพสูง ถูกสุขอนามัย ปลอดภัยต่อผู้บริโภค เป็นที่ยอมรับและเชื่อถือของลูกค้าจากตลาดหลัก ๆ ของโลก

ในบรรดาอาหารแช่แข็งส่งออก เช่น กุ้ง และปลาสด โดยเฉพาะปลานิลแล่แช่แข็ง บริษัทส่งออกมากที่สุดติดอันดับ ๑ ใน ๑๐ ของประเทศ เกี่ยวกับที่มาของปลานิลนั้น สืบเนื่องจากเมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๘ เจ้าฟ้าชายอะกิฮิโต มกุฎราชกุมารญี่ปุ่น (ปัจจุบันคือ สมเด็จพระจักรพรรดิอะกิฮิโต) ได้ทูลเกล้าฯ ถวายลูกปลาสายพันธุ์เดียวกับปลาหมอเทศ ชื่อ Tilapia Nilotica จำนวน ๒๕ คู่ แด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งโปรดเกล้าฯ ให้นำไปเลี้ยงไว้ที่บ่อปลาสวนจิตรลดา ปลาดังกล่าวขยายพันธุ์อย่างรวดเร็ว เพียงเวลา ๕ เดือน มีปลาเพิ่มมากจนต้องให้ขุดบ่อเพิ่มอีก ๖ บ่อ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรกิจการของบริษัทเซียนหนิง ซีฟู้ด จำกัด เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๑ โดยมีครอบครัวพิมนชีวิน เฝ้าฯ รับเสด็จ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระอักษรจีนพระราชทานเป็นที่ระลึกแก่บริษัทเซียนหนิง ซีฟู้ด จำกัด

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทอดพระเนตรกระบวนการแปรรูปปลานิลภายในโรงงาน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทอดพระเนตรกระบวนการแปรรูปหนังปลานิลและการผลิตผลิตภัณฑ์จากหนังปลานิล

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงทดลองสวมฉลองพระบาทจากหนังปลานิล

ต่อมาประมาณปีเศษในวันที่ ๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๙ ได้พระราชทานพันธุ์ปลาที่ทรงเพาะเลี้ยง ๑๐,๐๐๐ ตัว แก่กรมประมง เพื่อให้นำไปแจกจ่ายให้ราษฎรนำไปเลี้ยงตลอดจนปล่อยในบึง หนองน้ำธรรมชาติ เพื่อให้ราษฎรในชนบทมีอาหารปลาบริโภคเป็นประจำต่อไป ทั้งยังพระราชทานชื่อปลาพันธุ์นี้ว่า “ปลานิล” กับโปรดให้ขยายบ่อเลี้ยงปลาในสวนจิตรลดาอีกหลายบ่อ

ซึ่งเดิมในกระบวนการผลิตปลานิลแล่แช่แข็งนั้น หลังจากแล่เอาเนื้อปลาไปจำหน่ายแล้วจะเหลือหนังปลานิลจำนวนหลายหมื่นแผ่นต่อวัน คุณจักรกริช พิมลชีวิน ซึ่งเป็นกรรมการผู้จัดการ เห็นว่าหนังปลานิลที่เหลือจากการแล่เนื้อปลาออกแล้ว เมื่อนำไปขายต่อให้กลุ่มที่ทำหนังปลาทอดเป็นอาหารอีกชนิดหนึ่ง สามารถขายหนังปลาได้ในราคาเพียงกิโลกรัมละ ๒.๕๐ บาท ซึ่งเป็นราคาที่ต่ำเกินไป ทำให้เกิดความคิดอยากพัฒนาให้หนังปลานิลมีมูลค่ามากกว่านี้ ด้วยการนำไปฟอกย้อมทำเป็นเครื่องหนัง จึงเริ่มวิจัยและพัฒนาแปรรูปหนังปลานิลตั้งแต่ปี ๒๕๔๓

เครื่องหนังปลานิลที่พัฒนาได้ มีจุดเด่นที่ความแปลกใหม่ที่ใช้หนังปลาเป็นวัตถุดิบ คุณสมบัติมีความเหนียวและยืดหยุ่นสูงมาก หากเทียบกับหนังสัตว์ชนิดอื่นในขนาดเท่า ๆ กันจะทนกว่าหนังวัว คุณสมบัติคล้ายกับหนังนกกระจอกเทศ ขณะที่ลวดลายจากเกล็ดปลาสวยงามมีเอกลักษณ์ความเป็นธรรมชาติยากต่อการลอกเลียนแบบ ซึ่งเป็นนวัตกรรมใหม่ที่บริษัทเซียนหนิง ซีฟู้ด จำกัดเป็นผู้ผลิตรายแรกของโลก และได้จดสิทธิบัตรทั้งในและต่างประเทศเมื่อปี ๒๕๔๙ จากนั้นจึงได้แยกกิจการออกจากกันมาตั้งเป็น “บริษัทจีราด้า เลเธอร์ แอนด์ โปรดักส์ จำกัด” ด้วยทุนจดทะเบียน ๔.๕ ล้านบาท ผลิตและจำหน่ายเครื่องหนังปลานิลภายใต้ตราสินค้า “จีราด้า” มีตลาดส่งออกไปหลาย ๆ ประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และอิตาลี

แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าในปัจจุบันผลิตภัณฑ์เครื่องหนังปลานิลภายใต้เครื่องหมายสัญลักษณ์สินค้า “จีราด้า” ได้ยุติกิจการลงอันเนื่องจากวัตถุดิบในท้องถิ่นมีไม่เพียงพอต้นทุนในการผลิตสูง แต่บริษัทฯ ได้จัดทำพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับโครงการจีราด้าและเรื่องราวการเสด็จพระราชดำเนินของพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่เสด็จทอดพระเนตรกิจการของบริษัทฯ ในครั้งนั้น เพื่อนำเสนอแก่ผู้มาติดต่อดูงานของบริษัทฯ ด้วยความภาคภูมิใจอยู่เสมอ

แม้ว่าคุณจักรกริช พิมลชีวิน จะถึงแก่กรรมไปแล้วก็ตาม ครอบครัวคุณจักรกริช ตลอดจนชาวบ้านแหลมที่ได้ร่วมรับเสด็จทั้งสองครั้งยังจะจำเรื่องราวและเล่าขานด้วยความภาคภูมิใจอยู่เสมอ มีความปลาบปลื้ม และสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้

อ้างอิง

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (๒๕๓๙). **ชีวิตและทรัพยากรแห่งแผ่นดิน ใต้เบื้องพระยุคลบาท. กรุงเทพฯ :** เลิฟแอนด์ลิพเพรส.

บุญส่ง อนันตเสถ. (๒๕๕๘, มกราคม ๑๕). ผู้จัดการแผนกทรัพยากรมนุษย์ บริษัทเซียนหนิง ซีฟู้ด จำกัด สัมภาษณ์

อัญชลี พิมลชีวิน. (๒๕๕๘, มกราคม ๑๔). อดีตที่ปรึกษากรรมการผู้จัดการ บริษัทเซียนหนิง ซีฟู้ด จำกัด สัมภาษณ์

นางสาวอำไพ สังข์สุข (เงาจันทร์)
ครูชำนาญการพิเศษโรงเรียนวชิรธรรมโสภิต

๕๙
พระเมตตากับนักเขียนตัวเล็ก

พ.ศ. ๒๕๔๕ ข้าพเจ้าป่วยเป็นวัณโรคต่อมน้ำเหลือง กินยาเป็นกำมือติดต่อกันหกเดือนทุกวันไม่เคยขาด แต่ยังไม่หาย ตอนที่หมอสั่งให้กินยาต่ออีกจนกว่าจะครบเก้าเดือนแล้วค่อยวินิจฉัยโรคอีกที ทำให้ข้าพเจ้านั่งลงเขียนเรื่องสั้นอย่างจริงจังตามความฝันที่มีมานาน ด้วยเกรงตนเองจะตายเสียก่อน ข้าพเจ้าส่งเรื่องสั้นกระจายไปตามนิตยสารต่าง ๆ ผ่านการรอคอยที่ยาวนานเหมือนนักเขียนหน้าใหม่ทั้งหลาย จนในที่สุดทำให้เกิดรวมเรื่องสั้นชื่อ *หัวใจดอกไม้* ซึ่งได้รับรางวัลในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๘ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ เสด็จฯ มาทรงเปิดงานและพระราชทานรางวัลให้นักเขียนที่ได้รับรางวัลเหมือนเช่นทุก ๆ ปี

เรื่องยุ่งคงอยู่ตรงที่ร่างกายข้าพเจ้าไม่เอื้ออำนวยต่อการเข้ารับรางวัล เพราะกระดูกสันหลังที่คดมาตั้งแต่เด็กทำให้แขนข้างขวาเริ่มไม่มีแรงพอที่จะยื่นออกไป “เอางาน” ตามธรรมเนียมปฏิบัติได้ ข้าพเจ้าจึงติดขัดด้วยปัญหานี้ แต่ทางสำนักพิมพ์และเพื่อน ๆ ได้ช่วยกันคัดค้านการไม่เข้ารับรางวัล ข้าพเจ้าจึงเดินทางเข้ากรุงเทพฯ ในวันพิธีซ้อมและได้ปรึกษากับเจ้าหน้าที่สำนักพระราชวัง เจ้าหน้าที่บอกให้ทราบว่าไม่ใช่เรื่องยากอันใด สมเด็จพระเทพ ฯ ทรงไม่เคร่งครัดในเรื่องเช่นนี้ ข้าพเจ้าจึงเข้ารับรางวัลด้วยการใช้มือซ้าย แปลกกว่าบุคคลอื่นทั้งหลาย ขณะพระราชทานรางวัล สมเด็จพระเทพฯ ทรงแย้มพระสรวลให้กำลังใจข้าพเจ้าด้วย

ในปีเดียวกันเรื่องสั้นชื่อ *บุหลันแรม* ของเงาจันทร์ ได้รับการคัดเลือกให้เป็นเรื่องสั้นยอดเยี่ยม “รางวัลนายอินทร์อะวอร์ด” จากแพรวสำนักพิมพ์ในเครืออมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง ผู้ชนะเลิศจะได้รับพระราชทานถ้วยรางวัลจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน โดยมีเจ้าของสำนักพิมพ์ บรรณาธิการ นักเขียนและบุคคลสำคัญในองค์กรแห่งนั้นร่วมเข้าเฝ้าฯ ด้วย ครั้งนี้ข้าพเจ้าไม่ได้กังวลอันใดนักเพราะรู้ว่าใช้มือซ้ายได้ แต่ปัญหาอยู่ตรงที่ถ้วยรางวัลทำด้วยไม้สักหนักอึ้ง มีปากกาขนนกสีทองปักเด่นสง่าอยู่ข้างบน

ผู้เขียนเข้ารับพระราชทานรางวัลนวนิยายยอดเยี่ยม “รางวัลนายอินทร์อะวอร์ด” ประจำปี ๒๕๕๕ ณ พระตำหนักสวนจิตรลดารโหฐาน

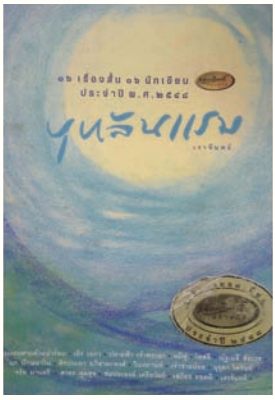

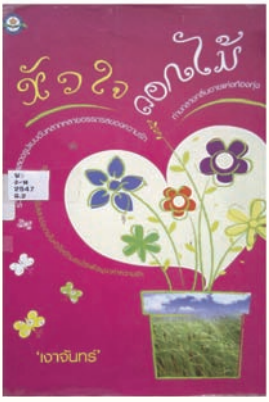

ถึงเวลาเข้าเฝ้าฯ เมื่อสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ เสด็จมาถึงคณะของเรา ข้าพเจ้าก็เริ่มใจเต้นแรงเพราะรู้ว่าถ้วยรางวัลนั้นคงหนักและคงถือไว้ไม่ไหวเป็นแน่ ทุกคนในคณะก็ดูจะรู้ในปัญหานี้ มีเสียงสั่งให้หลานชายของคุณเมตตา อุทกะพันธุ์ เจ้าของสำนักพิมพ์คอยช่วยเหลือข้าพเจ้า ข้าพเจ้าคุกเข่าลงเมื่อพระองค์ท่านเสด็จมาถึง และพระราชทานถ้วยรางวัลให้ ข้าพเจ้ารับมาแล้วก็ทรุดลงไปกองติดพื้น ในเสี้ยวนาทีนั้นเกิดความโกลาหลเล็กๆ ในความเงียบ มือใครหลายคนช่วยประคองถ้วยรางวัลไป ข้าพเจ้าลุกขึ้นยืน มองดูสมเด็จพระเทพฯ ที่กำลังแย้มพระสรวล ทรงทักทายว่าได้รางวัลอีกแล้วหรือ พร้อมทั้งทรงเอื้อมไปเปิดหนังสือดู ข้าพเจ้าอ้ำอึ้งพูดอันใดไม่ออก บก.พี่ตุ๊ (คุณจตุพล บุญพรัด) ได้เป็นผู้ตอบคำถามแทน

พ.ศ. ๒๕๕๔ นวนิยายเรื่อง *ในรูปเงา* ของเงาจันทร์ ได้รับการคัดเลือกให้เป็นนวนิยายยอดเยี่ยม “รางวัลนายอินทร์อะวอร์ด” เป็นอีกครั้งที่ข้าพเจ้าเดินทางเข้าเฝ้าฯ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ ในพระตำหนักสวนจิตรลดาฯ พร้อมคณะจากเครืออมรินทร์ ครั้งนี้เป็นครั้งที่น่าตื่นตระหนกที่สุดเพราะทางสำนักพิมพ์ได้กลึงเกลาแท่นไม้รางวัลให้สูงสง่ากว่าเดิม ขนาดและน้ำหนักมากกว่าเดิม ข้าพเจ้ารับถ้วยรางวัลจากพระหัตถ์แล้วก็ถึงแก่คะมำไป ครั้นยืนขึ้นเรียบร้อย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงพระสรวลมากกว่าทุกครั้ง และตรัสด้วยพระสุรเสียงแจ่มใสว่า “*คิดแล้วว่าเจ้าตัวคนรับคงรับไม่ไหวแน่ เพราะตอนถืออยู่ก็รู้ว่ามันหนักเอาการ...*” คำตรัสนั้นทำให้ทุกคนอมยิ้มไปตามๆ กัน จากนั้นบก.พี่ตุ๊ก็เป็นผู้เอาถ้วยรางวัลแสนสวยนั้นไปถือเองแล้วร่ำร้องว่า “อยากได้บ้าง...อยากได้แบบนี้กับเขาบ้างจัง...”

นวนิยายเรื่อง *ในรูปเงา* เดินทางของมันต่อไปอีกและได้รับ “รางวัลเซเว่นบุ๊คอะวอร์ด” จากเครือซีพี งานมอบรางวัลจัดที่โรงแรมดุสิตธานี ข้าพเจ้าออกจะรื่นเริงกว่าทุกครั้งเพราะเป็นการรับจากองคมนตรี ซึ่งเป็นตัวแทนพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ และถ้วยรางวัลก็กะทัดรัด เบามือ...

ความจริงตั้งแต่เติบโตมา ก็มีบ่อยครั้งที่ข้าพเจ้าถูกผู้คนดูแคลนเย้ยหยันเรื่องสภาพร่างกายที่ผิดปกติ แต่เจ้าหญิงผู้สูงศักดิ์แห่งแผ่นดินสยามทรงแย้มพระสรวลให้กำลังใจนักเขียนตัวน้อย ด้วยน้ำพระทัยอันปรานีนี้ทดแทนบาดแผลแต่ก่อนเก่าได้ดีกว่ายาวิเศษใดๆ ซึ่งข้าพเจ้าจดจารึกพระเมตตาของพระองค์ท่านไว้ไม่ลืมเลือน....

นางฉวีวรรณ ลำเภาเงิน
อดีตอาจารย์โรงเรียนเบญจมเทพอุทิศจังหวัดเพชรบุรี

๖๐
ประเพณีแข่งเรือยาวด้วยใจภักดิ์

ประเพณีการแข่งขันเรือยาวของจังหวัดเพชรบุรี นิยมจัดขึ้นในเทศกาลทอดกฐินและลอยกระทง คือตั้งแต่กลางเดือน ๑๑ จนถึงกลางเดือน ๑๒ เพราะเป็นฤดูน้ำหลาก วัดที่อยู่ใกล้แม่น้ำลำคลอง เช่น วัดในอำเภอบ้านลาด อำเภอเมืองเพชรบุรี และอำเภอบ้านแหลม มักจัดให้มีการแข่งขันเรือยาว ในสมัยก่อนรางวัลสำหรับเรือที่ชนะเลิศไม่ได้กำหนดแน่นอน ส่วนมากจะเป็นผ้าแถบ ผ้าแพรสีต่าง ๆ โดยใช้ผูกหัวเรือ หรือมอบให้แก่ฝีพายหญิงที่นั่งพายคู่อยู่ส่วนหัวเรือ หรืออาจเป็นผ้าขาวม้าที่นิยมมอบให้ฝีพายชายที่นั่งพายคู่อยู่ส่วนท้ายเรือ

แม่น้ำเพชรบุรี เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติ มีต้นน้ำมาจากทิวเขาตะนาวศรี ไหลผ่านพื้นที่ในเขตอำเภอท่ายาง อำเภอบ้านลาด อำเภอเมืองเพชรบุรีลงสู่อ่าวไทยที่อำเภอบ้านแหลมทางด้านเหนือของจังหวัดเพชรบุรี แม่น้ำเพชรบุรีนั้นเปรียบเสมือนสายเลือดของชาวเพชรบุรี มีความสำคัญมาตั้งแต่อดีต เคยเป็นน้ำเสวยในราชสำนักและเป็นน้ำมงคลในพิธีมงคลต่าง ๆ ตลอดจนเป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรของชาวจังหวัดเพชรบุรีมาช้านาน และที่ยิ่งไปกว่านั้นสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จมาทรงเป็นประธานพิธีสำคัญ คือ “พิธีหลั่งน้ำคืนชีวิตให้แก่แม่น้ำเพชรบุรี” เมื่อวันที่ ๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๑ ณ แม่น้ำเพชรบุรี บริเวณพระรามราชนิเวศน์ (วังบ้านปืน) เพื่อเป็นการกระตุ้นเตือนให้ระลึกถึงวิถีชีวิตของคนในอดีต และร่วมกันอนุรักษ์แม่น้ำเพชรบุรี ให้สะอาด สวยงาม และเอื้อประโยชน์แก่การดำรงชีพของชาวเพชรบุรี

ด้วยความตระหนักในความสำคัญดังกล่าวนี้ เทศบาลเมืองเพชรบุรีและชมรมเรือยาวจังหวัดเพชรบุรี ได้ร่วมกันจัดทำ “โครงการงานสืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำเพชรบุรี” โดยจัดกิจกรรมทางน้ำเพื่ออนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม เป็นการแข่งขันเรือยาวชิงถ้วยพระราชทานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้แก่ เรือยาวประเภท ๔๐ ฝีพาย, ๓๐ ฝีพาย, ๒๓ ฝีพาย, ๗ ฝีพาย, เรือมาด และโล้กระทะ ซึ่งโครงการนี้จัดทำต่อเนื่องกันมาทุกปีในช่วงเดือนสิงหาคม ณ บริเวณท่าน้ำข้างจวนผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี มีจุดเริ่มต้นที่สะพานหน้าวัดมหาธาตุวรวิหารถึงสะพานเทศบาล ระยะทางประมาณ ๕๐๐ เมตร

ไหว้แม่ย่านางเรือก่อนแข่งขัน

ถ้วยรางวัลพระราชทานของ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี

เครื่องเซ่นไหว้ที่วางไว้หัวเรือในวันที่มีการแข่งขัน

วัตถุประสงค์ของ “โครงการงานสืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำเพชรบุรี” นี้ นอกเหนือจากเป็นการสืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำเพชรบุรี ตามปณิธานของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ที่เสด็จฯ มาทรงเป็นประธานพิธีหลั่งน้ำคืนชีวิตให้แก่แม่น้ำเพชรบุรี ซึ่งทำให้ชาวเพชรบุรีมีจิตสำนึกในการรักษาแหล่งน้ำธรรมชาติ ให้คงสภาพสมบูรณ์เป็นแม่น้ำสายสำคัญของจังหวัดเพชรบุรี เป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามเกี่ยวกับการแข่งขันเรือยาว ซึ่งเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านให้อนุชนรุ่นหลังได้รู้จัก ทั้งยังเป็นการสร้างความสมัครสมานสามัคคีในหมู่คณะ และส่งเสริมการท่องเที่ยวของชาวจังหวัดเพชรบุรีอีกด้วย

นอกจากนั้น ประมาณเดือนตุลาคมหรือพฤศจิกายน ยังมี “โครงการแข่งขันเรือยาวประเพณีสืบสานตำนานแม่น้ำเพชรบุรี ชิงถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี” ซึ่งจัดโดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดเพชรบุรีร่วมกับจังหวัดเพชรบุรีอีกโครงการหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงเป็นผู้นำในการฟื้นฟูและอนุรักษ์แม่น้ำเพชรบุรี รวมทั้งสืบสานประเพณีการแข่งขันเรือยาวและส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดเพชรบุรีให้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย อีกทั้งเป็นการปลูกฝังจิตวิญญาณแห่งความเป็นไทยให้แก่เยาวชนและประชาชน ทำให้มีความภาคภูมิใจในภูมิปัญญามรดกกีฬาไทยในสายน้ำเพชรบุรี และเป็นการแก้ปัญหายาเสพติดให้หมดไปจากจังหวัดเพชรบุรีอีกด้วย ในโครงการนี้มีการแข่งขันเรือยาวเพียง ๓ ประเภท คือ ประเภท ๓๐ ฝีพาย, ๒๓ ฝีพาย และ ๗ ฝีพาย

เรือยาวที่เข้าแข่งขันในสนามแข่งขันเรือยาวประเพณีของจังหวัดเพชรบุรีทั้งสองโครงการ จะมีเรือที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก และเป็นเรือดังของเมืองเพชร ยกเว้นเรือขนาด ๔๐ ฝีพาย ซึ่งเป็นเรือขนาดใหญ่ มีความกว้างกลางลำประมาณ ๑.๑๐ เมตร ยาวประมาณ ๒๘ เมตร เรือประเภทนี้เป็นเรือที่มาจากจังหวัดต่าง ๆ เช่น นครสวรรค์ ปทุมธานี นนทบุรี สุพรรณบุรี ราชบุรี เป็นต้น เรือขนาด ๓๐ ฝีพาย มีความกว้างกลางลำประมาณ ๑ เมตร ยาวประมาณ ๒๔ เมตร เรือที่มีชื่อเสียงโด่งดังของจังหวัดเพชรบุรี และผลัดกันแพ้ผลัดกันชนะอยู่เสมอ คือ *เรือคนสวยเมืองเพชร* และ *เรือสาวเมืองเพชร* เรือขนาด ๒๓ ฝีพาย เป็นเรือขนาดความกว้างกลางลำประมาณ ๘๕ เซนติเมตร ยาวประมาณ ๒๑ เมตร เรือที่มีชื่อเสียงโด่งดังของจังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ *เรือชาดมังกร เรือกระจกเพชร เรือแม่พรายทองทิพย์* มักเป็นคู่แข่งที่สูสีในการแข่งขันทุกครั้ง เรือขนาด ๗ ฝีพาย มีความกว้างกลางลำประมาณ ๖๕ เซนติเมตร ยาวประมาณ ๑๔ เมตร เรือที่มีชื่อเสียงของจังหวัดเพชรบุรีมีหลายลำ เช่น *เรือมัจฉานุ เรือสาวบางหอ เรือมะยมหอม เรือพายเพชร เรือเพชรนาวา เรือเพชรอโยธยา เรือจันทร์เทวี* เป็นต้น

การเตรียมการก่อนที่จะมีการแข่งขันเรือยาวที่สำคัญที่สุด คือการฝึกซ้อมพายเรือ ซึ่งอย่างน้อยต้องใช้เวลาประมาณ ๒ – ๓ เดือน โดยบรรดาคนหนุ่มในหมู่บ้านจะใช้เวลาหลังจากเลิกทำงานประจำ เช่น ทำไร่ ทำนา แล้วมารวมตัวกันในเวลาช่วงบ่ายเพื่อฝึกซ้อม การฝึกซ้อมนั้นทุกคนจะทุ่มเทตั้งใจฝึกซ้อมกันหนักมาก ทุกคนทำด้วยใจรักและต่างมุ่งมั่นที่จะให้เรือของตนได้รับรางวัลสูงสุด คือรางวัลถ้วยพระราชทานฯ

การคัดเลือกฝีพายนั้น นายสุรินทร์ พูลเกิด เจ้าของและเป็นผู้จัดการทีม *เรือยาวชาดมังกร* ซึ่งเป็นเรือยาวขนาด ๒๓ ฝีพาย กล่าวว่าจะคัดเลือกหนุ่มฉกรรจ์ อายุ ๒๐ ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาแถววัดเขาตะเครา เพื่อความสะดวกในการฝึกซ้อมในช่วงเย็นจนถึงค่ำ ประมาณ ๒ - ๓ ทุ่ม แต่ในทีมมีหนุ่มน้อยอายุ ๑๕ ปี คนหนึ่งได้รับคัดเลือกเมื่อครั้งที่ยังเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) ให้เข้าร่วมเป็น ๑ ใน ๒๓ ฝีพาย คือ นายพิชญุชม์ จำปีขาว ปัจจุบันเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ ที่โรงเรียนกีฬานครนนท์วิทยา ๖ จังหวัดนนทบุรี เขาได้รับการชื่นชมจากเจ้าของเรือว่า ถึงแม้จะอายุน้อยและไม่มีประสบการณ์มาก่อน แต่เป็นคนที่มีความขยัน ตั้งใจฝึกซ้อม จนเป็นที่ยอมรับ

นายพิชญุชม์เล่าว่าเขารู้สึกชื่นชอบการแข่งขันเรือยาวมาตั้งแต่เด็ก อยากจะเป็นผู้ที่ได้ร่วมอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวบ้าง เมื่อเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ จึงไปสมัครเรียนต่อในโรงเรียนกีฬาที่มีการสอนเกี่ยวกับการพายเรือ โดยมีความมุ่งมั่นที่จะก้าวไปให้ถึงการแข่งขันระดับชาติในกีฬาซีเกมส์ในอีก ๒ ปีข้างหน้า ขณะนี้เขาได้รับเลือกเป็นตัวแทนเยาวชนทีมชาติในชุดไทย B เข้าชิงแชมป์ในการแข่งเรือมังกรของประเทศไทย ที่จังหวัดตาก

ในช่วงเก็บตัวก่อนการแข่งขันทุกครั้ง นายสุรินทร์เล่าว่าฝีพายทุกคนจะเข้าค่ายฝึกซ้อม กินนอนอยู่ด้วยกัน และยึดกฎกติกาและมีวินัยอย่างเคร่งครัดเป็นผลทำให้เรือชาดมังกรได้รับชัยชนะ เป็นแชมป์ในการแข่งขันเรือยาวประเพณีของจังหวัดเพชรบุรีได้ครองถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งเมื่อถามถึงความรู้สึกที่ได้รับรางวัล นายสุรินทร์กล่าวว่า “*รู้สึกดีใจสุด ๆ ปลาบปลื้มใจ และซาบซึ้งในพระราชกรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ และจะพยายามฝึกซ้อมเพื่อรักษาตำแหน่งแชมป์ไว้ให้ได้ หลังจากได้รับรางวัลก็จะมีการฉลองถ้วยรางวัลพระราชทาน โดยจัดพิธีทำบุญเลี้ยงพระ มีดนตรี เพื่อบำรุงขวัญกำลังใจและให้ทีมได้รับความสนุกสนานบันเทิงด้วย*”

การสร้างสีสันให้แก่การแข่งขันเรือยาวประเพณีที่จะขาดเสียมิได้คือ “การบรรยายการแข่งขัน” หรือที่เรียกว่า “การพากย์เรือ” ผู้พากย์ต้องรู้จักเรือทุกลำ รู้ความแข็งแกร่งของฝีพายแต่ละทีม มีความแม่นยำในกติกา รู้จักร่องน้ำแต่ละสนาม มีโวหารดี มีปฏิภาณ

การแข่งขันเรือยาวประเพณี ชิงถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ณ แม่น้ำเพชรบุรี เมื่อวันที่ ๖ - ๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๕

ไหวพริบดี สามารถแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้าได้ดี ผู้พากย์ที่มีชื่อเสียงของจังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ นายไพฑูรย์ มะลิลา นายอำนวย และนายเอนก เมฆา ซึ่งเป็นนักพากย์ที่โดดเด่นและเดินสายพากย์ในสนามแข่งขันเรือยาวทั่วประเทศ

ช่างสังเวียน ผึ้งหลวง ซึ่งมีตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้านหนองปลาไหล เป็นรองประธานชมรมเรือยาวจังหวัดเพชรบุรี เป็นเจ้าของ *เรือสิงห์สาคร* เรือยาวประเภท ๓๐ ฝีพาย และยังเป็นช่างต่อเรือยาวแห่งคลองบางน้ำเชี่ยวที่มีประสบการณ์มามากกว่า ๓๐ ปี ซึ่งนอกจากจะมีชื่อเสียงในการต่อเรือในจังหวัดเพชรบุรีแล้ว ยังต่อเรือหลายลำให้แก่หลายชุมชนในจังหวัดของภาคอีสาน และทำให้ได้เป็นแชมป์ในภาคอีสาน ซึ่งแต่เดิมไม่เคยได้ชัยชนะมาก่อน

ช่างสังเวียนกล่าวว่า “ในฐานะช่างต่อเรือ มีความภาคภูมิใจที่เรือที่ได้ต่อมากับมือได้รับรางวัลถ้วยพระราชทาน ถือเป็นเกียรติกับตนเองและครอบครัวเป็นอย่างมาก” ช่างสังเวียนให้ความรู้เกี่ยวกับประเพณีของเรือแข่งในปัจจุบันว่า การแข่งเรือทุกลำนั้นมีแม่ย่านางประจำเรือ เมื่อจะนำเรือลงจากคานจะต้องทำพิธีเซ่นไหว้ โดยมี

บายศรี หัวหมู ไก่ต้ม ขนมต้มแดง ขนมต้มขาว ข้าวสุก ไข่ต้ม กล้วย มะพร้าว ผลไม้ เป็นต้น ในการซ้อมทุกครั้งหัวหน้าทีมจะต้องจุดธูปบอกแม่ย่านาง สำหรับในวันแข่งขันจะต้องทำพิธีเซ่นไหว้ เครื่องเซ่นไหว้ในครั้งนี้จะไม่มากเหมือนตอนนำเรือลงจากคาน โดยมีบายศรี ขนมต้มแดง ขนมต้มขาว ข้าวสุก ไข่ต้ม กล้วย มะพร้าว ผลไม้ และผ้าแพร ๙ สี เป็นต้น โดยวางเครื่องเซ่นไว้ที่หัวเรือ ตลอดการแข่งขันและเมื่อแข่งขันเสร็จก็จะปล่อยเครื่องเซ่นทั้งหมดลงน้ำไป และเมื่อจะนำเรือกลับขึ้นคานหลังจากจบฤดูแข่งขันแล้ว ก็ต้องทำพิธีเซ่นไหว้เหมือนเมื่อตอนนำเรือลงจากคาน การนำเรือลงจากคานเรือบางลำเจ้าของเรืออาจจะนิมนต์พระมาสวดทำพิธีด้วย

จ่าสิบเอกสายชล ทับสี ประธานชมรมเรือยาวจังหวัดเพชรบุรี กล่าวว่า *“ทางชมรมเคยได้รับถ้วยพระราชทาน ทั้งถ้วยพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ถ้วยพระราชทานสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี มาโดยตลอด ถ้วยรางวัลพระราชทานนั้นทีมที่ได้รับรางวัลชนะเลิศแต่ละทีมจะครอบครองไว้เป็นเวลาหนึ่งปี ถ้าชนะเลิศติดต่อกันเป็นเวลา ๓ ปี ก็จะได้ครอบครองถ้วยไว้เป็นการถาวร”*

จ่าสิบเอกสายชลยังกล่าวเสริมอีกว่า *“การแข่งขันเรือยาวประเพณีนั้นรางวัลที่ได้มีทั้งถ้วยรางวัลพระราชทานและเงินรางวัล ซึ่งเจ้าของเรือและฝีพายทุกคนตั้งมั่นมุ่งหวังที่จะได้รับถ้วยรางวัลพระราชทานสูงสุดเหนือเงินรางวัล เพราะถ้วยรางวัลพระราชทานนั้นเปรียบเสมือนหัวใจของการแข่งขัน เป็นการประกาศศักดา และเป็นการสร้างบารมี*

ให้แก่เรือ ทำให้เรืออื่น ๆ ที่มาเป็นคู่แข่งในครั้งต่อไปรู้สึกครั่นคร้ามตั้งแต่ได้ยินชื่อเรือแล้ว" จึงกล่าวได้ว่า การได้รับถ้วยรางวัลพระราชทานนั้น ถือเป็นความปรารถนาอย่างแรงกล้าของทีม และเป็นการได้รับเกียรติและภาคภูมิใจอย่างสูงสุดในชีวิต

เนื่องในโอกาสที่ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุครบ ๖๐ พรรษา เหล่าพสกนิกรชาวเพชรบุรีขอถวายพระพรชัยมงคล ขอให้พระองค์ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน และเป็นมิ่งขวัญของประชาชนชาวไทยทุกคน ตลอดกาลนาน

แด่เจ้าฟ้านักอ่านและนักเขียน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี
เสด็จในพิธีเปิดอุทยานสิ่งแวดล้อมนานาชาติสิรินธร จังหวัดเพชรบุรี ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๕๑

ใครคนหนึ่งตั้งคำถามขึ้นว่าในโลกนี้ เจ้าฟ้าฯ ที่ทรงดูมีความสุขมากที่สุดพระองค์หนึ่ง คือเจ้าฟ้าฯ พระองค์ใด

มีคนตอบคำถามนี้ว่า สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี

คนถามถามต่อว่า เพราะเหตุใดจึงว่า คือพระองค์ท่าน

คนตอบตอบว่า เพราะความสุขในพระราชหฤทัยของพระองค์ท่านปรากฏให้พสกนิกรได้เห็นอย่างเด่นชัด พระองค์ท่านจึงน่าจะทรงเป็นเจ้าฟ้าที่ทรงมีความสุขมากที่สุดพระองค์หนึ่ง

นิตยสาร *ขวัญเรือน*
ปีที่ ๓๔ ฉบับที่ ๗๒๙ เมษายน ๒๕๔๕

แด่เจ้าฟ้านักอ่านและนักเขียน

นายเลน่ห์ ลังข์สุข (แดนอรัญ แสงทอง)
นักเขียนรางวัลซีไรต์ ประจำปี ๒๕๕๗

ปรากฏการณ์ประหลาด

เมื่อฤดูร้อนปี พ.ศ. ๒๕๑๑ ข้าพเจ้าบวชเป็นสามเณรเป็นการแก้บนเพราะว่าก่อนหน้านั้นข้าพเจ้าป่วยหนักจนแทบจะเอาชีวิตไม่รอดหรืออย่างไรนี่แหละ บรรดาญาติผู้ใหญ่ของข้าพเจ้าจึงได้ให้ทำการบนบานศาลกล่าวตามธรรมเนียมว่า ถ้าหากว่าข้าพเจ้าหายไข้ ข้าพเจ้าจะบวชเป็นสามเณรอุทิศส่วนกุศลให้แก่ “เจ้ากรรมนายเวร” ของข้าพเจ้า ขณะนั้นข้าพเจ้าอายุราวสักสิบขวบกว่าๆ เล็กน้อย พื้นเพดั้งเดิมของข้าพเจ้าเป็นชาวตำบลนาพันสาม ซึ่งครั้งกระนั้นยังเป็นทุ่งนาป่าตาล ป่าละเมาะน้อยใหญ่ บึงบางและลำคลองมากหลาย มีฝูงวัวพื้นเมืองราวสักหมื่นตัว และยังไม่มีระบบไฟฟ้าและน้ำประปา ทำให้ข้าพเจ้าเป็นเด็กบ้านนอกสมบูรณ์แบบ และออกจะตื่นๆ อยู่บ้างเมื่อต้องมาบวชเป็นเณรอยู่ที่วัดยาง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี อันเป็นวัดใหญ่ในตัวเมือง

เณรก็คือเด็กน่ะแหละ ข้าพเจ้าเป็นเณรน้อยหน้าซื่อๆ และออกจะเคร่งๆ อยู่ อาจจะเป็นเพราะว่าแปลกถิ่นแปลกที่ หรือว่ายังเพิ่งบวชได้ไม่นาน

ที่วัดยางนั้นมีพระภิกษุรูปหนึ่งเมตตาข้าพเจ้ามากเป็นพิเศษ พวกเด็กวัด เณร ภิกษุหนุ่มๆ ที่วัดยางเรียกท่านว่า “หลวงพี่เหนาะ”

พระเทพวงศาจารย์ (อินทร์ อินทโชโต)
อดีตเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี
และเจ้าอาวาสวัดยาง

หลวงพ่อเสนาะ อดีตเลขาฯ
ของหลวงพ่ออินทร์

ท่านคือ “หลวงพ่อเหนาะ” เจ้าอาวาสวัดป้อม ในเวลาต่อมานั่นเอง แต่เวลานั้นท่านยังจำพรรษาอยู่ที่วัดยาง

ตอนนั้นท่านเองยังหนุ่ม คะเนอายุสักสามสิบกว่า ๆ เล็กน้อย ท่านทำหน้าที่เป็น “พระอุปัฏฐาก” และเป็น “เลขาฯ” ของ “หลวงพ่อวัดยาง”

“หลวงพ่อวัดยาง” ในขณะนั้นก็คือหลวงพ่ออินทร์ อินทโชโต ผู้มีพระเดชพระคุณของบรรดาชาวเราผู้ซึ่งอาศัยใบบุญของท่านนั่นเอง ท่านเป็นพระดีพระแท้รูปหนึ่ง ซึ่งคนเมืองเพชรพึงภาคภูมิใจและโอ้อวดได้

ข้าพเจ้าจดจำได้แม่นยำว่า สมณศักดิ์ในขณะนั้นของหลวงพ่อก็คือ “พระราชวชิราภรณ์” ยังมิใช่ “พระเทพวงศาจารย์” อย่างที่คนเมืองเพชรคุ้นเคยในเวลาต่อมา

วัดยางครั้งกระนั้นโรงเรียนพระปริยัติธรรมเพิ่งสร้างเสร็จ ฌาปนสถานหรือ “โรงทึม” กำลังอยู่ในระหว่างการวางรากฐาน โบสถ์ยังไม่ได้รับการปฏิสังขรณ์ คณะล่างก็ยังคงรูปบริบูรณ์ดีอยู่ เป็นกลุ่มสถาปัตยกรรมไทยแท้อันมีรูปทรงสะสวยแม้ว่าจะรกเรื้อและทรุดโทรมอยู่บ้าง สระน้ำซึ่งอยู่ระหว่างโบสถ์และคณะล่างก็ยังมีน้ำใสใช้อาบได้ ปลาแรดและเต่าก็ยังมีอยู่ชุกชุม

“หลวงพี่เหนาะ” แทบจะไม่มีสมบัติพัสถานอันใดเลย ห้องของท่านมีแต่หนังสือทั้งทางคดีโลกและคดีธรรม ท่านมีหนังสืออยู่นับหมื่นเล่ม

นี่ก็เป็นพระดีพระแท้อีกรูปหนึ่ง ซึ่งคนเมืองเพชรพึงภาคภูมิใจและโอ้อวดได้อีกเช่นกัน

ข้าพเจ้าพอจะมีนิสัยทางหนังสืออยู่บ้าง “หลวงพี่เหนาะ” ท่านก็เลยบังคับกลาย ๆ ให้ข้าพเจ้าอ่านและเล่าท่อง “นวโกวาท” เสียเลย นี่เป็นหน้าที่ ส่วนหนังสืออ่านเล่นนั้นท่านจัด “ไซอิ๋ว” ฉบับมีภาพประกอบให้

ถ้าเราขึ้นบันไดคณะบนทางด้านทิศเหนือ เราจะรู้ว่ากุฏิหลวงพ่ออยู่ทางซ้ายมือ กุฏิหลวงพี่เหนาะอยู่ทางขวามือ มีทางเดินปูพื้นซีเมนต์คั่น อยู่ห่างกันเพียงแค่สี่ห้าก้าว

หน้ากุฏิหลวงพ่อวัดยางนั้นมีต้นสายหยุดปลูกอยู่ต้นหนึ่ง

(ในเวลาต่อมาข้าพเจ้าได้กลิ่นดอกสายหยุดเข้าที่ใด ข้าพเจ้ามักจะนึกถึงท่านทุกที)

หน้ากุฏิของท่านมีพรมเช็ดเท้าขาดๆ อยู่ผืนหนึ่ง พรมผืนนี้เป็นที่นอนของ “ไอ้โทน” หมาตัวโปรดของท่าน

มันเป็นหมาพันธุ์ไทยแท้ ตัวโต ฉลาดและดุ มันรู้ว่ามันเป็น “ทหารยาม” ที่หลวงพ่อเมตตา

มันจะ “กร่าง” มากเป็นพิเศษในยามที่หลวงพ่ออยู่วัด หน้าตาท่าทางของมัน “น่าเกรงใจ” มาก

มันจะเรียบร้อยเป็นพิเศษในยามที่หลวงพ่อไม่อยู่วัด

หลวงพ่อในขณะนั้นเป็นเจ้าคณะอำเภอ ท่านมีคนเคารพนับถือมาก ท่านมีกิจนิมนต์แทบไม่ว่างเว้นเวลาที่ท่านอยู่วัดและไม่ได้อยู่วัดนั้น มีอยู่มากพอๆ กัน

เราจะรู้ว่าหลวงพ่ออยู่วัดหรือไม่จากการสังเกตดูปฏิกิริยาของไอ้โทน

หมู่กุฏิคณะบน วัดยาง

หลวงพ่อเป็นพระดุ ท่านมีภาระมาก ผู้อยู่ภายใต้การปกครองของท่านมีอยู่นับร้อยชีวิตทั้งพระภิกษุ สามเณรและเด็กวัด ซึ่งมีตั้งแต่ที่ตัวเล็กกระจ้อยร่อยเรียนอยู่ชั้นประถมปลายที่โรงเรียนวัดแก่นเหล็กและวัดดอนไก่เตี้ย และที่เป็นเด็กโข่งเรียนอยู่ชั้นมัธยมที่โรงเรียนคงคาราม พรหมานุสรณ์ สุวรรณรังสฤษฏ์ ปริยัติรังสรรค์ อรุณประดิษฐ ทรงประสาทสิทธิ์วิทยา บุญเลี่ยม และแม้แต่ “การช่าง” และวิทยาลัยครู

มีน้อยครั้งมากที่ท่านจะอารมณ์ดี

เวลาท่านอารมณ์ดีท่านจะคุยกับไอ้โทน ท่านจะลูบหัวลูบหูมันและพูดว่า “*ป๊ะโท่น ๆ ป๊ะโท่น ๆ*”

ไอ้โทนก็จะปลาบปลื้มเป็นล้นพ้น ถ้ามันเหาะได้ มันคงจะเหาะไปแล้ว

ครั้งกระนั้นมีชายสติไม่สมประกอบอยู่คนหนึ่งชื่อ “ไอ้เจ๋า” ข้าพเจ้าเชื่อว่าคนเมืองเพชรในครั้งกระนั้นทุกคนรู้จักไอ้เจ๋าเป็นอันดี

เป็นชายวัยกลางคน ร่างกายล่ำสันแข็งแรง หน้าตาเนื้อตัวไม่สู้สะอาดนัก เข้าใจว่าพื้นเพเดิมเป็นชาวตำบลสำมะโรง

เป็นคนบ้าไม่มีพิษมีภัย และได้ท่องเที่ยวไปตามแต่ใจตนจะปรารถนา เป็นคนดังมีคนรู้จักมาก

กินข้าวฟรี ขึ้นรถฟรี ว่างั้นเถอะ มันเที่ยวเสียทั่วเมืองเพชร เป็นคนคุยสนุก เข้าไหนเข้าได้ แน่นอนว่าเวลามันพูด มันพูดเหน่อสะบัดช่อไปเลย และคำพูดคำจาของมันนั้นซื่อ พิลึกพิลั่น เหนือความคาดหมาย

ไอ้เจ๋าเคยมาอยู่ที่วัดยางด้วย ครั้งละวันสองวัน แล้วก็ไปไหนต่อไหนอีกตามประสาของมัน

มีอยู่วันหนึ่งไอ้เจ๋ามารำพันกับหลวงพ่อถึงโชคเคราะห์อันร้ายกาจของมัน

หลวงพ่อนั่งอยู่บนชานบันไดเล็กทางขึ้นกุฏิของท่าน ไอ้เจ๋า “ทะลึ่ง” นั่งอยู่ข้าง ๆ ท่านบนที่นั่งอันสูงอยู่ในระดับเดียวกัน หลวงพ่อท่านก็มิได้ถือสา ท่านคุยกับมันเหมือนท่านคุยกับทารกโข่งคนหนึ่ง

ไอ้เจ๋าพูดจาวกวน กว่าจะจับใจความได้ก็เสียเวลาอยู่นาน

ไอ้เจ๋าในวันนั้นมีบาดแผลตามหน้าตาเนื้อตัว มีความฟกช้ำดำเขียว มีรอยนูนหนุ่ยปูดโปนและฟันหักไปสองสามซี่

ไอ้เจ๋าขึ้นรถบขส.ที่สี่แยกคงคา ไปลงที่กุยบุรี และระเหระหนไปตามหมู่บ้านและตำบลต่าง ๆ ในเขตอำเภอกุยบุรีนั้น-ตามคำให้การอันวกวนและไม่เต็มเต็งของมัน

กุยบุรีครั้งกระนั้นมีผกค.เป็นพื้นที่สีชมพู กุยบุรีไม่ใช่เมืองเพชร ที่เมืองเพชรไม่มีใครเขาทำอะไรมันหรอก

พวกอส.ที่กุยบุรีไม่รู้จักไอ้เจ๋า เกรงว่าไอ้เจ๋าจะแสร้งทำเป็นบ้าเข้ามาหาข่าว จึงซ้อมไอ้เจ๋าเสียสะบักสะบอม

มันรำพันถึงความเคราะห์ร้ายของมันให้หลวงพ่อฟังอยู่ยืดยาว

หลวงพ่อก็นิ่งฟัง ท่านเอามือลูบหัวมัน ข้าพเจ้าเห็นว่าท่านแทบจะร้องไห้ไปด้วย

หลังจากนั้นไอ้เจ๋าเป็นตายร้ายดีอย่างไรก็ไม่รู้ได้ ใครรู้ช่วยสงเคราะห์บอกข้าพเจ้าที

โรงทึมยังอยู่ในระหว่างการก่อสร้าง บ่อยครั้งมีศพมาที่วัด และก็มีการตั้งศพบนชานกุฏิทางทิศตะวันออก แต่ละศพบางทีก็ตั้งอยู่ทีละหลายวันหลายคืน

ศพบางศพก็เป็นศพผีตายโหง

ที่วัดมีแมวเยอะ บางตัวก็เป็นแมวดำ

ใครก็ไม่รู้บอกข้าพเจ้าว่าถ้าแมวดำโดดข้ามศพผีตายโหง ศพจะทะลึ่งลุกขึ้นนั่ง!

ตอนกลางวันไม่เป็นไร แต่ตอนกลางคืนสิน่ากลัว

ข้าพเจ้าต้องกางมุ้งนอนอยู่หน้ากุฏิหลวงพี่เหนาะ เพราะข้าพเจ้าเป็นเณรน้อยพลัดถิ่น

หลวงพี่เหนาะท่านก็กังวล ท่านเคยปลอบข้าพเจ้าว่าไม่ต้องกลัว ท่านห่วงใยข้าพเจ้าด้วยน้ำใสใจจริง

อย่างไรก็ตาม ข้าพเจ้าไม่เคยถูกผีหลอกเลย

บ่ายวันหนึ่งในฤดูร้อนของปี พ.ศ.๒๕๑๑ นั้นข้าพเจ้ายืนอยู่ที่หน้าต่างกุฏิของหลวงพี่เหนาะ ข้าพเจ้าไม่ได้มีกิจธุระอันใด ข้าพเจ้ามองดูโน่นดูนี่ด้วยสายตาโง่ๆ ซื่อๆ ของสามเณรบ้านนอกเรื่อยเปื่อยไป

มันเป็นยามบ่ายอันเงียบเหงา มันยังไม่ใช่ช่วงเข้าพรรษา และเด็กๆ ก็ปิดเทอม พระเณรก็ไม่รู้ว่าหายไปทางไหนกันหมด มันช่างสงัดเงียบเอาจริงๆ จังๆ

ข้าพเจ้าเห็นรถกระบะเก่าๆ คันหนึ่งวิ่งมาจากแยกคงคาราม แล่นเรื่อยขนานกำแพงวัดมาบนถนนราชดำเนิน และเลี้ยวซ้ายเข้าประตูวัดทางทิศตะวันตก

บนท้ายกระบะรถอันไม่มีหลังคาคลุม มีชายหญิงสี่ห้าคนแต่งชุดดำนั่งมา ทุกคนล้วนแล้วแต่หน้าตาเศร้าหมอง

ใกล้เข้ามาอีก ที่กลางกระบะหลัง มีโลงศพโลงหนึ่ง แสดงว่ามีศพมาที่วัดอีกแล้ว

ที่ด้านหลังรถกระบะ ฝุ่นผงจำนวนหนึ่งจากสองข้างถนนที่ตรงเข้าสู่วัด คือทั้งฟากข้างโรงทึมและฟากข้างโรงเรียนปริยัติธรรมถูกลมพัดหอบเข้ามารวมตัวกันและบิดเป็นเกลียว มองเห็นได้ชัดเจนว่าเป็น พายุหมุนลูกเล็กๆ ลูกหนึ่ง

พายุหมุนลูกนั้นหมุนวนตามหลังรถกระบะคันนั้นมาติด ๆ

รถจอดตรงบันไดคณะบน คนขับรถและคนที่อยู่บนกระบะต่างกุลีกุจอยกโลงศพขึ้นมาบนวัด ไม่มีใครสำแดงอาการว่าตนจะสังเกตมองเห็นพายุหมุนลูกเล็ก ๆ ลูกนั้นเลย

กุฏิหลวงพี่เหนาะนั้นค่อนข้างสูง ทุกคนในที่นั้นก็ไม่ได้แสดงว่าจะสังเกตเห็นข้าพเจ้าเลยเช่นกัน

พายุหมุนลูกนั้นก็คงไม่รู้ตัวเช่นกันว่าข้าพเจ้ากำลังจ้องมองมันอยู่

ข้าพเจ้าคงจะตกใจ ถ้าหากว่าพายุหมุนลูกนั้นมันจะตามขึ้นมาบนวัดด้วย

แต่มันก็ไม่ได้ตามขึ้นมา มันหมุนบิดเป็นลำสีขาวขุ่นอยู่ข้าง ๆ รถอย่างลังเลอยู่ครู่หนึ่ง

แล้วมันก็พัดเซส่ายเรรวนต่อไปทางตะวันออก ผ่านสระน้ำ แนวกุฏิและหายลับไป ณ ที่ใดที่หนึ่งระหว่างโบสถ์และหอระฆัง

เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นในท่ามกลางแสงกระจ่างจ้าแห่งทิวาวาร มันเกิดขึ้นต่อหน้าต่อตาข้าพเจ้าในยามกลางวันแสก ๆ

เมื่อโตขึ้นข้าพเจ้าเคยย้อนคิดทบทวนถึงเรื่องนี้อยู่บ่อย ๆ

ผู้ตายอาจตายโดยกะทันหัน ไม่ได้เตรียมตัวตาย ไม่ได้พิจารณามรณานุสสติอยู่เนือง ๆ

ครั้นตายเข้าจริงก็ยังไม่เชื่อว่าตนเองตาย

วิญญาณของผู้ตายจึงได้ทำฤทธิ์แปลก ๆ ขึ้นเป็นพายุฝุ่นลูกนั้น

ว่ากันถึงจิตของข้าพเจ้า

จิตของข้าพเจ้าในช่วงเวลาที่ได้ประสบเหตุประหลาดนั้นเป็นจิตโง่ ๆ ซื่อ ๆ ดวงหนึ่งของสามเณร โง่ ๆ ซื่อ ๆ รูปหนึ่ง

โง่ ๆ ซื่อ ๆ ก็จริงอยู่ แต่ก็บริสุทธิ์ ไร้เดียงสายิ่งนัก

ปราศจากความบริสุทธิ์ไร้เดียงสาเช่นที่ว่านั้นเสียแล้ว ข้าพเจ้าคงไม่อาจเป็นประจักษ์พยานของเหตุประหลาดครั้งนั้นได้

มาบัดนี้ข้าพเจ้าไม่ได้ครอบครองดวงจิตโง่ ๆ ซื่อ ๆ และบริสุทธิ์ ไร้เดียงสาเช่นนั้นอีกแล้ว

ข้าพเจ้าจึงแทบไม่เคยถูกผีหลอกอีกเลย

ยังมีเหตุมหัศจรรย์เกี่ยวกับวัดยาง ที่ข้าพเจ้าได้รับรู้ในช่วงเวลาต่อมาอีกสองครั้งด้วยกัน ครั้งแรก เป็นการเสด็จพระราชดำเนินส่วนพระองค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยพระเจ้าลูกเธอสองพระองค์ได้แก่ เจ้าฟ้าหญิงสิรินธร และเจ้าฟ้าหญิงจุฬาภรณวลัยลักษณ์ ทั้งสี่พระองค์นี้เสด็จฯ วัดยางเป็นการส่วนพระองค์ ขณะที่พระสงฆ์กำลังสวดปาติโมกข์อยู่ในอุโบสถ เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๑๖ เวลา ๑๗.๐๐ น.

ไม่มีใครทราบล่วงหน้าถึงการเสด็จฯ ครั้งนี้จึงไม่มีผู้ใดรอรับเสด็จเลย!

บนวัดมีแต่เณรและเด็กวัดเท่านั้น

เณรก็นุ่งแต่เพียงสบงและใส่อังสะ

เด็กวัดก็นุ่งกางเกงขาสั้น มีเสื้อใส่บ้าง ไม่มีเสื้อใส่บ้าง

ไอ้โทน หมาตัวโปรดของหลวงพ่อ มันก็เที่ยว “กร่าง” อยู่ตามหน้ากุฏิต่างๆ น่ะแหละ มัน “กร่าง” เพราะมันรู้ว่าวันนี้หลวงพ่ออยู่วัด มันจะสำแดงความเป็น “เจ้าถิ่น” ของมันได้เต็มที่ มันจะวางอำนาจดะไปทั้งนั้นไม่ว่ากับคน หรือหมา หรือแมว

ในหลวงเสด็จขึ้นมาบนวัดท่ามกลางความตกใจของพวกเราทุกคน

อาจเป็นความตกใจสุดขีดของไอ้โทนด้วย

ไอ้โทนนั้นเวลามีใครแปลกหน้ามา มันจะปราดออกไป “ต้อนรับ” เอาเลยทีเดียว

มันเป็นหมาหน้าตาน่ากลัว แค่ฮื่อ เราก็สยองแล้ว ถ้ามันดอมดมเราเข้าแถวๆ น่อง เราก็จะหวาดเสียวยิ่งนัก

ในหลวงเสด็จขึ้นทางประตูด้านทิศเหนือ ครั้นทอดพระเนตรไม่เห็นพระภิกษุ ก็เสด็จทอดพระเนตรดูหมู่กุฏิสงฆ์ หอฉัน หอสวดมนต์เรื่อยไป

เรื่อยไปจนถึงโรงครัว!

ไอ้โทนหนีหายไปอยู่ที่ไหนก็ไม่รู้ของมัน ไม่เห็นมันออกมา “กร่าง”

มันรู้ได้อย่างไรของมันว่า “นั่นคือในหลวง”

ไอ้โทนนี้มันฉลาดจริง เราต้องเคารพในสติปัญญาและสัญชาตญาณของมัน

ตามสายตาของพวกเราชาวเด็กวัดแล้ว เราเห็นว่าในหลวงพระองค์นี้ “ซน” เป็นอันมาก

เออแน่ะ เสด็จเข้าไปได้อย่างไรถึงในครัวอันโบร่ำโบราณของวัดยาง อันไม่มีสิ่งใดเจริญตาเลย

ข้าพเจ้าคิดว่าเหล่าบรรดาทหารที่ทำหน้าที่ถวายการอารักขา ก็คงคิดอย่างเราเช่นเดียวกัน

ทหารเหล่านั้นหน้าตาแตกตื่นตกใจ และเคร่งเครียด แต่งเครื่องแบบและพกพาอาวุธพร้อมสรรพ เพิ่งตามมาจุกช่องประตูทางขึ้นกุฏิทั้งสามด้านเอาก็ต่อเมื่อในหลวงได้เสด็จล่วงหน้าไปก่อนแล้ว

ข้าพเจ้าคิดอีกว่าสมเด็จพระนางเจ้าฯ เจ้าฟ้าหญิงสิรินธร และเจ้าฟ้าหญิงจุฬาภรณวลัยลักษณ์ก็ทรงต่างคิดว่าในหลวงนี้ “ซน” เช่นกัน แต่ทั้งสามพระองค์คงไม่อยากตรัสในเรื่องนี้หรอก

และแต่ละพระองค์ก็คงทรง “ปลง” เสียแล้วเช่นกัน

ในหลวงเมื่อครั้งกระนั้น ยังทรงกระฉับกระเฉงยิ่งนัก

เมื่อวัดยางมีแต่เณรและเด็กวัด ในหลวงก็เสด็จทรงพระดำเนินดุ่มๆ ต่อไปยังลานโบสถ์

วันนั้นเป็นวันพระใหญ่ พระภิกษุทั้งหลายต้อง “ลงโบสถ์” ฟังปาฏิโมกข์ อย่างที่ได้กล่าวมาแล้ว

ในโบสถ์กำลังมีพิธีสวดปาฏิโมกข์อันศักดิ์สิทธิ์ วัตรปฏิบัติอันงามซึ่งดำเนินสืบเนื่องมามากกว่าสองพันปีตามพุทธบัญญัติ

ปาฏิโมกข์นั้นเมื่อตั้งต้นสวดแล้ว ก็ต้องสวดรวดเดียวจบ

และเมื่อฟังแล้ว ก็ต้องฟังกันรวดเดียวจบเช่นกัน

แต่หากมีเหตุฉุกเฉิน ก็ให้สวดปาฏิโมกข์ย่อและฟังปาฏิโมกข์ย่อ นี่เป็นพุทธานุญาต

เหตุฉุกเฉินก็มีอยู่สองอย่าง

หนึ่ง เมื่อเกิดอัคคีภัย

สอง เมื่อพระราชาเสด็จ

ใครก็ไม่รู้ป้องปากตะโกนเข้าไปทางหน้าต่างโบสถ์ว่า “ในหลวงเสด็จ!”

หลวงพ่อวัดยางของเรานั้น ถึงอย่างไรท่านก็เป็น “พระบ้านนอก”

ภูมิรู้ของท่านนั้นแค่นักธรรมเอกเท่านั้น

แต่ท่านก็แม่นยำชัดเจนเกี่ยวกับธรรมเนียมสงฆ์ ท่านบัญชาให้มีการสวดและฟังปาฏิโมกข์ย่อ แล้วออกมารับเสด็จในทันที

ในหลวงพระองค์นี้ทรงมีกิตติศัพท์ลือชาปรากฏเป็นที่แปลกประหลาดอยู่ประการหนึ่ง

คือ แทบไม่ทรงแย้มพระสรวลเลย หรือทรงแย้มพระสรวลน้อยครั้งมาก

อาจเป็นเพราะว่าทรงมีพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่ให้ทรงต้องเป็นกังวลอยู่ไม่เว้นวาย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าหญิงสิรินธร และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์
เสด็จพระราชดำเนินเป็นการส่วนพระองค์ทอดพระเนตรวัดยาง เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๖

ฝรั่งมังค่าในโลกตะวันตก ซึ่งเขาไม่เข้าใจธรรมเนียมของเรานัก เขาก็เอาไปลือว่า “เดอะ คิง เนฟเวอร์สไมลส์” จนถึงขนาดวิเคราะห์วิจัยออกมาเป็นหนังสือเล่มหนึ่งซึ่งก็ไม่เป็นโล้เป็นพายอะไร

สำหรับพสกนิกรชาวไทยเราเอง ถ้าหากว่าช่างสังเกตสักหน่อย ก็คงจะรู้ดีว่าการไม่แย้มพระสรวลนี้ เป็นข้อเท็จจริง

แต่ในวันที่ในหลวงเสด็จวัดยางและทรงมีพระราชปฏิสันถารกับหลวงพ่อวัดยางนั้น

ทรงแย้มพระสรวลแจ่มใสจนเห็นไรพระทนต์ แสดงความแช่มชื่นเบิกบานในพระราชหฤทัย

เรื่องนี้ พวกศิษย์วัดยาง เขามีภาพถ่ายยืนยันเป็นหลักเป็นฐานชัดเจน

ขอเล่าต่ออีกหน่อยหนึ่งว่า ในหลวงยังมิทันได้เสด็จออกจากลานโบสถ์เลย ผู้คนหลากหลายจากบริเวณใกล้เคียง ก็มาเฝ้ารับเสด็จกันมืดฟ้ามัวดิน

ทั้งที่ข่าวในหลวงเสด็จวัดยางนี้ เป็นข่าวที่เขาบอกกล่าวกันปากต่อปากเท่านั้น

นี่พึงนับได้ว่าเป็นเหตุมหัศจรรย์ประการหนึ่ง

(พวกเราชาวเด็กวัดได้แต่ฉงนและซุบซิบกันด้วยความหวาดเสียวว่า เหตุใดหนอในเย็นวันนั้นไอ้โทนมันถึงไม่ออกมาเสนอหน้าสักหน่อย)

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้โดยเสด็จวัดยางในครั้งนั้นด้วย

พระชันษายังน้อย ยังทรงเป็นแค่เพียง “เจ้าฟ้าหญิงสิรินธร” ตามคำเรียกของชาวบ้านทั่วไปอยู่เลย

ข้าพเจ้าไม่แน่ใจเอาเลยว่าทรงมีเวลาสนพระทัยกับการดูหนังฟังเพลง แฟชั่น การเย็บปักถักร้อย การอ่านนวนิยายประโลมโลก การเล่นกับตุ๊กตา ฯลฯ เหมือนเด็กสาวลูกชาวบ้านชาวช่องบ้างหรือไม่

ถ้าจะให้บังอาจเดา ก็ขอเดาว่าไม่

ในเมื่อ “ในหลวง” และ “สมเด็จพระนางเจ้า” ทรงมีพระราชกรณียกิจโน่นนี่นั่นอยู่ตลอดเวลามิได้หยุด

และทั้งสองพระองค์นั้น ไม่ว่าจะเสด็จไปยังที่ใด ก็ทรง “หนีบ” สมเด็จพระเทพฯ ไปด้วย

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีได้เสด็จมาที่วัดยางอีกครั้งหนึ่ง คราวนี้เป็นการเสด็จฯ แทนพระองค์ในงานพระราชทานเพลิงศพ “หลวงพ่อวัดยาง” พระเทพวงศาจารย์ อดีตเจ้าอาวาสวัดยาง เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๐

เมรุ ๕ ยอด ในคราวพระราชทานเพลิงศพ “หลวงพ่อวัดยาง” พระเทพวงศาจารย์
เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๐

วันนั้นเป็นวันในปลายฤดูร้อน อากาศร้อนจัดและแห้งผาก ไม่มีวี่แววของฤดูฝน ฝนมาช้าเป็นเรื่องที่ทุกคนคุ้นเคยเสียแล้ว และเมื่อฝนมาช้า ก็ไม่มีใครคาดหมายให้มันมา ไม่มีใครรอคอย อาจไม่มีแม้แต่ใครคิดถึงมันเลย

แต่เมื่อขบวนเสด็จพระราชดำเนินถึงวัดยาง ในเวลาประมาณ ๑๔.๐๐ น. นั้น เมฆฝนก็มืดดำเต็มท้อง ฟ้าด้านตะวันตก และแผ่มาทางตะวันออกของบริเวณวัดยาง และเมื่อเสด็จขึ้นเมรุแล้วเสด็จลงจากเมรุ จึงมีละอองเม็ดฝนโปรยปรายบาง ๆ ลงมา

แล้วก็เกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “พระอาทิตย์ทรงกลด” โดยไม่มีวี่แววอันใดมาก่อน

สมเด็จพระเทพฯ เสด็จลงจากพลับพลา ทรงแหงนพระพักตร์ทอดพระเนตรพระอาทิตย์ทรงกลด และตรัสกับศาสตราจารย์พูน เกศจำรัส ซึ่งเฝ้ารับเสด็จอยู่ในที่นั้น โดยตรัสในขณะที่ศาสตราจารย์พูนยกมือชี้พระอาทิตย์ทรงกลดว่า “*อาจารย์อย่าเอามือชี้พระอาทิตย์ คนแต่ก่อนเขาห้ามไว้*”

เหตุการณ์ดังกล่าว น่าจะเรียกได้ว่าเป็นเหตุมหัศจรรย์ด้วยพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อวัดยางและ “หลวงพ่อวัดยาง” จึงเป็นเหตุให้เทวดาอารักษ์ และฟ้าดินประทานสิ่งมหัศจรรย์ เป็นประจักษ์พยานให้ปรากฏแก่เทวโลกและมนุษย์โลก ณ วัดยางแห่งนี้! ซึ่งข้าพเจ้าได้รับรู้เป็นอีกครั้งหนึ่ง

เหตุมหัศจรรย์ครั้งนี้ เกิดขึ้นต่อหน้าต่อตาคนนับพันนับหมื่นคน ในยามกลางวันแสก ๆ และแน่นอนละว่ามีภาพถ่ายเป็นหลักฐานยืนยันอีกด้วยเช่นกัน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระจริยวัตรอันน่าชื่นชมประการหนึ่ง เป็นเรื่องส่วนพระองค์ เป็นสิ่งที่ทรงประพฤติปฏิบัติเป็นนิจ เป็นแบบอย่างอันน่าสรรเสริญ เป็นสิ่งซึ่งชาวเราผู้เป็นพสกนิกรพึงเจริญรอยตาม

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพิธีพระราชทานเพลิงศพพระเทพวงศาจารย์ (อินทร์ อินทโชโต) อดีตเจ้าอาวาสวัดยาง

ปรากฏการณ์พระอาทิตย์ทรงกลดเกิดขึ้นในขณะดำเนินพิธีพระราชทานเพลิงศพ “หลวงพ่อวัดยาง” เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเบื้องพระพักตร์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี

พระจริยวัตรดังกล่าวนั้นก็คือ ทรงสวดมนต์ก่อนบรรทมเป็นประจำทุกคืน มนต์ที่ทรงสวดก็คือพระพุทธมนต์

ทรงได้รับการอบรมบ่มเพาะ ทรงได้รับการศึกษามาอย่างไรก็ไม่ทราบได้ จึงทรงล่วงรู้ว่าพระพุทธมนต์นั้นเป็นคำสวดเพื่อให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ เป็นคำสวดสำหรับระลึกถึงพระรัตนตรัย เป็นเครื่องสร้างกำลังใจหรือทำใจให้เข้มแข็ง เป็นเครื่องสร้างความขลัง ความน่าประทับใจ ความมีเสน่ห์ เป็นเครื่องเตือนสติ มิให้ประมาท

การสวดมนต์เป็นการออกกำลังทางจิตใจ เป็น “สปิริฌวล เอ็กเซอร์ไซส์” ถ้าจะพูดให้ทันสมัยสักหน่อย

ในแง่นี้ การอบรมบ่มเพาะ การได้รับการศึกษาของพระองค์ ก็เป็นการอบรมบ่มเพาะ การได้รับการศึกษาอย่างเดียวกับพวกเราชาวพุทธโดยทั่วไปนั่นเอง

ที่แตกต่างออกไปก็คือ ทรงสวดมนต์ก่อนบรรทมทุกคืน

แต่พวกเราสิกลับเฮละโลสาระพาจะไปสวดมนต์ก็แต่เฉพาะคืนสิ้นปีเก่าและวันขึ้นปีใหม่เท่านั้น!

คือขอเพียงแค่ได้สวดมนต์ข้ามปีสักหน่อย ว่างั้นเถอะ

เบื้องล่างต่อไปนี้ คือพระพุทธมนต์บทหนึ่งซึ่งทรงเจริญสม่ำเสมอ เป็นพระพุทธมนต์อันเป็นที่โปรดของพระองค์

ขอท่านผู้เจริญทั้งหลายพึงทอดทัศนา พึงสดับ พึงนึกคิดทบทวนตรึกตรองเอาเองเถิด

นัตถิ เม สะระณัง อัญญัง พุทโธ เม สะระณัง วะรัง
เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ โหตุ เม ชะยะมังคะลัง

แปลว่า ที่พึ่งอื่นใดของข้าพเจ้าไม่มี พระพุทธเจ้า เป็นที่พึ่งอันประเสริฐของข้าพเจ้า

ด้วยการกล่าวคำสัตย์นี้ ขอชัยมงคล จงมีแก่ข้าพเจ้าเทอญ

นัตถิ เม สะระณัง อัญญัง ธัมโม เม สะระณัง วะรัง
เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ โหตุ เม ชะยะมังคะลัง

แปลว่า ที่พึ่งอื่นใดของข้าพเจ้าไม่มี พระธรรม เป็นที่พึ่งอันประเสริฐของข้าพเจ้า
ด้วยการกล่าวคำสัตย์นี้ ขอชัยมงคล จงมีแก่ข้าพเจ้าเทอญ

นัตถิ เม สะระณัง อัญญัง สังโฆ เม สะระณัง วะรัง
เอเตเนะ สัจจะวัชเชนะ โหตุ เม ชะยะมังคะลัง

แปลว่า ที่พึ่งอื่นใดของข้าพเจ้าไม่มี พระสงฆ์ เป็นที่พึ่งอันประเสริฐของข้าพเจ้า
ด้วยการกล่าวคำสัตย์นี้ ขอชัยมงคล จงมีแก่ข้าพเจ้าเทอญ

แดนอรัญ แสงทอง
(ศิษย์วัดยางผู้หนึ่ง)
กระท่อมผู้ชนะ
๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๗

อ้างอิง

จิตรลดา,โรงเรียน. (๒๕๓๔) *จิตรลดารวมใจ*, กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊พ พิมพ์ครั้งที่ ๓.

ซุ้มเฉลิมพระเกียรติ
ในโอกาส สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุ ๖๐ พรรษา จัดถวายโดยชาวเมืองเพชรบุรี

ทรงพระเจริญ
ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม
ข้าพระพุทธเจ้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

ถ้อยปรารภ

ธ ผู้ทรงเป็นแรงบันดาลใจสำคัญให้บังเกิดการร้อยเรียงความทรงจำถึงเรื่องราวแห่งความปลาบปลื้มปีติของชาวเมืองเพชรที่มีแด่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี หนังสือ **"วัชรปิยชาติ"** จึงสำเร็จลุล่วงเกินความคาดหมาย ด้วยพระบุญญาบารมีและพลังของกลุ่มจิตอาสาจัดทำหนังสือ

ด้วยความจงรักภักดีและสติปัญญาอย่างเต็มกำลัง บุคคลกลุ่มแรกที่ควรได้รับความขอบคุณยิ่ง คือ นักเขียนมืออาชีพชั้นครู นักเขียนรางวัลซีไรต์ นักเขียนรางวัลนายอินทร์อะวอร์ดฯ และบรรดานัก (อยาก) เขียนเฉพาะกิจ ที่คัดสรรและถ่ายทอดเรื่องราวอันน่าประทับใจในพระจริยวัตรอันงดงามของพระองค์

กลุ่มที่สอง ที่ได้พึ่งพาและร่วมแรงแข็งขันสานฝันของบรรดานักเขียน ซึ่งต้องขอบคุณ และมอบความภูมิใจให้ร่วมกัน ได้แก่ สำนักราชเลขาธิการกองงานในพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี คณะที่ปรึกษา คณะบรรณาธิการ คณะช่างภาพ ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลและผู้เอื้อเฟื้อภาพ หากไม่ได้คณะบุคคลเหล่านี้ หนังสือเล่มนี้คงไม่สำเร็จเป็นรูปเล่มให้ได้เห็นกัน

กลุ่มที่สาม เป็นแรงหนุนที่สำคัญยิ่งที่ร่วมสนับสนุนเงินทุนให้การจัดทำหนังสือสำเร็จเพื่อเผยแพร่ได้ตามเป้าหมาย ผู้ให้ความอนุเคราะห์มีดังนี้

๑. สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์
๒. สมาคมชาวเพชรบุรี
๓. คณะกรรมการส่งเสริมกิจการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
๔. จังหวัดเพชรบุรี
๕. มูลนิธิพระเทพสุวรรณมุนี (สีลภูษิต ภิกขุ บุญรวม มีอารีย์)
๖. มูลนิธิอาจารย์พะนอม-ดุษณี แก้วกำเนิด
๗. ชมรมสายใยครูเก่าชาวเบญจม์
๘. สมาคมนักเรียนเก่าโรงเรียนเบญจมเทพอุทิศ จังหวัดเพชรบุรี
๙. สมาคมศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
๑๐. สมาคมผู้ปกครองและครูโรงเรียนเบญจมเทพอุทิศ จังหวัดเพชรบุรี
๑๑. กองทุนโรงเรียนฝึกหัดครูเพชรบุรี รุ่น ๙
๑๒. กลุ่มคนรักป่าแก่งกระจาน
๑๓. บริษัทเอ็น เอส คอนซัลแทนท์จำกัด
๑๔. พระมหาศุภชัย ชยธัมโม (เจ้าอาวาสวัดเพชรพลี)
๑๕. รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา บุญส่ง
๑๖. ดร.สุพัฒน์ อินฟ้าแสง
๑๗. ดร.สมยศ เจตน์เจริญรักษ์
๑๘. คุณชวลิต จงเจริญชัยสกุล
๑๙. คุณเทียนชัย ปิติพัฒนโมษิต
๒๐. คุณณัฐอร มหาทำนุโชค
๒๑. คุณศิริ ช้างมุกดา
๒๒. คุณจำนงค์-คุณจุตธิ ตันติรัตนโอภาส
๒๓. พลโทสุนทร พิกุลทอง
๒๔. คุณวิชัย รัศมินภากร
๒๕. คุณไพบูลย์-คุณสมลักษณ์ กลิ่นอุบล

คำขอบคุณสุดท้ายขอมอบให้มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี โดยเฉพาะอธิการบดี สถาบันวิจัยและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ให้ความอนุเคราะห์ในภารกิจสำคัญหลายประการ อาทิ การติดต่อประสานงาน การจัดประชุม การรวบรวมเงินทุนสนับสนุนฯ กำลังใจที่ได้รับจากผู้มีพระคุณทุกกลุ่มดังกล่าว ทำให้เกิดความรู้สึกอันดีถึงพลังแห่งความร่วมมือที่จะสนองพระเดชพระคุณต่อไปตามกำลังและความสามารถที่พึงมี

โดยมีใต้ฝ่าละอองพระบาทเป็นแสงประทีปนำส่องทาง

ด้วยความซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณ
กลุ่มจิตอาสาจัดทำหนังสือวัชรปิยชาติ

จัดพิมพ์โดย
พสกนิกรชาวเพชรบุรี

เพชรบุรีรุ่งรัตน์เรื่อง เรืองรมย์
เกิดเกษตรการควรชม เชิดไว้
สกุลช่างน่านิยม เยี่ยมยวด
ประวัติศาสตร์ว่าไว้ เด่นพร้อมแต่บูรพ์

เมืองเพชรบุรีงาม เลื่องชื่อลือนาม ไปเปรียบใดปูน
ป่าดงพงเนา ทะเลขุนเขา ซับซ้อนเพิ่มพูน
เรือกสวนเกื้อกูล เลี้ยงสัตว์มากพูน เกิดพัฒนา
เขื่อนเพชรมีนาน เพิ่มน้ำเจือจาน ผลิตผลพา
ทั้งการประมง โป๊ะจับปลาดง ได้มีราคา
สหกรณ์ลือชา ชนหลายเหล่ามา ก็ต่างชื่นชม
มีทั้งเรือนร้าน สถานที่ราชการ เลิศล้ำนิยม
ผู้คนหญิงชาย ไปมาค้าขาย มากมายอุดม
วัดวาน่าชม ชาวบุรีรมย์ เก่งทางช่างศิลป์

สิรินธ

พระราชนิพนธ์

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

บางส่วนจากกาพย์ขับไม้กล่อมช้างสำคัญสามเชือก
ณ จังหวัดเพชรบุรี พุทธศักราช ๒๕๒๑

วัชรปิยชาติ "ผู้เป็นที่รักประดุจเพชร" รวมบทความ ๖๑ เรื่อง ของพสกนิกรชาวเพชรบุรี น้อมเกล้าฯ เพื่อเทิดพระเกียรติแด่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโอกาสมหามงคลทรงเจริญพระชนมายุ ๖๐ พรรษา ด้วยสำนึกยิ่งในพระมหากรุณาธิคุณ

9 786167 176260
ISBN 978-616-7176-26-0